

B U D D H A D A S A   B H I K K H U

NIBBĀNA

นิ พ พ ำ น
พุ ฑ ฐ ท ำ ส ภิก ขุ

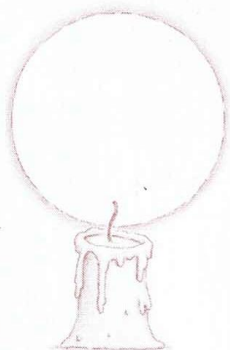
Translated by : DR. J. Ratana Nantho Bhikkhu

แปลเป็นภาคภาษาอังกฤษ โดย : ดร.เจมส์ รัตนันโท ภิกขุ

N

I B B Ā N A

นื พ พ ำ น

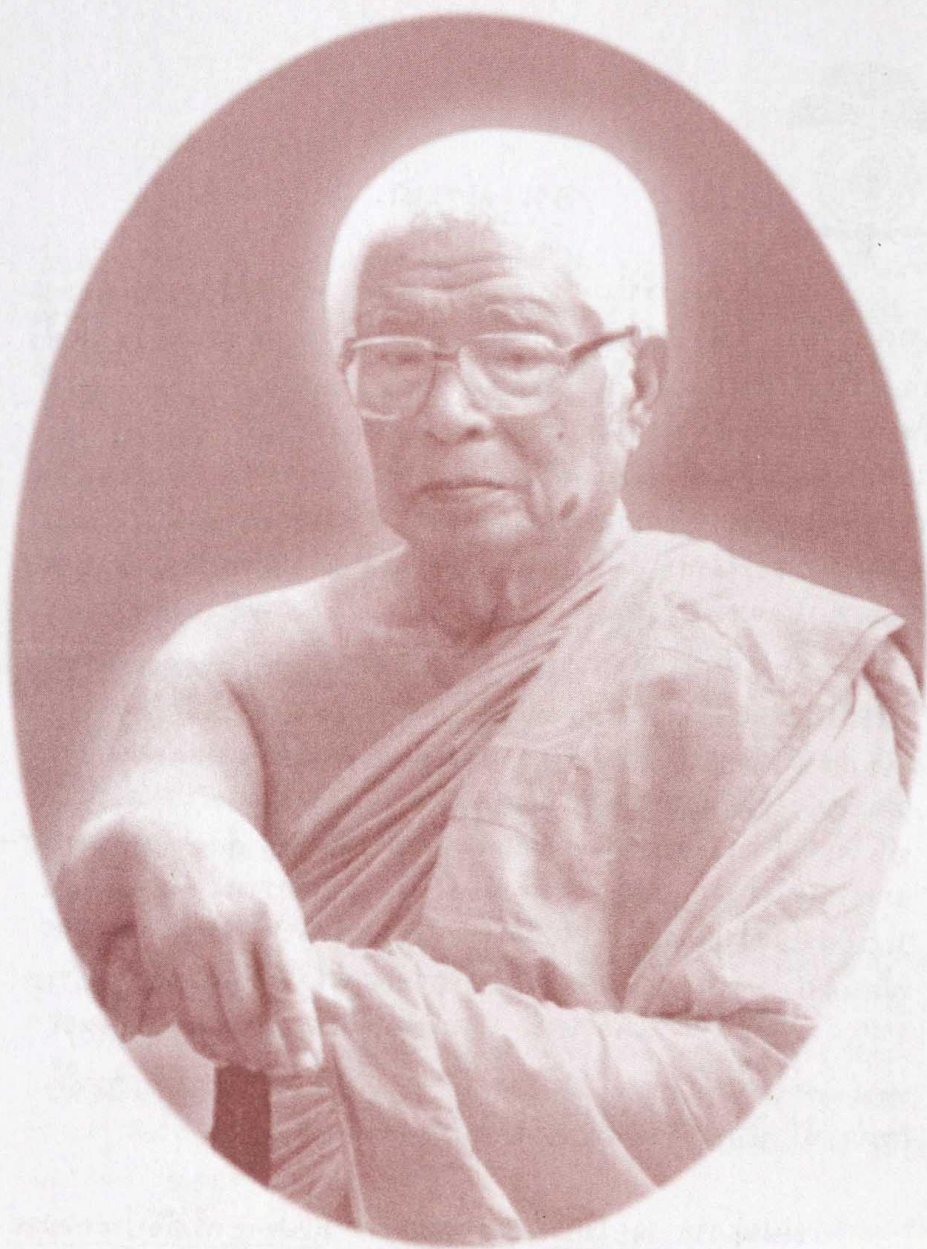
B U D D H A D A S A B H I K K H U

พุ ท ธ ท ำ ส ภิก ขุ

Translated by : J. Ratana Nantho Bhikkhu

แปลเป็นภาคภาษาอังกฤษ โดย : ดร.เจมส์ รัตนันโท ภิกขุ

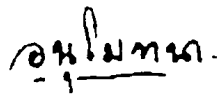

พุทธธาส ภิกขุ

BUDDHADASA BHIKKHU

สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จนเราในคุกนั้นนี้ แล้ท่าละท่าตามสีตามลายมือ
แล้วเขียนตามเส้นขลุ่ย นสีอู่อตามใต้ตาม ละไว้ แล้สิ่งนี้ได้ทำไว้แต่
กลางก่อน ถึงตาม ก็ยังนับว่า เป็นสิ่งนี้ว่าตามในทางตามนั้นเอง;
และบางทีอาจจะเขียนสีที่ตามในทาง เพื่อไม่ให้มันได้ทำ ก็
ยังได้ ในเมื่อการตามนั้นนี้ ได้กระทำไป ด้วยความไม่ประ-
มาท แท้จริง; แล้ยังมีอันหนึ่งที่ได้ตามการกระทำนั้นๆ ยัง
แต่ไม่ทำตามไปเป็นประวัติดังนี้ แล้เพื่อมันมีผลดีในทางตาม
สักน้อย. ข้าพเจ้า, ขอลอในทาง เป็นสีได้เป็นในกรณีนี้ เพราะ
เหตุถึงกล่าวนั้น มันเอง; และยังเป็นตามในทางตามแท้
ตาม มีตามกับหลาย สีที่ลือได้กับ ประวัติดังนี้ ตามนั้นสี
แต่สีนี้ ก็ยังต่อไป สักน้อย.

[illegible]

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สารบัญ

■ EDITORIAL : บทนำ.....๒

■ NIBBĀNA THE DESTINATION OF LIFE

นิพพาน จุดหมายปลายทางของชีวิต.....๒๓

■ SOME WONDERFUL ASPECTS OF NIBBĀNA

ความอัศจรรย์บางประการของนิพพาน.....๗๙

■ LIFE FOR NIBBĀNA

ชีวิตกับนิพพาน.....๒๑๕

■ THE DAWN OF NIBBĀNA

รุ่งอรุณของนิพพาน.....๓๔๕

N I B B Ā N A

น ป ป ภา น

BUDDHADASA BHIKKHU

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

บทนำ

นิพพาน มิได้มีความหมายเป็นบ้านเมืองหรือโลกของพระ เป็นเจ้าที่เต็มไปด้วยความสุขชนิดที่ไผ่ผื่นกันและเป็นอยู่อย่างนิรันดร

นิพพานมิใช่มีความหมายเป็นการหลุดรอดของตัวตน จาก โลกนี้ไปสู่โลกเช่นนั้น หรือภาวะแห่งความมีตัวตนเช่นนั้น

แต่ว่า “นิพพาน” มีความหมายเป็นความดับสนิทแห่ง ความเร่าร้อนเผาถน, ความเลียบแทงยอกตำ และความผูกพัน ร้อยรัด อันมีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ โดยตัดต้นเหตุแห่งความเป็น อย่างนั้นเสียได้สิ้นเชิง. ความเป็นอย่างนี้ มีอยู่อย่างเป็นอนันตกาล คือมีอยู่ในที่ทุกแห่งและทุกเวลา พร้อมทั้งจะปรากฏแก่จิต ซึ่งปราศ จากกิเลสอยู่เสมอ, เราจึงกล่าวว่า นิพพานมีสภาพเป็นนิรันดร, มีอยู่ในที่ทุกแห่งทุกเวลาอย่างไม่ขาดระยะ ใกล้ชิดติดอยู่กับตัวเราใน วัฏฏสงสารนี้เอง หากแต่เข้าไม่ถึงหรือมองไม่เห็น เพราะจิตมีกิเลส ซึ่งเป็น “เปลือก” ชนิดหนึ่งห่อหุ้มอยู่.

EDITORIAL

Nibbāna does not mean a place or a world in which Gods or Goddess dwell happily in eternity - something which many people use to imagine or dream about.

It does not mean the emancipation of one's own self from this world to the world of paradise, nor does it imply a state of having an eternally happy self;

but 'nibbāna' means a total extinguishing of ardently hot desires or cravings and the ceasing of piercing pain inflicted by all kinds of suffering). There is a feeling of close association of all sorts with regard to such burning desires and piercing pain deep in the human mind. Such a condition can be solved by eliminating totally the causes so as to relieve the mind from the hotly burning pain. This state of suffering has been existing timelessly at anywhere and at any time in recorded human history and the will to reach spiritual emancipation is always ready to appear in the mind

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

มองย้อนดูอีกทางหนึ่ง,

จะเห็นว่ากิเลสและความทุกข์ ไม่อาจจะมีอยู่ในสภาพแห่งความเป็นเช่นนั้น ฉะนั้น จึงกล่าวว่า นิพพานไม่เป็นที่ตั้งอาศัยแห่งกิเลสและความทุกข์ แต่เป็นแดนที่ดับสนิทของกิเลสและความทุกข์.

มองดูกันอีกทางหนึ่ง,

เมื่อจิตประกอบด้วยปัญญา มองเห็นสภาพแห่งความเป็นเช่นนั้นของนิพพาน หน่วงเอานิพพานนั้นเป็นอารมณ์ โดยมีความสลัดสังเวชในความหลงของตนในกาลก่อนแล้ว กิเลสก็เริ่มเหือดแห้งไป, ความทุกข์ก็เหือดแห้งไปตาม, ฉะนั้น จึงกล่าวว่า นิพพานเป็นธรรมเครื่องดับแห่งกิเลสและความทุกข์ทั้งหลาย.

which has little or no mental defilement (kilesa). We can therefore say that ‘nibbāna’ implies a state of eternity. It exists everywhere, any time and in any circumstance. It is close to us in our world of ‘sangsara’ or cycle of life. The trouble is that we fail to discern and reach it because our mind is too full of our personal cravings or mental defilements which form an outer cover that wraps up our minds.

If we were to look back in another way, we would be able to see that mental defilement (kilesa) or suffering (dukkha) would not be able to secure a place in such a condition like ‘nibbāna’. Therefore it is recognised that ‘nibbāna’ is not something which mental defilement and suffering can take roots in. Instead it is their place of extinction.

Take a look in another way : when the mind is composed of wisdom (pañña), it perceives the state of ‘nibbāna’, take it as the object of contemplation and it is finally led to regret its delusion in the past, paving the way for the drying up of all mental defilements (cravings) and then is followed by the cessation of suffering. Thus ‘nibbāna’ is the tool for extinguishing desires and sufferings.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

แต่เมื่อสรุปแล้ว

นิพพานนั้นก็คือ สภาพอันเป็นความดับสนิทแห่งความ
เร่าร้อนเผาผลาญ. ความเลียบแทงยอกคำ, และความผูกพันร้อยรัด
ของมนุษย์ในทางจิตตังกล่าวแล้ว. กิริยาที่ความเร่าร้อนเป็นต้น
เหล่านั้นดับลง นั่นคือ กิริยาที่จิตลุถึงความสิ้นกิเลส หรือลุถึง
นิพพาน เรียกว่า การนิพพาน. การนิพพานของมนุษย์เราโดย
ที่แท้ก็คือความที่จิตของคนเราเข้าถึงสภาพแห่งความไม่มีความ
เร่าร้อนเผาผลาญ, ความเลียบแทงยอกคำ, และความผูกพันร้อยรัด
อย่างเด็ดขาดสิ้นเชิงโดยประการทั้งปวงนั่นเอง.

ภาวะแห่งนิพพาน และการนิพพาน ปรากฏขึ้นในโลกเป็น
ครั้งแรก เพราะการเกิดขึ้นของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เข้าถึงความ
ดับสนิทแห่งความเร่าร้อนเป็นต้นนั้น เป็นบุคคลแรกในโลก. การ
เกิดของพระองค์ก็คือการประสูติ การตรัสรู้ และการปรินิพพาน
รวมกันทั้ง ๓ อย่างนั่นเอง. ฉะนั้น การประสูติ การตรัสรู้ และ
การปรินิพพาน จึงเป็นของอันเดียวกัน รวมเข้าด้วยกันแล้วก็
เป็นชัยชนะของโลก ในการที่มีผู้เอาชนะความเร่าร้อนความเลียบแทง
และความผูกพันของโลกได้ และด้วยเหตุนี้เอง ท่านจึงกำหนดไว้
ว่า เหตุการณ์ทั้งสามอย่างนี้ มีขึ้นในวันเดียวกัน คือ วันเพ็ญ
วิสาขบูชา.

Conclusively speaking, ‘nibbāna’ is the state whereby all the burning desires, piercing pains, passions and sufferings closely associated with the human mind are being extinguished. The manner by which the ‘burning heat’ (ardent desires) of the mind is being extinguished refers to the manner by which the mind reaches the extinguishing point which is called ‘nibbāna’ Thus ‘nibbāna’ in the human and spiritual context implies a condition in which our mind is absolutely not being burnt and pierced by all sorts of desires and other associating feelings of binding attachment and cravings.

The condition leading to ‘nibbāna’ or ‘nibbāna’ itself first appeared in the human world because of the birth of the Buddha who managed to extinguish his mental defilements. He was the first person in the world to have achieved that. His birth, his enlightenment and his decease (parinibbāna) were the three events that occurred on the same day and month. His striving resulted in success which was actually the victory of humankind over human desires and defiled cravings as well as other aspects of human life closely associating with the human world. The day that marks his birth, enlightenment and decease is being commemorated till the present age as the ‘Visakha’ day (or Wesak Day).

นิพพาน :

ความนำข้อควรระวังบางประการของนิพพาน

นิพพาน แปลว่า ดับเย็นสนิทของสิ่งที่ร้อน.

อะไรเป็นของร้อน ? ชีวิตเป็นของร้อน, คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์, วิญญาณ ผัสสะ และเวทนาทั้งหมด ที่อาศัย ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหล่านี้ ซึ่งเป็นตัวชีวิต เป็นของร้อน. **ร้อนเพราะอะไร?** เพราะไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ. ความเย็นสนิทของสิ่งเหล่านี้ เพราะไม่ถูกไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ เผาให้ร้อน นั่นคือ **นิพพาน**. ฉะนั้น นิพพานก็คือความเป็นของเย็นสนิท ของชีวิตซึ่งเคยเป็นของร้อนมาก่อนนั่นเอง. นี่เป็นนิพพานส่วนบุคคลคนหนึ่ง ๆ ซึ่งเขาได้ทำให้ปรากฏขึ้น จากนิพพานใหญ่หรือนิพพานรวม ซึ่งเป็นนิรันดร์หรือตั้งอยู่ตลอดอนันตกาล.

ไม่มีใครต้องบอกกล่าว เราก็ทราบได้ว่าโลกเราในสมัยนี้เป็นโลกที่ร้อนยิ่งกว่าแต่ก่อน, ทั้งนี้เป็นเพราะ ไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ ในโลกได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเหตุที่คนในโลกยิ่งมีความเฉลียวฉลาดในทางสุมไฟเหล่านี้มากยิ่งขึ้น คนในโลกยังไม่ทราบและไม่ถือว่าการดับไฟ ราคะ โทสะ โมหะ เป็นจุดหมายของชีวิต และกลับเป็นผู้แสวงหาความเพลิดเพลินในการสุมไฟเหล่านี้ขึ้นในโลกให้มากยิ่งขึ้น โดยไม่มีความมุ่งหมายที่จะดับมันเลยแม้แต่น้อย.

‘Nibbāna’ can be interpreted as ‘the total extinguishing of things which are hot ; What are the so-called ‘hot’ things ? Life itself can be hot. The human eyes, ears, nose, tongue, body and mind as well as form, sound, odour, taste, touch, thoughts, viññāna (consciousness), ‘phasa’ (contact) and ‘vedana’ (feelings) are all hot and capable of burning and scorching the mental and spiritual well-being of a human being. Why are they ‘hot’ ? It is because they are the flame of ‘raga’ or lust, ‘dosa’ or hatred and ‘moha’ or delusion. When lust, hatred and delusion burn in one’s mind, one will not be able to live peacefully. The mind will only become cool in the absence of such human emotional combustion. Therefore, ‘nibbāna’ is the state of the absolute coolness of life which has previously been hot.

Hence there is no need for anyone to tell you that the world we are dwelling in at present is even ‘hotter’ than before. This is because of the increasing ferocity of the existing flame of lust, hatred and delusion. The cleverer people are now even better at fanning the flame of lust, hatred and delusion, and the more unlikely it will be for them to realise that the extinguishing of such perilous human emotional and mental manifestation is the aim of life, and they go on

นิพพาน :

ความนำอิศรารับบางประการของนิพพาน

โลกกลายเป็นของร้อนไปทุกปรมาณู เพราะคนในโลกถูบลำมัน ด้วยจิตใจที่เต็มไปด้วย ราคะ โทสะ โมหะ ยิ่งกว่าเดิม. ความเย็นของนิพพานไม่ปรากฏแก่โลกเลย จนกว่าเมื่อใดชาวโลกจะมีความเข้าใจอันถูกต้อง ที่เรียกว่า “สัมมาทิฐิ” และช่วยกันดับไฟให้ดับสนิทไป.

เราได้แต่สาละวนอยู่กับการทรมานเผาผลาญตัวเอง ! ไม่เคยรู้สึกในนิพพานแม้แต่การฝันถึง ! โลกยังไม่ได้รับประโยชน์จากนิพพาน ซึ่งมีอยู่ในที่ทุกแห่งทุกเวลา เพราะความหลับใหลของชาวโลกเอง !!!

คู่อีกเหลี่ยมหนึ่ง,

นิพพาน แปลว่า ปราศจากเสียบแทงยอกตำ.

อะไรเป็นของเสียบแทงยอกตำ ? โลกหรือชีวิต ที่กล่าวแล้วอีกนั่นเองเป็นของเสียบแทงยอกตำ ในเมื่อบุคคลเข้าไปจับฉวยเอาด้วยความเขลาเข้าใจผิด หรือที่เรียกว่า “มิจฉาทิฐิ”.

looking for the pleasures of life by continuing to fan the flame of their cravings or desires, without giving a thought to extinguishing the flame even in the slightest bit.

Thus every tiny part of the world ‘burns’ with blazing flame because people cherish it with a mind that is full of even more lust, hatred and delusion. The ideal coolness of ‘nibbāna’ never surfaces in this world, not until people acquire the right view or ‘sammādiṭṭhi’ and right understanding, then only will the fire be totally extinguished.

Thus we have no choice but to keep ourselves busy with putting up with the torment of ‘burning’ our own selves ! We have never felt what it is like to be in ‘nibbāna’ even if we dream of it. The world has, most regrettably, not yet got any benefit from ‘nibbāna’ which is to be found at any place and any time just because people all over the world are still in ‘deep sleep’.

Take a look from another angle : ‘Nibbāna’ can be taken to mean ‘without any piercing and pricking’. What pierces or pricks ? The answer is the world or life itself is what pierces and pricks. Silly and unwise people who fail to understand life or who possess wrong view or ‘miccādiṭṭhi’ inevitably get themselves pierced or pricked.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เคยมีบุคคลหลายกลุ่ม ยึดถือโลกในลักษณะที่อยากเป็นเจ้าโลก และได้รับความพินาศเป็นเครื่องตอบแทนไปแล้วทุกกลุ่ม, ตนเองก็พินาศ เพื่อนร่วมโลกตั้งก่อนโลก ก็ได้รับความกระทบกระเทือน. บางกลุ่มยึดถือโลกในลักษณะที่มันควรจะเป็นไปตามความชอบใจของตัว ผลที่ได้รับก็คือ การแบ่งโลกเป็นซีก ๆ ส่วน ๆ แล้วทำการล้างผลาญกันอย่างสุดกำลังสติปัญญา อันมีมากพอที่จะเผาผลาญโลกให้กลายเป็นควันสูญสิ้นไปได้ในพริบตาเดียว.

แม้ในส่วนตัวบุคคลคนหนึ่ง ๆ ก็มีการยึดถือเอาสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตามาให้เป็นของเที่ยง เป็นสุข และเป็นอัตตา ผลที่ได้รับก็คือความเพลิดเพลิดในการร้องไห้ หัวเราะ สลับกันไปในการทรมานเผาผลาญตนเองอยู่ด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างไม่เคยรู้สึกสมเพชตัวเอง. สิ่งที่เขาคิดว่าเป็นเครื่องบำเรอตนเองนั้น ที่แท้ก็คือสิ่งที่เขาเองกลับเป็นฝ่ายบำเรอมันอยู่ทุกอิริยาบถ ทั้งหลับและตื่น. ความเลียบเคียงยกคำมีเต็มอัดอยู่ในทุก ๆ ชีวิต จนกว่าเมื่อใดชาวโลกจะมีความเข้าใจอันถูกต้องตามแบบที่พระพุทธองค์ได้ทรงค้นพบและถอนลูกศรเหล่านั้นออกเสียได้โดยสิ้นเชิง.

There are many groups of people who hold on to the notion that they are the ones who should be the masters of the world and yet very often they end up in miserable wrack or ruin. It is not only they themselves that face destruction, their fellow human beings are often not spared the consequences of their deeds. Some groups of people want the world to go according to their personal way of thinking or liking, the result is the division of the world into various factions ; and that is followed always by the most extreme and senseless ravaging or destruction of human lives and natural or material resources, reducing everything to smoke in the blink of the eyes.

There are people who unrealistically grasp at or get themselves attached to things which do not actually possess a 'self' (hence are subjected to changing) and have not a permanent nature. When thing or event works out in the way they want it to be, they rejoice ; but if it goes against their expectation, they become crest-fallen and saddened. Thus they live miserably, being get caught between jovial laughs and bitter tears alternatively in the process of tormentingly 'burning' their own selves by all sorts of ways, and yet

นิพพาน :

ความนำซึ่งจรรยบางประการของนิพพาน

บัดนี้ โลกเราสาละวนอยู่แต่กับการเลียบลูกศรแห่งความ
อยากและความยึดติดอนานาประการเข้าในตน ! ไม่เคยรู้สึกว่าจะ
แห่งการปราศจากการเลียบลูกศรนั้นเป็นอย่างไร เพราะพอเกิดมา
ก็มีลูกศรปักอกติตมาเสร็จตัวกันทุกคน !! โลกยังไม่ได้รับประโยชน์
จากนิพพาน ซึ่งมีอยู่ในที่ทุกแห่งและทุกเวลา เพราะความไม่สนใจ
ในความหมายแห่งคำว่า **วิสาขบูชา** เสียเลย !!

they never truly feel sorry for themselves or realise their own folly. The things which they think as having pandered them turn out to be things that they have learned to pander to in every movement of their lives, be they 'asleep' or 'wide-awake'.

This painful piercing (of the mind) is to be found in every human life. It is until people acquire the right understanding that the piercing will stop just as it did happen to the Buddha who discovered and managed to pull out the piercing arrow once and for all.

At present the world is being kept busy with the piercing arrows of all sorts of cravings and clinging. People never realise what it is like to live without being 'pierced by arrow' because since birth the arrow has already been shot and pierced through everyone's chest (or mind). The world has not yet recieved any benefit from 'nibbāna' which is to be found anywhere and at any time because no one seems to care what 'Visakha-puja' implies ; in other words, no one seems to realise the significance of the birth, the enlightenment and the teaching of the Buddha.

นิพพาน :

ความนำศีลจรรย์บางประการของนิพพาน

มองดูอีกเหลี่ยมหนึ่ง,

นิพพาน แปลว่า ปราศจากเรื่องผูกพันร้อยรัด

อะไรคือเครื่องผูกพันร้อยรัด ? ความเข้าใจผิดในชีวิตที่ยัง
โง่เขลาอยู่ทุกแง่ทุกมุม เป็นเครื่องผูกพันร้อยรัด ความโลภที่ดี
ความรักที่ดี ความโกรธที่ดี ความเกลียด ความริษยาอาฆาต
ความกลัว ฯลฯ ก็ดี ล้วนแต่เป็นเครื่องรั้งรัดจิตใจ ความยึดถือว่า
ตัวตน ย่อมรั้งรัดตนไว้กับของ ๆ ตนอย่างไม่สามารถจะตัดให้ขาด
ได้.

เมื่อความสุข หรือสิ่งที่ตนพอใจก็เป็นของตนแล้ว ความทุกข์
หรือสิ่งที่ตนไม่ชอบ ก็เป็นของตนอย่างเดียวกัน โดยไม่มีทางจะ
หลีกเลี่ยงได้. ภาวะแห่งความปราศจากเครื่องผูกพันร้อยรัด ย่อม
เป็นภาวะแห่งความไม่เร้าร้อนเผาผลาญ และไม่เสียบแทงยอกตำ
อยู่ในตัว เพราะปราศจากสิ่งที่เรียกว่ากิเลสอย่างเดียวกัน จิตว่า
เป็นนิพพานร่วมกัน.

Take a look from yet another angle : ‘Nibbāna’ means ‘a condition devoid of any binding tool or material that binds and tightens whatever thing it may be’.

What then is this material that binds and tightens? It is the misunderstanding in a life that is still foolish and absurd in every respect. Greed, love, anger, hatred, jealousy, fear and many other aspects of human nature are all the tools that bind the mind to a sense of attachment to the notion of being and having a ‘self’. Such a feeling is bound to ‘tighten’ oneself closely with something so that one may find it hardly possible to detach oneself from it, for example, we may be so infatuated with happiness that we simply do not want to part with it after having ‘owned’ it. Similarly, mental suffering or things that we dislike can be so much a part of us that we may find it hard to eliminate it.

There is no way for us to avoid it. Both happiness and suffering ‘burn us’. Thus the state of having no ‘binding tools’ to ‘tighten’ us to whatever thing it may be, is bound to be a state of no burning (of the mind) and there will be no heartrending ‘piercing’ of the heart or mind as well. The mind will thus be calm because there is no burning desire or craving to stir it to turbulence.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

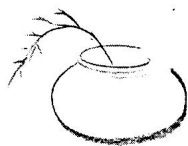
โลกเราในสมัยที่ชักใยพันตัวเองเข้าไปสู่ความยุ่งยากลabyrinthine ทางการเมือง การเศรษฐกิจ การสงคราม และอื่น ๆ ในอันดับสูงสุด ย่อมเป็นตัวอย่างอันแสดงถึงลักษณะ และผลแห่งความถูกผูกพันร้อยรัดได้เป็นอย่างดี. แต่ความจริงย่อมแสดงอยู่ในตัวเองแล้วว่า เพราะผมเข้าตาจนต้องหลับอยู่เรื่อยไป ไม่มองเห็นสิ่งจริงอยู่รอบตัวและรัศมีที่ขึ้น โลกจึงมีแต่ชักใยพันตัวเองหนักยิ่งขึ้น ความตื่นนอนมีความหมายแต่เพียงให้ได้เปรียบผู้อื่นในบรรดาพวกที่ติดอยู่ในสายใยนี้ด้วยกันให้มากที่สุดเท่านั้น ไม่เคยคิดที่จะเปลื้องตนออกไปจากกลุ่มสายใยอันยุ่งเหยิงนี้เลย จึงไม่มีความสนใจ และไม่ยอมสนใจในความหมายอันประเสริฐสุดของคำว่า **วิสาขบูชา** กล่าวคือ **นิพพาน** ซึ่งอยู่ในลักษณะที่ตั้งอยู่เหนือค้ำของบุคคลผู้ไม่เคยต้องกระจากเสียเลยนั่นเอง.

We are living in an era when our world is spinning itself and moving towards the complication and confusion of politics, economics and even warfares of the highest level. Needless to say, it is bound to be a typically sound example of how the world is being bound and tied up by the tides of modern existence ; but at the same time it reveals in itself the fact that ‘dust has entered the human eyes’ (thus blurring clear vision) so much so that human beings continue to ‘sleep’, failing to see the things that bind and tie them up even though the binding and the tying are on the increase. Thus the world keeps on spinning towards confusion in an even greater velocity. Whatever struggle there is, it is meant only for the utmost exploitation of the others who are also caught in the web of confusion. Oddly enough people never think of freeing themselves from the entanglement of the web at all. They have no interest and are not willing to be interested in the sublime meaning of ‘Visakha-puja’ or ‘nibbāna’ which is, figuratively speaking, something that ‘lies above their eyebrows’. They are people who never ‘look at themselves reflectively from the mirror’.

นิพพาน :

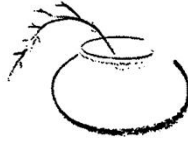
ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

โลกเราสาละวนอยู่แต่ในการชักใยพันตัวเอง ! ไม่มีความรู้สึกว่กำลังทะเลาะวิวาทกันอยู่ในอวนใหญ่แห่งพญามาร !! โลกไม่หวังประโยชน์จากการออกไปนอกวงล้อมของอวน เพราะไม่เคยคำนึกว่ ตนตกอยู่ในวงล้อมของอวนแห่งความพินาศแต่อย่างใด.

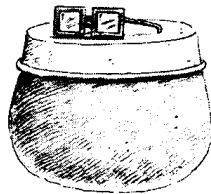

Apparently the world is still busy spinning itself in the web of confusion. People simply do not realise that they are quarrelling in the big net of the demons. They do not hope for any advantage or benefit that can be obtained in getting out of the net because they never realise that they themselves have fallen into the encirclement of the net of destruction.

N I B B Ā N A
THE DESTINATION OF LIFE

นั พ พ าน
จุดหมายปลายทางของชีวิต

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

เรื่อง พระนิพพาน มิใช่เป็นเรื่องที่พูดให้จบหรือให้เข้าใจกัน ได้ด้วยคำพูดเพียงสองสามคำ เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาจะต้องอ่าน ทบทวนไปมาและทำการศึกษาคิดค้น ตีความและเทียบเคียงหยั่งให้ ถึงความหมายของศัพท์และประโยคไปโดยลำดับจริง ๆ ไม่อ่านอย่าง สะเพร่าลวก ๆ หรือข้ามไปทั้งที่ไม่เข้าใจ, จึงจะมีความรู้จักตัวพระ นิพพาน ชัดเจนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ๆ จนกว่าจะรู้ถึงได้จริง ๆ ด้วย การปฏิบัติธรรมทางใจ. ต่อไปนี้เป็นแนวการคิดค้นความเข้าใจหรือ คุณค่าของพระนิพพาน เพื่อก่อให้เกิดฉันทะในการบรรลุพระนิพพาน แรงกล้ายิ่งขึ้นบ้าง ไม่มากก็น้อย

พุทธทาส อินทปัญโญ

This matter about ‘nibbāna’ is not a matter which can be spoken about understood in just a matter of two or three words. Therefore learners must truly read and re-read or learn and define the word so as to get its true meaning. They should not skip and be neglectful in their reading while trying to define and make whatever comparison necessary in order to grasp the right essence of the word, then only will they get to know what ‘nibbāna’ truly is. Things will become clearer by respective levels until real ‘nibbāna’ is attained through actual practice of the Dhamma. From now onward we will learn about the trends of thoughts seeking an understanding and also the value of ‘nibbāna’ so that there will be more or less some amount of perhaps even greater satisfaction in the attainment of ‘nibbāna’.

Buddhadasa Bhikkhu

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

พระนิพพาน...ไม่ใช่เป็นจิต, ไม่ใช่เป็นเจตสิก หรือ
สิ่งที่เกิดขึ้นกับจิต โดยอาศัยจิตนั้น, ไม่ใช่มีรูปร่าง เป็นก้อนเป็นตัว
อันเป็นประเภทรูปธรรม, ไม่ใช่บ้านเมือง ไม่ใช่ดวงดาว หรือดวงโลก
โลกใดโลกหนึ่ง, และยิ่งกว่านั้นพระนิพพานไม่ใช่สิ่งที่มีความเกิด
ขึ้นมา, ไม่ใช่สิ่งที่มีความดับลงไป. หรือทั้งเกิดและดับสลับกันไป
ในตัว. แต่พระนิพพานเป็นสภาวะแห่งธรรมชาติชนิดหนึ่ง และเป็น
สิ่งเดียวเท่านั้นที่ไม่ต้องตั้งต้นการมีของตนขึ้นเหมือนสิ่งอื่น, แต่ก็
มีอยู่ได้ตลอดไปและไม่รู้จักดับสูญ เพราะไม่มีเวลาดับ หรือแม้แต่
แปรปรวน.

สิ่งทั้งหลายอื่น ซึ่งมี ๆ อยู่. นอกจากพระนิพพานแล้ว,
แรกที่สุดมันต้องมีการเกิดขึ้น มันจึงจะมีอยู่ได้ และต้องดับไปใน
ที่สุด แม้จะช้าจะนานสักเพียงไรก็ตาม และยังต้องแปรไป ๆ ใน
ท่ามกลางด้วย, เพราะสิ่งนั้นมันมีการเกิดขึ้น. แม้ที่สุดแต่ดวงอาทิตย์

Nibbāna is not the mind. It is not ‘cetasika’ or mental factors or things which arise in the mind and whose arising depends on the mind itself. It has no form – no visibly solid form. It is not a country, a star or planet. It is not this earthly world or any other world, and more than that, it is not something that arises, nor is it something that extinguishes or both (arising and extinguishing alternatively). ‘Nibbāna’ is a kind of natural condition. It is one and the only thing that does not owe its origin to the entity of a ‘self’ but it exists forever and is not subjected to extinction because there is no time factor to affect it.

All existing things and phenomena, apart from ‘nibbāna’, initially must have their own point of origination, then only will they exist ; and they are all

นิพพาน :

ความนำอิศจรรย์บางประการของนิพพาน

ซึ่งวิทยาศาสตร์บอกว่ามีอยู่นานก่อนสิ่งใดในสากลจักรวาล มันจะต้องกลายเป็นไม่มีไปสักวันหนึ่ง และเราจะไม่ได้เห็นมันในเวลาเช้า และดับหายจากสายตาไปในเวลาเย็นเช่นเดียวกัน แม้ดิน น้ำ ไฟ หรือความร้อน ลมหรืออากาศก็เช่นกัน จักต้องถึงสมัยหนึ่งซึ่งมันจะไม่มีอยู่, เพราะสิ่งเหล่านี้ มีการเกิดขึ้นมา, และเกิดขึ้นได้เป็นขึ้นได้ โดยต้องอาศัยสิ่งอื่น

ส่วนสิ่งที่เราเรียกว่า พระนิพพาน ไม่เป็นเช่นนั้น ไม่มีการเกิดขึ้น ทำไมจะต้องมีการอาศัยสิ่งอื่น, เมื่อตัวเองมีของตัวเองได้ มันจึงไม่รู้จักดับ และจะมีอยู่ตลอดไป โดยไม่มีที่สิ้นสุดหรือเบื้องต้น และเหตุนี้เอง พระนิพพานจึงไม่ใช่สิ่งที่ใครจะกล่าวได้อย่างมีเหตุผลว่า พระนิพพานนั้นเป็นอดีต อนาคต หรือเป็นปัจจุบันได้เลย, ทั้งนี้ก็เพราะความมีอยู่แห่งพระนิพพานนั้น แปรกับความมีอยู่ของสิ่งอื่นอย่างสุดที่จะกำหนดมากกล่าวได้. พระนิพพานมีอยู่ตลอดกาล อันไม่มีที่สิ้นสุด, มีเป็นของคู่เคียงกับกาลเวลาอันไม่มีที่สิ้นสุด, แต่หากว่า กาลหรือเวลาจะเป็นที่สิ้นสุดลงในวันหนึ่งได้ พระนิพพาน ก็ยังหาใช่เป็นเช่นนั้นไม่.

subjected to extinction in the end no matter how long or slow it takes them to go extinct (or extinguished). Within the duration of their existence, there is bound to be some changes. Even the stars, the planets and even the sun which have been existing in the universe since time unknown, will perhaps some day, according to scientists, cease to exist and we will not have the luxury to witness sunrise and sunset then. There may be a time when the earth, water, fire and wind or air may cease to exist because all these things and phenomena owe their existence to the factor of 'arising' and this 'arising' depends on many other things, conditions and factors.

As for the thing which we call 'nibbāna', it is unlike many other things. It does not take root in 'arising'. Why should it depend or rely on other things when it can have what it already has? In other words, why should it be dependent when it is self-dependent or independent? Thus it is a condition that knows no extinction. It remains as it is forever and has no end or beginning. Hence 'nibbāna' is not something which one can reasonably claim to be a thing or phenomenon of the past, the future or even the present. What distinctive characteristics or nature 'nibbāna' has differs from what the other things or phenomena possess.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

พระนิพพานเป็นสิ่งที่เปิดโอกาสเตรียมพร้อมอยู่เสมอสำหรับที่จะพบกันเข้ากับดวงจิตของคนเราทุก ๆ คน. หากแต่ว่าดวงจิตของเราตามธรรมดาจะมีอะไรบางอย่างเข้าเคลือบหุ้มเสียก่อน ไม่เปิดโอกาสให้พบกันได้กับพระนิพพานเท่านั้น, พระนิพพานจึงไม่ปรากฏแก่เราว่ามีที่ไหน ทั้งที่พระนิพพานอาจเข้าไปมีได้ในที่ทั่วไป ยิ่งเสียกว่าอากาศซึ่งเรากล่าวกันว่ามีทั่วไปเสียอีก.

เมื่อเราไม่อาจกำหนดหรือเคยพบกับพระนิพพาน ก็เลยคิดไปว่า พระนิพพานไม่ได้มีอยู่ดังที่ท่านกล่าว เข้าใจว่าเป็นการกล่าวอย่างเล่นสำนวนสนุก ๆ ไป. คนตาบอดมาแต่กำเนิดย่อมไม่รู้เรื่องแสงสว่างหรือสีขาแดง ทั้งที่มันมีอยู่รอบตัว หรือถึงตัว ฉันทิ, ผู้บอดด้วยอวิชชาซึ่งห่อหุ้มดวงจิต ก็ไม่รู้เรื่องพระนิพพาน ไม่อาจคาดคะเนพระนิพพานฉันนั้น, จนกว่าเขาจะหายบอด.

‘Nibbāna’ simply exists forever without end. A day will end when it reaches its last hour or minute, but ‘nibbāna’ is not like that. It knows no time limit.

‘Nibbāna’ provides the opportunity and is always ready for encountering with every one of our minds ; the only trouble is that our minds are normally coated with something which hinders us from meeting (and realising) with ‘nibbāna’. Thus ‘nibbāna’ does not appear to us and we remain unaware of where it is, when actually it may be found at any place in general, just like the air that surrounds us which can be found everywhere.

When it is most improbable to stipulate or encounter ‘nibbāna’, we then assume that it is not to be found where people say it can be found, and therefore we come to the understanding that people just talk about it sheerly for the fun of literary style. People who are blind since birth are bound not to know matters about brightness and colours even though they may be surrounded by or even have come into contact with the said brightness and colour. Similarly one whose mind is ‘blind’ and covered with ‘avijjā’ (ignorance) will not know what ‘nibbāna’ is, not until one recovers from the blindness of the mind.

นิพพาน :

ความนำอิศการย์บางประการของนิพพาน

เราเกิดโผล่ออกมาจากท้องแม่สู่โลกนี้ บอดเหมือนกันหมดทุกคน จึงไม่อาจรู้เรื่องพระนิพพานได้ตั้งแต่แรกเกิด. ยิ่งผู้ที่ตาเนื้อๆ กับบอดเสียอีกด้วยแล้ว ไม่อาจรู้จักแสงหรือสีก็ยิ่งร้ายไปกว่านั้น. บอดตาไม่อาจรักษาได้ แต่บอดใจ หรือบอดต่อพระนิพพานนั้นรักษาได้. ผู้ที่บอดตาแต่ถ้าเขาหาบอดใจ เขาก็ประเสริฐกว่าผู้ที่แม้ไม่บอดตา แต่บอดใจ. นี่เราจะเห็นได้ชัด ๆ ว่า แสงแห่งพระนิพพาน ส่องเข้าไปได้ถึงในที่ที่แสงสว่างในโลกส่องเข้าไปไม่ถึง. ดวงจิตของคนตาบอดจึงอาจพบกับพระนิพพานได้ไม่ยากไปกว่าของคนตาดีๆ แต่ว่าทุกๆ คนที่ตาของเขายังเห็นแสงและสีได้ ก็ไม่ยอมเชื่อหรือสำนึกว่าตาของตนบอด ตาข้างนอกของเขาแย่งเวลาทำงานเสียหมด ตาข้างในจึงไม่มีโอกาสทำงาน แม้ที่สุดแต่จะรู้ว่าตาข้างในของตนยังบอดอยู่ ก็ท้งยาก, และยิ่งขึ้นไปกว่านั้น อาจไม่รู้ลึกด้วยเข้าไปว่า มีตาข้างในอยู่อีกดวงหนึ่ง ซึ่งเป็นดวงที่สำคัญที่สุดด้วย.

Everyone of us was born 'blind' out of mother's womb into this world and thus we are not able to know about 'nibbāna' right from birth. Even worse still are people who are literally or physically blind. They will not know what brightness is or what colours are really like. We may not be able to cure the blindness of the eyes, but the 'blindness' in relation to 'nibbāna' can be cured. Those whose eyes are blind but whose minds are not 'blind' can be even more sublime than those whose eyes are not blind but yet happen to be blind in the mind. So it is obvious that the light of 'nibbāna' may shine and reach the people or the place where the brightness of the world (or day) fails to reach. The mind of the blind may be able to meet with 'nibbāna' not much more difficult than those with good eyes ; but the trouble is that people with good eyes are unwilling to believe or recollect that they are actually 'blind'. Their external eyes scamble all the available time for doing all whatever work there is to be done leaving no chance for the internal eyes (the mind) to function. It would be difficult even for them to realise that their inner eyes (the mind) are blind or worse still, they may not even realise that they still possess 'inner eyes' which matter most.

นิ พ พาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อเขาแก้ปัญหาชีวิตอันยุ่งเหยิง ซึ่งเป็นวิสัยส่วนของตานอกได้หมดจดสิ้นเชิง เขาก็ยังต้องพบกับความยุ่งยากอยู่อีก และเขาไม่ทราบว่ามันมันเป็นวิสัยส่วนของตาใน, แต่ก็แก้ไขมันไม่ได้, ทำให้วุ่นไป โทษนั้น โทษนี้ เดาอย่างนั้น เดาอย่างนี้ ก็ไม่อาจพบกับความสุขอันแท้จริงเข้าได้เลย.

นี่ ! จะเห็นได้แล้วว่า เพราะแก้มันไม่ถูก คือไม่ได้ใช้ตาใน แก้ ที่ไม่ใช่เพราะตาในยังบอด, ที่ยังบอดเพราะตายังไม่ได้รักษา, ที่ยังไม่ได้รักษา ก็เพราะตนยังไม่รู้เลยว่า ตาในมีอีกดวงหนึ่ง, เป็นตาสำหรับพระนิพพาน หรือความสุขอันเยือกเย็นแท้จริงของชีวิต.

When people manage to solve all the confusing problems of their lives, which is the part of life rendered possible by the external eyes, they still have to face with some other kinds of confusing problems of an even more profound nature, and yet they do not know that that is the part to be played or tackled by the 'inner eyes'. So they stand a chance to fail perhaps miserably. It makes life even more complicating for them. The result is to put the blame where it should not be or make wild guessing and also weak assumption. People like them may never manage to secure real happiness.

Obviously that is the wrong way to solve problem. People fail to use the 'inner eyes' to look for an answer. That they do not apply the 'inner eyes' because they are blind, and that the 'eyes' remain blind because they do not bother to have their 'eyes' treated or cured. That they do not have have their eyes treated because they do not even know that they possess a pair of 'inner eyes' which are the 'eyes' (or the mind rather) for 'nibbāna' or the serenely cool happiness of life.

นิพพาน :

ความนำอิศรารักษ์บางประการของนิพพาน

ใจของเราบอดเพราะอวิชชา คือความโง่หลงยิ่งกว่าโง่หลงของเราเอง นั่นเอง, เปรียบเหมือนเปลือกฟองไข่ที่หุ้มตัวลูกไก่ในไข่ไว้ เหมือนกะลามะพร้าวที่ครอบสัตว์ตัวน้อยๆ ซึ่งเกิดภายใต้กะลานั้นไว้ ฯลฯ เหมือนเปลือกแข็งของเมล็ดพืช ซึ่งหุ้มเยื่อสารในสำหรับอกของเมล็ดไว้. แม้แสงสว่างมีอยู่ทั่วไป มันก็ไม่อาจส่องเข้าไปถึงสิ่งนั้น. จิตที่ถูกอวิชชาเป็นผ้าห่อหุ้มก็ไม่อาจสัมผัสกับพระนิพพานอันมีแทรกอยู่อย่างละเอียดยิ่งกว่าละเอียดในที่ทั่วไปตลอดถึงที่ที่แสงอาทิตย์ส่องลงไปไม่ถึง, ฉะนั้นก็ฉะนั้น.

The heart or the mind is ‘blind’ because of ‘avijjā’ or ignorance which is actually our own folly and delusion. A ‘blind’ mind (an ignorant mind) can be compared to the egg shell that covers the young chick ; or it can be compared to a little creature that is being covered up by a coconut shell and grows under it. It can also be compared to a seed that is coated with a hard outer covering which wraps up the inner part of the seed which is to germinate and grow. Even though there is sunlight around, it fails to reach the seed which then fails to germinate. Similarly the mind that is being covered up is unlikely to come into contact with ‘nibbāna’ which penetrates everywhere generally in a manner that is more subtle than what the word ‘subtle’ may suggest. It is like the seed that has not been shone upon by the sunlight.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อใดเปลือกฟองไข่ กระดามะพร้าว เปลือกแข็ง นั้นๆได้
ถูกเพิกออก หรือทำลายลง, แสงสว่างก็เข้าถึงทั้งที่ไม่ต้องมีใครขอ
ร้องอ้อนวอนหรือขู่เชี้ยบังคับมันเลย. นี่ฉันใด : เมื่อผ้าของใจ
กล่าวคือ อวิชชา อุปาทาน ตัณหา อันเป็นผ้าทั้งหนาและบาง
ทั้งชั้นนอก ชั้นกลาง ชั้นใน ถูกลบออกแล้ว ด้วย **“การปฏิบัติ
ธรรม”** แสงและรสแห่งพระนิพพาน ก็เข้าสัมผัสกันได้กับจิตนั้น
เมื่อนั้น ฉะนั้น, เราจึงเห็นได้ชัดเจน, เห็นได้อย่างแจ่มแจ้งทันที่ว่า
พระนิพพานไม่ใช่จิต. ไม่ใช่เจตสิกอันเกิดอยู่กับจิต ไม่ใช่รูปธรรม
ไม่ใช่โลกบ้านเมือง, ไม่ใช่ดวงดาว, ไม่ใช่อยู่ในเรา, ไม่ใช่เกิดจาก
เรา ไม่ใช่อะไรปรุงขึ้นทำขึ้น มันเป็นเพียงสิ่งที่เข้ามาสัมผัสดวงใจ
เราในเมื่อเราได้ดำเนินการปฏิบัติธรรมถึงที่สุด เป็นการเปิดโอกาส
ให้แก่พระนิพพานได้เท่านั้น.

When the egg-shell or the coconut shell is being pecked through or destroyed, light can enter through it. Nothing forces or menaces the light to enter through the shell. It simply acts on its own accord. Similarly, when the outer covering that wraps the 'heart' or the mind is broken, people are then able to come into contact with the light of 'nibbāna'. The covering that 'wraps up' the mind consists of 'avijjā' or ignorance, 'upādāna' or attachment and all other mental defilements. It may be either a thin or a thick covering and it may consist of an outer layer, middle layer and inner layer but all the layers can be 'sloughed' off by the practice of Dhamma. Obviously 'nibbāna' is not the mind itself; it is not the subconsciousness that lurks in the mind too. It is not materiality (rupādhamma), nor is it the cosmic world and planet. It is not in us instinctively and it does not originate in us. It is also not something that is formed out of concoction or creation. It is simply something that comes into contact with our mind when we have truly practised Dhamma to the perfect end, thus opening up the opportunity for 'nibbāna' to occur.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ตัวพระนิพพานคืออะไรเล่า ?

เท่าที่กล่าวมาแล้ว กล่าวแต่ฝ่ายที่ไม่ใช่, ส่วนที่ใช่หรือลักษณะของพระนิพพาน นั้นคืออะไร. ในที่นี้ก่อนอื่นทั้งหมด, ผู้อ่านต้องไม่เข้าใจว่าผู้บรรยายเป็นผู้ถึงพระนิพพาน หรือพบพระนิพพานแล้ว, พึงเข้าใจแต่เพียงว่าเป็นนักศึกษาค้นคว้าด้วยกันเท่านั้น ถือเสียว่าเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้แก่กันและกัน เท่าที่จะได้มาจากการค้นคว้าภายในห้องทดลอง คือ มั่นสมอง, และตามแนวทางพระบรมพุทโธवासของพระผู้มีพระภาค องค์อรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าก็แล้วกัน.

WHAT ACTUALLY IS 'NIBBĀNA'?

So far all that has been mentioned about 'nibbāna' mainly deals with only one side of the matter, that is, about what does not constitute 'nibbāna'. Before proceeding with other matters, it is to be noted that the readers must not have it in mind that the propagator of this Dhamma has attained 'nibbāna'; let it be understood that I am only a learner researching deeply into this matter about 'nibbāna' and let us regard this activity as a matter of that much of conversation and exchanging of knowledge that is derieved from the researching in that room of experimentation, that is, the brain. The analytical study is based in line with the teaching of the Buddha who was an 'arahant' or 'Arahanta' (the Worthy One) and had apparently attained 'nibbāna'.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

พระนิพพานคืออะไรเล่า ?

พระนิพพาน คือ สภาพชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวความบริสุทธิ์ ความว่าง ความเบา ความสุขอันแท้จริง ความชุ่มชื่น เยือกเย็น ฯลฯ อย่างสุดยอด, เป็นสภาพซึ่งแม้จะพูดว่ามีอยู่ก่อนสิ่งทั้งปวงก็ยิ่งน้อยไป, พูดว่าอยู่คู่กับสิ่งทั้งปวงก็ยิ่งน้อยไป, เพราะเป็นสภาพที่เป็นอยู่เช่นนั้นโดยตัวเองจนตลอดอนันตกาล. เราจึงกล่าวได้แต่เพียงว่า พระนิพพาน คือ อมตธรรม-สิ่งที่ไม่มีการตาย.

WHAT THEN IS 'NIBBĀNA'?

'Nibbāna' is a condition of purity, emptiness or voidness, lightness, cheerfulness, coolness and true happiness of superb nature. To say that it exists long before the existence of all things and phenomena would be understanding it. To say that it exists in parallel with all things and phenomena would still be an understatement because it is an uncreated condition that exists by itself in the way it is. Therefore we can only say that 'nibbāna' is actually 'amata-dhamma' or something which does not die.

นิพพาน :

ความนำอิศารีย์บางประการของนิพพาน

จิตของเรานี้พบกันเข้ากับอมตธรรมนี้จริง, แต่จิตนั้นหาใช่อมตธรรมไม่. พระนิพพานจึงคือสิ่งที่มีอยู่สำหรับให้เราหรือจิตพบ มันจะได้รับความเยือกเย็นเป็นสุขถึงยอดสุดเพราะเหตุนั้นได้, และทุกคนควรพยายามทำเพื่อจะได้เสียก่อนแต่จะตายลงไป. ถ้าจะปล่อยให้จิตท่องเที่ยวไปด้วยความมืดบอดของมัน มันก็จะเที่ยวไปด้วยอาการอันชั่วช้า เช่นกับที่เคยเที่ยวมาแล้วไม่รู้ที่แสนชาติในวัฏฏสงสารอันยืดยาวนี้. การชั่วแล้วชั่วเล่าด้วยการเกิดแล้วตายๆ และในระหว่างเกิดตายก็เต็มไปด้วยความกดดัน นั้นมันจะดีอะไร, เพราะมันเป็นไปเองตามประสาความมืดบอด เช่นเดียวกับความล้มลุกคลุกคลานของคนตาบอด ซึ่งปราศจากไม้เท้าและผู้จูง.

It is true that our mind is capable of encountering and associating with 'amata-dhamma', but the mind itself is not 'amata-dhamma'. Therefore 'nibbāna' is something meant for us to encounter or discover so that we may derieve from it the most superb coolness and happiness in life and everybody should strive for it before being summoned by death. If we were to let the mind roam at its blind and free will, it would roam around repeatedly as it had ever done before, and we would not know as to how many hundreds of thousands of births (and deaths) we would have to experience in the long cycle of birth and death or 'vattasangsa'. In between birth and death, there exists a full force of pressure for us to bear. What good is there in it? It is a self-created situation formed in the manner of darkness, just like the struggling of a blind man who goes without a stick or someone who may lead the way.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

การลืมหืมตาและพบกับแสงสว่างคือพระนิพพานนั้น มันเป็นยอดที่สุดของความสุข. เป็นความหยุดจบลงของความอยากความปรารถนา, เป็นความหมดสิ้นของความสงสัยในสิ่งที่ยากจะรู้, เป็นยอดสุดของความรู้ของทุกๆโลก ทุกๆสมัย และทุกๆชีวิต. เพราะฉะนั้น เพียงเท่านั้นก็เป็นการแสดงให้เห็นได้บ้างแล้วว่า พระนิพพาน คือ จุดปลายทางของชีวิตทุกชีวิต, ถ้าใครจะถามข้าพเจ้า ก็ตอบดังนี้, เคยตอบมาแล้วก็ดังนี้, และจะตอบต่อไปอีกก็ดังนี้.

To open the eyes and see the light is ‘nibbāna’. It is the supreme point of happiness and the ceasing of all cravings or desires. It is also the end of all the doubtfulness in all the things and matters which one may wish to know about. It is the most superb of the knowledge of the world, or every world, every era or period and every life. Therefore it is apparent that just these few aspects of ‘nibbāna’ will be sufficient enough to show that ‘nibbāna’ is the destination of every human life on earth. Should anyone ask me about ‘nibbāna’, this is the way I would have answered and I have ever made such an answer before and will continue to do so.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ทุกคนต้องไปพระนิพพาน !

ทุกคนต้องไปถึงพระนิพพานไม่วันใดก็วันหนึ่ง, ทั้งที่ในบัดนี้จะเป็นคนโง่หรือคนฉลาดก็ตาม ทุกคนจะจบการเดินทางของเขาลงในชาติที่บรรลุนิพพาน, ในชาติที่ตาภายในของเขาหายบอด, เพราะทุกคนมีที่สุตแห่งสงสารวัณฐ์ เว้นแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น ทุกคนถูกธรรมชาติฝ่ายสูงคอย ๆ พยุงบาปขึ้นเรื่อย ๆ แต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น แล้วแต่ความหนักมากหรือน้อยของเขา, มันเป็นน้ำหนักรแห่งความโง่หรือกิเลส, หรืออีกอย่างหนึ่งคือความบอดมาก หรือบอดน้อย. เพราะฉะนั้น ทุกคนแม้จะกลับมีการกลับตกต่ำบ้างทางกายหรือทางจิตใจ ในขณะที่ท่องเที่ยวไปในวัฏฏสงสาร, แต่ตารางที่แสดงบทยอดใหญ่ของเขา จะต้องเลื่อนสูงขึ้น ๆ เสมอ แม้เขาจะเคยถึงลงสู่เวจีครั้งหนึ่งแล้วหรือหลายครั้ง. ทุกคนจะต้องเป็นไปตามคติและผลกรรมของตนก็จริง แต่ที่เขาเกิดครั้งหนึ่งนั้นมันเป็นการศึกษาของเขาทุกครั้ง. แม้ในบางชาติเขาจะเป็นเด็กดื้อ แต่ในภายหลังหรือชาติหลังเขาจะยอมเชื่อ ทั้งที่ตามธรรมดาเขารู้สึกว่า ชาตินั้น ๆ ที่เขาเคยเกิดมาแล้วไม่มีอะไรติดต่อกับเนื่องกันเลย.

EVERYBODY MUST HEAD FOR 'NIBBĀNA'?

Everybody must head for 'nibbāna' one day or another irrespective of whether he or she is stupid or clever. Everyone will or should put an end to his or her journey of ignorance and folly of life by entering into the birth or existence that marks the attainment of 'nibbāna', or in an existence in which the eyes are cured of blindness thus putting an end to the 'sangsaravatta' or cycle of life (birth, aging, illness and death) though the end may come sooner or later. Everyone is being propped up on and on by the higher aspects of human nature though how slow or quick the propping goes depends on how 'heavy' or 'light' a person's ignorance or mental defilement weighs, or how seriously 'blind' he or she is. Although everybody is bound to commit mistakes through physical action or mental thoughts while journeying through life, and dragging himself or herself down to hell for one or more than one time, as dictated by the fruit of his or her own 'kamma' (action or deed), he or she will have learned from each and every 'birth' that he or she experiences. (each changing of the state of mind means a new 'birth' or a new generation). A person may be

นิพพาน :

ความนำอิच्छารมณ์บางประการของนิพพาน

ตามกฎแห่งวิวัฒน์ ตามแนวแห่งวิทยาศาสตร์แผนปัจจุบัน เช่น ชีววิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ลัทธิแห่งดาร์วิน ก็ตาม. หรือตามแนวแห่งพุทธศาสนา คือ กฎแห่งปัจจัย ๒๔ ประการ และ ปฏิจตมุปบาท ก็ตาม, แม้ที่สุดแต่ตามที่เราจะสังเกตได้ง่าย ๆ ทั่วไปว่า โลกนี้ค่อย ๆ เลื่อนสู่ระดับสูงขึ้น ๆ ไม่ทางฝ่ายรูปธรรมก็ต้องฝ่ายจิต ; ที่จะหยุดนิ่งหรือตกต่ำลงนั้น เป็นไม่มี, แล้วแต่ยุค นั้น โลกจะยึดเอาฝ่ายจิต หรือฝ่ายรูปเป็นส่วนสำคัญ, ก็ตาม ; ทั้งหมดนี้ย่อมแสดงว่า สัญชาตญาณที่เป็นภายในพร้อมทั้งสิ่งที่ส่งเสริมข้างนอก มันล้วนแต่จะดึงไปในฝ่ายดีขึ้น ๆ เพราะค้นหาของหมู่สัตว์เป็นเช่นนั้น.

absurdly obstinate in the previous birth of life (here it refers to the mental condition, not to be taken as birth in the literal sense), but he or she learns to regret in the later birth or generation of life.

In accordance with the scientific or biological principles of development, especially those of Charles Darwin, or the Buddhist principles of twenty-four factors and ‘paṭiccasamuppāda’ (the dependent origination), we will easily notice generally that the world is slowly ‘moving upward’ either inching towards the material forms and benefits or the human mental and spiritual well-being. It does not stop still or fall back into low circumstances. Whether the world clings itself to spirituality or attaches to the material side as the important part of human life depends on the era of human historical development. Whatever it is, it all shows that the internal human instinct, together with external supporting factors, solely work to pull the human development to the good side because deep down in the human hearts or minds, there is a yearning to be or do good.

นิพพาน :

ความนำอิศรารักษ์บางประการของนิพพาน

เมื่อใดพากันหนักไปในฝ่ายรูป ก็ถึงจุดปลายทางของฝ่ายรูป เช่นที่วิทยาศาสตร์แผนปัจจุบัน กำลังก้าวพรดๆไป, และเมื่อใด โลกพากันหนักไปในฝ่ายจิต ก็จักพากันลุดถึงจุดปลายทางฝ่ายจิต เช่นเดียวกับยุคแห่งพระอรหันต์ที่ผ่านพ้นมาแล้ว.

แต่อย่างไรก็ดี แม้โลกนี้จะเป็นเด็กที่อดทนท้งไปในฝ่ายรูป เมื่อ “เซ็ดฟัน” เข้า ก็ยอมหมุนกลับไปสู่ฝ่ายจิตเอง. และในยุคนั้นแหละ จะมีสัตว์จำนวนมากจำนวนหนึ่ง ซึ่งหลุดพ้นออกไปจากโลก ได้ทุกคราวที่โลกหมุนมาสู่ราศีนี้ เมื่อเราจะรวมเค้าความที่ใหญ่ที่สุด ให้สั้นที่สุดแล้ว เราจะกล่าวได้พร้อมทั้งเหตุผลว่า สัตยชาติของสัตว์ โลกยอมหมุนไปหาฝ่ายดี ไม่ฝ่ายรูปก็ฝ่ายจิต ดังกล่าวแล้วสอง อย่างนี้เท่านั้น

When the emphasis is being placed on the material things, the world is brought to the destination of material advancement just as what science and technology are doing to our world today. We are making big steps in a rush. Whenever the world leans towards the spiritual side, people will be brought to reach the final point of spiritual well-being, just like the era of the 'arahants' in the Buddha's time.

However, whatever the case is, even if people of the world choose to be the 'obstinate children' of materialism, when they have had learned their lessons, they would be chastened and are bound to return to spirituality on their own accord. That will be the time when there will be a large group of people who manage to transcend the world just as the world rotates itself back to the sign or call of spirituality. To cut it short, we may say with good reasons that the human instinct is bound to wheel forward in search of either the good side of material things or the bliss and blessing of spiritual well-being.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อทุกคนมีอำนาจ “กายสิทธิ์” อันนี้อยู่ในตน มันก็แน่นอนว่าจะถูกดึงดูดไปหาสถานที่ถึงหรือพบกับพระนิพพาน. ทุกคนเมื่อได้ออกโรงเป็นตัวละครโลก ในฉากที่เขาทะเยอทะยาน กระลั่นกระหือหือใครจะแสดง ข้าซากเข้าก็เปื้อโลก ซึ่งเรียกว่ามี “นิพพิทา” เข้าสักวันหนึ่ง ในวันนั้นแหละ, เมื่อหน่ายก็คลายความ กอตรัดยึดถือ เมื่อไม่ยึดถือก็หลุดพ้นจากเปลือกหุ้ม และพระนิพพาน เข้าสัมผัสจิตของเขาได้เมื่อนั้น.

When everybody has this wonderful power of instinct, naturally it will be drawn to look for a situation in which it will encounter 'nibbāna'. When everyone comes out to the world stage to perform his or her part, some day he or she will eventually get tired of having to covetously aspire to act his or her role repeatedly. This boredom is called 'nibbidā' which means dispassion ; and on the day of the surfacing of this boredom, there will be the loosening of tight 'hugging' or clinging to whatever thing it may happen to be. With no more tendency to cling, one is being set free and removed from the outer covering that traps one in, and 'nibbāna' can thus enter one's mind at the same time.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

เรารู้จักตัวเราด้วยสายตาสั้น ๆ แค่นี้ จึงจับเอาตัวความ
อยากและความเบื่อที่มีสายสัมพันธ์อันยาวยืดหลายร้อยชาติไม่ได้,
ทั้งที่แม้เราจะเคยเห็นเด็กบางคนเกิดมาถึงก็เบื่อกาม มีโลภ โกรธ
หลง น้อยกว่าธรรมดา, เราก็หาเข้าใจไปในทำนองว่าเป็นผลของ
ชาติก่อน ๆ ของเขาไม่ มีหน้าซำมีความเห็นไปในทำนองว่า เด็ก
คนนั้นมีมันสมองไม่สมบูรณ์เสียอีก โดยอ้างหลักจิตวิทยาหรือ
อะไรที่ตนอยากจะอ้างมา ตามความอยากของตนเอง ถ้าหากเรา
มีสายตายาวมองเห็นได้ข้ามชาติแล้ว เราก็ต้องฉลาดมากกว่านี้
หลายเท่าตัว. ถึงกระนั้นก็ยังไม่มีใครอยากสร้างสายตานิพพาน
เพราะไม่รู้จักบ้าง, เพราะกลัวว่าโลกจะหมดรสชาติที่หอมหวานไปบ้าง,
แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่เห็นเช่นนั้นแหละ ก็ตกอยู่ในจำพวกที่ถูกพัดพา
ไปหาพระนิพพาน คู่กัน, เพราะไม่มีอะไรจะมีอำนาจยิ่งไปกว่า
ผลกรรมอันประเสริฐชาญฉลาด และยิ่งกว่าความจริงอันไม่รู้จัก
แปรผันไปได้นี้เลย.

We get to know ourselves by a short sight only in this present span of life. So we are not able to grasp at the true meaning and impact of our craving and discontentment or boredom even though we may have come across children who were born to take little (than normal) indulgence in sensual pleasure and have not much of greed, hatred and delusion. We do not think that it is due to the fruit or result of their past lives. We tend to cherish the view that those people must have a crippled or defective brain by citing psychological principles or whatever reasons which we can think of. If we were to have a far sight to enable us to discern transcendently over matter of birth or life, we would be many times cleverer than what we are now. Even then there is still hardly anyone who wishes to develop that kind of keen or far-sightedness probably because people simply do not know about it, or they are afraid that the world will lose much of its fun and excitement if people look too far. However, it is often people of that kind that fall within the category of people who are led to look for 'nibbāna'. They reap what they sow and there is nothing more powerful than the fruit of 'kamma'. Nothing exceeds facts which know no changing.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ครั้งหนึ่งมีผู้กล่าวแก่ข้าพเจ้าว่า ถ้าเราทุกคนแน่นอนว่าต้องถึงพระนิพพาน วันยังค่ำ แล้วเราจะไปชวนชวายเป็นปฏิบัติธรรมให้เหนื่อยยากทำไม, หากความสุขในทางโลกเรื่อย ๆ ไป จนกว่าจะถึงกำหนดที่ถึงเข้าเอง มีดีกว่าหรือ, มิเป็นการฉลาดกว่าหรือ? ข้าพเจ้าตอบว่า แน่ชื่อนัก...

ที่ทุกคนกำลังเป็นอยู่เช่นนั้นเองแล้ว โดยไม่ต้องตั้งปัญหาหรือคิดว่าเราควรชวนกันดำเนินรูปนั้น. แต่เราไม่รู้สึกละเอง จึงมาตั้งปัญหาหรือคิดเพื่อทำเช่นนั้นทับลงไปอีก. เรายังตาบอด, ยังกำลังปล่อยให้เรื่อยไปตามใจของเรา ไม่มีอะไรที่มีอำนาจมากไปกว่าความรู้สึกหรือเห็นแจ้งภายในจิตใจของเราเอง, และสิ่งนั้นมันก็บังคับควบคุมให้เราดำเนินไปในรูปนั้นอยู่อย่างเต็มเปี่ยมแล้ว. การที่ทำตามความคิดแนวใหม่นั้น จึงไม่เป็นการแปลกกว่าหรือฉลาดกว่าเก่าแต่อย่างใดเลย นอกจากจะช่วยให้เข้ายิ่งไปกว่าธรรมดาหรือที่ควรจะเป็นเสียอีก.

Once someone said to me, “If it is definite that everyone of us will some day attain ‘nibbāna’, why should we take the trouble to practise Dhamma days and nights which only helps to exhaust us? Won’t it be better and smarter if we continue to seek worldly fun till the time for ‘nibbāna’ arrives?” To that question I answered, “Of course....., but that is what everybody is doing – seeking fun and pleasures. There is no need to ask or persuade people to lead their lives in that manner. You yourself are unaware of that. So you set up the question and think of persuading people to act in such a manner. You are still blind. You continue to do things according to your heart’s own liking.” There is nothing more powerful than the feelings or clear vision within our own mind, and that is what forces and controls us so that we conduct ourselves fully in conformity with the mind. To do things in accordance with the new way of thinking is not in any way more unique and cleverer than the old way. In fact it may even retard development.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ข้าพเจ้าลองถามเขาบ้างว่า “ถ้าหากว่ามีใครสักคนหนึ่ง อาจบันดาลให้ท่านถูกสลากกินแบ่งรางวัลจำนวนล้านได้ ตามแต่ที่ท่านจะประสงค์ให้ถูกเมื่อไร. เช่นนี้ท่านจะขอร้องให้เขามันดาลเพื่อให้ท่านถูกพรุ่งนี้ หรือต่อเมื่ออีกสัก ๕๐ ชาติล่วงไปแล้ว?” เขายิ้มและระอายที่จะตอบว่า พรุ่งนี้.

เราจะเห็นได้สลับไปเป็นลำดับว่า สิ่งที่เราอยากมากที่สุดก็คือ สิ่งที่เราเข้าใจ (ผิดหรือถูกก็ตาม) ว่ามันดี หรืออ่วยยที่สุดนั่นเอง. คนตาบอดคมองไม่เห็นแสงแห่งนิพพาน จะปรารภนานนิพพานได้อย่างไร, จะเห็นคุณค่าของพระนิพพานว่าสูงส่งกว่าสิ่งอื่นได้อย่างไร ในเมื่อตาเนื้อ ๆ ของเขาซึ่งเอาเวลาไปรู้จักหรือแสวงหาเหยื่อในโลก เสียนจนหมด. เขากำลังอยากมีเงินมาก ๆ เพื่อหาผู้บำเรอ (ซึ่งเขาเลื่องอ้างว่าภรรยา), ดึกสวดย ๆ, รดยนต์งาม ๆ, ยศศักดิ์ชั้นหรรษา ฯลฯ พยายามเพื่อให้ได้ในชาตินี้ หรืออีกที่ชาติที่เอา ขอแต่ให้ได้ก็แล้วกัน, และขออย่าเพ่อให้พระนิพพานถลันเข้ามาขวางหน้าเสียก่อน. ถ้าเขารู้จักและเข้าใจพระนิพพานมากเท่าที่เขาเข้าใจเงินรางวัลล้านบาทนั้นแล้ว เขาจะต้องขอให้ท่านผู้วิเศษบันดาลเพื่อถึงพระนิพพานในนาที่นี้ทีเดียว แม้จะผลัดพรุ่งนี้ก็ยังไม่ว่า, ถ้าเป็นไปได้.

I made an attempt to ask him, “If there is someone who is able to make you destined for the winning of a lottery ticket with a reward of millions of Baths and the day of winning is up to you to choose, would you beg him to make you win the lottery tomorrow or after another fifty generations of life span?” He smiled and answered somewhat sheepishly : “Tomorrow.”

Upon further consideration, we will be able to discern that the thing which we desire most is the thing which we regard as good or most ‘tasty’, regardless of whether it is right or wrong to desire for it. Spiritually ‘blind’ people cannot see the light of ‘nibbāna’, so how can they wish for ‘nibbāna’ and realise the highest worth it has over all other things, when their physical eyes have been scrambling to get acquainted with or search for all the desirable material things in the world? Some people want to have lots of money in order to get someone who could pander to their wants (wives are excluded) while some desire to have beautiful houses, cars and status. They all try to acquire such material possessions within this present life span or hope for the same in the next life. What matters most is to be able to acquire those material things. They just do not want to have ‘nibbāna’ obstructing their way.

นิพพาน :

ความนำอิศการย้างประการของนิพพาน

แต่ก็มีพุทธบริษัทจำนวนมาก ที่ต้องการพระนิพพาน ทั้งที่ยังไม่ทราบว่ พระนิพพานคืออะไรแม้แต่่น้อย. คราวหนึ่งได้ลองตั้งปัญหาซึ่งไม่ใช่ข้อสิ่งต่าง ๆ ตามที่เรียกกันมาก่อน ถามขึ้นในที่ประชุมแห่งหนึ่งว่ มีสถานที่สองแห่ง แห่งหนึ่งต้องการสิ่งของอะไรเป็นได้ อย่างนั้นทันที อีกแห่งหนึ่งจะทำให้ใจของผู้ไปถึงว่างเฉยเจียบพ้นจากอำนาจของอารมณ์ทุกประการ จนในที่สุดดับหายไปอย่างไม่มีอะไรเหลือ สำหรับมาเป็น อย่างนั้น อย่างนี้ อีกต่อไปในขณะนี้ ใครจะเลือกไปในที่ไหน? ทุกคนที่ตอบ ตอบว่เอาแห่งแรก, อีกสองสามคนึง แต่ที่นึ่งก็เพราะรู้ทันว่เป็นปัญหาล่อถามของข้าพเจ้า ถัดจะพลาดเลยนึ่งเสีย, คาดว่หากสองสามคนนี้ตอบก็คงตอบเช่นเดียวกัน. ที่นี้ถามต่อไปว่ เมื่อถึงที่นั้นแล้วต้องการอะไร? เขาตอบว่ ต้องการของดี ๆ ที่สุด เพื่อทำบุญให้สูงยิ่งสมใจรัก ข้าพเจ้าถามอีกว่ เพื่ออะไรกัน? บางคนตอบว่ เพื่อไปสวรรค์ บางคนเพื่อไปพระนิพพาน.

Were they to know about ‘nibbāna’ as good or as much as they understand about money matters, they would most probably beg that someone with special power to enable them to attain ‘nibbāna’ at this very minute and would not be satisfied to have to wait till the following day.

Oddly enough there are many Buddhists who want to attain ‘nibbāna’ even though they do not know the slightest bit about what ‘nibbāna’ really is. Once in a meeting I put forward a question which had nothing to do with the names of various things. I asked : If there were two places of which one place could offer people whatever thing or things they were to ask for, while the other place could offer those who reach it the peace of the mind and set them free from the binding power of every aspect of disturbing emotions until finally nothing is left to stir the arising of all sorts of cravings, which place would you choose to go to ?” That was what I asked. Everyone who answered said that they would prefer to go to the first place. Two or three people kept silent. They were silent because they knew that the question was a trick. They were afraid to err so they kept silent. Were they to answer, they would probably choose the same answer as the rest of the group. Then I proceeded to ask, “When you reach

นิพพาน :

ความนำอิศการย์บางประการของนิพพาน

ขอให้ลองคิดดูที่หรือว่า สิ่งแรกในปัญหานั้นก็คือสวรรค์อยู่แล้ว, พวกนี้ไม่รู้จักแม้แต่สวรรค์ที่ตนกำลังปรารถนาอยู่ ไปถึงสวรรค์แล้วกลับเสียสละเพื่อหวังสวรรค์อย่างเดียวกันอีก, เช่นนี้จะไปสวรรค์ได้อย่างไร. สิ่งที่สองในปัญหานั้นก็คือพระนิพพานอยู่แล้ว เขายังไม่ต้องการ แต่ต้องการมันไฉนสำหรับพาดขึ้นชั้นพระนิพพาน. ข้าพเจ้ารู้สึกสลดใจในการที่เขาทั้งหลายมีความอยากไปพระนิพพาน ทั้งไม่รู้จักพระนิพพาน, หรือรู้น้อยเกินไป เพียงสักว่าชื่อศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่งซึ่งทุก ๆ คนเขาพากันว่าดีที่สุดในนั้น. และทำให้เห็นชัดทีเดียวว่า สำหรับผู้ที่ยังไม่รู้จักพระนิพพานนั้น จำต้องถือว่ามีตัวมีตน และมีสิ่งที่ตนยึดถือไปก่อน, มิฉะนั้นก็จะว่าง ๆ จับ ๆ อยู่แต่ในสิ่งที่ตนสงสัยนั่นเอง และเต็มไปด้วยความว่าเหวหรือความกลัวอันเป็นความทุกข์ และในที่สุดก็ตายเปล่า, หรือกลับซ้ำกว่าผู้ที่ยึดถือสาวคืบหน้าไปข้างหน้าตามลำดับ ๆ, ประโยชน์โลกนี้, ประโยชน์โลกหน้า, ประโยชน์สูงสุดคือพระนิพพาน ทั้งนี้ก็เพราะเขาไม่สามารถเข้าใจพระนิพพาน อันมีนัยลึกลับ เช่นว่าไม่มีการเกิดขึ้นแต่มีอยู่ตลอดอนันตกาลดังนี้ เป็นต้น, จนกว่าเมื่อไรเขาจะได้บรรลุนิพพานนั้นเข้าจริง ๆ. การรู้จักพระนิพพาน โดยอนุมาน หรือโดยอุปมา ไม่อาจมีได้เลยสำหรับผู้ที่มีปัญญาหรืออุปนิสัยเช่นนั้น.

that place, what would you want to ask for?" The reply was the best of things which they could use for the making of highest merit as desired. I asked, "What for?" Some people said that they wished to do so in order to be able to go to heaven while some others hoped to be able to attain 'nibbāna'.

Just think : The first place mentioned in the question is a heaven itself. Those people chose to go there but when they were there they still yearned to go to heaven. Obviously they did not even know about the heaven they hoped for. Being in such a case, how could they really go to heaven. The second place mentioned in the question was where 'nibbāna' could be attained. They still did not want 'nibbāna' but they wanted the ladder for ascending to 'nibbāna' even though they knew nothing or too little about it, and they chose it because they thought it was something most sacred and was the best thing to hope for. For those who do not have a clear idea of what 'nibbāna' is, the tendency is to think of 'nibbāna' as an entity or something which possesses a 'self' like many other material things which they cling to. Otherwise they would feel sort of like clinging to something abstract that makes them feel doubtful, lost and even afraid. That would only lead them to anguish and suffering and in the end they would die in vain.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ในที่นี้จะจบลงนี้ ขอสรุปกล่าวอย่างสั้น ๆ อีกแนวหนึ่งว่า พระนิพพาน เป็นจุดปลายทางของทุกคน ความตึงตูดเข้าหาสถานะแห่งพระนิพพาน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็คือสัญญาตญาณของความอยากเป็นอิสระ ย่อมมีอยู่เสมอ แต่ถูกอำนาจแทรกแซงบางอย่าง เช่น ผลกรรม เป็นต้น คอยเหนี่ยวรั้งให้ออกนอกทางอยู่เสมอเหมือนกัน, เพราะคนเป็นผู้ตาบอด ไม่รู้จักทำความปลอดภัยแก่ตัวเอง หรือการเดินทางของตน.

This is because they cannot understand what ‘nibbāna’ truly is. ‘Nibbāna’ carries hidden meaning in it, for example, it experiences no ‘birth’ or ‘rebirth’, but yet it exists in eternity. It is not possible for those with such an ignorant nature who have problems in understanding ‘nibbāna’ to get to know it by estimation or comparison.

In approaching towards the end of this talk, let me conclude it shortly in another way : ‘Nibbāna’ is the final destination of everybody. The driving force that propels people into the state of ‘nibbāna’, or in other words, the instinct of wanting to be free is always there in human nature but it is often obstructed by intervening factor such as the ‘fruit of kamma’ (the result of one’s own action or deed) which always ‘pulls’ it out of the right path. That is because most people are ‘blind’ and do not know how to ‘safeguard’ themselves and journey through life safely.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

กายเปรียบเทียบเหมือนลำเรือ. ใจเปรียบเหมือนนายเรือ. สังสารวัฏฏ์เปรียบกับทะเลหลวง. โลกนั้นโลกนี้เปรียบเหมือนท่าเรือ สำหรับการค้าขาย. ผลบุญหรือผลบาปในชาติหนึ่ง ๆ ในโลกหนึ่ง ๆ คือการค้าขายของนายเรือ ที่ขาดทุนได้กำไร ที่ท่าเรือแห่งหนึ่ง ๆ การได้ถึง “เกาะ” แห่งหนึ่งซึ่งนายเรือพอใจ ถึงกับหยุดการท่องเที่ยวไปในทะเลอย่างเด็ดขาด นั่นคือพระนิพพาน.

เราทุกคน คือเรือรวมทั้งนายเรือ, เมื่อเราหรือโลกพากันสาละวนแต่เรื่องรูปหรือลำเรือ จนลืมใจหรือนายเรือ นายเรือก็จะตายเสียก่อนที่จะนำเรือไปพบเกาะที่ว่ำนั่น. แต่ถ้าสนใจในนายเรือหรือจิต จนลืมลำเรือเสียทีเดียว เรือก็เปียกพังทำลายลงเสียก่อนที่นายเรือจะได้ใช้อาศัยไปถึงเกาะที่กล่าวนั้น. เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้ดำเนินสายกลาง อันเป็นสายแห่งปัญญา ไม่ประมาทไปในฝ่ายตั้งหรือฝ่ายหย่อน.

The human body can be compared to a boat. The heart or the mind is comparable to the steersman while 'sangsaravatta' or the cycle of life (birth – aging – illness death) can be compared to the sea or ocean. This world or whatever world it may be is to be compared or regarded as the harbour for buying and selling. The fruit or the result of merit – making or sinning in one life-span in this world (or any other world) is the buying and selling conducted by the steersman. At anyone harbour of the 'island' where the boat reaches and with which the steersman is very satisfied so much so that he stops totally roaming about in the sea with his boat, is the moment of 'nibbāna'.

Everyone of us is the boat including the steersman. When we (or the world) keep ourselves busy with the matter about material form or the boat, we forget about the steersman (or the mind). The steersman will die first before he could bring the boat to the island where the good harbour lies. However if we are interested only in the steersman and forget about the boat, the boat will decay before the steersman could bring it to the said island. Therefore the Buddha taught us to tread the Middle Path – a path of wisdom that warns us not to be careless and also not to lean to the extremes.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ความจริงตัวเราไม่มี. ที่มีก็คือเบญจขันธ์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กาย” กับ “จิต” หรือ “เรื่อ” กับ “นายเรื่อ” เท่านั้น. นายเรื่อก็ไม่ใช่เรา, เพราะแม้มันจะได้ถึง เกาะ คือ พระนิพพาน นั้นหรือไม่ว่าตาม มันยังคงไม่อยู่ในอำนาจของใคร, รังแต่จะแตกดับไปเป็นธรรมดาของมันเท่านั้น. เกาะ หรือ พระนิพพาน นั้นเล่าก็สักว่าเป็น เกาะ หรือ พระนิพพาน ของตัวสิ่งนั่นเอง, รับรู้กับใครไม่ได้, เหมือนแสงสว่างเมื่อเราเปิดหน้าต่างมันก็เข้ามาสว่างให้เรา, ปิดเสียก็มีดอีก, แต่แสงสว่างนั้นคงเป็นแสงสว่างอยู่นั่นเอง.

Actually we do not have a 'self' or a permanent 'self'. What we have is the 'pañca-khanda' or the Five Aggregates, also known as the Five Groups of Existence which consist of : 1) corporeality ; 2) feeling ; 3) perception ; 4) mental formation and 5) consciousness. It is also known as 'kaya' (body) and 'citta' (mind) which can be compared to the boat and the steersman respectively. Whether the steersman can reach the island or not, it is probably not in anybody's power to decide because after all, the steersman is only one of nature's creations which is subjected to decay or extinguishing as is the common rule of nature. The 'island' remains where it is even if the steersman does not reach it. Similarly 'nibbāna' is just like the island. It is what it is and remains where it is even if no one reaches it – just like the light, when we open the window, the light immediately enters inside to brighten the room, and when we close the window, darkness replaces the brightness inside the room but the light outside the room still remains as light.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ถ้าสิ่งใดควรถือว่าเป็นตัวตน, สิ่งนั้นนอกจากจะไม่รู้จักแตกดับ ไม่ต้องอาศัยผู้อื่นหรือสิ่งอื่นแล้ว, ยังจะต้องอยู่ในบังคับและรับรู้อะไรกันได้. นี่ ! เมื่อมีแต่สิ่งทั้งหลายซึ่งล้วนแต่เป็นไปตามเรื่องของต้นเหตุของตัวมันเอง ; หรือไม่ได้อยู่ในอำนาจของใคร และรับรู้อะไรใครไม่ได้ ดังนั้นมันก็ไม่มีตัวตน แม้กระทั่งพระนิพพาน ถ้าขึ้นมีเพราะอำนาจความรู้ลึกลับบางชนิด มันหาใช่ตัวตนอันแท้จริงไม่, ยังเป็นฝักฝ่ายแห่งอวิชชาอยู่ดี. การลูถึงพระนิพพานจึงเป็นเพียงจุดหมายปลายทางของทุกคนเท่านั้น.

As all things have no permanent ‘selves’, they are all subjected to changing, decay and breaking down or extinguishing. If anything is to be regarded as having a ‘self’, it must be something that knows no decay and needs not to depend on other things, apart from that, it must stay within its own controlling power including the power to perceive and know (whatever thing it may be). Since the world is full of things which purely function in conformity with their own original causes or that they are not under anybody’s control nor are they able to perceive and know about things (whatever they may be) independently, so they do not really have or constitute a ‘self’. Even in ‘nibbāna’, if a sense of ‘self’ were to arise in it due to some kind of feeling or power, it is not truly a ‘self’. It is an aspect of ‘avijjā’ or ignorance still. To attain ‘nibbāna’ is just only the final destination of everybody.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เบญจขันธ์ คือกายกับใจ กลุ่มใดยังมีอวิชชาอยู่ภายในมัน เบญจขันธ์กลุ่มนั้นก็มิอุปาทานอันเป็นเหตุให้ยึดถือตัวเองว่าเรา, เราเป็นเรา, ฉันเป็นฉัน ฯลฯ เป็นต้น. “เรา” จึงคงอาศัยมิอยู่ได้ แต่เพียงในเบญจขันธ์ที่ยังมีอุปาทานอยู่ภายใน และเบญจขันธ์ชนิดนี้ยัง “สัมผัส” กันไม่ได้กับพระนิพพาน จึงต้องเต็มไปด้วยทุกข์ และกลิ้งเกลือกไปในวัฏฏสงสาร อันสูง ๆ ต่ำ ๆ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ระเบิดระกระไปด้วยสิ่งเลียบแทงเผาถน.

เบญจขันธ์ใด ภายหลังจากที่ได้ช่วยตัวมันเองด้วยการ ปฏิบัติธรรม เป็นเบญจขันธ์ที่อวิชชาและอุปาทานตั้งอยู่ไม่ได้แล้ว ก็ไม่มี “เรา” ในเบญจขันธ์นั้น. เบญจขันธ์นั้น เหมาะพอสำหรับการสัมผัสกันเข้ากับพระนิพพาน, มันจึงได้รับรส คือความเยือกเย็น แสดที่จะเย็นของพระนิพพาน จนกว่ามันจะแตกดับไป อย่างไม่เหลือเชื้ออะไรไว้สำหรับการเกิดอีก เช่น เบญจขันธ์ที่ยังมีอวิชชา หรือมี “เรา” มีความสำคัญว่า “เรา”.

‘Pañca-khanda’, the Five Groups of Existence or the Five Aggregates, consist of ‘body’ and ‘mind’. Whichever group still has ‘avijjā’ or ignorance in it, it will still retain a sense of attachment (or ‘upādāna’) in it which is the cause for our adhering to ourselves as being ‘we’, ‘us’ or ‘ours’ or being ‘I’ or ‘mine’ or ‘I am I’ for example. This sense of adherence to being ‘we’ can only exist in any one of the Five Aggregates which carries in it the sense of attachment or ‘upādāna’. It is not exposed to any contact with ‘nibbāna’, therefore it goes tumbling high and low, piercing or burning people who tumble over it and giving rise to all sorts of sufferings.

Any one of the ‘pañca-khanda’ or the Five Aggregates, after having helped itself by undergoing Dhamma practice, will become the ‘pañca-khanda’ which neither ‘avijjā’ (ignorance) nor ‘upādāna’ (attachment) can take root in. There is thus no ‘we’ (or ‘I’) in this ‘pañca-khanda’. It is therefore suitable for coming into contact with ‘nibbāna’. It thus gets the taste which is the supremely cool ‘coolness’ of ‘nibbāna’ until it breaks down and extinguishes, leaving no whatever agent for a rebirth, such as the Aggregate or ‘pañca-khanda’ which still has ‘avijjā’ or ignorance in it or adheres to a significant ‘I’ or ‘we’.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เบญจขันธ์ที่หมดคอกวิชา แต่ยังไม่แตกดับ ยังตั้งมรตพระนิพพานอยู่นั้น, ภาวะอันนี้เราเรียกว่า สอุปาทิเสสนิพพาน (เรียกโดยโวหารที่ใช้กันอยู่ในเวลานี้ แต่ยังเป็นปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยอยู่บางอย่าง) หรือนิพพานเฉย ๆ เมื่อใด เบญจขันธ์นั้นทำการแตกดับลงอย่างหมดเชื้อ, ภาวะอันนี้เราเรียกว่า อนุุปาทิเสสนิพพาน หรือ ปรินิพพาน. การปฏิบัติธรรม หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อริยมรรคมีองค์แปด นั้นเป็นแนวทางให้ถึงพระนิพพานนั้น.

ข้าพเจ้าหรือท่านผู้อ่านทุกคน จะยังอยู่ห่างไกลต่อพระนิพพานเพียงใด นั้นยากที่ผู้อื่นจะรู้แทนกันได้ นอกจากตัวเอง. เหตุนี้ท่านจึงกล่าวไว้อย่างน่าจับใจว่า **ธรรมทั้งหลาย กระทั่งถึงพระนิพพานเป็นที่สุดนั้น เป็นสันติวิภูฏิก คือของใครใครเห็น, ดังนี้**

สำหรับข้าพเจ้าสามารถเพียงแต่ขอยืนยันว่า ทุกคนมีจุดหมายปลายทางอยู่ที่พระนิพพานเท่านั้น...

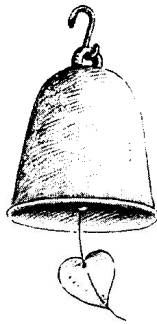
The 'pañca-khanda' or the Five Aggregates which carry no more 'avijjā' (ignorance) in them but are not yet extinguished and still savour the 'taste' of 'nibbāna' are said to be in the condition called 'saup'adisesa-nibbāna' which is 'nibbāna' with the substratum of life still remaining ; or it is simply known as 'nibbāna'. Whenever the Five Aggregates reach the point of complete extinguishing, the condition of 'anupādisesa-nibbāna' is said to be attained. It is 'nibbāna' without any stratum of life remaining. It is also known as 'parinibbāna'. Dhamma practice, or to put it in another way – the treading of the Noble Eightfold Path, is the way to reach 'nibbāna'.

Every reader and I myself are all still far from 'nibbāna', as to exactly how far we are from it, that is difficult for the others to know on our behalves apart from we ourselves. That explains why the Buddha once uttered a statement which 'catches our hearts' till this day : All the Dhamma, including even 'nibbāna' which is the final end, is 'sanditṭhiko' which means one sees only what one has."

As for me, I can only insist that everybody has 'nibbāna' as his or her final destination.

**SOME WONDERFUL ASPECTS OF
N I B B Ā N A**

ความอัศจรรย์บางประการของ
นื พ พ าน

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ปริณามิกถาเรื่องนี้ แสดงเป็นรูปธรรมเทศนา
ในการกุศลสัมมวารที่ ๑๕
หน้าศพท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระวันรัต วัดมหาธาตุ
วันอาทิตย์ที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๙๖
มีข้อความเป็นรูปเทศนาตามธรรมเนียม
ทั้งตอนต้นและตอนลงท้าย ซึ่งได้ตัดออกเสียแล้ว
คงเหลืออยู่แต่ใจความเท่าที่เกี่ยวกับพระนิพพานโดยเฉพาะ
ดังที่ปรากฏอยู่ในข้อความต่อไป.

This Dhamma discourse will be presented here as a sermon to be delivered on the occasion of the fifteenth seventh-day merit-making in commemoration of the late Phra Wanarat of Mahadhatu Temple on Sunday Aughust 22 1943. In accordance with the custom, the discourse will be delivered in the form of a sermon of which both the commencing and the ending parts have been omitted leaving only the main essential content that concerns ‘nibbāna’ especially, all of wihch appear in the content as follows :

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

การนำเรื่องพระนิพพานมาบรรยาย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเลื่อมใสในสิ่งประเสริฐสุด อันพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงประทานไว้สำหรับโลก เป็นยอดของสิ่งอื่นใดในบรรดาสิ่งที่พระองค์ได้ทรงประทานไว้ นั่น, คนโดยมากมักมีความเห็นไปในทำนองที่ว่า เป็นสิ่งเหลือวิสัยไปก็มี หรือยิ่งกว่านั้น บางคนมีความเห็นรุนแรงไปถึงว่า นิพพานไม่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั่วไปเลยเลยก็มี. แต่ถ้าหากว่ามาคำนึงถึงพระพุทธภาษิต หรือแนวทางอันหนึ่งที่พระองค์ได้ตรัสได้อย่างมีพระพุทธประสงค์อันลึกซึ้งที่ว่า พรหมจรรย์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า มีความลุ่มลาดเอียงเทไปสู่พระนิพพาน ดังนี้แล้ว ก็จะก่อให้เกิดความรู้สึกขึ้นมาได้บ้างว่า ทำอย่างไรเสียบุคคลผู้ประพฤติพรหมจรรย์จะต้องถูกความลุ่มลาดเอียงเทไปสู่พระนิพพาน นั้น ผลักไสตนให้ไปสู่พระนิพพานจนได้ เช่นเดียวกับแผ่นดินที่มีความลุ่มลาดเอียงเทไปสู่มหาสมุทร น้ำในแม่น้ำหรือน้ำฝนทุก ๆ หยดที่ตกลงมารวมกับน้ำในแม่น้ำ ย่อมมีความแน่นอนที่จะต้องไหลลงมหาสมุทรจันใด. คนที่ตกลงสู่กระแสพรหมจรรย์ของพระผู้

I bring out this matter about ‘nibbāna’ and talk about it so that there will be some understanding and faith in something that is most sublime with which the Buddha had presented to the world because it is the most superb all the things that the Buddha had given to this world. Most people tend to be of one and the same opinion that ‘nibbāna’ is something beyond the reach of any living human being. However if we were to think of the profundity of Buddhist proverbs or the way as laid down by the Buddha whose chaste life leaned towards ‘nibbāna’, we might see the rise in us a feeling that suggests how and what is to be done to allow those who lead a chaste life to be driven towards ‘nibbāna’, just like how the water which falls on low-lying land that slopes towards the sea is driven by the river water it comes to combine with and flows together into the big sea. People who lead a chaste life as outlined by the Buddha and are acknowledged to be

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

มีพระภาคเจ้าโดยฐานะที่เป็นพุทธบริษัท จะเป็นโดยเชื้อกำเนิดของบรรพบุรุษ หรือด้วยการประพบัติกระทำของตนเองโดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ก็ตาม ย่อมจะเป็นเช่นเดียวกับน้ำ คือจะถูกความลุ่มลาดเอียงเหนืบนับดับผลักดันให้ไปสู่พระนิพพาน จะเป็นคราวละเล็กน้อยหรือคราวละมาก หรือแม้จะมีการถอยหน้าถอยหลังในบางครั้งบ้างก็ตาม ก็ไม่แปลก มีแต่ความแน่นอนที่จะเข้าไปใกล้พระนิพพานอย่างเดียวกัน ไม่ช้าก็เร็วเท่านั้น ดังนั้นก็พอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้น จนมีความกล้าเชื่อกล้าคิดว่า พระนิพพานเป็นสิ่งที่คู่กันมากับคน

ถ้าจะให้เข้าใจความหมายอันแท้จริงของพระนิพพาน ได้ประจักษ์ชัดยิ่งขึ้น ก็ควรย้อนไประลึกเรื่องธรรมดาเรื่องหนึ่ง กล่าวคือเรื่องความเป็นมาแห่งแนวความคิดนี้ในทางปรัชญาของโลกทั่วไปให้สิ้นเชิง คือ จำเดิมตั้งแต่มนุษย์เริ่มเป็นมนุษย์ขึ้นมา, ว่าความคิดในทางปรัชญาของมนุษย์ ได้ก่อรูปขึ้นในจิตใจของมนุษย์ และขยายตัวสูงขึ้นมาเป็นลำดับ ๆ อย่างไร. นับตั้งแต่มนุษย์เริ่มรู้จักคิดในการแสวงสุขทางจิตใจโดยไม่อาศัยวัตถุนั้น ย่อมรู้จักปรารถนาสิ่งที่สูงกว่า ดีกว่า กล่าวคือในด้านจิตใจ และได้พยายามคิดค้นไม่น้อยไปกว่าการคิดค้นเพื่อหาความสำราญในด้านวัตถุ และในที่สุดก็ได้พบสูงขึ้นมาโดยลำดับ ๆ.

Buddhists, whether by birth or by their own will and doing, especially in this modern era, are bound to be in the same situation as the water already mentioned, that is, they will be ‘drained’ towards ‘nibbāna’ bit by bit or in a torrential pour, sometimes moving forward and sometimes drawing backward which is after all nothing surprising or strange. There is only the same certainty to move near ‘nibbāna’ sooner or later. All that has been mentioned so far is enough to make one understand at the initial stage that ‘nibbāna’ is something that goes in pair with human beings.

If we were to understand the real meaning of ‘nibbāna’ even more clearly, we ought to think in complete retrospection about a common matter, that is, the way of thinking as found in world philosophies—how the human philosophical concepts evolve and develop since humankind began to live as thinking human beings. Beginning with the time when human beings started to look for mental or spiritual happiness without having to rely on material things, it could be clearly discerned that human beings are bound to go in search for something higher, more lofty and better which is the well-being of the mind ; and we have been trying to

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

ต่างศาสดาต่างก็บัญญัติสิ่งสุดท้ายที่ตนค้นพบนั้นว่าเป็น ความหลุดพ้น หรือ รอดพ้นขั้นสุดท้ายด้วยกันทั้งนั้น. ด้วยเหตุนี้เองเมื่อเราได้พิจารณาจุดมุ่งหมายสุดท้ายของศาสนาในปัจจุบันนี้ ดู ก็จะพบว่า สิ่งสุดท้ายของทุกศาสนา นั้น เรียกกันว่า ความรอดพ้น (Salvation) เหมือนกันหมด แม้จะมีชื่อเรียกโดยพยัญชนะเป็นอย่างอื่นบ้างในบางครั้ง แต่สำหรับความหมายแล้ว ย่อมเล็งถึงความรอดพ้นจากปวงทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น.

ในพุทธศาสนามีความรอดพ้น เรียกโดยชื่อว่า **วิมุตติ** คือ ความพ้นวิเศษ, และ **นิพพาน** คือ ความที่สามารถดับสนิทไปได้ไม่มีส่วนเหลือ, หรือ **นิสสรณะ** กล่าวคือ การก้าวล่วงออกไปเสียได้.

look for spiritual happiness no less than the effort we have put in in the search for happiness in the material aspects of life. In the end facts show that we manage to secure or meet with the higher purpose of life level by level.

Different prophets came up with different religious concepts and ideals, and each claimed his thinking as the way of true spiritual emancipation. Because of this reason, when we consider and ponder upon the purpose of the religions of the present days, we will discover that the most superb thing about every religion is 'spiritual salvation'. It is the same in all religions even though the idea, concept or teaching may be called by different names, the meaning itself emphasizes on the salvation from all sufferings.

In Buddhism there is also the concept of salvation which is known as 'vimuti' or liberation and 'nibbāna' which means 'the ability to attain a complete extinguishing (of craving or desire) without leaving any mental defilement behind. 'Nissarana' which means 'the ability to step out of.....' is just another word implying salvation.

นิพพาน :

ความนำอิศการย์บางประการของนิพพาน

ในส่วนศาสนาอื่น ครั้นค้นเข้าก็จะพบความรอดพ้นที่มุ่งหมายไปในทำนองเดียวกัน แม้จะได้แสดงเหตุผลหรือแนวทางปฏิบัติแห่งความรอดพ้นไว้แตกต่างกันบ้าง ก็แสดงอ้างถึงความรอดพ้นเป็นจุดที่มุ่งหมายอยู่นั่นเอง กล่าวคือความรอดพ้นจากทุกข์ หรือสิ่งอันตนไม่ปรารถนา, หยาบหรือตะเหยียดเพียงไหนก็ย่อมแล้วแต่ปัญญาของตนจะมองเห็น. ถ้าจะพิจารณาคุโดยกว้าง ๆ ใดๆ ในมิติของฝ่ายฮินดูหรือที่เรียกว่าพราหมณ์ อันเป็นศาสนาที่คู่เคียงกันมากับพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือมิติของพวกเวทानตะแล้ว ก็พบว่าได้แสดงแนวแห่งความรอดพ้นไว้โดยนัยที่ไม่แตกต่างจากพุทธศาสนาไปเท่าใดนัก แม้เขาจะได้บัญญัติสิ่งนั้นว่า “อาตมัน” ก็ยังแสดงลักษณะซึ่งคล้ายคลึงกับพระนิพพานเป็นอันมาก จะผิดกันก็เป็นส่วนน้อยในการที่ฝ่ายนั้นได้แยกถือความรอดพ้นนั้นขึ้นเป็นตัวเป็นตน ในเมื่อฝ่ายพระพุทธศาสนาได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิง. แม้จะมองต่อ ๆ ไปอีกจนกระทั่งถึงมิติของศาสนาอิสลาม ในชั้นที่เป็นปรัชญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งของพวกซุฟีสต์ (Sufist) เราก็ยังจะพบคำที่พ้องกับมิติเวทानตะ เป็นบทสั้นๆ ว่า “อันนาลฮัค ฮัคตุฮ์” ซึ่งมีใจความว่า “เราก็เป็นพรหม แม้พวกท่านทั้งหลายก็เป็นพรหม” ข้อนี้มีคำอธิบายเป็นอย่างเดียวกับมิติของเวทानตะ กล่าวคือความรอดพ้นของอาตมันนั่นเอง เป็นเรา เป็นท่าน คนหนึ่งๆ ซึ่งเมื่อรวมกันเข้าแล้วก็ได้แก่สภาพซึ่งเป็นความรอดพ้น

If we were to search in other religions, we would also encounter in the same manner the salvation aimed at, even though the reasons behind it and the way of practice leading to salvation may differ; however they all claim salvation or deliverance as the point aimed at, that is, to be delivered from suffering or any undesirable thing. However crude or refined is the method to achieve it depends on what the wisdom of an individual can perceive or discern. If we were to consider broadly from the view point of Hinduism (or Brahmanism), especially that of the 'Vedanta', we would discover that it is not much different from Buddhist teaching even though in Hinduism, the Hindus believe in the concept of 'ataman' – that we all possess a 'self'. The Hindu teaching shows a similar norm as that of Buddhism. There is only a little difference in that the Hindus regard the spiritual deliverance or emancipation (nibbāna) has a 'self' while Buddhism absolutely refuses such a concept. Even in Islam, if we were to look at it at the philosophical level, especially among the Sufists, we would come across words with meaning that is identical to the 'Vedanta', for example in such a short sentence like this : "Analahad Hakhatuii" which means We are the Brahmas, even all of you are Brahmas. The explanation is the same as the conviction of 'vedanta', that is – the liberation of 'self' (ataman)

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

จากอำนาจของธรรมชาติฝ่ายที่มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือที่เรียกกันในด้านพุทธศาสนาว่า วิสังขาร. แม้จะมองลงไปให้ต่ำกว่านั้น เช่น ในมติของนิกายปรัชญาเล็กๆ น้อยๆ ทุกๆ นิกาย ทุกๆ แขนง กระทั่งปรัชญาที่เกี่ยวกับการเมือง ก็ยังจะพบอยู่นั่นเองว่า ปรัชญาทุกแขนง มีอุดมคติที่มุ่งหมายไปยังความรอดพ้นจากสิ่งที่คุณไม่ปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ

ทีนี้ครั้นจะมองย้อนกลับขึ้นมาในทางสูงอีกครั้งหนึ่ง ก็จะได้พบความค่อย ๆ สูงขึ้นมา ของความคิดค้นของมนุษย์ปรากฏอยู่ที่อุดมคติของนิกายปรัชญาต่าง ๆ ที่สูงต่ำกว่ากันอยู่เป็นลัดเป็นหล่น และค่อย ๆ สูงขึ้นมาโดยลำดับๆ เหมือนเนินเขาที่สูงชันขึ้นกันขึ้นมาโดยลำดับๆ เหมือนเนินเขาที่สูงชันขึ้นกันขึ้นมาจนกระทั่งถึงยอดเขา : ในขั้นต้นๆ เราจะพบความรอดพ้นชั้นง่าย ๆ น่าเอ็นดูเป็นความรอดพ้นในด้านโลกียะมากกว่าโลกุตระ จนใกล้กับโลกุตระมากยิ่งขึ้นๆ กระทั่งมติดีเรื่องอาคัมภ์ของเวทมนตร์ และในที่สุดก็คือความรอดพ้นของพุทธศาสนาเรา อันเราเรียกกันว่า “พระนิพพาน”

from the sense of being 'I', 'we', 'you' and any one individual, all of which contribute to the creation of a condition in which one breaks free from the power of nature that dictates, birth, old age, sickness and death. In Buddhism it is called 'visaṅkhara'. To assume a lower perspective such as looking from the conviction of small school of philosophy, even one that has to do with politics, we would discover that every branch of philosophy carries the ideals which always aim at breaking free from all the things or elements which we consider as undesirable.

When we look back in the higher perspective, we could notice the gradually progressing and ascending mental and spiritual search of humankind appearing in the ideals of various schools of philosophical concepts of different levels, both high and low, which slowly rise up by the stages like the high and piling hills that rise to the top. At the initial stage, we would encounter the liberation of a simple nature – it is the liberation at the mundane level (lokiya) more than at the supermundane or 'lokuttara' level - Eventually it moves nearer and nearer towards the supermundane level until finally it transcends even the concept of Vedānta and reaches the liberation mentioned in Buddhism which we call 'nibbāna'.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

ถ้าเราพิจารณาถึงตัวความรอคำนันั้นโดยละเอียด ก็ย่อมจะเห็นได้โดยประจักษ์ว่า ความรอคำนันั้นเป็นสิ่งที่แนบชิดกันอยู่กับความต้องการของสัตว์โลก ไม่ว่าจะเป็นนมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉาน. สัตว์เดรัจฉานก็ต้องการความรอคำนัจากสิ่งที่มีนัไม่ชอบ เช่นเดียวกับมนุษย์ต้องการ จนเราอาจจะเชื่อได้ว่า การต้องการความรอคำนันั้นเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของสัตว์. เป็นมูลฐานแห่งสัญชาตญาณอื่นๆ ที่เป็นไปเพื่อการเอาชีวิตรอค หรือการคงมีตัวอยู่ของสัตว์, ความรอคำนัจึงอยู่ใกล้ชิดกับความต้งการแห่งชีวิตจิตใจของสัตว์ด้วยเหตุนี้. ครันสัตว์นั้นๆ ในโลกนี้เจริญรุ่งเรืองขึ้นในทางความคิดและปัญญา จนกระทั่งมีมนุษย์และพุทธบริษัทขึ้นในโลก ซึ่งหมายความว่าระดับความคิดของสัตว์ในชั้นนี้อยู่ในชั้นสูง ความรอคำนัที่สัตว์ในชั้นนี้รู้จักปรารภนา จึงพลอยสูงชันไปด้วยตามลำดับ ซึ่งจะต้องมีระดับหรือลักษณะทุกๆ ประการ ได้สัดส่วนพอดี หมายความว่าสูงแห่งความคิดของมนุษย์หรือสัตว์นั้นด้วย. ด้วยเหตุนี้เอง พระนิพพานจึงเป็นเสมือนสิ่งซึ่งคอยดักรอทางอยู่ในเบื้องหน้าของสัตว์ทั้งหลาย เพราะว่าวันหนึ่งข้างหน้า สัตว์นั้นๆ จะมีใจสูงจนถึงรู้จักปรารภนาความรอคำนัชั้นสูงที่สุดนั้นได้ ด้วยเหตุว่าชีวิตนี้เป็นบทเรียนอยู่ในตัวทั้งกลางวันและกลางคืน.

If we were to consider about the liberation itself in details, we are bound to discern clearly that spiritual liberation or salvation is something that clings closely to the wants or desires of all living beings, be they human beings or the lower animals and creatures. Animals too want to be free from the things they dislike ; in this aspects, they are the same as humankind. So we may believe that the craving for deliverance (or freedom) is an instinct of all living beings. It is the fundamental root of all the instincts for survival. So the want of deliverance is closely associated with the lives of all living beings due to this reason. Then all living beings began to make some progress in the matter of mental thinking until human beings rose to the top level and Buddhism and Buddhists came into existence. This means that the level of human thinking is high above the mental ability of the other animals. Human beings who yearn for spiritual deliverance allow their wish for liberation to rise higher up by different levels in the right and suitable proportion to the rising in human thinking capability. On account of this, 'nibbāna' is like something that 'traps' all living human beings all along the path of life ; but somehow some day in the fulture, human beings will have developed a mind so lofty that

นิพพาน :

ความนำอัครรรยบางประการของนิพพาน

ข้อนี้หมายความว่าสั้นๆ ว่า เมื่อได้ปล่อยให้ความคิดลอยไป ในกระแสของเหตุผลด้วยอำนาจแห่งการรักตัวของตัวแล้ว อย่างไร เสียความคิดของคนที่คิดเป็น จะต้องแล่นตรงไปยังพระนิพพานอยู่ เอง, เพราะความสูงของจิตใจมีทางไปแต่ทางเดียวนี้เท่านั้น ทาง อื่นจะปิดตันสำหรับจิตใจที่ตั้งอยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล ; ใจที่สูงจึง เดินไปในทางเหล่านั้นไม่ได้, อาศัยเหตุอันเป็นกฎธรรมชาติอันนี้เอง พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ตรัสข้อที่ว่า พรหมจรรย์ในศาสนาของพระ องค์มีความลุ่มลาดเอียงเทไปสู่พระนิพพาน ไว้อย่างมีความหมาย เช่นเดียวกับกฎธรรมชาติทางจิตวิทยาที่กล่าวมาแล้ว. ความที่พระ นิพพานเป็นสิ่งที่คอยคักขวางทางสัตว์ทั้งหลายอยู่ข้างหน้าเช่นนี้ นับว่าเป็นลักษณะที่น่าอัศจรรย์อย่างหนึ่งของพระนิพพานเอง และ ยังนับได้ว่าเป็นโชคลาภอันสูงสุดของสัตว์ทั้งหลาย. เพราะฉะนั้น การที่จะจับเอาปัญหาอันเกี่ยวกับพระนิพพาน ขึ้นมาวินิจฉัยกัน ใน ที่นี้ จึงเป็นสิ่งที่นับว่าเหมาะสม ไม่ผิดกาลเทศะ หรือถ้าจะให้ กล่าวตามความสมัครใจของอาตมา ก็อยากจะกล่าวยืนยันว่า การ ศึกษาเรื่องพระนิพพาน ควรจัดไว้ในฐานะเป็นสังคมวิทยา (Social Science) แขนงหนึ่ง เช่นเดียวกับสังคมวิทยาแขนงอื่นๆ เช่น จิตวิทยา หรือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น. การพูด การคิด การพิจารณา และการปรึกษากันถึงปัญหาอันเกี่ยวกับนิพพาน ควรจะเป็นสิ่งที่ถูก นำมากระทำกันเป็นประจำวัน เช่นเดียวกับที่เราพากันกระทำต่อ

it begins to know to aspire for the highest liberation in a life which in itself provides lessons to be learned throughout both the days and nights.

In short it means that when people, out of self-interest and some workable thinking, allow their own thinking to roam freely, they are bound to head directly to 'nibbāna' because there is only one way for the loftiness of the mind to go. The other ways are dead ends for a mind which is set in the power of sound reasoning. Such a mind simply cannot go the wrong way, The Buddha said, "The chaste life as defined in the Buddhist teaching inclines towards 'nibbāna'. This statement carries the same meaning as the rules of nature found in the psychology already mentioned. That 'nibbāna' is something which waits to 'trap' and 'obstruct' the path in front of all living human beings is to be regarded or counted as a wonderful aspect of 'nibbāna' itself and it also can be considered as the highest of luck for all living human beings. Therefore to pick up the problems concerning 'nibbāna' and to analyse them here is something appropriate and not out of time or place; or if asked to express my own personal opinion voluntarily, I would insist or confirm that the study

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สังคมวิทยาแขนงอื่นๆ เช่น วิชาการเมือง การเศรษฐกิจ เป็นต้น ด้วย เพราะเหตุว่า ตลอดเวลาที่จิตของมนุษย์เศร้าโศกได้ มนุษย์ควรรู้จักทุกข์ยาที่อาจจะแก้ความโศกนั้นๆ ได้บ้างตามสมควร ; เช่นเดียวกับที่เมื่อท้องของมนุษย์ยังรู้จักหิว มนุษย์ก็ต้องรู้จักประกอบอาชีพฉันทใดก็ฉันทนั้น.

ด้วยเหตุนี้ อาตมาจึงใคร่ที่จะขอรับรองต่อท่านพุทธบริษัททั้งหลายทั้งที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ และเป็นสุภาพชนฝ่ายฆราวาสทั้งปวงว่า ขอได้กรุณาพิจารณาเรื่องพระนิพพาน ในฐานะเป็นสังคมวิทยาที่น่าสนใจ และช่วยกันอุปคาลให้มากเท่ากับความที่พระนิพพานนั้นเป็นสิ่งสำคัญ.

about this matter of ‘nibbāna’ should be allocated the status of a branch of Social Science just like the other branches of Social Studies such as psychology or science, for examples, To speak, to think, to consider and to consult about the problems concerning ‘nibbāna’ ought to be something that is done on a daily basis in just the same way as we do to other branches of Social Studies such as politics and economics for examples, because through out the time that the human mind is capable of feeling being depressed, we ought to learn and know how to cure our unhappiness in the way it should be just like when we feel hungry, we ought to find the means of satisfying our hunger.

With this reason in mind, therefore I wish to request all the Buddhists, including both monks and the laity, to think about this matter of ‘nibbāna’ as an interesting subject of social science and help to ‘fumble’ or treasure it as much as its importance inspires.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นอุตมบุรุษ จึงสามารถที่จะขุดค้น และเปิดเผยอุตมธรรม (Summun Bonum) และอุตมธรรมอันนั้น ก็คือความรอดพ้นอันสูงสุดที่เราเรียกกันว่า พระนิพพาน ในที่นี้นั่นเอง. ในฐานะที่เป็นอุตมธรรม พระนิพพานจึงมีเรื่องชนิดที่ละเอียดสุขุม. ฉะนั้น การที่จะกล่าวถึงเรื่องพระนิพพานทุกแง่ทุกมุม ในเวลาที่มีอยู่จำกัดสำหรับวันนี้ นั้นย่อมเป็นสิ่งที่สุวิสัยที่จะกระทำได้, ด้วยเหตุนั้น จึงใคร่จะกล่าวเฉพาะแต่เพียงที่จะสรุปหัวข้อ เรียกว่า...

ความน่าอัศจรรย์บางประการ ของพระนิพพานเท่านั้น

การทรงแสดงเปิดเผยเรื่อง พระนิพพาน ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีหลักมีแนวครบถ้วนบริบูรณ์ทุก ๆ ประการ มีความงามทั้งในเบื้องต้น ทั้งในท่ามกลาง และในขั้นสุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่า มีความงามน่าจับใจ ทั้งในส่วนทฤษฎี ทั้งในส่วนปฏิบัติ และในส่วนผลสุดท้ายอันจะพึงได้จากการปฏิบัติ. ในเรื่องนี้ ในส่วนการปฏิบัติ จะสามารถทำให้ทราบถึงความงามหรือความน่าอัศจรรย์ของพระนิพพานได้ดีกว่าส่วนอื่นๆ ; แต่ถึงกระนั้น เราก็จำต้อง

The Buddha was a spiritually resourceful man. Thus he was able to discover and proclaim his idealistic teaching which culminates in the highest spiritual liberation which we call 'nibbāna'. Being idealistic Dhamma (Summon Bonum), this matter of 'nibbāna' is therefore a matter of great refinement and wisdom. Therefore to talk about this matter concerning 'nibbāna' from every perspective, in such a limited time like today is bound to be something beyond what I could accomplish. So I wish to speak about the point which helps to conclude the topic that goes as follow :

SOME WONDERFUL ASPECTS OF NIBBĀNA ONLY

The open propagation of the Buddha with regard to the matter concerning 'nibbāna' is based on perfect principles and lines of thoughts in every respect. There is the beauty of it in the beginning, in the middle and in the end ; or we may say that there is the beauty in it that attracts the heart or the mind rather in both theory and actual practice, as well as in the final result that is to be derieved from real practice. The practice will lead us to the beauty and wonderful aspects of

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

พิจารณาพร้อมๆ กันไป ทั้งในส่วนทฤษฎี และส่วนผลบางประการ
เท่าที่เกี่ยวข้องกันอยู่ตามสมควร ซึ่งจะทำให้เรามองเห็นความนำ
อัครจริยของพระนิพพาน ทั้งในด้านทฤษฎี ด้านปฏิบัติ และด้าน
ผลพิเศษอันเกิดจากการปฏิบัติ พร้อมกันไปในตัวคราวเดียวกัน.

สิ่งแรกที่น่านึกนาคิดที่สุด ก็คือคำที่ได้ยินได้ฟังกันอยู่ทั่วๆ
ไปว่า พระนิพพาน เป็นอพยากถุต เมื่อจะกล่าวโดยโวหารเป็น
ภาษาไทยล้วนๆ เพราะเหตุว่าคำว่า อพยากถุต เป็นภาษาบาลีที่
ฟังยาก ก็กล่าวได้ว่า พระนิพพานเป็นสิ่งที่กล่าวไม่ได้ว่าเป็นอะไร.
ความข้อนี้เข้าใจยาก อาจทำให้ผู้ไม่เคยศึกษามาโดยเฉพาะ เกิด
ความฉงนถึงกับงงไปได้. เพื่อจะให้เข้าใจความข้อนี้ได้โดยไม่ลำบาก
มากนัก เราควรจะได้ศึกษาพิจารณาจากฝ่ายที่ตรงกันข้าม กล่าว
คือฝ่ายที่เราอาจกล่าวได้ด้วยภาษาชาวโลกของเราว่ามันเป็นอะไร
หรืออย่างไรนั่นเอง.

ในฝ่ายโลก หรือฝ่ายที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นอะไรนั้น มีหลัก
อยู่ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเราอาจกล่าวเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งได้เสมอ
เช่น เรามีชื่อเรียกสิ่งนั้น ๆ แล้วยังอาจกล่าวได้ว่า นั่นเป็นสิ่งที่ดี
นี้เป็นฝ่ายที่ชั่ว เป็นฝ่ายทุกข์ ฝ่ายสุข เป็นฝ่ายบุญ ฝ่ายบาป
เป็นต้น ไม่ว่าสิ่งใดๆ เราอาจแยกประเภทกล่าวเป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

‘nibbāna’ more than the other aspects of the theoretical side ; but even though such be the case, we must still at the same time and in suitable manner, bring into consideration those theoretical factors and some aspects of the relating results. That will help us to discern the wonderful aspects of ‘nibbāna’ in theory, practice and final results, all of which can be observed and noticed at one and the same time.

The first thing that deserves our consideration most is the word that we have heard people mentioning generally about which is the word ‘apayakalita’ This word is a word from the ancient Pali language which sounds difficult. When we say that ‘nibbāna’ is ‘apayakalita’, it means ‘nibbāna’ is something which cannot be defined as to what it really is. It is hard to be understood and may cause those who have never specially studied about it some puzzlement. In order to understand it more easily, we should, in the language of the ordinary people, study and ponder upon what the opposites of ‘nibbāna’ are.

In the world of ours, we tend to categorise all things and phenomena into two groups. For example, we may regard something or phenomena as either good

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

หรืออย่างใดอย่างหนึ่งได้เสมอ. ตัวอย่างที่พอใจแบ่งแยกกันมากที่สุด ก็คือหลักแห่งการแยกสิ่งทั้งหลายเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว. เราอาจกล่าวสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ ว่าเป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เสมอ. สิ่งที่ดีมีหลักว่าเป็นสิ่งที่บัณฑิตหรือผู้มีความคิดพากันสรรเสริญ ใครประพฤติปฏิบัติเข้าแล้ว นำมาซึ่งผลคือ ความสุข สิ่งชั่วตรงกันข้ามโดยประการทั้งปวง : ผู้รู้ไม่สรรเสริญ ทำแล้วนำมาซึ่งทุกข์. และบัญญัติสิ่งที่สัสดีไม่ปรารถนา ว่าเป็นความทุกข์. แม้ว่าจะมีสิ่งบางสิ่งทีวินิจฉยากว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือชั่ว หรือถึงกับในที่บางแห่งท่านจัดเป็นสิ่งที่ยังไม่ถึงขีดดี ขีดชั่ว ไม่จัดเป็นสิ่งชั่วอีกประการหนึ่งก็ตาม, ถ้าจะสังเกตข้อนี้ให้ดีก็จะพบได้ว่า เรายังอาจที่จะจัดสิ่งนั้น ๆ ในโลกนี้ว่าดีหรือชั่วได้อยู่แน่นอน, โดยอาศัยหลักแห่งพระอภิธรรมที่มีอยู่ว่า สิ่งใดมีมูลอันเดียวกับสิ่งที่ดี สิ่งนั้นจัดได้เป็นฝ่ายดี; สิ่งใดมีมูลอันเดียวกันกับสิ่งที่ไม่ดี สิ่งนั้นก็จัดได้เป็นฝ่ายที่ไม่ดี. แม้ว่าสิ่งนั้นๆ ในขณะนี้โลกยังไม่ได้ให้ความหมายอันชัดเจนว่ามันเป็นสิ่งที่ดีหรือชั่วก็ตาม.

or bad, suffering or happiness and merit or demerit (or sin). No matter what it is, we tend to acknowledge it as either one of the two sides which opposes each other. The typical example is to look at things or matters from two different perspectives : good and bad. In principle, things or deeds which are good are what the sages or great thinkers use to laud. Whoever does good deed will reap the fruit of good deed which is happiness. On the contrary, bad things or bad deeds are not lauded by the wise men who decree that they only lead to suffering. Even though there are things or deeds which are difficult to be classicfied clearly as good or bad, so sometimes the things or matter concerned have not yet reached the point of deserving to be considered as good or bad, if we were to observe carefully, we would discover that we might tend to include it in either the good or bad side of the whole matter. It is in congruity with the principle found in Abhidhamma which says that anything which has the same root as something good is categorised as something belonging to the good side of whatever thing or matter that may be concerned. Similarly anything that takes root in something bad is said to be on the bad side even though the world may not have clearly defined it as either good or bad.

นิพพาน :

ความนำอิศรารายการของนิพพาน

ถ้าจะกล่าวตามหลักของฝ่ายธรรมะ ก็อาจใช้หลักที่ได้ดัดจริตที่สุดอันหนึ่งมาตัดสิน คือว่าสังขารเหล่านี้ ไม่มีความทุกข์ ให้แก่สัตว์ มีโรคะ โทสะ โมหะ เป็นมูล, สังขารพวกนั้นโลกบัญญัติว่าไม่ดี. สังขารเหล่านี้ ไม่มีความทุกข์ ให้แก่สัตว์ ไม่มีโรคะ โทสะ โมหะ เป็นมูล, สังขารเหล่านั้นโลกบัญญัติว่าดี หรือกล่าวอย่างสั้นๆ ที่สุดอีกอย่างหนึ่ง ก็อาจกล่าวได้ว่า สิ่งใดเป็นผลสืบเนื่องมาจากแต่วิชชา สิ่งนั้นไม่ดี, ไม่ว่ามันจะเป็นสิ่งมีชีวิตจิตใจหรือไร้ชีวิตจิตใจก็ตาม สิ่งใดเป็นผลสืบเนื่องมาจากแต่วิชชา สิ่งนั้นดี. เท่าที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้พอจะให้เกิดความเข้าใจได้ว่า สิ่งต่างๆ ในโลกนี้ที่เป็นวิสัยโลกหรือที่มนุษย์รู้จักดีนั้น อาจที่จะแบ่งได้เป็นสองประเภท คือสิ่งที่ดีและไม่ดี หรืออย่างน้อยที่สุดก็อาจสงเคราะห์ได้ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยยึดหลักที่ว่ามันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุอะไร. ยกเสียแต่พระนิพพานเท่านั้นที่เป็นสิ่งไม่มีเหตุ, เป็นสิ่งเหนือที่โลกไม่อาจกล่าวแยกเป็นฝ่ายไหน จึงต้องกล่าวว่าเป็น อัมพยากฤต คือกล่าวไม่ได้ว่าเป็นอะไร.

If we were to speak in the context of Dhamma, we may apply an absolute to decide whether something is good or bad, that is whichever 'saṅkhnibbābara' (or conditioned things : bodily function, verbal function and mental function) inflicts suffering upon human beings by stirring up the feeling of greed (lobha), hatred (dosa) and delusion (moha) in them as the basic causes for their suffering, that group of 'saṅkhāra' is regarded by the world as something not good. Anyone of the 'saṅkhāra' does not bring suffering to us, hence does not bring about the rising of greed, hatred and delusion, that group of 'saṅkhāra' is said to be good. To cut short, it can be said that anything that yields result because of 'avijjā' or ignorance, is not good, be it a living being or a non-living thing. Anything that is the result of 'vijjā' or knowledge is said to be good. The explanation given so far is sufficient to show that all the various things and phenomena which makes up the natural world or which human beings know about can be divided into two kinds : good or bad ; or at least things and phenomena may be aided to lean toward either the good or the bad side depending on result which originates from whatever causes there may be, with the exception of 'nibbāna' which transcends the wordly concept of 'good' and 'bad' and is what is known as 'apayākalita' or something that cannot be easily defined as to what it really is.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ข้อที่พระนิพพาน เป็นสิ่งที่ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นอะไรนี้ ควรจะพิจารณาโดยละเอียด คือว่า อาจมีคนแย้งขึ้นว่า เมื่อมีเสียงหรือศัพท์เรียกพระนิพพาน ว่า นิพพาน อยู่ดังนี้แล้ว ก็ควรจะกล่าวได้ว่าเป็นพระนิพพานนะซิ จะมัวไปคิดว่ากล่าวอะไรไม่ได้ไปทำไม

ข้อนี้เองเป็นข้อที่มีนัยเร้นลับ เป็นข้อที่ทำให้บุคคลรู้จักพระนิพพาน ลึกแต่ว่าตามความหมายของเสียง และเป็นเหตุที่ทำให้ไม่รู้จักพระนิพพาน ในฐานะที่เหนือหรือนอกไปจากสิ่งที่ดีและชั่วทั้งสองประเภท. บางคนอาจแย้งว่า พระนิพพานเป็นสิ่งสืบเนื่องมาจากวิชาหรือปัญญา ควรจะจัดพระนิพพานไว้เป็นฝ่ายดีดี ข้อนี้เป็นเพราะเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลอันเกี่ยวกับพระนิพพานนั้น ผิดไปจากความจริง พระนิพพานไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ ไม่ใช่สิ่งที่อะไรปรุงแต่งขึ้นมา เพราะฉะนั้น พระนิพพานจึงไม่ใช่ตัวผล (Result) ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง. ข้อที่เราอาศัยวิชาแล้วรู้จักนิพพานได้นั้น ไม่ได้หมายความว่าวิชาได้สร้างนิพพานขึ้นมา. นิพพานมีอยู่แล้ว ในฐานะที่ไม่มีอะไรสร้างขึ้น และอยู่นอกเหนือภาวะที่อะไรจะแต่งหรือสร้างได้ ผิดกับที่เรียกว่าดี หรือความดี อันเป็นสิ่งที่มีการปรุงแต่งขึ้นมาชั่วคราว และเป็นเพียงสังขารชนิดหนึ่ง หรือ

That ‘nibbāna’ is something hard to be defined is a matter which we ought to consider in more details. There may be some people who are likely to argue that since there is such a word as ‘nibbāna’, it is what it is to be in the literal sense, why keep on saying that it cannot be defined ?

This is an interesting point which carries hidden meaning. It is what makes people understand ‘nibbāna’ at superficial level. Little would people realise that ‘nibbāna’ is above the two aspects of the concept of good and bad. Some people may argue that since ‘nibbāna’ is something which comes from ‘vijjā’ or knowledge or wisdom, it ought to be classified as something that belongs to the good side of whatever thing or matter it may concern. People tend to perceive ‘nibbāna’ as arising from some good causes and ends up with some good results, However, even this is not the true fact. ‘Nibbāna’ is something which cannot be concocted or created ; therefore it is not the fruit or result of anything. That we depend on ‘vijjā’ or knowledge to get to know ‘nibbāna’ does not mean that

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ประเภทหนึ่งเท่านั้น โดยมีเหตุปัจจัยปรุงแต่ง และจะต้องเป็นไปตามอำนาจแห่งเหตุปัจจัย. ส่วนพระนิพพานแปลกตรงกันข้ามกับสังขาร จึงเรียกว่าวิสังขาร. วิชาเป็นเหตุได้ก็แต่เพียงทำให้ใจลูถึงพระนิพพาน คือรู้พระนิพพาน จนเกิดรสอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นในใจตัวเองเท่านั้น และรสนั้นก็ไม่ใช่รสของพระนิพพาน แต่เราสมมติเรียกกันอย่างขอไปที่ว่ารสของพระนิพพาน, เพราะจนปัญญาไม่รู้จะเรียกว่าอะไร พระนิพพานจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีรสด้วย. เราพอที่จะกล่าวได้ว่ารสนั้นเป็นผลโดยตรงของวิชา แต่ไม่พอที่จะกล่าวว่พระนิพพานนั้นเป็นผลของวิชา ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม.

it it 'vijjā' or knowledge that creates 'nibbāna'. 'Nibbāna' already exists on its own or by itself. There is nothing to create it and it stays above any concoction and the stereotype concept of good and bad – conditions which require something to concoct temporarily and are also a kind of 'saṅkhāra' or 'conditioned things'; or it is a kind of 'saṅkhāra' which has its own concocting factors to which it reacts to. As for 'nibbāna', it is just oddly the opposite of 'saṅkhāra', thus it is also known as 'visaṅkhāra'. 'Vijjā' or knowledge can be the cause only when it leads the mind to get to know 'nibbāna' until there arises in the mind any one kind of 'taste' which is, strictly speaking, not exactly the 'taste' of 'nibbāna' but that by casualness we allow it to be called 'taste' of 'nibbāna' assumingly because we are at our wit's end, not knowing how to call it. Thus 'nibbāna' is something devoid of any taste. We may only say that the taste mentioned earlier is the direct result of 'vijjā' or knowledge, but it does not suffice us to say that 'nibbāna' is the result of 'vijjā', be it directly or indirectly.

นิพพาน :

ความนำอิศการย์บางประการของนิพพาน

สภาพอันหนึ่งซึ่งเป็นอยู่ได้เอง ซึ่งเราสมมติเรียกกันโดยชื่อต่าง ๆ และชื่อที่เรียกกันมากที่สุดก็คือชื่อนิพพาน นั้นได้รับนามชื่อนั้นๆ มาจากการที่ตัวสภาพนั้น เป็นของยากที่จะกล่าวลงไปได้ว่าอะไรนั่นเอง. คำว่า นิพพาน (ซึ่งแปลว่า ตับสนธิ) ก็ดี, คำว่า สัพพสังขารสมถะ (ซึ่งแปลว่า เป็นที่ระงับของสังขารทั้งปวง) ก็ดี, คำว่า สัพพพุทธิปฏินิสสัคคะ (เป็นที่สลัดเสียซึ่งอุปธิทั้งปวง) ก็ดี, คำว่า วิมุตติ (หลุดพ้น) ก็ดี. คำว่า อนาลยะ (ไม่เป็นอาลัย คือที่หมดอาลัย) ก็ดี, คำว่า วิราคะ (ย่อมไม่ติด) ก็ดี, คำว่า นิโรธ (ดับไม่เหลือ) ก็ดี ฯลฯ และอื่นๆ อีกมากเหล่านี้ ล้วนถูกสมมติให้เป็นชื่อของสภาพอันนั้นตามแต่ว่าการสมมติดำเนินๆ จะสมมติ เพราะมองดูโดยแง่ไหน คือแง่กิริยาอาการ หรือแง่ลักษณะแง่คุณสมบัติ เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่สมมติให้ เพราะจนปัญญาไม่รู้จะเรียกนามตรงๆ ลงไปว่าอะไรทั้งนั้น. แม้ว่าคำเหล่านี้จะเป็นคำที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเอง ซึ่งทุกคำล้วนแต่หมายถึงสิ่งที่เราเรียกกันทั่วไปว่า นิพพาน ก็ตาม ก็ยังเป็นคำที่พระองค์ทรงสมมติขึ้น เพื่อใช้ในการพูดจากับชาวโลก เพื่อให้ชาวโลกที่เป็นสาวกพอที่จะเข้าใจพระนิพพานได้บ้างในเบื้องต้น, มิฉะนั้นสภาพที่ตามความจริงเราไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นอะไร ที่พระองค์ทรงค้นพบนั้น จะไม่เป็นประโยชน์อะไรแก่ผู้อ่านเสียเลย. ครั้นสาวกนั้นๆ เกิดความเชื่อในเบื้องต้นแล้วปฏิบัติตาม ยิ่งรู้จักสภาพอันนั้น

A condition that exists by itself which we assumingly call it by various names of which the most widely used is 'nibbāna', gets its name from the condition itself which is something difficult to be defined as to what it is exactly. Be it the word 'nibbāna' (which means absolute extinguishing), or the term 'sabbasaṅkhārasamāda' (which means 'that' which extinguishes all the conditioned things), or the term sabbapadhipatinissakha' (which means the abandoning of 'upadhi' or favourable physical condition), or the word 'vimuti' (which means deliverance or liberation), or the word 'virāga' (which means detachment), or the word 'nirodha' (which means total extinguishing) and many other words, all of which are assumed to be the names of that one particular condition in so far as assumption goes, because no matter from which angle we look, be it from the aspect of manner, characteristics and properties, all the names we use (to call that condition) are purely an assumption because we are simply at a loss at not knowing how to call it exactly. Even though these words are actually the words brought into use by the Buddha himself and each word actually implies 'nibbāna', still they were the words assumed by the Buddha to be used in relaying his message to the world so that followers could at least understand 'nibbāna'

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

มากยิ่งขึ้น ก็ยิ่งปฏิบัติสูงขึ้นแรงขึ้นเป็นลำดับ จนรู้จักพระนิพพาน ได้เองว่าเป็นอะไร และแล้วก็จนปัญญาอย่างเดียวกันอีก ในการที่จะกล่าวกับชาวโลกว่า พระนิพพานนั้นเป็นอะไรกันแน่ นอกจากนามที่สมมติเหล่านั้น.

นี่คือความยากหรือความลึกของสิ่งที่ตรงกันข้าม กับโลก หรือความที่โลกยังขาดคำ ๆ หนึ่งที่เป็น ภาษาสำหรับใช้เรียกสภาพที่พ้นโลกขึ้นไปลิบลับ ที่ความดีความชั่วตามขึ้นไปไม่ถึง ที่ความสุขความ ทุกข์ตามขึ้นไปไม่ถึง ที่เราต้องขอเรียกไปทีอย่าง สมมติ ๆ ว่า พระนิพพาน

fundamentally, otherwise we would not be able to describe what the condition of 'nibbāna' really is ; and thus rendering no benefit at all to the readers. When belief started to emerge among the followers, they set about to practise in accordance with the teaching. The result was that they began to know more about the condition concerning 'nibbāna' and the more they knew, the harder they practised until they came to know by themselves what 'nibbāna' actually was and were at a loss of not knowing how to convey to the world about the true facts concerning 'nibbāna' except to use the words which had already been used by the Buddha himself.

This is the difficulty or the profundity of a condition which is the contrast of all worldly concepts. The world lacks an appropriate word for naming this unique condition of 'transcending the world' – a condition in which the normal concept of 'good' or 'bad' and 'joy' or 'suffering' fails to gain place, and we can only assume that 'nibbāna' would be the most suitable word to call it for the sake of easy or convenient understanding.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

เพื่อจะให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ว่ามีสิ่ง ๆ หนึ่งที่เหนื่อพันไป จากความดี และความชั่ว และสิ่ง ๆ นั้นจะมีได้อย่างไร เราควร จะย้อนไปพิจารณากันดูใหม่ถึงสิ่งที่เราเรียกว่าดีหรือชั่วอีกครั้งหนึ่ง.

สิ่งที่เราเรียกว่าความดีความชื่อนั้น เรามีความคิดนึกกัน ทัว ๆ ไปว่า มันต้องตรงกันข้ามเช่นของดำกับขาว แต่ถ้าเรา พิจารณาดูในแง่อันลักษณะที่จะเข้าใจนิพพานได้แล้ว เรากลับจะ เห็นได้ว่ามันไม่ได้แตกต่างกันเลย. ถึงแม้ของดำกับของขาวนั้นก็ เหมือนกัน จะเป็นสิ่งที่เหมือนกัน ไม่แตกต่างกันในเมื่อได้มองดู ด้วยสายตาสภาพที่จะมองเห็นพระนิพพานได้. ความจริงถ้าเราจะ นึกว่าเวลากลางวันและกลางคืนเป็นสิ่งที่ผิดตรงกันข้ามแล้ว ก็จะมี ผิดมาก ทั้งนี้โดยเหตุที่ว่าทั้งกลางวันและกลางคืน ล้วนแต่ต่างก็ เป็นเพียงเวลาอย่างเดียวกัน เป็นเวลาที่ล่วงไปอย่างเดียวกัน ทำ ให้สังขารทั้งปวงขจรไปด้วยอาการอย่างเดียวกัน มนุษย์ในโลกถูก ธรรมชาติครอบงำ จึงได้หลงไป. เพราะเหตุที่ว่าดวงอาทิตย์มิได้ส่อง แสงลงสู่พื้นโลกทั้งหมดในเวลาคราวเดียวกัน สัตว์ซึ่งมีความรู้สึก ถูกกักขังอยู่ในขอบเขตอันจำกัด จึงรู้แจ้งเพียงเท่าที่ตนจะรู้สึกได้ คือรู้สึกต่อโลกนี้ได้เพียงคราวละครั้งซีก จึงเกิดความรู้สึกเป็นเวลา กลางวันและกลางคืนขึ้น มีอำนาจของแสงอาทิตย์เป็นเครื่องช่วย สนับสนุนความแตกต่างหลายๆ ประการ หรือถึงกับเกิดความรู้สึก

People need to realise that there is something which stays above the conventional concept of 'good' and 'bad', but how are we going to attain it? To get it, we need to go back to reconsider about anything which we regard as either good or bad.

We generally think of all things (and deeds and phenomena) as things having their opposites, for example, a black article is just the reverse of a white article ; but if we look at it from a deep perspective – the depth of which enables us to understand 'nibbāna', we would realise that there is actually no difference at all between the two colours. The black article and the white article are the same thing ; they are not different from each other if we were to look at them from the view point that could perceive ; 'nibbāna'. In fact if we were to think that 'day' and 'night' are opposite to each other, we would be much wrong, because 'day' and 'night' are each a matter of time only. It is the same time that slips away by the minutes and seconds, dragging all living beings into the same process of aging. Human beings are tricked by nature into infatuation and delusion. Because the sun cannot shine upon the entire globe at one and the same time, all living beings trapped in one half of the globe

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เลยไปกว่านั้น จนเกิดขึ้นว่ามันตรงกันข้ามเป็นคำกับชาว แต่ความจริงที่ถูกต้องจะปรากฏแก่พวกนั้นเอง ในเมื่อเขาจะสามารถลอยออกไปจากโลกนี้ ไปยืนดูดวงอาทิตย์ส่องแสงมายังโลกนี้ จากที่ซึ่งเขาอาจมองเห็นดวงอาทิตย์และโลกได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน เช่น มองดูดวงอาทิตย์ทำกิริยาอาการต่อโลกนี้มาจากโลกพระอังคารเป็นต้นแล้ว ความรู้สึกว่ากลางวันและกลางคืนเป็นของตรงข้ามกันนั้น จะถูกขว้างไปจากจิตใจของผู้นั้นทันที แต่จะกลับเห็นเป็นของเล่น ๆ เท่านั้นเอง.

therefore could perceive only what prevails in that part of the globe where they dwell, which is darkness. Thus they experience night just at the same time that the other half of the world is experiencing day light. So the feeling that night and day prevail arises. This is made possible by the revolving or rotating of the earth and the light from the sun, giving rise to the false perception that the sun rises and the sun sets. Actually the sunlight is always there for twenty four hours but it can only shine upon one half of the earth and while this half receives the sunlight, the other half is in darkness, thus we get the contrasting perception of day and night or white and black. However, right and true fact will appear to those people when they are able to 'float' away from this world and stand at some point in the space, say Mars, to observe the sun shining upon the earth, they would, from that point of observation, have discerned both the sun and the earth at the same time, and see for themselves how day and night occur at the very same time. The feeling that day and night are opposites will be immediately thrown away. They will instead come to regard it as a mere plaything only.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

โดยทำนองเดียวกัน เมื่อใดเราสามารถหลุดลอยออกไปจากอำนาจของความดีความชั่ว ที่โลกพากันยึดถืออยู่ แล้วออกไปยืนดูความดีความชั่วที่กำลังป่วยอยู่กับโลก มาจากที่ ๆ ความดีความชั่วตามไปไม่ถึง, เมื่อนั้นเราจะเห็นความดีความชั่วในโลกนี้เป็นเพียงสังขารอย่างเดียวกัน เป็นของหลอก ๆ เป็นของสมมติ เป็นของเปื่อยเน่าได้อย่างเดียวกัน ต่างพากันวิ่งแข่งกันไปสู่ความเปลี่ยนแปลงด้วยอำนาจแห่งเวลา อย่างเดียวกัน เป็นโลกียธรรมด้วยกัน เป็นของมีเหตุมีปัจจัยปรุง และเป็นไปตามอำนาจแห่งเหตุแห่งปัจจัยนั้น ๆ โดยไม่แตกต่างกันเลย ; จะผิดกันบ้างก็ต่อเมื่อมองด้วยความรู้สึกที่ยังยึดถือ หรือเพราะจิตใจนั้นยังถูกกักขังอยู่ภายใต้ความยึดถือ ยังมีจิตใจอันต่ำพอที่จะฟูขึ้นหรือแพลงด้วยอำนาจแห่งโลกธรรม กล่าวคือยังไม่รู้จักสิ่งอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งอยู่พ้นอยู่เหนือไปจากนั้น หรือที่ตรงข้ามกับความดีความช่วนั้นจริง ๆ

In the similar way, whenever we are able to slip out of the power of the concept of 'good' and 'bad' which the entire worlds holds on to, and stand at some point to observe how 'good' and 'bad' have caused the world to ail while at the same time we are at a point which is beyond the reach of 'good' and 'bad', that is the time when we will come to realise fully that both 'good' and 'bad' are only the same kind of 'saṅkhāra' which can be delusive, presumptive, subjected to decay and running wild only to compete in the process of changing caused by the power of the time factor in the same way as other things. They are Dhamma at the 'lokiya' or mundane level and possess their own causes and concocting factors. Being no different from many other things, they are subjected to the power of causes and factors. If there were to be any difference, it would be the case of one viewing things with the feeling of attachment which might vary with different people. The mind is still trapped by the sense of attachment, that is, the mind is weak enough as to become subjected to the power of 'lokadhamma' or worldly *conditions which cause it to 'rise' or 'fall' depending on the circumstances.

---

*worldly conditions consist of : 1.) Lābha or gain ; 2) Alābha or loss ; 3) Yasa or rank ; 4) Ayasa or discurity ; 5) Nindā or blame ; 6) Pasamsā or praise ; 7) Sukha or happiness and 8) Dukkha or pain. It is still ignorant of one thing which stays above (or is the opposite of) goodness and badness.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ความดีและความชั่วเป็นของหนัก มีการกดหน่วงจิตใจเท่ากัน แม้จะอยู่ในรูปที่ต่างกัน. ต่อเมื่อพ้นอำนาจของสิ่งที่เป็นโลกียธรรมเหล่านั้นแล้วเท่านั้น จิตจึงจะไม่ต้องแบกของหนักอีกต่อไป. ทั้งๆ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่า สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา คือไม่มีตัวตน อันสัตว์ควรยึดถือ แต่ถ้าปัญญาหรือความรู้ของเรายังคงอยู่ในขอบเขตอันจำกัด คืออำนาจของความทุกข์ และความทุกข์ยังคงย่ำยีจิตใจเราอยู่ เราย่อมมีความรู้สึกในทำนองเดียวกันกับที่ที่มีความรู้สึกว่ากลางวันกลางคืน เป็นของต่างกันจนตรงข้าม. เพราะเมื่อเรามีความรู้สึกจดจ่ออยู่เพียงที่เวทนาอันเกิดขึ้นก็ย่อมรู้สึกไปในทำนองว่าความทุกข์นั้นต้องทน ส่วนความทุกข์สบายไม่ต้องทน. แต่ถ้าจะพิจารณาดูโดยละเอียดแล้ว สิ่งที่เราเรียกว่าความสุขก็มีอาการชนิดที่เรียกว่า “ต้องทน” เหมือนกัน แต่เป็นการทนอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นอาการเช่นเดียวกับการกินเหล้าหวานหรือของหวาน เมากหรือให้โทษโดยไม่รู้สึกตัวอยู่เสมอ ข้อนี้เองเป็นมูลเหตุให้เกิดความเข้าใจผิด โดยเห็นเป็นของแตกต่างตรงกันข้าม ซึ่งเมื่อความเข้าใจผิดชนิดนี้ยังคงมีอยู่เพียงใดแล้ว ก็เป็นการสุดวิสัยที่จะเอาชนะความทุกข์ทั้งปวงโดยเด็ดขาดได้. ความสุขชนิดใดที่ยังเป็นไปอย่างวิสัยโลก คืออาศัยเหตุปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งมาทำให้เกิดเวทนาชนิดที่เป็นความอรรอยอยู่แล้ว ความสุขชนิดนั้นเราอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องทนเช่นเดียวกันกับความทุกข์ เป็นแต่มี

Goodness and badness are something heavy for they both exert a burdensome weight upon the heart or mind even though they may exist in different forms. It is only when the mind is free from the power of 'lokiya-dhamma' (Dhamma at the mundane level), then only will the mind need not carry with it the load of burdensome things which it uses to carry. Though the Buddha had said that "all things are 'anatta'" which means that all things do not possess a 'self' – a fact which we should adhere to, however, if our wisdom or knowledge is limited, the power of happiness and suffering will still control our mind and we are bound to stick to our feelings in the same way as how we feel toward the concept of the difference between day and night – a phenomenon which we regard as being opposite. When we direct our attention to 'vedanā' or the feeling that arises, we are bound to feel that suffering is something which we must put up with while happiness is not what we have to bear; however a proper reconsideration may lead us to the realization that 'happiness' too is something we have to bear with, but it is another kind of 'bearing' which is similar to putting up with the taste of some alcoholic drinks or desserts which can harm the body without our being conscious of it always.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

อะไรมาคอยหลอกเราไว้ ให้สัครทนโดยไม่รู้สึกตัวเท่านั้น ! ครั้น
เรามองดูให้ละเอียดถี่ถ้วนเข้าก็อดสงสัยตัวเองไม่ได้ ถ้าหากจะแปล
ความทุกข์เสียใหม่ก็คือ คำว่าทุกข์ แปลว่า ของที่ต้องทน หรือ
ต้องหนักอกหนักใจ ดังนั้นแล้วความสุขความทุกข์ก็เป็นอย่างเดียวกัน
เท่านั้น. ผิดกันอยู่นิดหนึ่งที่ความทุกข์ มันพูดอะไรตรง ๆ แสดง
อะไรของมันก็ตรง ๆ อย่างคนลัทธิขี้ขื่อ ส่วนความสุขเป็นคนลัษณ
คมนัย. หรือถ้าจะให้มีความหมายอันรัดกุมใกล้เคียงกันอีก คำว่า
ทุกข์ ควรจะแปลให้มีความหมายเด็ดขาดยิ่งกว่านั้น คือแปลว่า
สิ่งซึ่งเมื่อดูให้ลึกแล้ว น่าอึดหนาระอาใจ น่าเกลียดน่าชัง มากกว่า
น่าสนิทสนมด้วย ซึ่งเมื่อแปลเช่นนี้แล้ว เวทนาทั้งปวงไม่ว่าทุกข์
เวทนา หรือสุขเวทนา หรืออทุกขมสุขเวทนาก็ตาม ย่อมเป็นความ
ทุกข์ไปหมด เพราะน่าอึดหนาระอาใจในความไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลง
เป็นมายาหลอกดวงของมัน เสมอกันหมดทั้งสามประเภท.

This is where we make mistake or misunderstand by seeing suffering and happiness as two opposite things of which we need to bear the former (suffering) but not the latter (happiness). Since this kind of misunderstanding still exists persistently, it is thus beyond our ability to defeat our suffering absolutely. Any happiness that still goes by the worldly nature, that is, depending or relying on any one kind of causes or factors to bring about the ‘vedanā’ or feeling of ‘deliciousness’ or ‘tastiness’, is the kind of happiness that we may regard as something which we have to bear just like we bear our suffering. There is something in this kind of happiness that entices and deludes us into bearing it without our ever realising that we are bearing a burden. When we discern carefully, we cannot help feeling sorry for ourselves that we are bearing a heavy burden unnecessarily. If the word ‘suffering’ were to be redefined, it could be defined as ‘something which has to be put up with’ or ‘something which weighs heavily in the heart or mind’. Thus suffering and happiness are one and the same thing. The difference lies in the fact that suffering displays itself openly and also straight forwardly, like an honest person ; as for happiness, it can be compared to a secretive and intriguing person. Or to be more concise, the word ‘dukkha’ or suffering

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้นี้
ควรจะสรุปความได้แล้วว่า
เมื่อกล่าวโดยสิ้นเชิง
สิ่งทั้งหลายทั้งที่มนุษย์รู้จักมีเพียงสองประเภทเท่านั้น
คือ ประเภทที่เป็นโลก และที่พ้นไปจากโลก.

can be translated as ‘something which, upon deep scrutinizing, invites more weariness and detestation than any likely intimate association’. When it is being translated in this way, all the ‘vedhanā’ or feelings, be it ‘dukkha-vedanā’ (suffering), ‘sukha-vedanā’ (happiness), or ‘adukkhamasukha-vedanā’ (neither painful nor pleasant feeling), are bound to be suffering because of the weariness which is the result of the realization of the impermanent, forever changing and delusive nature that can be equally found in all the three kinds of ‘vedanā’.

By the reasons already mentioned, we ought to come to a complete conclusion that all things which human beings know about consist of only two kinds : the worldly (mundane) kind and the kind that transcends the world (supermundane).

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สิ่งที่เป็นโลก หรือวิสัยโลก นั้นสรุปได้ด้วยคำเพียงสองคำ คือ ตีและชั่ว. สิ่งที่ดีและชั่วรวมกันนั้นแหละเรียกว่าโลก, ว่าโลกียะ หรือฝ่ายของโลก เพราะว่าความดีและความชั่วมีแต่ในโลกนี้ หรือหาพบแต่ในโลกนี้เท่านั้น เมื่อพ้นไปจากโลกนี้ ซึ่งเรียกกันว่า โลกุตตระ หรือเรียกอย่างศัพท์สากลปรัชญาว่า อัลตรามันเดล (Ultra mundane) แล้ว จะไม่มีความดีความชั่วเหลืออีกเลยเป็น อันขาด เพราะว่าในที่นั้นไม่มีฐานที่ตั้ง ไม่มีสิ่งรองรับสำหรับความ ดีความชั่ว โดยความเป็นสิ่งที่ปรารถนาและไม่ปรารถนา มันจึงเป็น ที่ดับที่ละลายของสังขารทุก ๆ ประการ. ความดีความชั่วนี้เป็น สังขาร คือเป็นสิ่งที่มิอะไรปรุงแต่งขึ้นชั่วคราว. สิ่งที่ปรุงแต่งนั้นก็ ล้วนแต่เป็นสังขารด้วยกัน ปรุงทะยอยกันขึ้นมาเป็นลำดับ รุ่งรค ทร่วงตัวกันอยู่ได้ ชั่วเวลาที่มีความอยากความต้องการ.

Thing which are worldly or come under the limit of worldly nature can be concluded in two words : good and bad'. Both good and bad things combine together to make up this 'worldly' world (or mundane world) because it is only in this world that both the good and the bad exist side by side. Beyond this world is what is known as 'lokuttara', or to use the word of the occidental philosophy 'ultra supermundane', in which there is absolutely no trace of either 'good' or 'bad' remaining because there is no base for it to take root. There is simply no attachment to either 'good' or 'bad' since there is no notion of desirable or undesirable things. It is therefore the extinguishing and melting point of every aspect of the 'saṅkhara' or conditioned things. Goodness and badness are conditioned things. They are both temporarily concocted by other things or factors. Things which are being concocted are all conditioned things that are being concocted one after another by the sequence and prevail throughout the duration of desires and cravings.

นิพพาน :

ความนำอิศารีย์บางประการของนิพพาน

ในโลกุตตรภูมิ ไม่มีความต้องการ
เพราะได้มองเห็นความเหลวแหลกหลอกหลวง
ของความดีความชั่วนั้นเสียแล้ว,
สังขารเหล่านี้จึงต้องแตกสลายเมื่อขึ้นไปถึงเขตนั้น
ความยุ่งยากจึงไม่มี มีแต่ความสงบ.

In the supermundane (lokuttara) sphere, there is the absence of wants because of the realization of the worthless, delusive and completely failing nature of both goodness and badness. When the mind reaches this sphere, all the 'saṅkhāra' or conditioned things (such as goodness and badness) must therefore break away. There is thus no complication and what prevails is nothing but calmness.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ส่วนในโลกนี้ ชอบใจสิ่งใดก็ถือกันว่าดี ว่าสุข หรือยกขึ้นถึงขั้นประเสริฐ ; ไม่ชอบใจสิ่งใดก็ประณามว่าเป็นทุกข์ ไม่มีค่า ไม่มีราคา ทั้ง ๆ ที่ความดีและความชั่วล้วนแต่เป็นของมายา อ่อนแอ ไร้ตัวตน ด้วยกันทั้งสองอย่าง ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น. เมื่อเป็นดังนี้ ย่อมจะเห็นได้ว่าความคิดหรือความรู้ กระทั่งความต้องการของผู้มีจิตใจจมอยู่โลกียภูมินั้น ได้ถูกจำกัดเขตไว้ในกรอบวงอันแคบที่สุดเพียงไร เมื่อรู้เห็นสิ่งต่าง ๆ แต่ในวงแคบ ก็ถูกโมหะหรืออวิชชา ทำให้เข้าใจผิดเอาได้มาก ๆ หรือทั้งหมดเลยทีเดียว ซึ่งถ้าหากว่าปัญญาของเขาไม่ถูกกักขังอยู่ในวงอันจำกัดเช่นนั้นแล้ว ก็คงจะรู้จักสิ่งที่ดีหรือชั่ว ผิดหรือชอบ สุขหรือทุกข์ ได้ถูกต้องยิ่งกว่านั้น. กล่าวคือรู้จักโลกนี้ได้ทั้งหมด โดยความเป็นของอย่างเดียวกัน แล้วข้ามไปรู้จักสิ่งที่ตรงกันข้ามกับโลกนี้ คือโลกุตระได้ ด้วยไม่มีวงมหาสิ่งตรงกันข้ามอยู่แต่ในโลกนี้ ด้านเดียว ซึ่งจะหาไม่พบ แล้วหลงผิดจนสร้างกรงแห่งความดีความชั่วขึ้น กักขังตัวเอง.

Whatever thing that we like in this world, we tend to regard it as something good which makes us happy; sometimes we even boost its 'status' by calling it 'sublime'. Whatever thing that we dislike, we condemn it as the cause of suffering or pain and regard it as worthless or having no value even though in actual fact 'goodness' and 'badness' are both delusive, weak and without a real 'self' as already mentioned. When such is the case, we are bound to be able to discern that the thinking and the knowledge including even the wants or cravings of those whose minds still 'sink' in the mundane sphere or 'lokiya-bhumi', are being confined in the narrowest frame. Since the mind perceives from such a narrow frame, it is thus being manipulated by 'avijjā' or ignorance until a great deal of misunderstanding completely rules the mind. If the mind and hence the wisdom of the individual concerned is not being so confined, it will probably know how to distinguish between good and bad, right or wrong and happiness or suffering in the right perspective or more correctly. That is – it will know about this world completely by realising that two seemingly contrasting things are actually one and the same thing; then he will cross the line to know about the reverse of this mundane world which is the 'lokuttara' world without having to fumble

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ด้วยเหตุตั้งว่ามา ผู้ที่รู้จักแต่โลกยังไม่รู้สิ่งที่พ้นไปจากโลก จึงนึกและรู้สึกแบ่งโลกนี้ออกเป็นฝ่ายตรงกันข้ามสองฝ่าย คือฝ่ายดีฝ่ายชั่ว แล้วก็ทักทักเขาว่าไม่มีอะไรที่จะต้องศึกษาค้นคว้าให้สูงขึ้นไปกว่านี้แล้ว. แต่ถ้าหากว่าความรู้ของอีกพวกหนึ่งถูกปล่อยออกไปให้กว้างกว่านั้นจนไม่มีอะไรมาจำกัดเขต ก็สามารถที่จะรู้ข้ามไปเสียจากโลกนี้ เพราะไม่มีอะไรแปลก, ข้ามไปรู้โลกุตตระหรือโลกุตตรภูมิเพิ่มเข้ามาอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งเมื่อเป็นได้ดังนี้ สิ่งซึ่งเคยเป็นคู่เทียบโดยความเป็นของตรงกันข้ามในความรู้สึกของผู้นั้นก็จะไม่หยุดอยู่เพียงแค่ความดีกับความชั่ว สุขกับทุกข์ ซึ่งล้วนแต่เป็นโลกียธรรมด้วยกัน, แต่ความรู้ของเขาจะแผ่เลยไปจับเอาคู่เทียบของความแปลกตรงกันข้าม ในระหว่างโลกกับโลกุตตระได้โดยแน่นอน เพราะว่าเป็นของแตกต่างอย่างตรงกันข้ามจริง ๆ.

one-sidedly in search of the opposites of all things and matters in this world – a task which will be in vain. In fact he may be so deluded until he ends up in imprisoning himself in the cage of goodness and badness.

Because of the reasons already mentioned, those who know about the world which still remains ignorant of 'the thing' that transcends it, therefore feel that the world could be divided into two opposing side : the good and the bad sides ; and they insist that there is nothing higher than what they already know for them to learn. However if the knowledge of another group of people (the enlightened group) is released to spread widely and limitlessly, the former group of people will be benefited and will acquire a knowledge which transcends the mundane world into the supermundane sphere. When such be the case, the feeling of these people with regard to the notion that things and matters exist in pairs of opposites will not stop at just 'good' and 'bad' or 'happiness' and 'suffering' which are purely Dhamma at the mundane level, but their knowledge will move them beyond the conventional notion and enables them to make comparisons of the opposites between the mundane and supermundane world because the differences as found in the two spheres (or worlds) are indeed real opposites.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สำหรับสิ่งที่เป็นโลกุตระนั้น แตกต่างตรงกันข้ามจากโลก โดยประการทั้งปวง หรือเป็นฝ่ายที่ภาษาของโลกไม่มีสำหรับเรียกว่าอะไรนั่นเอง. ทำไมจึงกล่าวว่าไม่มี. ข้อนี้เพราะเหตุว่า ภาษาที่โลกบัญญัติขึ้นใช้นั้น บัญญัติใช้กับสิ่งต่าง ๆ ตามที่โลกรู้จัก คือเข้าใจความหมายของสิ่งนั้นดี. เมื่อโลกไม่รู้จักสิ่งที่พ้นไปจากโลก ก็ย่อมไม่รู้จักความหมายอันแท้จริงของโลกุตระนั้น จึงไม่ได้บัญญัติชื่อขึ้นหรือถึงกับไม่ทราบว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่ด้วยซ้ำไป. นี่ก็เป็นข้อหนึ่งที่โลกไม่รู้จักโลกุตระหรือนิพพาน. แต่ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนตรงตัวยิ่งขึ้นอีกก็คือว่า พระนิพพานเป็นความพ้นไปจากทุก ๆ สิ่ง เป็นขั้นที่ความรู้ลึกของจิตใจ หมตปัญญา หมตความสามารถที่จะเรียกว่าเป็นอะไรได้. เพราะถ้าจะเรียกว่าสุขหรือยอดสุขตามความหมายของโลกก็ผิดอย่างยิ่ง และเป็นการนึกเอาเขามากกว่า. ถึงแม้จะมีคำกล่าวที่ได้ยินกันอยู่ทั่วไปว่า พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง โดยอาศัยพระพุทธภาษิตที่ว่า **“นิพพานํ ปรมํ สุขํ”** อันดูเหมือนจะเป็นการยืนยันอยู่โดยประจักษ์ชัดก็ตาม, นั่นก็ควรจะทราบได้โดยไม่มีข้อแย้งข้อเถียงอีกว่า ได้ยืมเอาภาษาของโลกมาใช้ โดยเหตุที่ว่า ในฝ่ายโลกุตระไม่มีภาษาที่มนุษย์บัญญัติขึ้นใช้เกี่ยวกับการนี้ แม้แต่ผู้ที่กำลังซึมซาบในพระนิพพานอยู่ ก็ปรากฏว่าบรรยายสิ่งที่ตนกำลังซึมซาบนั้นเป็นคำพูดออกมาไม่ได้. พระโยคีผู้ค้นคว้าสิ่งที่สูงไปจากโลกนั้น ได้พบและมีความรู้ลึกในสิ่ง ๆ หนึ่ง อันนอกเหนือวิสัย

As for things which are considered as supermundane or transcending the world, they are different and contrary to all that come from the mundane world in all aspects ; or they are what human language can hardly describe. Why is it so? This is because languages which have been invented by humankind are being invented for convenient usage in relation to all the things and matters that people of this earthly world know or understand well about. When people know nothing about 'the thing' that is above or beyond the mundane world, they are bound not to know the real meaning of supermundane or 'lokuttara'. Therefore they have not invented the proper word to be used in the context of 'lokuttara-dhamma'; or they may not even know that supermundane sphere exists. This is one point which explains why people of the world do not know about 'lokuttara' or 'nibbāna'. However, if we were to express more clearly by strictly adhering to the word, 'nibbāna' could be translated as 'the deliverance from everything at a level in which we run short of wisdom and ability to define it as to what it really is, because if we were to call it 'happiness' or 'supreme happiness' in accordance with worldly definition, it would be very much a mistake and more of a wild

นิพพาน :

ความปัสสัทธิบางประการของนิพพาน

ที่โลกจะเคยรู้จักและเรียกได้ว่าชื่ออะไรแน่ ด้วยเหตุนี้โยคีผู้นั้นก็เลยจนหรือจ้านต่อภาษาที่จะใช้เรียกสิ่งนั้นว่าอะไร จึงเป็นเหตุให้ต้องยืมภาษาของโลก คำที่มีอยู่ก่อน ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาใช้อย่างขอไปที จึงเกิดมีการยืมคำว่า “นิพพาน” ซึ่งที่แท้เป็นนามศัพท์ของการดับที่ดับสงบเย็นลงไป เช่น เทียนดับ ไฟดับ เป็นต้น มาเป็นชื่อของสภาพอันหนึ่งซึ่งพระโยคินั้นพึงค้นพบ อันเราหมายถึงสิ่งนั้น หรือสภาพนั้น ด้วยคำว่า “พระนิพพาน” กันนั่นเอง ทั้งนี้พอให้เป็นเค้าเงื่อนให้โลกหรือผู้ฟังสืบสาวความหมายไปได้ เพราะโลกรู้จักความร้อนหรือความทุกข์อยู่บ้างแล้ว.

guessing. Even though there is the mentioning which is generally heard or known that 'nibbāna is the supreme happiness' – a statement translated from the Buddhist proverbial saying 'nibbanam paramam sukham' which seems to be clearly an affirmation of what 'nibbāna' is, one ought to be able to know without any contradiction and argument that we have borrowed the language of the mundane world to explain 'nibbāna' because at the supermundane level, there is simply no suitable word to be used in relation to this matter about 'nibbāna'. Even those who are absorbed in 'nibbāna' fail to come up with exactly suitable words to describe their absorption of 'nibbāna'. The ancient yogi who went in search of something higher than the normal worldly values and virtues had perceived that there was something more profound which went beyond the limit that the world was accustomed to and he did not know how to call it. Thus he was obliged to borrow the ordinary language or the words that were in use before which carried the nearest meaning to what was discovered and the word 'nibbāna' came into use. Actually the word 'nibbāna' simply means 'extinguishes to the point of cooling and calming down' such as the extinguishing of candle and fire for examples, but this kind of extinguishing was being used by the yogi (who

นิพพาน :

ความนำอิศการย์บางประการของนิพพาน

ถ้าพิจารณาให้ดี แม้แต่ในฝ่ายโลกล้วน ๆ ของเราเอง เรา
ย่อมเห็นกันอยู่แล้วว่า เมื่อมีทฤษฎีหรือมติดันใดที่เพิ่งค้นพบขึ้นมา
ใหม่ ๆ เกิดขึ้น ศัพท์หรือชื่อที่จะเรียกสิ่งนั้น ๆ ในเรื่องนั้น หรือ
เรียกตัวทฤษฎีอันนั้นเอง ก็ปรากฏว่ายังไม่มี ยังต้องขอยืมศัพท์
หรือชื่อที่มีอยู่ก่อน ๆ มาประดิษฐ์รูปขึ้นใหม่ หรือใช้ชื่อนั้นซ้ำกันเลย
ทีเดียว แต่บัญญัติความหมายให้ใหม่ อย่างที่เราเรียกกันว่าคำ
บัญญัติเฉพาะ หรือศัพท์เทคนิค (Technical term) เพื่อใช้กับ
สิ่งนั้น ซึ่งเป็นทางนอกหรือความเจริญร่ำรวยของภาษา, เราเห็น
ได้ว่าแม้เป็นฝ่ายโลกก็ยะด้วยกันแท้ ๆ ก็ยังเกิดการขัดคัดขาดแคลน
ถึงเพียงนี้ ในเรื่องคำพูดหรือภาษาที่จะนำมาใช้ ครั้นมาถึงสิ่งนอก
เหนือไปจากสิ่งอันเป็นโลกียวิสัย คือเป็นฝ่ายโลกุตตระ หรือฝั่ง
สมุทรพากโน้นที่ยังไม่เคยไป และผิดตรงกันข้ามโดยประการทั้งปวง
ด้วยแล้ว ก็ย่อมเป็นการขัดคัดขาดแคลนในเรื่องภาษาที่ใช้ยิ่งขึ้น
หรือถึงกับไม่มีเอาเสียทีเดียว.

practised yoga and led an ascetic life) to name the state of 'nibbāna' so that people could somehow get the meaning of the world by relating it to the 'hotness' or suffering which they already knew about.

Upon careful consideration, we will realise that even in the purely worldly aspects of human life, when a new theory emerges, we may find it difficult to give it a name. We still need to borrow words or names that exist prior to the discovery of the theory and apply it to the new concept ; or sometimes we use the same word or name but create a new meaning for it. It thus becomes what we call a specially 'regulated word' or a technical term to be used in relation to the new theory or concept, thereby helping to enhance the sprouting and progressiveness of the language as well as to enrich it. Hence we can see that even in the mundane sphere, we are still in such a lack of suitable words or language for our own use. When we come to things or matters which transcend the mundane limit, that is, things or matters of the supermundane (lokuttara) sphere (or which belong to the other side of the ocean which we have never been to) and which are the opposites by all respects, we are bound to come to face with an even more acute inadequacy of language to the extent that there may be simply no suitable word or words for us to use.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เพราะเหตุนี้เอง คำหรือพระพุทธานุภาพทั้งหลายที่ปรารถนาหรือ
บ่งถึงโลกุตตระ ถึงแม้จะมีชื่อคล้ายกับภาษาของโลก แต่สำหรับด้าน
ความหมายแล้วผิดกันมากนัก เช่นคำว่า พระนิพพาน ภาษาโลก
ในอินเดียสมัยพุทธกาลหมายถึงไฟดับ หรือความร้อนอย่างใดอย่าง
หนึ่งดับ แม้ที่สุดแต่ชาวที่ศรัทธาอื่น ๆ จากหม้อค่อยเย็นลง ก็เรียก
ว่านิพพานเหมือนกัน แต่นิพพานในภาษาของโลกุตตระนั้น ลอง
คิดดูที่หรือว่าอะไรดับ ถ้าผู้ใดคิดได้ผู้นั้นจะมองเห็นสืบทอดไปอีกว่าได้ฝัน
เขาคำว่าดับนี้มาใช้อย่างไม่ค่อยตรงความหมายแท้เพียงไร เพราะ
เหตุที่โลกอัศจรรย์ภาษา เพื่อให้ฝ่ายโลกุตตระยืนยันนั่นเอง

Because of this reason, though all the terms or proverbial sayings that touch upon 'lokuttara' may use names or words similar to the ordinary language, the meaning implied may be much different, for example, the word 'nibbāna' as a word used in the ordinary people's language in India during the Buddhist era would mean 'fire extinguishes' or any one kind of heat dissipated ; or it could be applied to even the newly cooked rice scooped out hot from the pot and gradually cools down. The word 'nibbāna' was used to denote the cooling of the rice ; but just think of 'nibbāna' at the supermundane level and think about what actually extinguishes. Anybody capable of doing the thinking will be able to realise that we have been persisting in using the word 'extinguish' even though we know it is not exactly synonymous with the real meaning of 'nibbāna' because the world lacks the proper language in order to let the 'lokuttara' or supermundance world to borrow for its own use.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ที่นี่เราจะพิจารณากันถึงข้อที่ต้องจำใจฉันกล่าวว่า นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง คุณต่อไปอีก แท้ที่จริงประโยค ๆ นี้มีความหมายอันอื่นซ่อนเร้นอยู่ ซึ่งเราจะต้องค้นให้พบเสียก่อน ถ้าฟังดูตรง ๆ ตามตัวหนังสือ ก็ต้องเข้าใจว่าตัวนิพพานนั่นเองเป็นตัวสุขอย่างยิ่ง แต่ความหมายอื่นแท้จริงแล้ว ใจของผู้ที่ซึมซาบต่อนิพพานต่างหากเป็นตัวสุข ตัวนิพพานเองพ้นจากการที่จะกล่าวว่าสุขหรือทุกข์ หรือเป็นอะไร หรือกล่าวให้ชัดก็คือไม่เป็นสุขหรือเป็นอะไรนั่นเอง. ฉะนั้น ประโยค ๆ นี้เมื่อจะกล่าวให้ถูกต้องตามความจริง และตามหลักไวยากรณ์ ก็ควรกล่าวว่า “**ใจที่ลุนิพพานแล้วเป็นสุขอย่างยิ่ง**” ดังกล่าวมาแล้ว. แต่การที่กล่าวสั้น ๆ ว่านิพพานเป็นสุขอย่างยิ่่งนั้น ก็เพื่อให้สะดวกใจผู้ฟังยิ่งกว่า หรือเพราะว่าความหมายที่เต็มอาจผูกขึ้นเองในใจของผู้ฟังในสมัยนั้น ก็ได้ทั้งสองทาง.

ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า สุขหรือทุกข์ก็ล้วนแต่เป็นทุกข์ หรือเป็นของหลอกของชั่วคราว เพราะตัวใจเองซึ่งเป็นผู้รู้สึกสุขนั้น เป็นของชั่วคราว เป็นสังขารที่รู้จักเกิดดับ แต่ทำไมในที่นี้จึงยกขึ้นมาสรรเสริญ ตีค่าเทียบกับตัวนิพพาน ? ข้อนี้เป็นเพราะว่าเราไม่มีคำอื่นใดที่จะมาใช้แทนคำว่า สุข ในประโยคว่า นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง. ถ้าจะกล่าวว่า เป็นทุกข์ก็ยังไม่ถูกใหญ่. ถ้าข้ามไปกล่าวว่า พระนิพพานไม่ใช่สุข ไม่ใช่ทุกข์ คือพ้นเลยไปจากความ

Now we will consider the statement which we must say with some reluctance : Nibbāna is the supreme happiness. Actually this sentence conceals a hidden meaning which we must find out. If we were to take the words in a straightforward manner, we would certainly come to the understanding that ‘nibbāna’ itself is the most supreme happiness, but the real meaning is not so ; it is the mind of the individual concerned who absorbs ‘nibbāna’ that is the happiness. It is the mind itself that feels the actual happiness. ‘Nibbāna’ itself is above or beyond what we describe as ‘happy’ or ‘suffering’, in other words, it is not a state of being happy or being anything else. Therefore if we were to present this sentence rightly according to facts and grammar, we ought to say that “the mind which has already attained ‘nibbāna’ experiences supreme happiness”.

As I have already mentioned initially that happiness and suffering are purely suffering and delusion of a temporary nature because the mind which perceives happiness or suffering is something temporary. It is ‘saṅkhāra’ which can arise and also can be extinguished. If so, why then here we seem to be appreciating it and giving it a value no less than ‘nibbāna’ ? This is because we have no other word to

นิพพาน :

ความนำอิศารีย์บางประการของนิพพาน

ทุกข์และสุข ก็ไม่ใช่วิสัยคนในเบื้องต้นจะพึงฟังหรือพึงเข้าใจ หรือจะทำให้เกิดความสนใจในพระนิพพานได้ และในที่สุดจะไม่มีใครเข้าใจได้ในเรื่องพระนิพพานเลย. แต่เพราะเหตุที่สัตว์โลกย่อมพอใจในฝ่ายความสุข เกลียดกลัวความทุกข์ ยากได้รับความพอกพองใจ ละจากสิ่งไม่พอใจหรือความทุกข์เสีย, การที่ยกเอาความสุขขึ้นมา กล่าวยอทำให้เกิดความสนใจได้มากกว่า และเข้าใจเป็นลำดับขึ้นไปโดยง่ายด้วย. ฉะนั้น ถ้าหากว่าการกล่าวประโยคนี้ มิใช่เป็นการกล่าวสรุปสั้น ๆ แต่่อมความไว้มาก ๆ เช่น การกล่าวเป็นอุทาน เพราะมติของผู้กล่าว ซึ่งทำให้กล่าวสั้น ๆ ล้วน ๆ เพราะกล่าวแก่ตนเองแล้ว ก็ควรถือว่าเป็นความมุ่งหมายอันหนึ่งที่เดี่ยวที่กล่าวเพื่อจูงผู้ฟังให้เข้าไปหานิพพาน โดยไม่ให้มีการหลีกเลี่ยง แต่ให้สมัครใจด้วยตนเอง โดยวาดระดับความสุขชั้นนิพพานไว้ให้สูงสุดยอด.

use in replacement of the word 'sukha' or happiness appearing in the sentence 'Nibbāna is the most supreme happiness'. If we were to say 'Nibbāna' is the most supreme suffering', that would be even worse and totally senseless. If we skip over 'happiness' or 'suffering' and declare that 'nibbāna' is neither happiness nor suffering, it would not help in presenting 'nibbāna' at the initial stage in such an abstract form to people who might find it 'unpalatable', and it might not help in stimulating the arising of real interest of people generally in this matter of 'nibbāna'. However because all living beings are bound to feel satisfied with having happiness and hate or be afraid of suffering, and that human beings crave for happiness while wishing to be free from suffering, therefore to bring in happiness as the subject-matter of any talk is bound to stimulate or arouse more interest and understanding more easily in so far as 'nibbāna' is concerned. Therefore if the using of this sentence is not a short and conclusive uttering (such as uttering in an exclamation because of one's own joy (piti) that causes one to utter to one's own self in such a short and 'stumpy' way), it ought to be regarded as a sentence with the intention of leading those who listen towards the highest level of 'Nibbāna' volutarily.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจของผู้ฟัง เมื่อได้ฟังคำว่า สุขอย่างยิ่ง หรือ ยอดสุข นั้น ยังแตกต่างกันไถ่จากความรู้สึกในความสุขของผู้ที่ลู่ถึงพระนิพพานได้จริง ๆ เพราะผู้ฟังนั้น ในขั้นนี้เปรียบเทียบความสุขเอาตามแนวของโลกียะตามที่ตนเคยรู้จักมาก่อน. และที่ยากยิ่งไปกว่านั้นอีกก็คือว่า ความสุขในใจของโยคีลู่ถึงนิพพานนั้นเป็นสุขที่เกิดมาจากการลู่ถึงพระนิพพานหาใช่ความสุขคือตัวนิพพานเสียเองไม่. ตัวนิพพานเองเป็นสิ่งที่ยากที่จะชี้ตัวยิ่งนัก. เพราะฉะนั้น จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรอไว้รู้จักและเข้าใจพระนิพพานว่าเป็นความสุขหรือความทุกข์หรือไม่ใช่สุข ไม่ใช่ทุกข์ หรือเป็นอื่นไปจากนั้นอีก ต่อเมื่อจิตใจของตนเอง ได้ลู่ถึงพระนิพพานเข้าจริง ๆ แล้วจะดีกว่า.

Anyway, the feeling which arises in the hearts or minds of those who have heard of the words ‘extreme happiness’ or “supreme happiness” is far different from the feeling of happiness of those who have truly attained ‘nibbāna’, because for those who have heard the words, there is a tendency at this level to compare “happiness” in accordance with what the mundane concept of happiness is – a worldly happiness that they use to know about. What is most difficult for people to perceive or understand is that the happiness found in the mind of the ‘yogi’ who attains ‘nibbāna’ is the happiness that comes from the attainment of ‘nibbāna’. ‘Nibbāna’ itself is not happiness. It is something most difficult to be pin-pointed. Therefore it is most necessary to get to know and understand ‘nibbāna’ as to whether it is happiness or suffering, or if it is neither happiness nor suffering; or if it would be something else whenever one’s own mind actually or truly manages to attain ‘nibbāna’, which of course, would be even better.

นิพพาน :

ความนำอัสจรรยบางประการของนิพพาน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้เอง ความที่ภาษาของโลกไม่พอ
เมื่อจะกล่าวถึงพระนิพพานหรือความที่พระนิพพานเป็นสิ่งที่
กล่าวว่าจะอะไรไม่ได้ เพราะไม่มีอะไรเปรียบเทียบได้ จึงเป็นความนำ
อัสจรรยอันหนึ่งของพระนิพพานเอง ที่น่าจะชวนให้ทุกคนค้นคว้า
ให้ละเอียดยิ่งขึ้นไปในเรื่องนี้.

Thus by the reason already mention, we can see that our human languages are still inadequate to describe ‘nibbāna’ or that ‘nibbāna’ cannot be defined actually because there is nothing to compare it with. Thus it is a wonderful aspect of ‘nibbāna’ that invites people to make even more thorough or detailed research in this matter.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ยังมีทางที่จะทำให้เข้าใจนิพพานได้ถูกต้องอีกทางหนึ่ง คือทางโหราปฏิบัติ ที่ปฏิบัตินิพพานโดยความเป็นสิ่งที่ไม่เหมือนกับอะไรสักอย่างเดียว ในบรรดาสິงทั้งหลายเท่าที่โลกรู้จักแล้ว. แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าเองซึ่งตรัสรู้พระนิพพานอย่างแจ่มแจ้งแล้ว แม้กระนั้นก็ยังทรงต้องใช้โหราปฏิบัติชนิดนี้เป็นเครื่องแสดงพระนิพพาน เพราะความที่นิพพานไม่เหมือนกับอะไรเสียเลย ข้อนี้ได้แก่พระพุทธภาษิตอุทานที่เราได้ย่นได้ฟังกันอยู่ทั่วไปแล้วว่า “อติภิกขเว ตทายนัน, ยตถ เนว ปฐวี ฯลฯ อนารมณ เมเวติ, เอเสวนโต ทุกขสฺส” ซึ่งจะถอดความหมายออกเป็นภาษาไทยสั้น ๆ ตรง ๆ ได้ว่า สิ่ง ๆ นั้นมีอยู่แน่ ภิกษุทั้งหลาย. ซึ่งในสิ่ง ๆ นั้นไม่ใช่ดิน ไม่ใช่ น้ำ ไม่ใช่ไฟ ไม่ใช่ลม ไม่ใช่อากาศสามัญญายตนะ ไม่ใช่เนวสัณญานาสัณญายตนะ ไม่ใช่โลกนี้ ไม่ใช่โลกอื่น ไม่ใช่ดวงจันทร์ ไม่ใช่ดวงอาทิตย์ ภิกษุทั้งหลาย, ตถาคตไม่กล่าวสิ่งนั้นว่าเป็นการมาการไป การหยุดอยู่ การเคลื่อนจากภพนี้ หรือการเกิดใหม่. สิ่งนั้น ๆ ไม่หยุดอยู่ ไม่เวียนไป ไม่มีอารมณ์เลย สิ่งนั้นแหละคือที่สุดของความทุกข์” ดังนี้. ข้อนี้หมายความว่าพระองค์ได้ทรงปฏิบัติทุก ๆ อย่าง ทั้งฝ่ายรูปธรรมและนามธรรม แม้ที่เป็นภูมิธรรมสูงสุดของสมัยนั้น กล่าวคือ เนวสัณญานาสัณญายตนะ พระองค์ก็ได้ทรงปฏิบัติด้วย เป็นอันว่าได้ทรงปฏิบัติสิ่งทั้งหลายทั้งปวงหมดทุกสิ่ง กระทั่งเหลือแต่สิ่ง ๆ เดียวเดียวโดด

There is yet a way to make it possible for us to understand ‘nibbāna’ in the right way, this is – by viewing it from the perspective of negative rhetoric such as explaining ‘nibbāna’ by not pointing out what it is but by saying what it is not, for example, point out the fact that ‘nibbāna’ is not the same as any other thing or things at all that people of the world already know. Even the Buddha himself who had clearly attained ‘nibbāna’ had to resort to this kind of negative rhetoric as the means of making ‘nibbāna’ known to the world. Because of the fact that ‘nibbāna’ is not the same as anything at all, its uniqueness is thus being expressed in the a Buddhist proverbial saying which goes like this: “Atadhi bhikkhave tathayatanam yatadha neva padhavi – anaramamana mevetam esevanto dukkhasasa” which can be translated into Thai language in a short and direct style: O Bhikkhus, that particular thing certainly does exist. It is not earth; it is not water; it is not fire; it is not wind; it is not “kāsānañcāyatana’ (sphere of infinity of space); it is not ‘nevasaññānāsaññāyatana’ (sphere of neither perception nor non-perception); it is not this world; it is not other world; it is not the moon; it is not the sun. O Bhikkhus, the Tathagatā does not talk of its coming and going, its halting and remaining, its passing away from this

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

ซึ่งทรงเล็งถึงนิพพาน อันเป็นธรรมอย่างเดียวที่ไม่เหมือนกับอะไรอื่น. โวหารปฏิบัติชนิดนี้ไม่ใช่โวหารเล่นสำนวนหรือแก้งพูดโยกโย้ แต่เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งซึ่งในบางกรณีจะต้องนำมาใช้ เพราะมันเป็นสิ่งใหม่และแตกต่างจากสิ่งอื่น ๆ ในบรรดาที่รู้จักมาก่อนแล้วทุก ๆ สิ่งจริง ๆ. (อุทาหรณ์อันนี้เคยแสดงอย่างง่าย ๆ ด้วยเรื่องปลาไม่รู้เรื่องบก เมื่อคุยกับเต่าที่นำเอาเรื่องบนบกมาเล่าให้ฟัง ก็ถามเต่าว่า เหมือนกับสิ่งนั้นหรือสิ่งนี้หรือ ตามที่ตนเคยรู้จักเท่าที่มีอยู่ในแต่น้ำ ก็ได้รับคำตอบจากเต่า ล้วนแต่เป็นคำปฏิเสธทั้งนั้น นี่ก็เพราะบกไม่มีอะไรเหมือนกับในน้ำนั่นเอง เมื่อปฏิเสธสิ่งในน้ำทุก ๆ สิ่งเสียแล้ว สิ่งที่ยังเหลือก็คือบก. แต่ผู้ฟังจะรู้จักได้หรือไม่ นั่นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง).

existence (bhava) or its rebirth. That particular thing does not cease to exist; it does not go revolving and it has no mood or disposition. That thing is just the end of 'dukkha' or suffering". This point implies that they had rejected everything that belongs to both 'rūpa-dhamma' (materiality) and also 'nāma-dhamma' (mentality); even the concept of the highest planes of existence (bhūmi-dhamma) of that era which was the sphere of neither perception nor non-perception or 'nevasaññānāsaññāyatana', was rejected by the Buddha. So he rejected all the things (or concepts) until only one thing remained that was unlike all other things – that was 'nibbāna'. This kind of negative rhetoric adopted by the Buddha was not an attempt to play with words or oratory style or to feign speaking equivocally, but it was a necessity which had to be brought into use in some occasions because the concept of 'nibbāna' was really something new and strange when compared to all other things that the Buddha had learned about before. (There was an example of which I had easily narrated. It was about a fish which did not know much about matters of the land. When it talked to a tortoise which spoke about matters of the land to the curious listener. The fish then asked the tortoise if things on the land were the

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงแสดงสิ่ง ๆ หนึ่งโดยโวหารที่ปฏิเสธสิ่งอื่น ๆ ตามที่เขารู้จักกันอยู่แล้วทุก ๆ สิ่งเสีย เพราะไม่มีโวหารที่จะเรียกสิ่งนั้นตรง ๆ โดยเฉพาะ และในที่สุดพระองค์ได้ทรงเรียกสิ่ง ๆ นั้นด้วยคำที่ถูกต้องหรือสมควรยิ่งกว่าคำอื่น โดยใกล้ชิดกับความจริงที่สุดว่า **“อนโต ทุกขสฺส”** ที่สุดของความทุกข์, แทนที่จะเรียกว่ามันเป็นยอดสุขหรืออื่น ๆ ซึ่งไม่ถูกแท้. เราควรจะสังเกตให้พบว่าเมื่อพระองค์จะทรงเรียกสิ่งนั้นให้ตรงไปตรงมา ไม่มีสมมติเจือปนเลยแล้ว พระองค์จะทรงเรียกว่า **“ที่สุดของความทุกข์”** เสมอ. คำอื่น ๆ ที่เป็นคำสมมติเพื่อล่อใจผู้ฟังนั้น ทรงใช้ต่อเมื่อทรงมุ่งหมายจะจงใจเขาด้วยอุบาย ไม่ใช่พูดตรงไปตรงมาอย่างคำในภาษาวิทยาศาสตร์ หรือมิฉะนั้นก็เพราะเป็นคำที่ใช้กันจนคุ้นไปแล้ว เช่นคำว่า นิพพาน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในหมู่นักบวชในสมัยนั้น ว่าหมายถึงอะไร อย่างไร. ข้อนี้ทำไมพระองค์จึงเป็นดังนั้น คือ ทำไมพระองค์จึงไม่กล่าวถึงความสุขที่สัตว์คอยจ้องกันอยู่นั้น ทำไมจึงตรัสไว้เพียงแต่ที่สุดของความทุกข์ ไม่ตรัสให้เลยไปถึงว่ามันเป็นความสุขอย่างยิ่ง? เป็นสิ่งที่เราควรพิจารณาดูด้วยเหมือนกัน.

same as the things it used to know in the water. The answers the fish got were all negative. This is because the land simply does not have the same things as what are found in the water. When all the things in the water had been rejected by the tortoise, all that remained was the land; but those who listen to this tale would understand the implied meaning or not is just another problem.

The Buddha used this “negative rhetoric” in his attempt to present ‘nibbāna’ to the people of his era. Since there was no most suitable word to name the condition of ‘nibbāna’, he used the Pali words ‘anāto dukkhasasa’ – the end of ‘dukkha’ or suffering, instead of calling ‘supreme happiness’ or other names which are not truly right. Notice that the Buddha always referred to ‘nibbāna’ as ‘the end of suffering’ and often straightforwardly. Other words which were words of assumption were meant for inducing listeners and when the Buddha aimed to influence them by his own ploy, he would bring those words into use and would not speak in a direct manner as one would when speaking in the language of science; or he would use word which was commonly used such as the word ‘nibbāna’ – a word widely known among the members of religious cults of those days as to what it meant. Why did the

นิพพาน :

ความนำอักษรย่อบางประการของนิพพาน

เพราะอาศัยพระพุทธภาสิตที่ว่า “สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง
สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวง (คือทั้งสังขารและมีใช้สังขาร)
เป็นอนัตตา”. เราอาจกล่าวได้ว่าทุกสิ่งในโลกนี้หรือฝ่ายโลกียะนี้
เป็นทุกข์, เพราะความจริงมีอยู่ว่า สุขก็เป็นสังขาร ทุกข์ก็เป็น
สังขาร ดีก็เป็นสังขาร ชั่วก็เป็นสังขาร คือเป็นของที่มีอะไรทำขึ้น
สร้างขึ้นชั่วคราว. คำว่า สังขาร ย่อมทราบกันอยู่แล้วว่าหมายถึง
ที่เป็นของผสมของ ๆ หลายอย่าง และมีเหตุปัจจัยปรุงหรือทำขึ้น
และหมุนอยู่ มันจึงอ่อนแอคลอนแคลนไปตามเหตุปัจจัย จึงเป็น
ของหลอก. ของที่เราถือกันว่าดีหรือสุข นั้นเสียอีกเป็นของร้ายไป
กว่าทุกข์ เพราะเป็นฝ่ายที่ทำให้คนหลงติดถอนตัวออกมายาก.

Buddha not mention about ‘happiness’ which was what all human beings had an eye on? Why did he mention only about ‘the end of suffering’ and did not go on to explain or mention that ‘nibbāna’ was the supreme happiness? This is something which we also ought to consider about.

Relying on Buddhist proverbial sayings which state that “all ‘saṅkhāra’ are impermanent; all ‘saṅkhāra’ are suffering; all ‘dhamma’ (including both ‘saṅkhāra’ and not ‘saṅkhāra’) have not a ‘self’ (anattā), we may say that everything in this mundane world is suffering because the fact is that even happiness itself is ‘saṅkhāra’ (or conditioned thing), suffering is also ‘saṅkhāra’, goodness is ‘saṅkhāra’ and so is badness. They all are things and phenomena created temporarily on account of some causes and factors. It is generally known that the word ‘saṅkhāra’ is a mixture of many things which are being created, concocted and supported by their own respective causes and factors and are therefore delusive. The thing that we regard as good or happy may actually be something worse than ‘dukkha’ or suffering itself because it deludes people and makes them cling to whatever thing it is still they find it difficult to get themselves detached from it.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

คนเราติดโลกหลุดออกไปสู่ฝั่งโลกุตตระไม่ได้ ก็เพราะติดของ
ดี ๆ ในโลกนั่นเอง ของดี ๆ นั้นจึงเป็นทั้งทุกข์และทั้งพวงตา ฉาบ
ด้วยรสที่ทำให้คนให้หลงไหล ไม่เหมือนกับของชั่วที่เป็นสิ่งเปิดเผยและ
ตรงไปตรงมา คือ เป็นทุกข์ตรง ๆ.

เมื่อโลกนี้ไม่มีอะไรมากไปกว่าของสองอย่าง คือ ของดี-
ของชั่ว หรือความดีความชั่ว แล้วโลกนี้ก็ไม่มีอะไรนอกไปจากทุกข์
อย่างเดียว ดังหลักที่มีอยู่ว่า ทุกขเมว हि สมฺโภติ ฯลฯ นานญตฺร
ทุกฺขา นิรุชฺชติ ซึ่งมีใจความตรง ๆ ว่า “ทุกข์อย่างเดียวเท่านั้นที่
เกิดขึ้น ทุกข์อย่างเดียวเท่านั้นที่ปรากฏอยู่ ทุกข์อย่างเดียวเท่านั้นที่
ดับไป. นอกจากทุกข์แล้ว ในโลกนี้หาจะมีอะไรเกิดขึ้นไม่ หาจะมีอะไรดับ
ไปไม่” ซึ่งเป็นความจริงอันเด็ดขาดที่สุด ถ้าทำให้คนทุกประเภทพิศุจน์
ดู. สิ่งที่มีการเกิดได้ สิ่งนั้นดับได้ในที่สุด และเปลี่ยนรูปอยู่เรื่อย ๆ ใน
ท่ามกลาง, คือระหว่างที่เกิดขึ้นแล้ว จนกว่าจะดับไป ไม่มีระยะที่
คงที่ถาวร แม้แต่ขณะจิตเดียว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งเหลว สิ่งแข็ง มี
ชีวิตวิญญูญาณหรือไม่ก็ตาม แม้ที่สุดแต่ที่เป็นนามธรรมล้วน เช่น
ตัวความคิดและอารมณ์ที่เลื่อนลอยอยู่ในจิตใจของสัตว์ ก็เป็นเช่น
เดียวกัน คือ เกิดขึ้น แปรไป และดับลงวนเวียนกันอยู่. เมื่อ
พิจารณาทุก ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นปรากฏตัวอยู่ และดับไปทุกอย่างแล้ว
จะเห็นว่าล้วนแต่เป็นตัณหาไม่เที่ยงและเป็นทุกข์ คือพิจารณา

We all become much attached to this mundane world that we simply cannot get to the supermundane world. It is because we cling to all the so-called ‘good’ things in life. Those good things can be both suffering and deceptive to the eyes, being glazed with a ‘taste’ that invites people to fall into delusion, unlike the bad things which very often can be something rather obvious and straightforward and are directly contributing to the nurturing of suffering.

Since the world has nothing more than two main items of things; good things – bad things or goodness and badness, thus it has nothing except only suffering as is mentioned in the Pali text: “Dukkhamēva Hi Samphoti — Naññatara Nirujatti” which means ‘the only thing that arises is suffering; the only thing that appears is suffering; the only thing that extinguishes is suffering; apart from suffering, there is nothing which arises, and nothing that extinguishes’. This is the most absolute truth – a truth that dares to face up to the challenge of every sort of people who want to prove its validity. Anything that originates from birth is bound to extinguish (extinct or die) in the end and there are bound to be changes on and on in the middle of the entire course of the process. Between arising or birth

นิพพาน :

ความนำอิศวรย์บางประการของนิพพาน

แล้วนำอิศนาระอาใจเป็นที่สุดไปทั้งนั้น ท่านจึงกล้ายืนยันว่า นอกจากทุกข์แล้วหาจะมีอะไรเกิดขึ้นไม่ ให้คนพึงระวังให้ดี เพราะมีทุกข์หลายประเภทนัก ที่เคลือบไว้ด้วยสิ่งที่ยเปรียบกันได้น้ำตาล และแม้แต่ตัวน้ำตาลนั่นเองมันก็เป็นชุมทุกข์ด้วย. เมื่อสิ่งที่เป็นฝ่ายเกิด มีแต่ทุกข์ ไม่มีอะไรอื่นตั้งนี้แล้ว ฝ่ายที่ดับก็มีแต่ทุกข์นั่นเอง อีก. สิ่งที่เขาเรียกกันว่าสุขที่เกิดขึ้นและดับไป นั่นก็คือตัวทุกข์นั่นเอง, เป็นทุกข์ที่มีอะไรเคลือบไว้อย่างสนิท จนชาวโลกรู้สึกด้วยความคิดและความรู้อย่างโลก ๆ ของเขาว่าเป็นความสุข และตรงกันข้ามกับความทุกข์.

and extinguishing or death, there is no span or period that is permanent, be it liquid, solid, living being or non-living thing. Even the thinking and feelings that float in the minds of living beings or creatures are in the same situation: they arise, change and extinguish or die. This goes on in a cycle. When we consider and reflect over everything that arises and extinguishes, we could see that it is purely a matter of 'saṅkhāra' or 'conditioned thing' which is impermanent and causing suffering. The consideration itself is enough to make one feel most weary. Thus the Buddha bravely confirmed that 'nothing arises except suffering'. This is to make people who listen beware of all sorts of sufferings which can be compared to a coat of sugar. Even the sugar itself can also be a hiding place for suffering but then people tend to become 'infatuated' with sugar. Eventually the sugar which coats suffering gradually disappears, exposing the hidden suffering and inflicting much pain on them in the process. Thus the extinguishing itself is 'dukkha', thus we can see that while savouring the 'delicious' sugar, people tend to think in their worldly way that they are experiencing 'happiness' when in reality, it is just the opposite.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เพราะในโลกนี้หรือธรรมชาติทั้งปวง มีแต่สิ่งที่เป็นสังขารเท่านั้น นอกไปจากนี้ไม่มี, ถ้าเราจะหาสิ่งที่ตรงกันข้ามหรือนอกไปจากนี้ ก็จำเป็นต้องหาที่นอกโลกหรือโลกุตตระ เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้อย่างเด็ดขาดว่า สิ่งที่เราอาจจะหาได้โดยผ่านทะลุไปในโลกหรือโดยอาศัยโลกเป็นบทเรียน โดยที่ตัวเราเองหรือโลกนั้นก็เพียงตัวมายา หรือสังขารอย่างหนึ่งเท่านั้น นั่นมีแต่ทุกข์อย่างหนึ่งกับปลายสุดอันเป็นที่จบสิ้นแห่งทุกข์ หรือเรียกว่าที่สุดทุกข์ อีกอย่างหนึ่งเท่านั้น.

เมื่อตัวเราเองเป็นเพียงสังขารหรือมายาอันหนึ่ง มีความหลงของตัวเป็นเหตุให้บัญญัติขึ้นในโลกขึ้นยึดถือเอาตามความเข้าใจของตน และทุก ๆ คนตกอยู่ในลักษณะเดียวกันดังนี้ ถ้าสามารถที่จะมองเห็นความผิดความเท็จที่ตนหลงบัญญัติและยึดถือขึ้นมาเมื่อใด ก็จะพบว่าตัวเองไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วใครเล่าจะเป็นผู้ต้องการความสุข และสิ่งที่มีขึ้นอย่างหลอก ๆ ดับไปเองอย่างเป็นกฎธรรมดา ก็คือตัวทุกข์เท่านั้น. เมื่อสัตว์ยังเห็นแก่ตัวก็ต้องการออกไปจากทุกข์หรือสิ่งที่ตนไม่ปรารถนา. ครั้นรู้ว่าไม่มีตัวก็ไม่ต้องการอะไร และนั่นคือที่สุดของความทุกข์.

The fact is that in this world or all of nature, there are only things and phenomena which are 'saṅkhāra' or conditioned things only. Apart from that, there is nothing else that is not 'saṅkhāra'. If we were to find the opposite of 'saṅkhāra', we need to find it in the supermundane world which transcends this mundane world, Therefore we may say resolutely that the thing which we may be able to find while going through this world and learning some lessons from it during which we may come to realize that we ourselves and the world itself are merely a delusion or 'saṅkhāra' only, is 'dukkha' or suffering for one thing, or the end of 'dukkha' for another.

When we ourselves are mere 'saṅkhāra' or presentation (maya) with self-delusion as the cause pretentious which gives rise to all sorts of concepts to which we hold on to according to our own understanding, and everybody else falls into such a situation as this, and if we are able to discern the mistake we have made in regulating whatever concepts and get clung to them, we will come to realize that there is no 'self' in us or in anything at all. When such is the case, who else would still want happiness or all the delusive things which are actually suffering itself? When living beings

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สัตว์ที่มีความรู้สึกว่ามีตัว ยังต้องการอะไรอยู่นั้น เขาจะ
ได้พบได้เห็นแต่ความทุกข์เท่านั้นที่มีมาและล้นไป. แต่เขาเข้าใจผิด
หลงเอาความทุกข์ประเภทหนึ่ง คือประเภทที่มีอะไรเคลือบย้อมไว้
อย่างที่ตรงกับความต้องการของกิเลสนั้นมาเป็นความสุข และเลย
ยึดถือเอาหลักอันนี้ขึ้นยืนยัน คือต้องให้มีสุขเป็นของคู่กับทุกข์ไว้
เสมอ แม้เขาจะมองเห็นสุขบางอย่างที่เขาเคยพอใจมากกลายเป็น
ทุกข์ไป เพราะเป็นของมาอยู่บ่อย ๆ เขาก็ยังหวังที่จะหาพบ
ความสุขตามอุดมคติของตนในโลกหน้า หรือโลกที่เรายังไม่รู้จัก หรือ
ด้วยสภาพที่เขายอมรับในเวลานี้ว่าเขายังไม่มองเห็น หรือแม้แต่
อาจนึกฝันไปได้เลย.

(human beings in particular) are still selfish (or self-centred), it is natural that we all want to be free from suffering or things that we do not wish to have. When we know that we do not possess a 'self', we not want anything at all, and that is the end of 'dukkha'.

Living beings which still possess a strong sense of 'self' will still desire many things. They will meet and see only suffering which comes and goes but they will misunderstand and become deluded by one kind of suffering – the suffering is coated and dyed with something which corresponds precisely to their craving, deceiving them into believing that it is happiness, and they cling to it, insisting that it can bring them happiness which is always the opposite of suffering. Even though they may have witnessed some kind of happiness that they have enjoyed before withering away to become pain or suffering, they still hope to find the happiness according to their ideals in the present world or in the next life or in the world still unknown to them; or in the present circumstance in which they admit that they still do not see or even dream of the possibility that happiness may someday crop up.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ถ้าใครมาบอกว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้สอนเรื่องความสุข ทรงสอนแต่เรื่องความทุกข์ กับความดับหมดสิ้นของความทุกข์เท่านั้น ดังนี้แล้วเขาก็จะหาว่าไม่จริง. ถ้ายังบอกว่าพระพุทธเจ้าตรัสว่า ตัวคนที่กำลังต้องการความสุขอย่างนั้นอย่างนี้อยู่ในเวลานั้น เป็นเพียงมายา ไม่มีตัวจริง ดังนี้แล้วเขาก็จะเห็นว่านี่คงจำมาผิด. และถ้าบอกว่าตัวมายนั่นเองแหละเป็นตัวทุกข์นั้นเองด้วย ถ้าต้องการให้ดับทุกข์ก็มีแต่ทางเดียว คือดับตัวมายาหรือสังขารที่เต็มไปด้วยอวิชชา นั่นเสีย ทุกข์ก็จะสิ้นไปดังนี้ แล้วเขาผู้นั้นคงจะตอบทันทีว่า ถ้าเช่นนั้นฉันไม่ต้องการความสิ้นทุกข์ของท่านแล้ว ท่านจงไปสอนคนอื่นเถิด. เช่นนี้จะเห็นได้ว่า นิพพานนั้น คือที่สุดของความทุกข์จริง และอยู่ใกล้ ๆ ตรงนี้เอง. แม้ี่นี่ก็เป็นความนำอัศจรรย์อันหนึ่งของพระนิพพานด้วย กล่าวคือ ความที่พระนิพพานเป็นสิ่งที่อาจหาได้ในที่ทั่วไปนั่นเอง.

If someone tells them that the Buddha did not teach about the matters concerning happiness, but taught only about suffering and the cessation of suffering, they would say that it is not true. If someone tells them that the Buddha had said the ‘people who are yearning for this or that kind of happiness are a mere delusion and that they do not possess a real self; they would feel that it probably must be a mistake of the memory. If they were told that delusion itself is ‘dukkha’ or suffering, and if they desire it to be extinguished, there is only one way, that is : to eliminate the delusion or ‘saṅkhāra’ (conditioned things) which is full of ‘avijjā’ or ignorance, they would probably answer immediately that if such is the case, they do not want the end of ‘dukkha’ of the Buddha anymore. They would tell the person who tells them such things to go away to teach other people. So we can see that ‘nibbāna’ is truly the end of suffering and it is just around the corner. That ‘nibbāna’ is something which can be found at any place or anywhere in general is one wonderful aspect of it.

นิพพาน :

ความนำศีลจรรย์บางประการของนิพพาน

ถ้าหากเขาจะไม่เป็นเด็กดี

และยอมมองจนพบว่าบรรดาสิ่งที่เกิด ๆ มี ๆ อยู่ในโลก
หรือที่เป็นตัวโลกเองในบัดนี้นั้น นอกจากตัวทุกข์อย่างเดียวแล้ว

สิ่งอื่นไม่มีจริง ๆ และที่สุดของทุกข์ก็คือที่สุดของโลกนั่นเอง

พระองค์ได้บัญญัติรวมไว้ในร่างกายนี้พร้อมเสร็จ

สำหรับให้คนให้ศึกษา.

ทั้งหมดนี้เป็นวิธีที่จะเข้าใจนิพพาน

โดยอาศัยหลักโฆหารปฏิสเท.

If the kind of people just mentioned in the above do not want to be as stubborn as little children and are willing to look deeply into all matters, they will discover that all the things and phenomena which arise and prevail in this world or even the world itself, are not real, what is actually real is 'dukkha' or suffering and the end of 'dukkha' is the end of the mundane world. The Buddha had taught us to learn from the human body and mind. All the aspects that have been dealt with so far are the ways to understand 'nibbāna' by means of negative rhetoric.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

แต่เมื่อจะจับหลักในเรื่องนี้มาจากอีกทางหนึ่ง คือมาจากทางที่ถือว่ามิชของคู่ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วย่อ ๆ ข้างต้น ก็อาจจะทำได้เหมือนกัน. โวหารที่ว่าทุกอย่างเป็นของคู่กัน เป็นโวหารโลกแท้ เป็นชั้นสมมติในฝ่ายโลกุตระมีโวหารเดียว ทุกอย่างมีเดียว คือความจริงที่กล่าวตรง ๆ และเราอาจจับหลักมาจากโวหารคู่เพื่อเข้าใจโวหารเดียวหรือนิพพานได้โดยลำดับ. โวหารเดียวหรือโวหารโลกุตระนั้นเช่นถือว่าไม่มีอะไร มีแต่ทุกข้ออย่างเดียว ทุกขนั้นนั่นเองน้อยเข้า ๆ จนกระทั่งเหลือ ๔ เหลือ ๓ เหลือ ๒ เหลือ ๑ กระทั่งเป็นทุกข ๐, นั่นคือที่สุดของทุกข แต่มิได้ถือว่าเป็นสุข เพราะว่าตามความเป็นจริงนั้น สุขเป็นสิ่งที่ไม่มี. สิ่งที่กำลังมีนั้นเป็นเพียงสังขารอันหนึ่งที่กำลังหลอกตัวเองให้ยึดถือว่าตนของตนมี และตนต้องการความสุข ครั้นสังขารกลุ่มนั้นเกิดรู้จักตัวเองขึ้นมา คือมีความรู้สึกเกิดขึ้น อันเป็นเหตุให้รู้จักสังขารทั้งหลายตามที่เป็นจริง ก็เกิดความไม่ยึดถือและไม่มีความปรารถนาความสุขอะไรที่ไหน ปรารถนาอยู่ที่แต่อยากจะดับตัวสังขารนั่นเอง ซึ่งเป็นตัวทุกขแท้ ๆ นั้นเสีย ไม่ให้มีสังขารเหลืออยู่สำหรับทนทุกขอีกต่อไป.

The normal concept prevailing is that everything has an opposite side and both exist in pair as already mentioned. It is truly the real concept of the world. In the 'lokuttara' sphere, there is only a single rhetoric. Everything has only one side, that is, the fact which is being straightforwardly presented and we may have to grasp the principle from the rhetoric about things existing in pairs in order to understand the rhetoric of the single side or 'nibbāna' by the stages. The single-sided rhetoric or 'lokuttara' rhetoric holds that there is nothing but suffering. 'Dukkha' or suffering itself gets diminished until finally it is reduced to zero. That is the end of suffering but that does not imply happiness because in accordance with fact or reality, there is no happiness. What exists is only one (or more) aspect of 'saṅkhāra' (conditioned things) which deludes us to cling to the belief that there is a 'self' in each of us and thus all of us want happiness to satisfy our own selves. Then there comes a point when that one aspect of 'saṅkhāra' begins to understand itself, that is, a feeling arises which becomes the cause for knowing about all the 'saṅkhāra' or conditioned things according to the facts, the feeling of detachment arises and there will no longer anymore wish or yearning for happiness. What replaces it is the wish to extinguish the 'saṅkhāra'

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

แต่การดับนี้ไม่ได้หมายถึง การแก่งมำตัวตาย ซึ่งไม่เป็น การดับของสังขารแต่อย่างใด กลับจะเป็นการสร้างสังขารอันยุ่งยาก พัวพันอันใหม่เสียอีก. เหนือนี้ก็เห็นได้ว่าตัวที่มีอยู่นั้นไม่มีอะไรเป็น เพียงกลุ่มสังขารหรือตัวทุกข์ ; สังขารยังอยู่ก็ต้องทุกข์รำไป ไม่มี ทางที่จะแก้ไขให้เป็นอย่างอื่น แม้จะทำให้รู้สึกเพลิดเพลินสนุกสนาน ได้ในบางคราว ก็เป็นของหลอก ๆ และชั่วคราว. แม้ที่สุดความ สุขอันเกิดจากความสงบ ก็ชั่วเวลาที่ร่างกายรู้ว่ามีความสุขบ้างเท่านั้นเอง, ซึ่งทำให้พระอริยเจ้าทั้งหลายพอใจในความดับสนิท มากกว่าที่จะยังคงอยู่ในความสุขแม้ที่ประณีตชนิดนั้นไปตลอดกาลปี. ตัว ที่ยังอยู่หรือคงอยู่ในเวลานี้หรือในเวลาไหน จึงเป็นภาระหนักหรือ ของหนัก กล่าวโดยเจาะจงก็คือทุกข์นั่นเอง.

which is the real suffering itself. From then onward, there will be no more room for 'dukkha'.

However, by the word 'extinguish' it does not mean committing suicide. To commit suicide is not the extinguishing of 'saṅkhāra' in any respect, instead it is the re-creation of new and even more complicity of 'saṅkhāra'. So it can be seen that the 'self' which we believe to be existing is nothing but a group of 'saṅkhāra' that constitute suffering. So long as 'saṅkhāra' is there, sufferings continues and there is no way to make it otherwise even if we are able to engross ourselves sometimes in fun and pleasures, but that would be simply delusive and not lasting. There may be some temporary moments of happiness arising from temporary period of calmness of which the mind is conscious of, but it does not last long. There is the reason why those 'ariya-puggala' or holy people of the old days were more satisfied with a complete extinguishing (of suffering) than having even the least amount of refined happiness remaining in their minds forever. That which still exists or remains, be it now or later, is therefore a heavy burden which is, specifically speaking, a suffering.

เพราะเหตุนี้ เมื่อกล่าวกันจริง ๆ ตรง ๆ ตามแบบแห่งวิทยาศาสตร์ หรือการเพิกถอนสมมติชั้นหยาบ ๆ เสีย จึงกล่าวว่า มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่เกิด ๆ ดับ ๆ อยู่เสมอ และเมื่อถึงที่สุดทุกข์แล้ว ก็ดับสนิทไป หมดเรื่องแห่งการเวียนว่ายตายเกิด ไม่มีร่องรอยอะไรเหลือ แม้ใครจะสมมติภาพอันนี้ให้กลับเป็นความสุขขึ้นมาอีกก็ ตามที่ แต่ความจริงเป็นเพียงที่สุดของความทุกข์ หรือความดับสนิทแห่งสังขารกลุ่มหนึ่งเท่านั้น.

แต่สำหรับโฆหารโลก หรือโฆหารคูนัน ถือกันว่ามีร้อนมีเย็น มีสุขมีทุกข์ มีดีมีชั่ว มีบุญมีบาป ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นคู่ไปทั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ทรงคำนึงถึงหลักอันนี้ในชั้นแรก ๆ เหมือนกัน แต่ครั้นพระองค์ได้ทรงขึ้นถึงความจริงอันสูงสุด แล้วก็ตรัสไปในทางโฆหารเดียว เช่น อริยสัจสี่ ตรัสเรื่องทุกข์กับมูลเหตุของทุกข์ และเรื่องความดับสนิทของทุกข์ กับวิธีที่จะดับมันอย่างไร ซึ่งคู่หลังนี้เองเมื่อเรานำมากล่าวกันอย่างสมมติ ก็บัญญัตินามใหม่ว่า สุข และทางของความสุข อันทำให้หลงไปว่าอริยสัจนั้นท่านแสดงความสุขไว้โดยความเป็นของคู่กับความทุกข์ หลักที่ใช้กันทั่วไปในเวลานี้ ก็คือหลักที่ได้ยินกันอยู่เสมอ ๆ แล้วว่า **ทุกข์เมวหิสมโภคิ ฯลฯ นาณญตฺร ทุกฺขา นิรุจฺมตี** ซึ่งแปลเป็นไทยตรง ๆ ว่า “ทุกข์เท่านั้นแหละเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นตั้งอยู่ และทุกข์เท่านั้น

Thus leaving aside all the coarse assumptions, we may say that there is only 'dukkha' which always arises and extinguishes repeatedly. When it reaches its ending point, it becomes completely extinguished, putting an absolute halt to the revolving cycle of birth, death and rebirth and leaving no trace of it behind. Even if someone tries to imagine a scenario and reverse it to a happy one, the fact remains that in the context of 'lokuttara-bhumi' or supermundane sphere, there is neither happiness nor suffering, what prevails is the ending of 'dukkha' or 'suffering or an absolute extinguishing of 'saṅkhāra' or conditioned things which are responsible for the arising of craving clinging.

For the worldly rhetoric or the rhetoric which suggests that things exist in opposites, the belief is that when there is happiness, there is also sadness or suffering; there is goodness, there is also badness and when there is merit, there is demerit (or sin) too. In the beginning, the Buddha thought in the same manner, but as he gradually ascended to the highest truth, he realised that it was not as what he had thought, and he went on to talk in one single rhetoric such as the Four Noble Truths : suffering, the cessation of suffering and the way leading to the absolute cessation

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

เปลี่ยนไป นอกจากทุกข์แล้วหาจะมีอะไรเกิดไม่ หาจะมีอะไรดับไม่” ข้อนี้รวมความว่า สิ่งที่เกิด ๆ ดับ ๆ อยู่ในโลกลี้ นี้ ไม่มีความเกิด ความดับ มีแต่ที่สุดของทุกข์ (ที่ดับสนิทของทุกข์) อย่างเดียว ความจริงที่เด็ดขาดจึงไม่มีเรื่องอะไรอื่น นอกจากเรื่องเกี่ยวกับทุกข์ เท่านั้น และมีแต่ในโลกอันเป็นทุกข์อย่างเดียวกัมนั้นแหละ.

สัตว์ที่ยังเขลาเพราะอวิชชา มองเห็นทุกข์ในส่วนที่เป็นความ เพลิดเพลินเป็นความสุขไปเสีย มองสิ่งรื่อนนอยเป็นเย็นไปเสีย มอง บาปชนิดที่งดงามมีคนติดกันมาก ๆ เป็นบุญไปเสีย และยึดถือสิ่ง ที่ชอบกันมาก ๆ ทั้งที่ความชอบนั้นเป็นมายา และทำความหนัก ออกหนักใจให้แก่ผู้ยึดถืออย่างเดียวกันกับสิ่งอื่น ๆ ว่าเป็นของดีไปเสีย ซึ่งทุก ๆ สิ่งเหล่านั้นไม่มีดีหรือชั่ว บุญหรือบาป ล้วนเป็นเพียง สังขารที่เป็นทุกข์เสมอกันหมด.

of suffering. This is exactly what people believe at present. It is what they always use to hear : “Dukkhavahi samphoti —naññatara dukkha nirujjati” which means “O, it is only ‘dukkha’ that arises; only ‘dukkha’ that exists; and only ‘dukkha’ that changes; apart from ‘dukkha’, there is nothing that arises, there is nothing that extinguishes”. The inclusive meaning is that there is no arising or extinguishing in all the things that arise and become extinguished in an intermittent way in this world, there is only the (true) extinguishing (absolute cessation of ‘dukkha’) of suffering. There is no other essential matter in the absolute truth except the matter concerning the cessation of suffering and it can be found only in this mundane world that is plagued by suffering.

People who are still foolish because of ‘avijjā’ (ignorance) look upon suffering as something amusing or even as happiness. They would regard something a little bit hot as something cool, or even see beauty in the sin that many people get clung to and adhere to it as a merit instead, even though the fondness for it is only a delusive feeling which weighs heavily in their minds just like many other so-called ‘good things’ do. Little do they realise that there is no ‘goodness’ or ‘badness’ and no ‘merit’ or ‘sin’, all are only a manipulation of ‘saṅkhāra’ which always become suffering.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

โดยเหตุนี้เราจึงเห็นได้ว่า ของเป็นคู่ ๆ ได้เกิดขึ้นในโลกหรือมีอยู่แต่ในวัฏหารโลกได้อย่างไร ส่วนความจริงหรือโลกุตตระวัฏหารนั้นหมายถึงของเดี่ยว หรือไม่มองเห็นอะไรโดยความเป็นคู่อย่างไร และพระนิพพานซึ่งไม่เกี่ยวข้อง กับสิ่งเหล่านั้น เป็นสิ่งที่ท่านกล่าว ว่า เอตํ สนฺตํ, เอตํ ปณฺธิตํ คือสิ่งนั้นละเอียดนัก. นั้นมีความจริงเพียงไร. เท่าที่กล่าวมานี้ ก็เป็นความน่าอัศจรรย์พร้อมกันอยู่ในพระนิพพาน คือทั้งในส่วนทฤษฎีที่ถือว่านิพพานพ้นไปจากทุก ๆ สิ่ง เนื้อทุก ๆ สิ่งที่เป็นคู่ ; และทั้งในส่วนปฏิบัติคือข้อที่ว่า การจะถึงนิพพานต้องดำเนินก้าวข้ามไป หรือละเสียซึ่งสิ่งอันเป็นของคู่ทุก ๆ อย่างในโลกนี้ คือข้ามขึ้นไปให้พ้นทั้งดีและชั่ว ทั้งบุญและบาป ทั้งสุขและทุกข์ ฯลฯ ทั้งหวานและขม อันเป็นสภาพที่เร้นลับยากที่คนธรรมดาจะคาดคะเนถึง และจะหยั่งทราบได้ก็แต่ผู้ที่ถึงเข้าแล้วจริง ๆ เท่านั้น เพราะเหตุที่เป็นสภาพอยู่นอกเหนือความรู้สึกทั่วไปของโลกนั่นเอง. เพียงเท่านี้ก็เป็นความอัศจรรย์ น่าคิคน่าศึกษาเหลือที่จะกล่าวอยู่แล้ว และนับว่าเป็นความน่าอัศจรรย์ อีกประการหนึ่ง.

As such, we can therefore see how the things which ‘come in pairs of opposites’ arise in the world or prevail in the rhetorically mundane world. As for the truth or the ‘lokuttara’ rhetoric, it refers to only one side of all things and matters – the true side; it does not view things and matters as ‘pair of opposites’, and ‘nibbāna’ which does not concern with all those rhetoric matters, is said to be something refine (Etaṃ Sataṃ Etaṃ Panitaṃ) and carries how much of truth in it. All which have been mentioned, together constitute the wonderful aspects of ‘nibbāna’, both in theory (which holds that ‘nibbāna’ is above everything that is said to have an opposite) and practice (which says that to attain ‘nibbāna’, one needs to skip or abandon things which are said to have their opposites in the mundane world). In other words, one needs to go beyond the conventional notion of ‘good’ and ‘bad’ or ‘merit’ and ‘demerit’, ‘happy’ or ‘sad’ and ‘sweet’ or ‘bitter’, all of which are circumstances difficult for ordinary people to speculate about. They will know only when they have truly attained ‘nibbāna’ because then their feelings and vision will be above the normal worldly feeling and sight. This explanation is suffice to illustrate the wonderful aspect of ‘nibbāna’ which deserves much thinking and learning about, and is beyond what words can describe indeed. It is to be counted as yet another wonderful aspect of ‘nibbāna’.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อเราผู้เป็นพุทธบริษัทมีสิ่งที่ดี ที่ประเสริฐ เป็นชิ้นเอก ไม่มีคู่เปรียบ ไม่มีอะไรที่จะเข้ามาวัด จับเป็นการเทียบว่าเทียบไหนกันได้อันนี้ ความภาคภูมิใจในการที่เราได้เข้ามาเป็นพุทธบริษัทของพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมดา และเป็นสิ่งเดียวเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความเคารพนับถือตัวเอง ว่าตนเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง เพราะเหตุที่ตนรู้จักจุดหมายของการเป็นพุทธบริษัท. ถึงแม้ว่าในบัดนี้จะไม่สามารถถึงนิพพานนั้นได้ โดยมองเห็นประจักษ์ชัดอยู่ว่ายังถูกรัดรั้งไว้ด้วยของบางสิ่งบางอย่าง ยังไม่สามารถจะตัดออกไปพ้นได้ในบัดนี้ แต่อย่างน้อยที่สุดก็ยังมี ความแน่ใจว่าตนหลักพระนิพพานไม่พ้น เพราะความอัศจรรย์แห่งพระนิพพาน กล่าวคือมีความลุ่มลาคเอียงเทอันหนึ่ง คอยบังคับ ขับไล่ตนให้ไปทางนั้นอยู่เสมอ. ถึงแม้ว่าอวิชชาและโมหะของสัตว์ จะเป็นเครื่องต้านทานเหนี่ยวรั้งสัตว์ให้ออกนอกกลุ่มนอกทางได้ในบางครั้งบางคราว แต่เมื่อความคิดอันเกิดขึ้นจากการที่ตนกลิ้งไปนอกกลุ่มนอกทาง มีช้ำกันอยู่บ่อย ๆ ก็ย่อมมีให้ผลกระทอนในทางที่จะทำให้ เกิดความรู้สึกเบื่อขึ้นได้ไม่เร็วก็ช้า.

When we who are Buddhists possess something (which is Buddhism) that is so sublime with which nothing can be compared to or be on par with it, the pride in being able to become Buddhist followers of the Buddha is naturally something that ought to arise in us; and it is the only thing that will make us respect our own selves over the fact that we are true Buddhists because we know the purpose of being Buddhist. Even though at the present moment we still cannot attain 'nibbāna', having discerned clearly that we are still being tied up by something which we cannot yet cut out and be free from it for the present moment, at least we can still be sure that we cannot avoid 'nibbāna' because of its wonderful nature which attracts us, making us incline and steer ourselves towards it and always driving us to the path leading to it. Even though ignorance (avijjā) and delusion (moha) may stubbornly obstruct and drag us out of the path into 'derailment' (or deviation) sometimes, the repeated instances of our 'rolling' out of path will someday wear us out and we are bound to feel affected by it, resulting in the arising of even greater weariness sooner or later.

นิพพาน :

ความนำอิศวรรยบางประการของนิพพาน

การศึกษาเรื่องนิพพานหรือเกี่ยวกับนิพพาน จึงเป็นสิ่งที่ควร
จะถือว่าเป็นของสำคัญ ควรทำให้มีทั่วไปแม้กระทั่งแก่เด็ก ๆ เด็ก
พุทธบริษัทควรทำให้มีความนึกคิดผิดจากเด็กที่มีใช้พุทธบริษัท คือ
เขาควรจะนึกหรือถือหลักในใจว่า สิ่งทีประเสริฐที่สุดคือความหลุด
พ้น หรือว่าความหลุดพ้นนั้นคือสิ่งที่ประเสริฐที่สุด ดีที่สุดก็ได้. แม้
จะยังไม่อาจรู้ได้ชัดเจนว่า หลุดพ้นจากอะไรหรืออย่างไรเพียงไหน
ก็ควรจะทำให้รู้ว่าหลุดพ้นจากทุกข์หรือสิ่งที่ตัวไม่ชอบไปพลางก่อน
แล้วจะค่อยรู้สูงขึ้นไปเอง. เมื่อเด็กค่อยโตขึ้นความรู้สึกก็ค่อยสูง
ขึ้นมา รู้จักเกลียดสิ่งที่เลวอย่างใหญ่ค่อย ๆ รู้จัก, คือสิ่งที่แม่
จะเลวน้อยก็รู้สึกเกลียดค่อยประณีตยิ่งขึ้น. ความรู้สึกแห่งจิตของ
เด็กนั้น ก็ย่อมรู้จักความหลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวงได้ ในเมื่อได้ผ่าน
โลกมาแล้วอย่างสมบูรณ์. การทำเช่นนี้ทำให้มีจิตใจเป็นผู้ใหญ่ได้
เร็ว เป็นพุทธบริษัทที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว รู้จักจัดตัวเองและผู้อื่น
หรือสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องกับตนให้มีแนวหรือระเบียบ เป็นไปในทางสงบ
สุข.

The learning about 'nibbāna' is therefore something which ought to be regarded as important. It should be widespread even among children. Children should be made familiar with the essence of Buddhism, that is – the freedom from suffering is the most sublime thing. Naturally they may not understand all that is being thought, but they will gradually learn as they grow older and older. They learn to like and dislike at the initial stage but as they grow older, they will learn that both liking (or love) and disliking (hatred) can hurt. After having gathered much experience in life, their Buddhist-orientated mind will come to know about spiritual salvation and they will crave for freedom from the binding of all things. This kind of persistent Buddhist teaching will help to make the children 'mature' mentally more quickly. They become progressive Buddhist fast and know how to manage their own lives as well as deal with other people in contact with them in a responsible way, thus setting feet on the path of peacefulness and happiness.

นิพพาน :

ความนำอักษรย่อบางประการของนิพพาน

อันความหลุดพ้นนั้น มีความหมายแปรไปอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากจะมุ่งไปในทางความรอดพ้นจากความบีบคั้นของทุกข์ กล่าวคือมุ่งตรงไปยังพระนิพพานอย่างเดียว. ฉะนั้นการตั้งปรารภนา นิพพาน จึงเป็นสิ่งที่คล้อยตามกฎธรรมชาติของจิตใจ หรือเป็นกฎธรรมชาติยิ่งนัก ซึ่งจะทำให้ก้าวหน้าไปทีละน้อย ๆ ได้เอง จนกระทั่ง สูงสุดในฝ่ายโลกียะแล้ว ข้ามไปโลกุตตระได้โดยไม่มีการฝืนธรรมชาติเลย. เมื่อพุทธบริษัทไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่มีความรู้สึกห่วงงอนหา นิพพาน กล่าวคือความรอดพ้นจากสภาพที่บีบคั้นเป็นอารมณ์ หรือเป็นที่มุ่งหมายอยู่ในใจอยู่เพียงใดแล้ว ก็จะได้รับผลเป็นที่พอใจ เกินค่าที่เสียสละ เพราะได้ทำให้ก้าวหน้าในทางจิต.

Spiritual deliverance or freedom from ‘dukkha’ has a meaning that cannot be changed to mean other things apart from the deliverance from the oppression of ‘dukkha’ or ‘suffering’. That is to say it aims directly at ‘nibbāna’ only. Therefore to wish for ‘nibbāna’ is something that is in line with or follows the law of naturalistic inclination of the mind; or it is also very much a common principle which by itself, can bring about progressiveness bit by bit, from the mundane level to the supermundane realm. When Buddhist, irrespective of whether they are children or adults, take ‘nibbāna’ or spiritual deliverance as the mind-object or aim in their mind, they will reap a satisfactory result exceeding the value of what they have sacrificed because it helps to uplift their mind to progressive stage.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อพิจารณาทุกอย่างตรงไปตรงมา เราจะค้นพบว่า ความยุ่งยากทั้งหลายในโลกนี้เกิดขึ้นจากการที่สัตว์โลกละเลยไม่เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติเพื่อความรอดพ้นที่มีแนวเส้นทางไปยังนิพพาน เพราะไม่รู้จักว่านิพพานคืออะไรนั่นเอง. ครั้นได้ยินคำซ้ำซากด้วยความไม่เข้าใจหนักเข้า หรือได้ยินพูดกันอยู่ก็แต่ในวัดวาอาราม ก็เกิดเห็นเป็นของครี ไม่ใช่ว่าเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์ไปเสีย จึงไม่รู้จักตั้งปณิธานในการกระทำของตนหรือของหมู่คณะ ให้มุ่งไปยังความสงบสุขได้ พวกพุทธบริษัทไม่ใช่เป็นพวกหลับหูหลับตามุ่งหาประโยชน์เฉพาะตนแคบ ๆ ส่วนเดียว แต่เป็นพวกที่สนใจในการศึกษา และใช้เวลาหรือความคิดไปในทางที่จะให้ได้รับประโยชน์จากการเป็นมนุษย์มากที่สุดที่จะมากได้ เมื่อคนอื่นพากันยุ่งยากลำบากด้วยเรื่องทุกอย่างทุกอย่าง, พวกพุทธบริษัทเรียบร้อยราบรื่นทุกอย่าง ทั้งความดีและความชั่วไม่สามารถรบกวนความสงบของพุทธบริษัท จึงทำให้หายใจอยู่ได้ด้วยลมอันบริสุทธิ์ตลอดเวลา.

Considering and scrutinizing directly, we would discover that all the complexities and complications of the world arise out of the negligence of humankind in not caring about real Dhamma Practice which leads to 'nibbāna' because people simply do not know what 'nibbāna' really is. When they hear the word 'nibbāna' repeatedly without understanding it, and the occasion to hear the words gets more frequent, or when they hear other people speaking about it in the temples or monasteries, they feel that it is something obsolescent or old-fashioned and has nothing to do with human beings, therefore they would not care to set a wish in whatever they do personally or collectively so as to aim at bringing calmness and happiness to they themselves. As Buddhists, however, we are not those who only blindly go in search of narrow self-interest, but we are learning and using our time and thinking appropriately for the benefit of humankind as much as we can. While other people are kept busy by the complexities of life, we are not disturbed by either the good or the bad things in life; thus we may say that we can 'breathe' freely all the time.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

คนที่ทำความดีไว้มากแล้วตาย เขาสรรเสริญว่าตายดีที่สุด. คนที่ตายมีสติหรือระลึกได้แต่ความดีไปเสียทั้งนั้น เมื่อตนจะตายทำให้ตายอย่างกล้าหาญ กล้าเผชิญหน้ากับความตาย คนเขาก็สรรเสริญว่าเป็นคนตายดีที่สุด. ชื่อนี้เราเองหรือใครก็ตามต้องยอมรับรองว่านั่นเป็นสิ่งที่ดีที่สุด. แต่พุทธบริษัทควรจะไปใต้ไถลหรือสูงกว่านั้นยิ่งขึ้นไปอีก คือเมื่อเขาพากันเตรียมตัวเพื่อจะตายให้ดีที่สุด ยุ่งยากอยู่ด้วยการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นานาประการ พวกพุทธบริษัทกลับเตรียมตัวที่จะไม่ตาย คือตายกะเขาไม่เป็น อยู่เหนือความตายเสียแล้ว. แม้ที่นี่ เดียวนี้ เราพุทธบริษัทก็ไม่มี ความตาย และจักไม่มีความตายในอนาคต เป็นผู้รู้มฤตธรรม เพราะได้ถอนเอาสิ่งที่เรียกว่า “ตัวเรา” ออกไปเสียแล้วจากความรู้สึกของจิตใจ.

People who do good deeds are often being praised even after their deaths. They are the wise people who dare to face death with courage and they are said to die in the best manner. We have to admit that to die with honour is indeed the best thing that could happen to anyone whose journey in life approaches an end. However, as Buddhist, we have to go far beyond that. While other people are busy preparing to die a good death, we Buddhists are preparing not to die instead, that is – we know not death. We are above death. Even here and now we, as Buddhist, have no death and will have no death in the future. We are the ones who know the eternal Dhamma because we have withdrawn the ‘selves’ in us out of our minds.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

และที่ทำดังนี้ได้ก็โดยอาศัยความรู้ที่ได้มาจากการที่มันรู้จักพระนิพพานนั่นเอง เป็นสมมุติฐานของความรู้อื่น ๆ ที่จะทำให้รู้จักโลกทั้งปวง โดยประจักษ์ชัดว่าอะไร, เป็นอะไร, เพื่ออะไร, โดยอะไร, เป็นต้น. เพราะเหตุที่ความรู้จักพระนิพพานย่อมหมายถึงความรู้จักโลกโดยทุกแง่ทุกมุม คือรู้จักเหตุปัจจัยของโลก ความสิ้นเหตุปัจจัยของโลกนั้นด้วย จนหายตื่นหายหลงหายงงในโลกหรือต่อโลกซึ่งกลุ้มไปด้วยกมลโศกของความดีความชั่วเท่านั้น พุทธบริษัทจึงไม่มีภาระยุ่งยาก แม้ที่สุดแต่ที่จะเตรียมตัวเพื่อตายให้ดีที่สุดงดงามที่สุด เพราะว่าพุทธบริษัทเป็นผู้ไม่รู้จักตาย. หรือตายไม่เป็นมากกว่าจะไปอยู่กับความตาย แม้ว่าจะได้พยายามตายให้ดีที่สุดสักเพียงไร.

We can do it by relying on our knowledge deriving from the knowledge about 'nibbāna' which is the base of other fields of knowledge that enable us to know clearly all the matters of the world as to what things are, what they are meant for or made up of, for examples. The knowledge about 'nibbāna' is bound to mean knowing the world from every angle or perspective, that is – to know the causes and ending factors of things and phenomena until we cease to be excited, deluded and puzzled by the world which is saturated with the obsession with 'goodness' and 'badness'. Thus Buddhist has no heavy burden in having to prepare to die in a most decent way because we are those who do not know 'death'. The beauty or the wonderful aspect of the whole matter lies in the 'condition of not having to die' more than in death itself.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ทั้งนี้ก็โดยเหตุที่ว่าถ้ารู้จักพระนิพพานแจ่มใสอยู่ในจิตเพียงใดแล้ว ความรู้สึกว่ายตายหรือจะต้องตายจะไม่สามารถเข้ามาสู่จิตใจของความรู้สึกอันแจ่มใสนั้นได้ จึงเป็นอันกล่าวได้ว่า พระนิพพานหรือแดนพระนิพพานนั้น ความตายตามเข้าไปไม่ได้ ความทุกข์ตามเข้าไปไม่ได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสังขารหรือเป็นโลก ส่วนนิพพานเป็นสังขารหรือพ้นโลก ทั้งสองสิ่งนี้อยู่ร่วมกันไม่ได้ (เช่นเดียวกับก้อนน้ำแข็ง ไม่สามารถลงไปลอยอยู่ในหม้อน้ำเดือด หรืออีกอย่างหนึ่งก็คือ น้ำไม่สามารถเดือดอยู่ในถังน้ำแข็ง) โดยเหตุที่นิพพานเป็นที่ดับของสรรพสังขาร ความไม่รู้หรือรู้ผิด กล่าวคือปราศจากความรู้ที่ถูกต้อง ได้กระทำให้เกิดความสำคัญผิดว่ามีสัตว์ มีบุคคลตัวตนขึ้นมา มีเกิดแก่เจ็บและมีตาย แล้วก็เป็นทุกข์ เป็นห่วง เพราะเหตุนั้นเป็นธรรมดา. แต่อวิชชาหรือโมหะอันนั้นเข้าไปในขอบเขตของนิพพานไม่ได้ จะดับละลายหายไปเสียตั้งแต่แรกที่นิพพานจะปรากฏขึ้น.

Because we know 'nibbāna' clearly in our mind, death or the feeling that we have to die simply cannot penetrate the enlightened mind. Therefore, we may say that in the realm of 'nibbāna', no death or suffering can enter because both are just a matter of 'saṅkhāra' or 'conditioned things' which belong to the mundane world. As for 'nibbāna', it transcends the mundane world. Hence the mundane things cannot be mixed up with the supermundane things (just like a block of ice cannot exist in a pot of boiling water or to put it in another way, the water simply will not boil in a pail of ice). Thus 'nibbāna' is what extinguishes all the 'saṅkhāra'. Ignorance or knowing wrongly is condition of the lacking of right knowledge and it leads to the wrong conception of having a 'self' or an individual 'self', and thus birth, aging, illness and death arise, resulting in much pain and sorrow as commonly seen; but 'avijjā' (ignorance) and 'moha' (delusion) cannot enter into the sphere of 'nibbāna' right from the beginning when 'nibbāna' appears.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ด้วยเหตุนี้เองในนิพพานหรือในจิตใจที่รู้นิพพานเต็มเปี่ยม จึงไม่มีความรู้สึกว่าตัวตนสำหรับเกิดแก่เจ็บตาย ไม่มีใครตาย ไม่มีใครเกิดใหม่. ด้วยเหตุนี้จิตที่รู้จักนิพพาน จึงเป็นจิตที่ไม่รู้จักกับความตาย ความตายจึงคงเหลือเป็นสมบัติของโลกอยู่ฝ่ายเดียว ไม่มีในโลกุตตระหรือที่พ้นโลกนั้น. พุทธบริษัทมีอะไรที่ดีกว่าผู้อื่นที่ไม่ใช่พุทธบริษัทที่ตรงนี้เอง คือตรงที่ตายกะใครไม่เป็นนี่เอง. พุทธบริษัทไม่ยุ่งยากเกี่ยวกับการจัดการที่จะต้องตายซึ่งเป็นของกตัญญูจิตใจ ทำให้เป็นห่วงกังวลทั้งในด้านความกลัว ความรัก ความอาลัยและอื่น ๆ เหมือนเขาทั้งหลาย, แต่กลับตรงกันข้ามกับเขาโดยประการทั้งปวง.

โดยอาศัยหลักสั้น ๆ อันนี้ เราก็จะพบได้ว่าความตายนั้นอยู่กับโลก, เป็นสมบัติของโลก ความไม่ตายนั้นอยู่กับโลกุตตระ หรือที่พ้นโลกฐ ความตายไม่เป็นสมบัติของโลกุตตรสภาพ,

Because of this, the feeling of ‘non-self’ or nonentity will arise in a mind that is fully ‘saturated’ with ‘nibbāna’ – there will be no birth, no aging, no illness and no death. Nobody dies and no one is newly born. A mind that knows ‘nibbāna’ is a mind that does not know death. Death is therefore only a property of the mundane world and it does not exist in the super mundane or the world beyond. This is the point which shows the advantage that the Buddhist have over non-Buddhist: that is – no death occurs to Buddhists who do not have to trouble themselves with the arrangement concerning death which is something that oppresses the mind, making one feel worried, afraid, deploring etc., like many other do.

By the short principle, we are able to realise that ‘death’ is with the world (the mundane world), it exists in the world and is a property of this mundane world. Non-death is with the ‘lokuttara’ or super mundane world. It stays above or beyond the mundane world. Death is not a property of ‘lokuttara’ realm.

นิพพาน :

ความนำศีลจรรยาบางประการของนิพพาน

นักศึกษาที่มีใช้พุทธบริษัท หรือแม้ที่เป็นพุทธบริษัทบางคน ทั้งในและนอกประเทศเรา ได้เขียนอธิบายเรื่องพระนิพพานอย่างผิดพลาด ในหน้าหนังสือต่าง ๆ ที่เราอาจหาพบได้ไม่น้อยเลย. แต่สำหรับพวกเราพุทธบริษัทก็ไม่เป็นผู้เข้าใจความรอดพ้นหรือนิพพาน ผิดพลาดไปจากความมุ่งหมายอันแท้จริงโดยเด็ดขาด เรามีการศึกษา มีการพยายามทุก ๆ ประการ ล้วนแต่มีที่ยึดเหนี่ยว มีเหตุผลเป็นเครื่องประดับประดา ไม่ใช่ศึกษาหรือปฏิบัติโดยกระตือรือร้น ไม่ตามทฤษฎีหรือมติในฐานะเป็นวิชาแปลก ๆ ใหม่ ๆ อันหนึ่งในตำรา เราจึงสามารถยึดเหนี่ยวนิพพานเป็นอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง.

ความยุ่งยากทั้งหลายในโลกนี้เกิดมาจากความเข้าใจผิดของโลกเองโดยเฉพาะ ก็คือได้เข้าใจคำว่า รอดพ้น ผิดไปจากความจริง จึงเป็นเหตุให้มนุษย์หลงใช้เวลาทั้งหมดที่มนุษย์มีไปในความยุ่งยาก โกลาหล ซึ่งเป็นการเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น นับตั้งแต่ระหว่างบุคคลต่อบุคคล กระทั่งหมู่คณะที่ใหญ่โต ที่เรียกว่ามหาสงคราม อันเป็นเหตุให้เกิดการกระทบกระทั่งกันทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และอื่น ๆ ยุ่งยากไปหมด ซึ่งเมื่อมองดูด้วยปัญญาหรือความรู้ของมนุษย์เหล่านั้นเอง ก็เกิดการสับสนวนเวียนน่าเวียนหัว เพราะไม่ทราบได้ว่ามันมีมูลมาอย่างไร กลับเห็นสิ่งเหล่านี้เป็นของแตกต่าง

Some students who are not Buddhists or who may even be Buddhists, be they in this country or out of this country, have given the wrong explanation about 'nibbāna'. We may be able to find quite a lot of such wrong account of 'nibbāna' in the front pages of some books; but as for we Buddhists here, there is no way by which we will deviate from the path and misunderstand this spiritual deliverance or 'nibbāna'. We have the right education and we have been making attempts in every respect, all of which are a commitment made by adhering to reasons and causes that we use as a device leading us to the right path. We do not learn or practice by fumbling according to the theory or conclusion of those so-called new and strange subjects as found in the textbooks. That explains why we are able to hold on to 'nibbāna' as the mind-object (of contemplation) in the right way.

All the complexities of the world arise from the misunderstanding that the world has for the term 'to be free of——', a phrase which has been wrongly used till it deviates from the truth. It becomes the cause for us to use up all our time in messing with the complexities of human society, and causing much

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

กันเป็นหลายประการ มีมูลเหตุก็แตกต่างกัน สับสนกันไปหมด หรือไม่รู้ได้ว่ามีมูลจากอะไรนั่นเอง ในที่สุดมนุษย์เหล่านั้นก็เวียนหัว เอาจริง ๆ โดยความรู้สึกที่ยุ่งไปหมด ว่าความทุกข์ทั้งหลายนั้น ช่างมีมากมายหลายแขนง หลายเหตุ หลายแบบ จนสะสางไม่ไหว แก้ไขไม่ได้ อันเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกที่อยากใช้อำนาจเป็นธรรม และสะสมกำลังสำหรับสู้รบกันเข้าไว้. แต่ที่จริง นั่นคือบาปกรรม หรือผลวิบากอันเกิดขึ้นแก่มนุษย์เหล่านั้นอย่างสาสมกันแล้วกับการ ที่ตนได้เข้าใจความหมายของความรอดพ้นอย่างผิด ๆ กล่าวอีก อย่างหนึ่งคือความเข้าใจนิพพานไปอย่างผิดถนัด โดยเห็นเป็นของ น่ารังเกียจ.

disturbance not only to ourselves, but also to the others, beginning with individuals and expanding to include people in large groups, as in the case of big wars that affected economy and politics which, when viewed from the perspective of the wisdom and knowledge of those involved, brought about confusion and much dizziness because there was no knowing what the root causes are or how they come into being. Instead people tend to look upon things and matters as different from each other in many aspects, with each having its own causes of origination and all appearing to be very confusing. The sufferings that follow consist of various kinds and causes which cannot be solved until a feeling arises which suggests that it would be justified for us to use power of force to tackle the problematic situation. So there is the subsequent accumulation of force and weapons for fighting a war and wars are often waged in the name of religions or political justification. In actual fact, that is the fruit of a bad 'kamma' or deed which occurs to those people who accumulate it by their misunderstanding of the meaning of 'deliverance' or by wrongly regarding 'nibbāna' as something repulsive.

นิพพาน :

ความนำอิศจรรย์บางประการของนิพพาน

แต่ถ้าหากว่ามนุษย์จะได้พากันมองดูความทุกข์ยากเหล่านี้ ด้วยปัญญา หรือความรู้ของพวกพุทธบริษัทมาเสียตั้งแต่เริ่มแรก แล้ว ก็จะพบแต่ความราบรื่นสงบเย็น เขาจะพบได้ง่าย ๆ ว่าสิ่ง ยุ่งยากเหล่านั้น แม้จะมีมากมายหลายสิบหลายร้อยแขนงเพียงใด แท้ที่จริงมีมูลเหตุอันเดียวหรือเรื่องเดียวเท่านั้น คือเรื่องที่ไม่รู้จัก ความรอดพ้นหรือนิพพานนั่นเอง.

มนุษย์ที่ไม่รู้จักโลกตามที่เป็นจริง ก็ไม่อาจรู้จักความรอดพ้น ที่แท้จริงของโลกได้ ตัวอย่างเช่น คนที่ไม่รู้จักโลกก็พากันยึดติดใน ความดีความชั่วมากเกินไป จนเป็นเหตุให้ยกตนข่มท่านหรือตำหนิ ท่านที่กลัวไปว่าจะดีกว่าตน. คนที่อยากเป็นเจ้าโลกก็เนื่องจากไม่ รู้จักโลกอันเป็นมาช้านานเอง เลยเป็นผู้ที่จะกวณโลกให้วุ่นวายไปเสีย ด้วย. ถ้ารู้จักโลกดีก็ควรจะรู้จักความสงบของโลกพอที่จะทำให้โลก สงบได้ และไม่จำเป็นที่จะต้องอยากเป็นเจ้าโลกอันแสนที่จะเป็น มาช้านาน.

Were human beings to look at suffering through their wisdom and knowledge of Buddhism since the beginning, they would discover easily that those problems or complexities in life, though however much there may be, all take root in one and the same cause, that is – the ignorance about spiritual liberation or ‘nibbāna’.

People who do not know this world according to facts may not know about the true liberation of the world. For example, being ignorant of the true facts about the mundane world, they would continue to adhere to the notion of ‘good’ and ‘bad’ excessively until it becomes a reason for them to try to intimidate the others whom they fear would do far better, than them. Those who aspire to be the ‘masters of the world’ do so because they do not really know about this delusive world, so they conceive the idea of having the world under their command, sowing the seeds of chaos and confusion. If they understand the world well, they should also know well about the much needed calmness which is to make this world a peaceful place. It is not necessary for them to be ‘masters’ of the world at all for that is only a delusion in itself.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

ขึ้นชื่อว่าโลกแล้ว ทำอย่างไรเสียก็ต้องวุ่นวาย เพราะตัวความหมุนเวียนวุ่นวายนั่นเองคือตัวโลก อย่างที่ท่านกล่าวไว้ว่า โลกคือความทุกข์อย่างเดียวนั่น เพราะฉะนั้นจึงต้องมีความวุ่นวายอยู่เสมอ จึงจะเป็นโลกสมชื่อ และมนุษย์เหล่านั้นควรจะยินดีรับเอาความวุ่นวายนั่นเข้าไปเป็นสมบัติของตน ๆ. ส่วนฝ่ายตรงข้ามที่เราเรียกว่าสันติภาพนั้น จะมีได้ก็ต่อเมื่อพ้นไปจากโลกแห่งความโกลาหลนั้นเสียก่อน หรือกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็กล่าวได้ว่า สันติภาพจะมีต่อเมื่อโลกพ้นจากความเป็นโลกไปแล้ว ถ้าจะขึ้นให้มีสันติภาพในโลกนี้ ก็มีได้แต่สันติภาพจอมปลอม คือสันติภาพที่หมายถึงการเตรียมตัวเพื่อรบใหญ่ หรือหยุดพักเหนื่อยกันชั่วคราวแล้วเตรียมตัวใหม่เท่านั้น.

As long as the world remains a mundane world, there is bound to be confusion because it is the prevailing complexities or the existing confusion that make up the world. Thus the mundane world has only suffering. There need to be confusion always for the world to deserve the name of mundane world while those who dwell in it should be happy with having this confusion as a property belonging to them. As for the opposite of chaos (or war) which we call 'peace', it can only arise when we are able to lift ourselves above all the chaos, or to put it more clearly, peace can only arise when the world transcends the state of being a mundane world; otherwise we would have only a false peace or a peace which is a temporary period of cease-fire during which preparations for a big war would be made, or it is a temporary break from exhaustion during which new preparation are being arranged.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

ยิ่งเมื่อเอ่ยถึงคำว่า “สันติภาพถาวร” ด้วยแล้ว เรายังรู้สึกว่าเป็นคำที่แก้งะเขี่ยมาใช้อย่างฉืดความหมาย เพราะนอกจากสภาพแห่งนิพพานแล้ว ไม่มีอะไรที่เป็นสันติภาพถาวร. สำหรับสันติภาพขณะเตรียมรบใหญ่แล้ว ยิ่งถาวรคือนานเพียงใด ก็ยิ่งจะมีการรบใหญ่ตามมาเบื้องหลัง เพียงนั้น. การเตรียมเพื่อสันติภาพของโลก จึงคือการเตรียมเพื่อโกธาลดวุ่นวายอย่างใหญ่โตเท่านั้น ถ้าหากว่าสันติภาพนั้นมีความหมายอย่างโลก ๆ โดยไม่คำนึงถึงความหมายแห่งสันติภาพชนิดที่เป็นคุณสมบัติฝ่ายโลกุตตระ หรือนิพพานเสียเลย.

ถ้าหากว่ามนุษย์จะเห็นแก่สันติภาพอย่างแท้จริง มิใช่สันติภาพหลอกตัวเองกันจริง ๆ แล้วทำอะไรเสียมนุษย์ก็จะต้องได้พบปะและยอมรับเอามติเรื่องโลกุตตระหรือนิพพานเข้าไว้เป็นมิ่งขวัญของโลกเป็นแน่แท้.

The more we use the term 'lasting peace', the more we will feel that it is only a term we have purposefully borrowed only to use it in a rather misleading way, because apart from the condition of 'nibbāna', there is no other thing or condition that can be said to be a lasting or permanent peace. As for the temporary period of peace during which plans for bigger wars are made, the longer the temporary period of peace is, the bigger will be the fight or war that is to follow. The preparations for world peace are therefore the preparations for big chaos and confusion only if the peace so aimed at is just only peace at the superficial or mundane level while no one is concerned with the meaning of the kind of peace which is a property of the 'lokuttara' sphere of existence or in another word 'nibbāna'.

If humankind were to really care for true and lasting peace, not the short-lived peace that deludes us, how are we going to achieve it and truly accept the super mundane concept of peace or 'nibbāna' as the cherished possession of the world?

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

มนุษย์ทุกคนในโลกนี้ ที่อ้างตัวเองว่าจะเป็นผู้สร้างสันติภาพนั้น อย่างน้อยควรจะมีมองเห็นว่า ถ้าจะเดินกันแต่ในแนวของโลกียะ คือตามวิสัยของโลกโดยลำพังแล้ว เป็นอันไม่มีวันได้พบกับสันติภาพเลย เพราะวิสัยโลกนั้นมีกิเลสเป็นเครื่องหนุนหลังโลกียะโดยเด็ดขาด อย่างน้อยที่สุดที่จะพบสันติภาพได้บ้างก็ต่อเมื่อโลกยอมเสียสละ สันดานแห่งเป็นโลกของตนเสียบ้าง โดยยกตนขึ้นสู่ภูมิโลกุตตระให้พอสวมส่วนกัน จนในโลกนี้มีพระมีเจ้าชั้นต่ำ ๆ มากพอที่จะประทับ ประคองโลก โดยยังไม่จำเป็นที่จะต้องถึงขั้นสูง เช่นพระอรหันต์ก็ได้. ทั้งนี้เพื่อเป็นโอกาสศึกษาหาความเข้าใจแจ่มแจ้งในขั้นต้น ๆ เพื่อให้โลกมีความโกลาหลน้อยลงบ้าง มีสันติภาพที่แสดงแววอันแท้จริงปรากฏออกมาบ้าง และมนุษย์ก็จะหยุดหลุดกตัวเองในการที่ รักความจริงยิ่งกว่าความเท็จเทียม หรือสิ่งที่เป็นมายา.

Every living human being in this world who claims to want to build peace should at least be able to discern the fact that if we were to adhere to the path of the mundane (lokiya) world alone, that is, to do things as customarily done in the manner of the mundane world, there will be no such a day when peace can be built because mundane ways are often initiated and supported by insatiable human cravings or desires. For the world to be able to have peace, it needs at least to abandon its innate character of being a mundane world by 'lifting' itself to the 'lokuttara' or supermundane sphere proportionately until there are at least some 'spiritual guardians' who may help to steer the world to the right path. The availability of such spiritual guardians provides the opportunity for us to learn to understand clearly Buddhist teaching at the fundamental level at least so that there will some form of moral disciplines and order and not too much chaos and confusion in the world. Also there may be perhaps some promises or gleams of hope of true peace appearing in the world; then humankind will stop deluding themselves and learn to love the truth more than what is false and delusive.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สำหรับเรื่องของนิพพานอันเป็นตัวประมุขหรือประธานของสันติภาพนั้น ควรจัดให้เป็นเรื่องที่ปรากฏอยู่ตามหน้ากระดาษแห่งการพิมพ์โฆษณาทั่ว ๆ ไปในฐานะเป็นการศึกษาประจำวันของทุกคน เพราะว่าเรื่องของนิพพานอันหมายถึงความรอดพ้น ซึ่งเป็นของอนุโลมสมคัลลยกันอยู่กับการต้องการแห่งสัตยชาติญาณของสัตว์ทั้งหลายแล้วนั้น เป็นเรื่องที่มีความหมายมากพอที่จะให้ยึดหรือหัดให้เข้ากับความหมายของการกระทำประจำวันของมนุษย์ได้แทบทุกชั้นทุกวัย และทุกลักษณะของการงานที่ทำเพื่อความรอดพ้นซึ่งจะเป็นความรอดพ้นอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ขอแต่ให้เป็นความจริง มิใช่เป็นความหลอกลวงก็พอแล้ว.

As for this matter of ‘nibbāna’ which is the chief constituent of peace, it ought to be arranged as a matter that is to appear in the front page of printed papers and advertisements in general, as a kind of daily education for everybody, because ‘nibbāna’ which implies spiritual liberation and while being something which is related to and inclines towards the instinctive wants of all human beings, is also something meaningful enough for us to adhere to so that it can fit in with the purpose or meaning of human beings’ daily deeds at every level and age as well as the manner of work performed, all of which aim at a liberated survival which can be liberated survival (or deliverance) of any kind so long as it is not delusion.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

อันความหมายของความรอดพ้นตามแนวแห่งนิพพานนั้น ย่อมมีความหมายอันค้อย ๆ สูงขึ้นมาตามลำดับแห่งความสูงของจิตใจ ซึ่งในขั้นต้นอาจให้หมายถึงความรอดพ้นจากความบีบคั้นของความยากจนขัดสน จนกระทั่งสูงถึงความบีบคั้นของกิเลสอันละเอียด ฉะนั้น ความรอดพ้นทุก ๆ ประการ ไม่ว่าจะเป็นความรอดพ้นจากภัยอะไร ย่อมสรุปในความรอดพ้นอันเป็นแนวแห่งนิพพานได้ทั้งนั้น เราจึงสามารถใช้แนวแห่งนิพพานเป็นอนุสรณ์เครื่องค้ำนึ่งหรือศึกษาประจำวันได้เป็นอย่างดี และดีกว่าอย่างอื่น เพราะแนวนี้นำให้ใจสูงและอดทน เป็นนักกีฬาชนิดที่ไม่มีความเป็นนักกีฬาอย่างไหนจะมาสู้ได้.

The meaning of spiritual liberation in accordance with the trend of 'nibbāna' is bound to imply a gradual ascending of the various levels of the loftiness of the mind, which at the fundamental stage may mean the liberation from the oppression of poverty until eventually it ascends to the level of the oppression of the mind by some refine mental defilements or 'kilesa'. Therefore every aspect of liberation, be it the liberation from some danger or whatever situation it happens to be, is deservingly something that lies within the trend of this concept about 'nibbāna'. We can apply this trend of thought and practice in our daily lives even more beneficially than resorting to other trends of thoughts or practice because it uplifts the mind and fills it with patience, making us performing like a good athlete with whom no other athletes can challenge.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

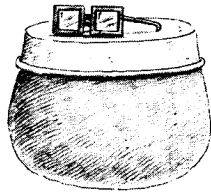
ในบรรดาการพิมพ์โฆษณาที่เราเชื่อกันว่า เป็นการโฆษณาเพื่อช่วยกันสร้างสันติภาพนั้น เมื่อพิจารณาดูแล้ว เห็นว่ากระตาสหรือเรียวแรงที่เสียไปในการลงทุนพิมพ์โฆษณา หรือแสดงด้วยปากนั้น หมดเปลืองไปมากมายอย่างน่าเสียดายยิ่ง ด้วยเหตุที่ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควรจะได้. แต่ถ้าหากว่าเราจะใช้กระตาสหรือเรียวแรงนั้น ๆ ไปในทางที่ถูกต้อง คือถูกต้องกับธรรมชาติแห่งจิตใจของมนุษย์ในส่วนลึก หรือให้สอดคล้องกับความต้องการของสัตยชาติญาณแล้ว จะได้รับผลเป็นที่พอใจ และหลักที่กล่าวนั้นก็คือการแนะนำให้รู้จักความรอดพ้นในชั้นสูง โดยจับเงื่อนไขจากความรอดพ้นชั้นต่ำ ๆ จนในที่สุดก็รู้จักจับฉวยเอานิพพานได้เองโดยไม่รู้สีกตัว แล้วโลกในขณะนี้ ก็จะต้องงามน่าดูยิ่งกว่าที่กำลังเป็นอยู่ในบัดนี้นั้นมากนัก

เท่าที่กล่าวมานี้ แม้จะเพียงส่วนน้อยส่วนหนึ่ง ก็นับว่าเป็นความนำอัศจรรย์ที่มีอยู่ในพระนิพพานมิใช่น้อย ซึ่งหวังว่าควรจะได้รับ การพิจารณาอย่างรอบคอบจากท่านผู้ฟังทั้งหลาย.

Think about all those printed articles and advertisements aiming at building peace, we can see that the papers and the advertisements (and also money) which have been consumed in the investment are a regrettably big waste of resources because we do not actually reap as much benefit as we ought to from such venture. However if we were to use the papers and the energy (the resource) in the right way, that is, in the way that conforms with the profound aspect of human kind, or that inclines towards the instinctive wants (such as the desire to be free or liberated spiritually), we will surely be able to get a satisfactory result which actually introduces to us a high level of liberation by at first getting us familiarised with the lower level of liberation and later proceeds to lead us to the highest 'nibbāna' without our being conscious of it, and the world would then become a much more pleasant place for us to dwell in than what it is at present.

So far all that has been mentioned is just a little part and only one part of what I have to say. It is indeed no small amount of the wonderful nature of 'nibbāna' which I hope will be brought into serious consideration by all the listeners.

LIFE FOR 'NIBBĀNA'

ชีวิตกับนิพพาน

นิพนธ์ :

ความนำอักษรย่อบางประการของนิพนธ์

เรื่องนี้ออกจะซับซ้อนยุ่ง ๆ อยู่ ถ้าหากท่านผู้อ่านครั้งแรก
จบไปแล้ว ไม่เข้าใจ แต่ความอยากเข้าใจยังมีอยู่ ขอให้ท่านใหม่
อ่านพลางคิดพลางเล่น ๆ ไปคนเดียว ในเวลาเลียบสัจต เช่นตอน
ตึก และไม่มีเรื่องรบกวนใจอย่างใด เข้าใจว่าคงเข้าใจได้เป็นแน่. แต่
จะอย่างไรก็ตาม ขอรับรองว่า การอ่านครั้งที่ ๒-๓-๔ จะต้อง
เข้าใจซึ่งลงไปเป็นลำดับ ๆ อยู่เสมอ.

พุทธทาสภิกขุ

This is a rather complex and complicating matter. If after the first reading, the reader fails to understand the content but still retains the interest to have it understood, do continue to read once more then. While reading the book, do also think about its substance in the silence of the late night when there is nothing to disturb the mind. Anyway, let it be assured that after the second, third and fourth reading, a profound understanding of sequential levels will always be attained.

Buddhadasa Indhapāṇṇo Bhikkhu

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ชีวิต

นี่คือดวงไฟที่กำลังลุกโผลงอยู่

ชีวิต หรือความเป็นอยู่ (Life or Existence) ของเรา ท่านทุกคนนั้น เป็นเพียง “ดวงไฟ” ที่กำลังลุกโผลงอยู่. และชั่วขณะที่กำลังลุกโผลงอยู่. ทั้งนี้ มิใช่เป็นการมองชีวิตในด้านร้าย แต่มองในฐานะเป็นความจริง คือมันเหมือนกับดวงไฟนั่นเอง. และการมองตามแนวนี้โดยเฉพาะเท่านั้น ที่จะทำคนเราให้ลุถึง “สภาพอันเป็นความหลุดรอดจากปวงทุกข์สำหรับชีวิต,” คือ นิพพาน.

ก่อนอื่นทั้งหมด ที่จะพิจารณาให้พบแก่นความจริงอันนี้ เราจะต้องรู้จักหลักทั่ว ๆ ไปของไฟ ตามธรรมดา ให้ครบตามที่จะเป็นหลักสำหรับการเปรียบเทียบครั้งนี้, เสียก่อน.

Life IS A SPOT OF FIRE WHICH IS RISING TO BURN BRIGHTLY

The life or the existence of every one of us is merely a spot of fire that is rising to burn brightly and it is burning brightly for a moment. Now, this is not looking at life from a pessimistic point of view but rather it is the viewing that is based on fact, and the fact is that life is the same as a spot of fire. It is only through this particular way of looking at life that will enable us to reach “the condition in which we are able to break free from all the suffering of life”.

Putting other things aside, before we are to consider so as to discover the essence of truth, we must get to know the general principles about fire in full in so far as they are to be the principles for us to make comparisons at this time.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ไฟที่ลุกขึ้น ย่อมหมายถึงการที่มีเชื้อเพลิงมีเครื่องเกื้อกูลอื่น ๆ เช่นอากาศเป็นต้น และที่สำคัญที่สุดก็คือ ต้องมีสิ่งที่ทำหน้าที่เป็นผู้จุด, ซึ่งจะเป็นบุคคล หรือสัตว์ หรือการเคลื่อนไหวของธรรมชาติ อย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม.

ไฟที่กำลังลุกอยู่ ย่อมหมายถึงการที่มีเชื้อเพลิงยังคงมีเครื่องเกื้อกูลทั้งหลายก็ยังคงมี แต่ผู้จุดนั้นไม่จำเป็น คงมีแต่ผู้คอยช่วยเหลือดูแลตามสมควรเท่านั้น.

ไฟที่ดับไม่สนิท เป็นเพียงไม่ปรากฏเปลว ย่อมหมายถึงความแตกแยกกันระหว่างเชื้อกับผู้ประคับประคอง และเครื่องเกื้อกูลอื่นบางอย่างชั่วคราวเท่านั้น. เมื่อใดสิ่งเหล่านี้กลับสามัคคีกัน ก็จะกลับลุกปรากฏขึ้นอีก.

The fire that arises is bound to imply that there must be fuel or other helping agents such as the air for examples, and what is the most important is there must be something or someone that performs the duty of igniting the fire; it could be an individual person, or an animal or the action of nature itself.

The fire that is burning is bound to mean that there are fuel and all other supporting combustible agents. It does not necessitate the presence of one who ignites the fire but one who helps to look after the fire is befittingly present.

The fire does not become extinguished completely, only that it does not appear in flame. This is bound to mean the breaking up between the fuel and the person who tends to the fire and some supporting combustible materials temporarily only. Whenever all these constituents come together to join in co-operation, the fire will start to burn again.

นิพนธ์ :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพนธ์

ไฟที่ดับสนิท ย่อมหมายถึงความหมดทั้งเชื้อ ทั้งเปลว ทั้งความร้อน เป็นของเย็นสนิทจริง ๆ แต่ถ้ามองทั้งหลายยังเหลืออยู่นี้ระยะหนึ่ง. และอีกระยะหนึ่ง ก็คือถ้ามองเหล่านั้นดับละเอียดเป็นปริมาณไปอีกต่อหนึ่ง. และสิ่งที่ยังคงเหลืออยู่ตลอดอนันตกาล ก็คือ **“สภาพแห่งความดับแล้ว”** ของมันนั่นเอง.

ดวงไฟที่เราเห็น จึงเป็นแต่เพียงสิ่งที่จรมาปรากฏขึ้นเป็นคราว ๆ เพราะอำนาจความประชุมพร้อมของสิ่งที่เป็นเหตุเป็นปัจจัย ดังกล่าวแล้ว ตามอำนาจความหมุนเวียนเท่านั้น จึงเป็นสิ่งไม่ใช่ตัวตน หาตัวตนอะไรของมันมิได้ แม้เป็นดวงปรากฏโชติช่วงอยู่อย่างรุ่งโรจน์เช่นดวงอาทิตย์ก็ดี. ไฟตะเกียงย่อมเป็นเพียงการเผาไหม้ของน้ำมันที่มีอากาศช่วยเหลือเท่านั้น. ไฟฟ้าก็เป็นเพียงปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการต้านทานของโลหะที่ใช้เป็นไส้อันมีต่อการไหลเวียน (Circulation) ของกระแสพิเศษอันหนึ่ง ซึ่งมีขึ้นเพราะมีกำลังอันหนึ่งเข้าไปแทรกแซงการหมุนเวียนอันสม่ำเสมอของอิเล็กตรอน (Electrons) ซึ่งหมุนเวียนอยู่รอบ ๆ นิวตรอน (Proton) เท่านั้น.

The fire that extinguishes completely – This is bound to mean the complete using up of fuel and the extinction or the extinguishing of flame and heat. Everything really gets cooled down; but the ashes and coals still remain for one period of time and then for another period the ashes and coals are reduced to fine atoms and what remains is the ‘condition of the extinguishing’ of the fire.

The spot of fire which we see is merely something that proceeds to come and appear periodically because of the power of the getting-together of various causes and factors already mentioned. It appears according to the power of a ‘life-cycle’ only and therefore it is something which does not possess a real ‘self’ and this applies to even the brightly shining and fiery ball of sun. The flame of an oil lamp is of course only the combustion of the oil assisted by the presence of oxygen in the air. The light from an electric bulb arises from the circulation of electric current passing through metal. The current intervenes persistently with the circulation of electrons which revolve around proton.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ความเผาไหม้ที่ดวงไฟก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนอยู่อย่างละเอียดถี่ิบทยอย ๆ กัน แต่ว่ามันเร็วเกินไปจนเราเห็นเป็นดวงไฟนิ่งอยู่. แต่ที่จริงปริมาณหลายแสนหลายล้านทำการเปลี่ยนแปลงทยอย ๆ กันอยู่ในที่นั้น เหมือนสายน้ำไหลผ่านไป ๆ ความเผาไหม้ที่ใส่ไฟฟ้าก็ทำนองเดียวกัน. กำลังงานที่เกิดจากเครื่องจักรคือไดนาโมที่ดี หรือจากการแปลทางเคมีในกระบอกแบตเตอรี่ที่ดี ที่เข้าไปแทรกแซงปรกติภาพของวิษุรูปนั้น มีเป็นครั้ง ๆ เป็นระยะทยอย ๆ กัน แต่ถี่มากเกินที่จะกำหนดทันความลุกและดับทยอย ๆ กันที่ตรงใส่ไฟฟ้า เราจึงดูติดเป็นอันเดียวกันเสีย เลยเห็นเป็นดวงไฟโชติช่วงอยู่ ซึ่งความจริงมันหลอกดวงนัยน์ตาของเราอย่างมากมาย.

ฉะนั้น เราอาจกล่าวได้อย่างสั้น ๆ อีกครั้งหนึ่งว่า ดวงไฟที่กำลังลุกอยู่นั้น ก็เป็นเพียงผลนิค ๆ อันส่งทยอยกันขึ้นมาโดยเร็วจากการเคลื่อนไหวแปรปรวนของสิ่งอื่นอีกหลายสิ่ง ที่มาประกอบกันเข้า ซึ่งรวมความว่าเป็นกลุ่มปริมาณกลุ่มหนึ่ง ที่กำลังปั่นป่วนอยู่อย่างแรงเท่านั้น ไม่มีเนื้อหาสาระของความเป็นสิ่งเดียว หรือหยุดนิ่งแม้แต่น้อย. และเมื่อมันดับ ก็หมายถึงความหยุดของสิ่งที่เคลื่อนไหวไหลเวียนเหล่านั้นเอง.

The combustion in the electric bulb is something that changes rapidly and it is so rapid that we simply cannot perceive it with our naked eyes. What we see is steady beams of light shining through the bulb. In actual fact there are hundred thousands and millions of atoms at work, just like stream of water flowing and passing by. The energy generated by the dynamo or battery intervenes with the normal state of electrons in such a great and rapid frequency that our eyes can only catch a straight and steady flow of light but fail to catch the changes occurring within the electric wire. The real fact escapes our eyes and what we see superficially deludes us in some way.

Therefore we may say roughly that the light which appears is the small result of the movement and changes of many other things come to assemble together. Conclusively speaking, it is a group of atoms which are whirling forcefully only. There is no essence of truth of its being one single substance or its being static, and when it extinguishes, that would mean the halting of its revolving movement altogether.

ดวงไฟคือชีวิตของเรา ก็ฉนั้นนั่น ชีวิตหรือความที่เราเป็น
อยู่นี้ มันเป็นเพียงความไหลเวียน (Circulation) ของนามธรรม
คือจิตและการเคลื่อนไหวไปตามของร่างกายอันประกอบขึ้นด้วยวัตถุ
ธาตุส่วนย่อยนานาชนิดเท่านั้นเอง. ดวงชีวิตของเราที่กำลังลุกโผลง
อยู่ ก็คือจิต. ตัวจิตเฉย ๆ นั้น ลุกโผลงอยู่ไม่รู้จักหยุดตลอดเวลา
ที่เรายังไม่ตาย ความลุกนี้ ลุกอยู่เจิบ ๆ อย่างสม่ำเสมอในภาย
ใน แม้เมื่อเราหลับหรือสลับไป, อันเราเรียกตามภาษาธรรมว่า
ภวังคจิต. ภวังคจิต คือการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป - เกิดขึ้น ตั้งอยู่
ดับไป - เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป - ฯลฯ - ของนามธรรมชนิดหนึ่ง,
ที่ยิบจนเรารู้สึกว่ามันมีก้อนเดียวดวงเดียวโชติช่วงอยู่. ขอให้นึกถึง
ความที่ดวงไฟฟ้าพรางตาเราว่า เป็นดวงเดียวโชติช่วงอยู่อีกครั้ง
หนึ่ง ซึ่งที่แท้มันเป็นเพียงความไหลผ่านมาเป็นระยะ ๆ และเกิด
การต้านทานกันเป็นระยะ ๆ ที่ตรงไส้ของมันเท่านั้น เราก็จะรู้จัก
สิ่งที่เราเรียกกันว่า “ดวงจิต” ของเราได้ชัดเจนขึ้นมาก.

Fire is our life or lives rather. Therefore life or existence is merely the circulation of intangible thing, that is, the mind and the movement of the body which consists of various kinds of elements (dhatu). Our lives which are rising to burn or shine brightly are just the minds. The mind arises to shine brilliantly without stopping all the time while we are still alive. The arising is silent and persistent and it occurs inside us even while we are asleep or unconscious. In the language of Dhamma, we call it 'bhavaṅga citta' which means birth, persisting (or existing) and 'extinguishing' of one kind of intangible thing. It arises, remains existing persistently and finally it gets extinguished and then it rises again and the cycle goes. Thus the 'burning' of the mind is based on such a pattern, it is intermittently so rapidly frequent that we see it as a 'solid' lump of brightly burning flame. Just think of how the electric light mislead our eyes such that we perceive it as one single source of brightness or light when in reality it is just a periodical flow of current passing through and meeting with periodical resistance from the inside of the wire, then we will be able to see more clearly the thing we call 'duang cit' or a spot of mind.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

รวมความว่า ดวงจิตของเรานี้ก็คือความไหลเวียน (Circulation) ของความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปๆๆๆ ของนามธรรม ชนิดหนึ่งเท่านั้นเอง. ลักษณะอันนี้เปรียบเทียบกับ ความตั้งอยู่ ของปริมาณอันหนึ่ง ๆ. คือปริมาณอันหนึ่ง ๆ แห่งมวลปริมาณที่จะรวมกันเข้าเป็นเนื้อของธาตุอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ทุก ๆ ปริมาณมันประกอบด้วยมูตรูป (Proton) ตั้งอยู่เป็นศูนย์กลาง และอิเล็กตรอน (Electrons) หมุนอยู่รอบ ๆ มูตรูปนั้นตามที่ว่าง (Vacuum) รอบ ๆ มูตรูป.

ความมีอยู่แห่งปริมาณอันหนึ่ง ๆ ต้องหมายถึงความที่ของสามอย่างสัมพันธ์กันอยู่ และยังมีความหมุนอยู่ในตัวมันเองอย่างสม่ำเสมออีกด้วย เราลองนึกดูที หรือว่าในปริมาณอันหนึ่ง ๆ ซึ่งมีขนาดเพียงแบ่งแสนเอาหนึ่งของ ๑ นิ้วฟุต (เศษหนึ่งส่วนแสนนิ้วฟุต) ละเอียดเหลือที่จะกำหนดเห็นด้วยตาเช่นนี้แล้ว ยังประกอบด้วยของถึงสามสิ่ง และมีสิ่งหนึ่งหมุนเวียนอยู่รอบตัวของอีกสิ่งหนึ่งด้วย มันจึงจะยังคงรูปเป็นปริมาณอันหนึ่งได้. ถ้ามันหยุดปริมาณอันนั้น ก็ถึงความไม่มีทันที. ฉะนั้น ทำไมกับร่างกายเราซึ่งประกอบขึ้นด้วยปริมาณชนิดนั้นไม่รู้ว่ากลิ้งลั่นปริมาณเล่า ที่จะไม่เป็นของไหลเวียนเช่นเดียวกัน.

To conclude, we may describe our mind as 'a circulation of arising, existing (or persisting) and extinguishing' of one kind of intangible thing (the mind). It can be compared to the existence of an atom in amongst a group of atoms that are supposed to combine together to form the substance of any one kind of element. Every atom consists of a proton at the centre with electrons revolving around it in the vacuum surrounding the proton.

The existence of an atom means the three constituents are still acting and reacting in interrelationship and that the revolving movement persistently occurs within the atom itself. Just think about this: An atom, which has the size of one upon a hundred thousand off an inch, a size so minute for the naked eyes to see, is still composed of three constituents, one of which moves around another to keep the atom in shape or form. Should it stop moving, that atom ceases to exist. Thus how can we deny that our body, which consists of millions and millions of that kind of atoms, is something composed of circulating matter in the same manner as that of a single atom?

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ถ้าตามความสันนิษฐานของข้าพเจ้าเวลานี้ ภายหลังจากที่ได้คำนวณดูโดยรอบคอบแล้ว อยากสันนิษฐานไว้ที่ก่อนว่า ความลุกขึ้น-ตั้งอยู่-ดับไป ของภวังคจิตนั้น รอบหนึ่งคงจะเท่ากับความหมุนเวียนของวิขรุรูปรอบมูรูปรอบหนึ่ง แห่งปริมาณทุกอย่างปริมาณที่ประกอบกันขึ้นเป็นร่างกายเรา ซึ่งมีอยู่ไม่ทราบวาก็ล้าน ๆ ปริมาณก็จริง แต่มันมีรอบแห่งความไหลเวียนภายในตัวมันพร้อม ๆ กัน. ชีพจรที่เต้นอยู่ตามอวัยวะ เช่น ข้อมือ ข้อเท้า ย่อมเท่าหรือพร้อมกับการเต้นของหัวใจ เพราะมันสัมพันธ์กับหัวใจโดยตรงฉันใด รอบหนึ่งแห่งความไหลเวียนในภวังคจิต ย่อมน่าจะเท่ากับรอบหนึ่งแห่งความไหลเวียนในปริมาณทุกอย่างปริมาณในกายเราฉันนั้น เพราะกายกับจิตสัมพันธ์กันโดยตรงเหมือนกัน แม้จะไม่ตรงจริง ๆ อย่างการเต้นของหัวใจกับการเต้นของชีพจรก็ตาม อย่างไรก็ตามก็ขอฝากผู้รู้ไว้วินิจฉัยสืบไป.

Now if we were to follow my assumption after having made careful calculation, I would want to assume that one rotation of the cycle of 'arising, existing and ceasing' of the 'bhavaṅga-citta' or sub-conscious mind is equal to one rotation of the electrons around the proton within each of the atoms that assemble in the million to make up our body – a body of which we do not know how many millions of atoms it may have but we know that there is the circulation of such atoms within the body itself. The pulse beating which can be felt at the wrist is bound to be the same as the heart beat because they are directly related. Thus one round of circulation within the sub-conscious mind 'bhavaṅga-citta' is bound to be the same as one round of rotation which occurs in each of the atoms in our body because the mind and the body are also directly related, even if the beating of the heart may not strictly correspond to the beating rate of the pulse. Anyway I leave it to those knowledgeable people to continue to research and diagnose.

นิพพาน :

ความนำอิศจรรย์บางประการของนิพพาน

ที่พูดมามากจนเกือบนอกเรื่องไปแล้วเช่นนี้ ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า ที่เรียกว่า ความตั้งอยู่ หรือมีอยู่ หรือโผลงอยู่ ของสิ่งทั้งหลายบรรดาที่เป็นสังขตธรรม (คือสิ่งที่สิ่งอื่นหลายสิ่งประกอบกันเข้าแล้วเป็นขึ้น) นั้นมันเป็นของหลอกอย่างชัด ๆ! มันเป็นของพลางตา อย่างที่เรียกว่ามีมายาเหลือเกิน เช่นกับเราแวงดวงคุ่นไฟไปมาเร็ว ๆ ที่สุด เราจะเห็นว่าเป็นดวงไฟหรือสายไฟไป หรือถ้าแวงเป็นวงกลมก็จะเห็นเป็นดวงไฟกลมปรากฏขึ้น, แต่ที่แท้เป็นเพียงไฟคุ่นเดียวเคลื่อนที่ไปมาโดยเร็ว จนเราดูเป็นสายเท่านั้น ไฟก็ตาม ภาวังคจิต หรือดวงชีวิตก็ตาม เป็นพวกสังขตธรรม ความมีอยู่ หรือโผลงอยู่ ของมัน จึงเป็นของหลอกดวงตาด้วยกันนะ.

ที่นี้มาถึงปัญหาที่ว่า ทำไมจิตจึงเปลี่ยนตัว คือคิดนึกได้เล่า ในเวลานั้นดวงชีวิตอยู่ที่ตรงไหน ในที่นี้จะเปรียบด้วยความปั่นป่วนของปรมาณูตามเคย.

That so much has been said till the whole matter nearly gets beside the point is meant to show the readers that the arising, existing and burning brightly of all things which are known as 'saṅkhata-dhamma' or compounded things (things which are made or formed by the composition of many other things) are obviously a delusion. They are something which conceals the fact from the eyes and are really deceptive and tricky. It is like our swinging a chunk of fire to and fro most rapidly so that what we see is a circle of fire appearing in front of us, but in reality it is just a streak of fire moving in a circle rapidly till we perceive it as a lightning streak. Be it fire, the sub-conscious mind or life, all belong to the group of 'saṅkhata-dhamma' or compounded things. Thus their existing and burning glowingly are just a delusion for the eyes.

Now we come to this question: Why does the mind change itself, that is: - why is it able to think and recollect that at that moment where the spot of life exactly is? Here, as usual, I will compare it with the turmoil in an atom.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ปรมาณูทุก ๆ ปรมาณูซึ่งมีความไหลเวียนในตัวเองอย่างสม่ำเสมอ นั้น เมื่อมีกำลังงาน (Energy) อันใดอันหนึ่งเข้ามาแทรกแซง ความสม่ำเสมอนั้นก็ถูกกระชากให้แปรรูปไปตามควรแก่กำลังงานอันนั้นคราวหนึ่งแล้วก็กลับคืนสภาพเดิมจนกว่าจะถูกกระชากใหม่ แม้ว่ากำลังกระชากนั้นจะถี่ยิบอย่างไรก็ตาม เช่นเดียวกับน้ำที่ไหลอยู่เป็นสาย เมื่อเราเออะอะไรไปทวนหรือขวาง มันต้องเปลี่ยนรูปไปบ้างเป็นธรรมดา จนกว่าจะยกสิ่งนั้นเสีย, แต่อย่างไรก็ดี การไหลหรือการดันของมันคงมีอยู่นั่นเอง จะเห็นได้ในเมื่อเรายกสิ่งทวนหรือขวางนั้นขึ้นเสีย มันก็ไหลอย่างเดิมนั่นเอง ความหมุนเวียนอันสม่ำเสมอของวงจักรก็ฉนั้น เมื่อใดมีอาวัชชนะ คือแรงงาน (Energy) อย่างใดอย่างหนึ่งผ่านเข้ามากระชากหรือตัด มันก็แปรรูปไปตามอาวัชชนะจิตหรือแรงงานอันนั้นชั่วคราวเสร็จแล้วก็กลับรูปเดิมอีก.

Every atom has a consistent circulation of electron around proton and when there is any kind of energy entering to intervene, the consistency of the circulation is being dragged out to undergo some transformation for once in accordance with the degree of the forcefulness of the energy and the circulation of the atom then returns to its normal or original condition until it gets dragged away again. No matter how forceful and rapid is the energy of dragging, the whole procedure functions like water that flows in the stream; when we block or obstruct it with something, it will certainly change its course as is normal with all flowing water, until we remove the obstructing object. Anyway the flowing or the pressure of the flowing water must be there, as can be obviously noticed that when once we move away the blocking object, the water begins to flow in its original course. Similar things happen to the consistent circulation of the sub-conscious mind or 'bhavaṅga-citta'. Whenever there is 'āvajjana' or advertising energy of any one kind passing through to drag or cut the consistency in the mind, it begins to transform itself according to the forcefulness of the energy temporarily, after which the mind will return its original condition.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

แรงงานหรืออาวิชชนจิตที่เข้ามาตัดชั่วคราวนั่นเอง คือที่เราเรียกกันว่า ความคิด หรือความรู้สึกของจิต. ฉะนั้น ความคิดหรือความรู้สึก จึงหาใช่เป็นตัวจิตหรือตัวชีวิตอันแท้จริงไม่. ตัวชีวิตที่โพล่งอยู่ คือ ภาวจิตนั่นเอง ได้แก่จิตที่เป็นตัวโพล่งหรือไหลเวียนอยู่ในตัวเองอย่างไม่ขาดสาย จนตลอดชาติถ้าไม่มีตัวความไหลเวียนอันนี้แล้ว ความคิดหรือความรู้สึกก็เกิดขึ้นไม่ได้ เพราะไม่มีที่ตั้งที่อาศัย เหมือนหนังฉายที่ไม่มีจอ หรือสิ่งที่ใช้เป็นจอ. เมื่อความคิดนึกไม่มี การเคลื่อนไหวของกายและวาจาก็มีไม่ได้ นั่นคือการไม่มีชีวิต.

หรือถ้าจะเปรียบเทียบอย่างหยาบ ๆ แต่เข้าใจได้ง่ายกว่า, อีกอย่างหนึ่งก็ได้ : ภาวจิตหรือดวงชีวิตล้วน ๆ เปรียบเหมือนเครื่องจักรไอน้ำ หรือเครื่องยนต์ที่ติดเครื่องเตรียมพร้อมอยู่แล้ว แต่ยังมีได้ผลักดันบังคับ หรือเข้าเกียร์ ให้กำลังงานของมันถูกติดต่อไปใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หมุนเพลา หรือหมุนล้อ ให้เรือหรือรถแล่นไปได้ เป็นต้น ในขณะที่เป็นอาวิชชนระย่อมเปรียบได้กับเมื่อผลักดันบังคับ หรือใส่เกียร์แล้ว เมื่อชักคันบังคับหรือเกียร์ออก เครื่องหมุนเปล่า ๆ เเฉอยู่อย่างเดิม. นี่ก็กลับเปรียบได้กับจิตที่กลับตกภวังค์ หรือเป็นตัวชีวิตล้วน ๆ อย่างเก่าอีก. เพราะฉะนั้น ตามนัยแห่งปรมัตถธรรม, การชี้ตัวชีวิตตรงไปยังภาวจิตนั้น เป็นการ

The advertising energy or the 'āvajjana-citta' that penetrates to cut off the consistent circulation in the mind temporarily is what we call 'the thinking or the feelings of the mind'. Therefore thinking or feeling is not the mind itself, nor is it the real life. The real life that burns or glows brightly is the sub-conscious mind (bhavaṅga-citta) itself which is the streak of burning fire or the unceasing circulation within the mind itself, without which thinking and feelings cannot arise because there is no base for them to get supported just like a movie without a movie screen. In the absence of thinking, the body and speech simply become as good as non-existent and in such a case, it is the same as the absence of life.

If we were to make a rough comparison of another kind, but one which is easy to understand, we could compare the sub-conscious mind or even life purely as a steam engine or a machine whose engine has been started, getting ready to operate but only that the gear has not yet been put into operation, thus no energy is being exerted to activate combustion or a continuous rotation of the wheel so that the machine may move on. If the gear were to be removed, the wheel of the engine would only rotate but the machine

นิพพาน :

ความนำอิศจรรย์บางประการของนิพพาน

ตรงตัวแท้. เมื่อได้ชี้ให้เห็นว่า ดวงชีวิตเหมือนกับดวงไฟอย่างไร ในลักษณะที่เป็นพื้น ๆ ทั่วไป ดังนี้พอสมควรแล้ว ต่อไปนี้จะเปรียบเทียบลักษณะของกิริยาที่มันจะลุกโพล่งขึ้น ลุกโพล่งอยู่ ดับไม่สนิท ดับสนิท ให้เห็นว่าเหมือนกันอย่างแท้จริงเช่นไร สืบไป.

ดวงชีวิตที่ลุกขึ้น

ดวงชีวิตจะลุกเป็นดวงขึ้นได้อย่างไร ก็ต้องย้อนไปดูลักษณะที่ดวงไฟจะลุกขึ้นอีกใหม่.

ตามกฎแห่งสังขตธรรม (คือสิ่งที่มีสิ่งอื่นหลายสิ่งรวมกัน ประกอบหรือปรับปรุงขึ้น) นั้นไฟจะลุกขึ้นได้ ก็ต้องมีเชื้อ มีผู้จุด และมีเครื่องช่วยเหลือเกื้อกูล เช่น อากาศ และที่ดังกองไฟ เป็นต้น. ดวงชีวิตนี้ก็ฉนั้น มันมีอวิชชา คือความมืดบอดไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร เป็นผู้จุดขึ้น.

or vehicle remains unmoved as before. This is comparable to the mind that falls out of the condition of 'bhavaṅga-citta' or a life which returns to its old way. Thus according to the meaning of 'paramatta-dhamma' or Dhamma about the realities in the ultimate sense, to point life directly towards the 'bhavaṅga-citta' is pointing at the real thing.

A SPOT OF LIFE THAT ARISES

How does a spot of life arise? To answer this question, we have to turn back to look anew at the manner by which the spot of life arises.

In accordance with the law of 'saṅkhata-dhamma' or compounded things (things which are composed by the composition of many other things), fire is only able to rise when there are fuels, the thing or the person that ignites it and some helping or supporting agents such as the air (oxygen) as well as a base for the fire to rise. The same conditions apply to life. In life there is 'avijjā' or ignorance which is a blindness that knows not what is what and is also the agent responsible for igniting the fire (or life rather).

นิพพาน :

ความนำอสังขรย์บางประการของนิพพาน

ถ้าเราจะถามนักวิทยาศาสตร์ว่า “ทำไมวิขฐรูปจึงหมุนอยู่รอบ ๆ มวลรูป?” นักวิทยาศาสตร์ก็จะต้องตอบว่า เพราะมันเป็นธรรมดาเช่นนั้นเอง ถ้าเราไม่ยอมให้ตอบอย่างกำปั้นทุบดินเช่นนั้น และถามใหม่อีกว่า “ทำไมมันจึงได้เกิดไปมีธรรมดาเช่นนั้นขึ้นเล่า” เขาก็จะต้องตอบว่า เพราะธรรมดามันยอมให้เกิดธรรมดาเช่นนั้น ถามอีกที่ครึ่งหรือที่ซ้น ก็หลักธรรมดาไม่ได้ในที่สุด ถ้าเขาไม่หาว่า แกล้งถามเข้าชี้ก็จะตอบว่า มันมีสิ่งทีนอกเหนือไปจากความรู้ความเข้าใจของวิทยาศาสตร์เหมือนกัน และขอเรียกสิ่งนั้นว่า “สิ่งซึ่งยังไม่รู้ว่าอะไรกันแน่.” ในที่นี้เรากล่าวได้ว่าสิ่งนั้นคือ “อวิชาของวิทยาศาสตร์.” และมันมีแนวสัมพันธังนี้ ;

๑. คนเกิดมาจากธาตุ (Elements)
๒. ธาตุเกิดมาจากอณู (Molecules)
๓. อณูเกิดมาจากปรมาณู (Atoms)
๔. ปรมาณูเกิดจากวิขฐรูป (Electrons) หมุนอยู่รอบ ๆ มวลรูป (Proton) ในที่ว่าง (Vacuum) อยู่อย่างสม่ำเสมอเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มหนึ่งเรียกปรมาณูอันหนึ่ง.
๕. ความหมุนเวียนของวิขฐรูป เกิดมาจาก “สิ่งที่เรายังไม่รู้”
๖. นั่นคือ “อวิชาของวิทยาศาสตร์”

If we were to ask the scientists as to why the electron moves or circles around the proton, the scientists would have answered that it is just the way it is. If we still press on for a more affirmative answer as to why it should be just the way it is, they would answer that the normal way things are is bound to lead to the normal way they are. No matter how many times we ask, in the end the scientists still cannot avoid using the word 'normal' or 'common'. If the scientists do not feel that we pretend to importune them, they would have answered that 'there is something which is beyond knowledge and the understanding of science, and let it be known simply as 'something which we do not exactly know''. Here we may call it 'avijjā' or ignorance of science and it bears such trends of relationship as follow:

1. People are born out of 'Dhatu' (Elements)
2. 'Dhatu' are born out of 'Anu' (Molecules)
3. 'Anu' are formed by 'Paramanu' (Atoms)
4. 'Paramanu' or atoms are formed by the consistent revolving of the electrons around protons in the vacuum in groups of which each group is known as an atom.
5. The rotation of electrons arises from "things which we still do not know about".
6. That is what is known as the 'avijjā' or ignorance of science.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ปัญหาก็เกิดขึ้นว่า สิ่งที่เรายังไม่รู้อันนั้นคืออะไรกันเล่า. ตามทางพุทธศาสนาตอบว่า คืออวิชชา เหมือนกัน. ต่างกันแต่ว่า อวิชชาของวิทยาศาสตร์นั้นคือ สิ่งที่ยังไม่รู้ว่าอะไร, ส่วนอวิชชาของพุทธศาสนานั้นคือ ความมืดบอด ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร. ลงกันได้ไหม ? เป็นสิ่งที่ควรพิจารณา.

เราจับหลักได้ชิ้นหนึ่งแล้วว่า อวิชชา นั้น วิทยาศาสตร์หมายเอาตัวกรรมกร (Object) หรือสิ่งที่เราไม่รู้ได้ว่าเป็นอะไร, ส่วนพุทธศาสนาหมายเอาตัวความไม่รู้ ไม่อาจรู้ ในวัตถุหรือสิ่งอันนั้น หรือของวัตถุอันนั้นเอง, บางคนอาจหัวเราะเยาะว่านี่จะเกณฑ์ให้ปรมาณูหรือแม้ที่สุดแต่ก่อนกรวดก้อนหิน มีจิตคิดรู้และไม่รู้เสียแล้วกระมัง.

ข้าพเจ้าอยากจะขอรับรองด้วยความเคารพว่า ขอให้ท่านลองคิดดูด้วยความตั้งอกตั้งใจสักครั้งหนึ่งเถิด. ถ้าหากว่าปรมาณูมันมีความรู้ที่ถูกต้อง (คืออวิชชา) เล่า มันจะหมุนไปอย่างไรจักจบจักสิ้นอย่างนั้นเจียวหรือ. (นี่เป็นการสมมติว่าถ้าหากมันมีได้) ถ้ามันมีได้มันคงไม่ยอมหมุนอย่างไรจักหยุด ปราศจากอิสระเช่นนั้นเป็นแน่. แน่นอนทีเดียวเพราะมันไม่มี หรือเพราะมันขาดความรู้อันนี้นั่นเอง ปรมาณูจึงหมุนเวียนเช่นนั้น และความหมุนเวียนเป็นเหตุ

The problem that emerges is “What actually is the thing that we still do not know about?”. If we were to reply in the context of Buddhism, the answer is ‘avijjā’ or ignorance too. The difference is: The ‘avijjā’ in science is something that we still do not know what it is; as for the ‘avijjā’ in Buddhism, it means ‘a dark blindness which knows not what is what’. Does it sound fitting? That is something to be considered about.

We are able to grasp a principle at a level which suggests that science regards ‘avijjā’ as an object or thing which we are not yet able to know as to what it is, while for Buddhism ‘avijjā’ means ‘ignorance’ – the state of being uninformed or not knowing, or may not be knowing, in the matters concerning that material thing or object; or it can mean the ignorance of the object itself. Now people may be roaring with laughters thinking that I am assuming the atom or even a stone to have the mind capable of knowing or not knowing about whatever things or matters.

With respect, I beg you all to think seriously for once. Should an atom have the right knowledge, would it continue to revolve without stopping (this is to assume that it is capable of having the right

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ให้เกิดสิ่งทั้งหลายขึ้น. เราจึงกล่าวได้ว่า เพราะสิ่งนั้น ๆ ไม่มีความรู้ หรือเพราะขาดความรู้ หรือเพราะไม่มีความรู้ผสมเป็นส่วนผสมอยู่ในตัวมันด้วย มันจึงหมุนเวียน.

การขาดความรู้ กับความไม่มีความรู้ หรือผลก็คือความไม่อาจจะรู้ นั้นเป็นอันเดียวกัน. คือ “ไม่รู้” นั่นเอง ! เราจึงกล่าวได้ว่า อานาจที่ทำให้หมุนเวียน ก็คือความที่มันขาดความรู้ นั่นเอง และนั่นคือสิ่งที่เราเรียกกันในพุทธศาสนาว่า อวิชชา. ส่วนที่ว่าเพราะเหตุไรมันจึงไม่มีความรู้ หรือไม่อาจจะรู้ นั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง. แม้ว่าหลักอันนี้จะเป็นตรรก (logic) อยู่มาก ท่านก็ต้องเห็นพ้องว่ามันเป็นความจริง คือ เพราะมันไม่มีความรู้ในตัวมัน. มันขาดความรู้ คือไม่รู้, จึงได้หมุนเป็นธรรมดาไป.

knowledge)? If an atom could have a mind to think, it probably would not want to revolve around without knowing when to stop and remain without any freedom at all. Since it is a sure fact that because it has no mind and lacks knowledge or the capability to know, there it continues to revolve, leading to the arising of all things. We may therefore say that because that particular thing concerned has no knowledge or lacks knowledge or has no knowledge mixed in the constituent which is found in the thing itself, therefore it keeps revolving.

The lack of knowledge or the state of having no knowledge and the result which is 'may not be possible for it to know' are actually one and the same thing, that is — does not know. We can thus say that the power which drives it to revolve is its own lack of knowledge, and is what we call 'avijjā' in Buddhism. As for the reason as to why it does not have knowledge or why it is not in a position to know, that is another problem. The principle sound very much a logic, but you have to conform to the fact that it (the atom) has no knowledge and so it is a natural thing for it to go on revolving.

นิพพาน :

ความนำอสังขรย์บางประการของนิพพาน

ที่นี้อาจเกิดปัญหาคือว่า คนเราเล่า มีจิตใจคิดนึกแล้ว
ทำไมจึงต้องหม่นเวียนเหมือนกันเล่า.

ตอบว่า คนเรานั้นไม่มีความรู้ตอก. นี่หมายถึงความรู้ที่
ถูกต้อง. คนธรรมดาปุถุชนเรามีแต่ความรู้ที่ผิด เราจึงหม่นเวียน
ความรู้ที่ผิด ๆ นั้นเป็นอวิชชาเหมือนกัน.

เราจะเห็นได้ชัดเจนแล้วว่า การที่ไม่มีความรู้ที่ดี การรู้ผิด ๆ
ที่ดี ที่เรียกว่าอวิชชาเหมือนกันนั้น เพราะว่าผลมันเท่ากัน และ
ที่แท้แล้วมันก็อันเดียวกันนั่นเอง. พระโสดาบัน พระสกิทาคามี
พระอนาคามี ก็ยังมีอวิชชา แต่ว่าเบาบางมากแล้ว. พระอรหันต์
เท่านั้นหมดอวิชชา ท่านจึงหยุดหม่นเวียน, และในไม่ช้าก็ดับสนิท
ไป.

Now the problem is: Why are we, who have the mental faculty to think, still 'revolving' or 'circling' around in just the same way as an atom does?

The answer is : we do possess the true or right knowledge. Ordinary people like us have only the wrong kind of knowledge, therefore we fall into the vicious circle of perpetual revolving or rotating. That wrong kind of knowledge is also a kind of 'avijjā' or ignorance.

Be it the lacking of knowledge or the wrong kind of knowledge, all are considered as 'avijjā' because the fruit or results are the same, in fact, they are all one and the same thing. The 'sotapana' (one who reaches the edge of enlightenment or attainment), the 'sakadāgāmi' (one who has entered the stream of attainment but has not yet attained a full nibbāna and thus will return to the mundane plane of existence for only one more time before the final attainment), and the 'Anāgāmi' (one who has attained the stream of enlightenment and will not return to the mundane sphere of existence anymore), still possess 'avijjā'. but it is a very mild or thin form of 'avijjā'. It is only in an 'Arahant' (one who break from all 'kamma(s) and is totally above all desires or (cravings) that 'avijjā' is completely absent or non-existent, and there is no more 'revolving' in the vicious cycle of birth and death (arising and passing away).

นิพนธ์ :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพนธ์

รวมความในที่สุดก็คือว่า อวิชชาเป็นเหตุให้เกิดอำนาจ
หมุนเวียน ซึ่งเป็นกฎธรรมดาของทุก ๆ สิ่งบรรดาที่เป็นสังขต
ธรรม หรืออีกอย่างหนึ่งก็พูดว่า เป็นกฎธรรมดาของทุก ๆ สิ่ง
ในสากลจักรวาลทุก ๆ จักรวาล.

เมื่ออวิชชาสามารถทำให้เกิดอำนาจหมุนเวียนแก่วิชขรูปใน
ปรมาณู โดยที่บังคับให้แรงเหวี่ยงออกของวิชขรูป เท่า ๆ กับแรง
ดูดเข้าของมูรูรูป ดังนี้ได้แล้ว ก็ทำนองเดียวกันกับที่มันจะทำให้เกิด
อำนาจการหมุนเวียนในวงจักริต คือให้นามธรรมหมู่หนึ่งหรือส่วน
หนึ่งเกิดขึ้น-ตั้งอยู่-ดับไปฯลฯ อย่างไม่รู้จักสิ้นสุด และ ดวงชีวิต
ล้วน ๆ ไม่มีอะไรเหลือ ก็ถูกโพล่งขึ้นได้ด้วยประการฉะนี้ ! เรา
เรียกว่า อวิชชา เป็นผู้จุด.

ปัญหาต่อไปก็คือ อะไรเป็นเชื้อที่ถูกจุด และอะไรช่วยเกื้อกูล
และเป็นสิ่งที่ตั้งอาศัย.

In conclusion it is ‘avijjā’ that contributes to the cause for the arising of the power of revolving – which is the common rule of everything that is in the group of ‘saṅkhata-dhamma’, that is – the conditioned or compounded things, or in other words, it is the common rule of everything in this universal world.

Since ‘avijjā’ can help to create the power of spinning in the electron of an atom by which the force of revolving is being so regulated that it is equal to the pulling force of the proton, in the same way the same power of ‘avijjā’ can cause the power of revolving to arise within the mind or ‘bhavaṅga-citta’ (the state of being of the mind), that is – to allow the arising of the intangibles (nāma-dhamma) which persist and pass away without ceasing; and since life is purely without anything to add to shield its vulnerability, it thus catches the flame and rises to burn brightly. Here we regard ‘avijjā’ as the agent which ignites the fire.

The next problem is: What is the fuel or combustible material which is being ignited and what lends a hand to the burning and forms the base for the burning fire?

เชื้อที่ถูกจุดในที่นี้ก็คือสิ่งที่เรียกว่า นามธาตุ ซึ่งก็เป็นเพียงธรรมชาติที่มีการปรากฏตัว (Phenomena) ชนิดหนึ่งเท่านั้น, แต่ยังเป็นชั้นที่ยังดับหรือหลับอยู่ (Dormant-Conscious element) นามธาตุคืออะไร และมาจากอะไรอีกเล่า? มันก็มาจากอวิชชาอีกเหมือนกัน. นามธาตุที่ยังไม่ถูกจุด ก็ยังไม่ถูกโพล่งเป็น “ดวงไฟชีวิต” ขึ้นเท่านั้น. ถ้าเราจะถามนักวิทยาศาสตร์ว่า มูตรูป และ วิชารูปนั้นเล่า มาจากอะไร. ที่มารวมกันหมุนเวียนจนเกิดเป็นปรมาณูขึ้น? นั่นก็คงจะส่ายหน้าไปตามกัน. ถ้ากระนั้นจะขอยถามหนักเข้าก็ต้องตอบว่า มาจากสิ่งที่ยังไม่รู้ว่าจะอะไรนั่นเองอีก.

พุทธศาสนายังไปได้ไกลกว่านั้น คือ สามารถตอบขยายออกไปได้อีกว่า นาม (ซึ่งหมายถึงนามธาตุในที่นี้) และรูป (ซึ่งหมายถึงเนื้อวัตถุ ซึ่งรวมถึงชั้นมูตรูปและวิชารูปในที่นี้) ทั้งสองอย่างมาจาก “อภิสังขาร” หรือเรียกกันสั้น ๆ ว่า “สังขาร” แต่มีสังขารร่างกาย เป็นคำบัญญัติหรือ (Technical term) คำหนึ่งอีกต่างหาก และสังขารอันนี้มาจาก อวิชชา. ต่อนั้นก็ไม่มีอะไรอีก มีแต่อวิชชา คือ ที่ไม่รู้ก็เพราะไม่รู้ ที่ไมรู้นั้นก็เพราะไม่รู้ ฯลฯ ความไม่รู้ให้เกิดสังขารหรืออำนาจพิเศษอันหนึ่ง อันมีปฏิกิริยาสามารถให้เกิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้น. เมื่อมันทำหน้าที่ตามประสิทธิภาพของมัน สิ่งอีกสิ่งหนึ่งก็ต้องผลิตออกมาโดยแน่นอน. และสิ่งที่ผลิต

The fuel or combustible material which is being ignited here refers to things which we call 'nāma-dhatu' or intangible element that are actually nature in display or in other words, a kind of natural phenomena only, but it still lies in the raw and dormant sphere. Where do these intangibles or 'nāma-dhatu' come from? Again the answer is 'avijjā'. The intangible elements which have not been ignited do not rise up to burn brightly as the 'fire of life. If we were to ask the scientists that from what come the electron and protons which gather together to revolve until atoms are being formed, the scientists would probably shake their heads one by one. When pressed for an answer, they would probably say that the electrons and protons come from things that we still do not know about.

Buddhist can go far beyond that 'Nāma' (the mind) or the intangible elements and 'rūpa' or matter (here it means the material substance which includes electrons and protons) both come from * 'abhisāṅkhāra' or in short 'saṅkhāra', but it is not the 'saṅkhāra' in

---

* 'Abhisāṅkhāra' means volitional formation consisting of 1) Puññābhisāṅkhāra or the formation of merit; 2) Apuññābhisāṅkhāra or the formation of demerit, and 3) Āneñjābhi saṅkhāra or formation of the imperturbable (imperturbability-producing volition)

นิพพาน :

ความนำอิศจรรย์บางประการของนิพพาน

ออกมานั้นคือ นามธาตุกับรูปธาตุ. เมื่อนามรูปสองอย่างนี้มีแล้ว อวิชชาที่จุกนามให้ลูกโหลงเป็นดวงชีวิตขึ้น ซึ่งมีรูปธาตุอันละเอียด ประณีตที่สุดเป็นที่ตั้งอาศัย, เช่นเดียวกับคนเราจุตเชื้อเพลิง เช่น ฟืนเป็นต้น บนพื้นแผ่นดิน, และมีผลกรรมบางอย่างช่วยสนับสนุน ผลกรรมก็คือปฏิกิริยา ที่เป็นผลเกิดออกจากการเคลื่อนไหวเปลี่ยน ตัวแปรสภาพของมันในขณะที่ผ่านมาไป ๆ เป็นระยะ ๆ นั้นเอง. เมื่อ มีสิ่งต่าง ๆ พร้อมบริบูรณ์ ชุมนุมกันได้ที่แล้ว ดวงไฟชีวิตก็ลูก โหลงขึ้นได้ด้วยเหตุนี้, และเกิดอุปกรณ์อื่น ๆ ขึ้นตามลำดับ จนครบ.

the context of the body, it is a technical term by itself. This 'saṅkhāra' comes from 'avijjā' and nothing else: ignorant because of ignorance. This ignorance results in the rise of special power whose reaction can give rise to anything particularly. When it performs its duty in accordance with its own efficiency, another new thing will certainly be produced and this new thing consists of both 'nāma-dhatu' (the mind elements or the intangibles) and 'rūpa-dhatu' (the matter elements or the tangibles). When both mind and matter or 'nāma-rupa' are present, 'avijjā' or ignorance ignites the 'nāma' (mind) to give rise to the spot of life that glows and has the most refined 'rūpa-dhatu' (material or matter element) as its established base; just like when we ignite some combustible materials such as firewood on the ground and there will be some reaction which is the result of the burning process in which the combustible materials.

These three 'Abhisāṅkhāra' are the definition of 'saṅkhāra' as found in the principles of 'Paticcasamuppāda' (the Dependent origination or conditioned arising) and other necessary factors have to go through. When all the factors are assembled in place, the spot or gleam of life is able to emerge.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

อยากย้อนไปกล่าวถึงที่มาของนามธาตุ หรือ “ธาตุจิต” อีกสักเล็กน้อย เมื่อในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาไม่ให้คำอธิบายอย่างอื่น ไข้นอกจากว่ามาจากวิชา และทั้งเราจะหาคำอธิบายจากวิทยาศาสตร์โดยตรงก็ไม่ได้ ดังนั้นแล้วเราลองสันนิษฐานกันดูตามเหตุผลบ้าง. ข้าพเจ้าอยากจะสันนิษฐานไว้ทีก่อนว่า มาจากปฏิกิริยาของปริมาณที่เป็นส่วนประกอบของคณิตชีวิติน (Living cells) นั่นเอง (คณิตชีวิติน คือตัวจุลินทรีย์ที่เจริญจนถึงขีดที่เราเรียกกันว่ามีชีวิตแล้ว ซึ่งมันจับตัวรวมกลุ่มกันเข้าเป็นเยื่อเนื้อของคนเรา หรือต้นไม้ไม้สักต่อหนึ่ง).

เราแยกดูเป็นอย่าง ๆ ดังต่อไปนี้.

เมื่อปรกติภาพของวิชขรูป ซึ่งหมุนอยู่รอบ ๆ มวลรูป ถูกแรงงานอย่างใดอย่างหนึ่งมากระชาก ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นคือกำลังไฟฟ้า. แต่ปฏิกิริยาของมันเมื่อหมุนอยู่ตามปรกติโดยไม่มีอะไรมากระชากนั้น จะไม่มีเจ็วหรือ. แม้ว่าจะมีน้อย หรือเบาเพียงไรก็ตาม เชื่อว่าคงมี เพราะมันก็เป็นการเคลื่อนไหวหรือกิริยาอย่างหนึ่งอยู่เสมอ.

I would like to return to talk about the origin of 'nāma-dhatu' or 'Dhatu-citta' (the mind element) a bit more. Since Buddhism does not provide any other explanation except that it originates in 'avijjā' and we cannot find the explanation directly from science, thus we have to make some assumptions based on some other reasons. I would like to assume that it comes from the reaction of an atom which is the composing part of a living cell. (Living cells are microorganisms which grow to the extent at which we regard as 'having life' and which gather in groups forming the human tissues or the tissues of plants and leaves).

We may look at it separately: Under normal circumstances, electrons which revolve around proton are being dragged by some kind of energy, the reaction resulting from it is the electric force; but is there no such a case when the electrons are not being dragged or interfered while they revolve around normally? Though there is just a little chance for the reaction resulting from a case like that to occur, it is believed that there is the chance because the revolving is always a kind of movement and manner of the electrons.

นิพนธ์ :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพนธ์

เมื่อยอมรับว่ามี เราเริ่มพิจารณาต่อไปว่า ปฏิบัติของ
ปรมาณูตามปรกตินั้น ย่อมแตกต่างกันในระหว่างปรมาณูของธาตุ
ล้วน ๆ ที่ยังไม่เจริญ จนถึงกับเรียกได้ว่าเป็นคณิตชีวิติน, กับของ
ปรมาณูของธาตุที่เจริญแล้วจนถึงกับเกิดเป็นคณิตชีวิตินขึ้น.

ปฏิบัติของปรมาณูอย่างแรกนั้น ไม่สูงพอที่จะเรียกว่า
นามธาตุ, แต่ที่ค่อนข้าง ๆ เข้าไป. ส่วนปฏิบัติของปรมาณูอย่างหลัง
นั้น สูงพอที่จะเรียกว่านามธาตุได้แล้ว แต่ยังเป็นขนาดต่ำหรืออย่าง
เลวอยู่ เป็นได้เพียงเชื้อ ซึ่งต่อเมื่อถูกจุดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เราจึงจะ
ได้นามธาตุ (หรือธาตุใจ) ที่สูงพอที่จะเรียกได้ว่า ตัว “ชีวิต”
จริง ๆ. อย่างไรก็ดี นี่เป็นเพียงการสันนิษฐาน เพราะอยากรู้ให้
นอกออกไปจากที่รู้อยู่แล้วเท่านั้น ซึ่งนับว่าก้าวมากออกไปจนถึง
ชีวิตที่ควรหยุดก้าวกันเสียที่อยู่แล้ว, และขอฝากท่านผู้รู้ไว้วินิจฉัย
ด้วย.

เชื่อมความคิดต่อกันไปว่า เมื่อมีนามธาตุมาเป็นเชื้อเพลิงแล้ว
อวิชชาที่จุดให้ลุกเป็นดวงชีวิตหรือจิตขึ้น.

Now we continue to consider: Normally the reaction of the atom is bound to be different between the atom of pure element which is not yet that advanced as to be called a living cell and the reaction of an atom which is already advanced until it becomes a living cell.

The first kind of atoms are not developed enough to be called 'nāma-dhatu' (the mind-element) but they are near to it. As for the reaction of the second kind of atoms, it is highly developed enough as to be called 'nāma-dhatu' but it is of a low caliber or is still inferior. It is fit to be combustible agent or material only but when it gets ignited for one more time, we will thus get the 'nāma-dhatu' or 'citta-dhatu' (the mind element) which is advanced enough to be called a real 'life'. Anyhow, this is only an assumption we only try to know besides what is already being know, which clearly shows that we have already taken many steps out of the usual scope until we reach the final edge of the appropriate limit. So let us stop here and leave the matter to those with the proper knowledge to consider or judge.

ดวงชีวิตที่กำลังลู่ลืออยู่

ในตอนต้น กล่าวมาแล้วว่า ไฟที่กำลังลู่ลือโผล่เป็นดวงปรากฏอยู่นั้น ต้องประกอบด้วยเชื้อที่ยังอยู่ สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหลายก็ยังมีอยู่ รวมทั้งผู้ดูแลของไฟนั้นด้วย ส่วนผู้จุดนั้นไม่จำเป็นอีกแล้ว นี่เห็นได้ว่าเราไปก็แต่ผู้จุด นอกนั้นยังอยู่พร้อม และเพิ่มเข้ามาก็คือผู้เลี้ยงกองไฟ. ถ้าหากผู้จุดเป็นผู้เลี้ยงกองไฟต่อไปเสียเองก็แปลว่าผู้เลี้ยงเกิดมาจากผู้จุด

โดยทำนองเดียวกันนี้ ดวงไฟชีวิตนั้นมีผู้เลี้ยง คือ ตัณหาตามประการ (กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา) ซึ่งมาจากอวิชชา นั่นเอง เป็นผู้หล่อเลี้ยงดวงไฟแห่งชีวิต รับมอบจากอวิชชาสืบไป. ปัญหาที่จะต้องพิจารณายังคงอยู่ที่ว่า ตัณหาคืออะไร หล่อเลี้ยงดวงไฟคือชีวิตได้อย่างไร เท่านั้น.

THE ARISING OF THE SPOT OF LIFE.

In the beginning it has already been mentioned that the fire that is arising to burn brightly in a spot and which must be composed of fuel (or combustile agents) is still present, while all the other supporting materials or agents including one who tends to the fire are all also present; as for the one who (or the thing which) ignites the fire is not present, so what is lacking is the one who ignites the flame, other than that, everything is ready. If the one who is to ignite the fire happens to be also the one who tends the fire, it means that the one who tends the fire come from the one who ignites the fire.

In the same way, the spot of the fire of life has someone or something which feeds it and this 'something' consists of the three aspects of 'taṇhā' or craving (kāma-taṇhā or sensual craving, bhava-taṇhā or craving for existence and vibhava-taṇhā or craving for non-existence) which originates from 'avijjā' or ignorance and 'feeds' the fire of life.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

กามตัณหา คือความรู้สึกที่ใคร่ที่จะได้วัตถุที่อร่อย ๆ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และทางใจ. รวมทั้งใคร่ที่จะได้เกิดหรือได้อยู่ในท่ามกลางสิ่งเหล่านั้น. ความอยากอันนี้เกิดมาจากอวิชชา เพราะไม่รู้แจ้งตามเป็นจริงในสิ่งเหล่านั้น จึงอยากได้เช่นนั้น หรือเห็นกงจักรเป็นดอกบัว มันจึงหล่อเลี้ยงดวงชีวิตด้วยการให้อยากอยู่เสมอ คืออยากที่จะให้ได้โผลงอยู่เสมอ เพราะขณะที่โผลงอยู่นั่นเอง จะได้สะดวกอารมณ์นั้น ๆ ความรู้สึกที่อยากเกิดมาดองกันใหม่นั้นเหลืออยู่ประจำใจ โดยไม่ต้องมีเจตนา. เมื่อใดตัณหาจัด เมื่อนั้นดวงชีวิตก็ถูกโผลงเต็มที คล้ายกับเครื่องจักรที่เปิดเต็มที่จนสิ้นระรวั. มันคอยปลอบเลี้ยงดวงชีวิตให้ใหญ่โตขึ้น ด้วยความอยากอันไม่รู้จักสิ้นสุดของมันเอง

‘Kāma-taṇhā’ is the craving for sensual pleasure or ‘tastiness’ that come by the way of the eyes, ears, nose, tongue, body and mind, including the craving for or the desire to live in amongst those sensually pleasant things. This craving is born out of ignorance because people simply have no true and clear idea of those things which they crave for. Very often they may mistake a gear wheel for a water-lily (to mistake bad or evil for good). Therefore they always ‘feed’ life with their craving, that is – they crave to have the glowing brightness of the fire of life always because it is during the glowing that they are able to savour those sensual pleasures. The feeling of wanting to be born to try out all sensual things anew always remain in the mind without having to set an intention. Whenever the craving for sensual pleasures gets intensified, the spot of the fire of life shoots up to burn brightly and finally, just like an engine which is being operated to its utmost, it begins to shake or tremble. It keeps feeding the spot of life so that it grows (meaning the life) fully by the craving which knows no end.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ภวตัณหา คือความรู้สึกที่ใครจะได้เป็น หรือใครที่จะได้มีสถานะเช่นนั้นเช่นนี้ตามที่มันพอใจ. อยากมีเกียรติเป็นเอกัตตชะ (Championship) ในการเล่นเกมอล์ฟ เทนนิส ฟุตบอล ชกมวย, หรืออยากในเกียรติยศที่โลกนิยมกันว่าสูง เป็นขุนนาง มีศักดิ์เป็นพระยา เจ้าพระยา ซึ่งทำให้ภูมิใจ, กระทั่งอยากให้เกิดในตระกูล หรือในฐานะที่เต็มไปด้วยสิ่งนั้น หรือได้สิ่งนั้นอย่างเหลือเฟือโดยง่าย มันหล่อเลี้ยงหัวใจชนิดที่ชาวโลกเรียกกันว่า ไม่ตายด้าน คือมีที่ทะเยอทะยานเป็นจุดหมายอยู่แห่งใดแห่งหนึ่งเสมอ บางกรณี เป็นเหตุเพื่อให้ได้กามตัณหา มา, บางกรณี เป็นภายหลังจากที่เบื่อ กามตัณหาแล้วก็มี เช่น เมื่อมีเงินมีกามวัตถุต่าง ๆ เพียงพอแล้ว เบื่อ หมุนมาหาชื่อเสียงเกียรติยศให้ตัวเองในยามแก่เฒ่า เป็นต้น. ชาตินี้ไม่ได้เป็นเจ้าพระยาหรือประธานาธิบดี ลองเกิดมาใหม่ บางทีชาติหน้าจะได้เป็น. ตัณหานี้มีมากเท่าใดก็ทำให้ดวงชีวิตลูกโป่งโต ออกเต็มเหมือนกัน แม้จะไม่สู้สั้นระริวเหมือนกามตัณหา, แต่ก็หล่อเลี้ยงดวงชีวิตให้ทรงตัวอยู่ได้คู่กัน.

‘Bhava-taṇhā’ is the craving to be or wanting to have this or that status in accordance with one’s own satisfaction. One may crave to have honour such as winning the championship in a game of golf, tennis, football and boxing; or crave to have honourable status such as the status of being a nobleman, a lord or a peer – ranks which make one feel proud and some even crave to be born in or related to so-called highly honourable circumstances. This craving feeds the mind or life and drives it to strive and struggle to reach the aim by hook or by crook. In some cases, the craving to be or to have leads to the securing of even more sensual pleasures but in other cases, after having indulged in too much pleasures, one may begin to feel bored of them. Some people turn to look for other objects of interest such as fame and reputation during their old age. If they fail to be a lord or a peer or even a president in this life, the consolation may be to hope for it in the next life. The more craving (of this kind) people have, the more ardently hot and bright will the fire of life be. Through it may not cause us to tremble; it is nevertheless a sustaining fact of life.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

วิภวตัณหา คือความรู้สึกที่รักใคร่ ที่จะไม่ให้มีหรือไม่ให้เป็น อยู่ในลักษณะหรือสถานะเช่นนั้นเช่นนี้ ที่ตนไม่ชอบ, แต่ก็ไม่อยากดับสนิทไปเสีย. การไม่อยากเป็นเมื่อนั้นเขาต้องดิ้นรนสักเท่าไร นั่นเป็นระดับตัวอย่างอันหนึ่งของวิภวตัณหา ซึ่งหล่อเลี้ยงความทะเยอทะยานให้ดวงชีวิตแบ่งตัวโพล่งขึ้นตามส่วน. ความไม่อยากสูญเสียของรัก ตำแหน่งการงาน เกียรติยศชื่อเสียง กระทั่งไม่อยากเสียชีวิตไปเป็นที่สุด นี่เป็นตัวอย่างแห่งวิภวตัณหา. ที่จะเยียดลงไปได้แก่ความไม่อยากได้กามวัตถุอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่อยากเป็นนั่นเป็นนี่ แต่ก็ไม่อยากตายหรือดับหายไปเสียค่าที่ยังรักตนอยู่. ตามนัยนี้เราพอจะเห็นได้ว่า วิภวตัณหาอาจหล่อเลี้ยงดวงชีวิตให้ลูกโพล่งอยู่ได้อย่างไรแล้ว. แม้ไม่ชอบ ไม่อยากได้ ไม่อยากเป็นนั่นนี่ทุกอย่างแล้ว แต่ก็ยังไม่อยากตาย !.

ดวงชีวิตซึ่งถูกจุดขึ้นมาจากนามธาตุ โดยอวิชชา เมื่อมีตัณหาทั้งสามประการนี้หล่อเลี้ยงสืบไป มันก็โพล่งอยู่ได้ โดยที่ตัณหาเหล่านั้นเพิ่มเชื้อพืชนิใหม่ ๆ และแปลก ๆ กันให้มันเสมอ. ลากยศสรรเสริญสุข ทำให้โพล่งเป็นพิเศษเป็นคราว ๆ เช่น เขา น้ำมันสาด เลื่อมลาก เลื่อมยศ นิินทา ทุกข์ ทำให้ม้วยหรือลงเป็นคราว ๆ เช่นเขาน้ำพรม. แต่การสลับกันดังนี้ แทนที่จะให้เกิดความรู้สึกเบื่อ กลับเป็นการทำให้เกิดรสชาติเป็นของใหม่อยู่เสมอ

‘Vibhava-taṇhā’ is the craving for ‘not wanting to be or to have’ whatever thing or things that one dislikes, but the dislike may not be of an absolute nature. For instance, the unwillingness to be a secret mistress of an already married man will lead a woman to strive that much of which she thinks she should. This is an example of ‘vibhava-taṇhā’ – the craving of not wanting to be, in this case, a secret mistress. This craving feeds the striving in life, causing it to burn growingly and proportionately. The craving of not wanting to possess sensually pleasant things is also an aspect of ‘vibhava-taṇhā’, so is the feeling of wanting to be this or that and even not wanting to die.

The spot of life which is ignited from ‘nāma-dhatu’ (the mind element) by ‘avijjā’ or ignorance fed by the three ‘taṇhā’ or cravings is thus able to glow persistently. The cravings add new and strange fuel to the fire consistently. Wealth, fame and happiness help to make the glow even more special at times. It is like adding fuel to the fire, making it burn even more brightly. When wealth diminishes, fame or honour degenerates and criticism abounds, suffering makes everything pale periodically just as if water is being

นิพนธ์ :

ความนำอักษรย่อบางประการของนิพนธ์

ไม่เอื้อมลงได้, ด้วยอำนาจการสับเปลี่ยนนั่นเอง. ไฟชีวิตจึงดับลง
ไม่ได้ตลอดเวลาที่มีต้นหาเป็นผู้หล่อเลี้ยงอยู่เช่นนี้.

ดวงชีวิตที่ดับไม่สนิท

ในตอนที่กำลังด้วยไฟ ได้กล่าวถึงความดับไม่สนิทของไฟ
ว่า ได้แก่การแตกสลายคึกกันชั่วคราว ระหว่างเชื้อกับผู้ประทับ
ประคอง และเครื่องเกื้อกูลอื่น ๆ อีกบางอย่างเท่านั้น การแตก
แยกกันนี้มิใช่เป็นการแตกแยกที่เด็ดขาด เป็นเพียงการย้ายที่ตั้ง
กองไฟใหม่ หรือเปลี่ยนเครื่องอุปกรณ์บางอย่างเท่านั้น. แม้หมด
เปลวไม่ปรากฏไปชั่วคราว แต่ก็กลับปรากฏอีกในเร็ว ๆ นี้เอง.

sprinkled onto the flame. Thus happiness and suffering shuffle alternatively. Instead of leading to the arising of boredom, it only helps in adding new excitement or 'taste' to life by the alternative switching place between happiness and suffering. The fire of life thus cannot be extinguished throughout the time that 'taṇhā' or cravings keep 'feeding' it in this way.

THE SPOT OF LIFE THAT DOES NOT EXTINGUISH TOTALY

In the part that deals with fire, I have mentioned about the incomplete extinguishing of the fire. It refers to the temporary breaking up of the co-operation between the fuel or combustible materials as well as the agent that tends to the fire and other supporting agents. This breaking up is not an absolute one; it is just only the shifting of the fire to a new place or the changing of some supporting agents (factors). Even if the flame does not appear temporarily, it will appear again soon.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ดวงไฟคือชีวิตที่ฉันนั้น บางคราวก็ต้องเปลี่ยนที่ตั้งอาศัย คือรูปกาย เพราะรูปกายอันเก่าไม่สามารถเป็นที่ตั้งอาศัยต่อไป ก็ ต้องมีการโยกย้าย ในระหว่างโยกย้ายเปลวโพลงของชีวิตย่อมไม่ ปรากฏ จนกว่าจะโยกย้ายเสร็จแล้วชุมนุมพร้อมกันเป็นกองใหม่ขึ้น นี่คือที่เราเรียกกันว่า การตายของมนุษย์. การตายหาใช่การดับ สนิทไม่ว่า หมายความว่านามธาตุยังเหลืออยู่เป็นเชื้อไฟ ตัณหาซึ่ง กลายตัวมาจากอวิชชา และเป็นผู้หล่อเลี้ยงไฟมาแล้วแต่ชาติก่อน นั้นก็จะกลับตัวเป็นอวิชชาจุติให้ลุกเป็นเปลวขึ้นใหม่ แล้วกลายตัว เป็นผู้หล่อเลี้ยงเผ้าตุกองไฟด้วยการเพิ่มพูนโหมเพลิงกองนั้นอีก สืบไป.

The flame of life or life itself is also the same. Sometimes there is a need for the changing of the place of arising, that is – the base because the old base can no longer serve its purpose, thus there must be the shifting of the base. During the shifting, the glowing flame of life is bound not to appear until the shifting is complete and all factors assemble to give rise to a new heap of fire. This is what we call ‘death’ of human beings. This ‘death’ is not total extinguishing which means the ‘nāma-dhatu’ (or the mind element) still remains as combustible agent. ‘Taṇhā’ or craving, which comes from ‘avijjā’ (or ignorance), helps to ‘feed’ the fire in the previous life now returns to become the new ‘avijjā’ that ignites the combustible agents to give rise to a new heap of fire and then transforms itself to become one who tends and feeds the fire by adding more firewood to the heap of fire continuously.

นิ พ พ น :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ในตอนนี มีผู้เข้าใจกันว่า การเกิดใหม่เป็นการย้ายร่างใหม่
ของวิญญาณ ซึ่งเป็นตัวตน เข้าถือปฏิสนธิในร่างใหม่ อันทำให้
เกิดการเชื่อตัวตน เจตภูต หรืออัตตาทันอย่างแน่นแฟ้น. แท้จริง
นั้นเป็นลัทธิภายนอก ซึ่งมีใช้พุทธศาสนา. **การเกิดใหม่ ไม่ต้อง
เป็นการย้ายของวิญญาณ** เพราะวิญญาณซึ่งเป็นตัวตนเช่นนั้น
ไม่มี. มีแต่นามธาตุซึ่งเป็นธรรมชาติชนิดหนึ่ง ที่จะปรากฏตัวให้เรา
รู้ได้ (Phenomena) ตามธรรมดา เช่นเดียวกับสิ่งทั้งหลายในสากล
จักรวาลนี้, ได้ถูกโพล่งขึ้นใหม่เป็นครั้งที่สอง ที่สาม ที่สี่ ฯลฯ
ตามอำนาจอวิชชาที่เป็นผู้จุด เช่นเดียวกับการย้ายกองไฟดังกล่า
แล้ว อวิชชานั้นก็เหมือนกัน หาใช่ตัวตนอะไรไม่, เป็นเพียงความ
มีขอบคปราศจากความรู้สึก หรืออะไรที่มีอำนาจพิเศษชนิดหนึ่ง
เช่นเดียวกับอำนาจพิเศษที่ทำให้วิชชรูปหมุนอยู่รอบ ๆ มวลรูป ซึ่ง
วิทยาศาสตร์ก็ไม่ทราบว่าเป็นอำนาจอะไร รู้แต่เพียงว่าแม้กระนั้น
มันก็เป็นสิ่งธรรมดา มีใช้ตัวตนอันกายสิทธิ์อย่างไรก็หาไม่ได้ ดัง
กล่าวแล้วในตอนต้น.

Meanwhile there are people who think that a rebirth is the shifting of soul into a new body. They think of a soul as possessing a 'self' which can somehow again entry into a new body. Thus there is a strong belief in spirit or in 'atta' which means 'self'. It is a belief outside Buddhism. Rebirth does not actually need the shifting of soul because soul as a 'self' or in the context of being a 'self' does not really exist. What exists is only 'nāma-dhatu' or the mind-element which is actually a kind of nature or natural phenomenon that appears ordinarily like all the other things and phenomena in the universe. It rises to glow anew for the second, third and fourth time and so on according to the power of 'avijjā' (ignorance) which helps to ignite it. 'Avijjā' too does not have a 'self'. It is just only a dark blindness without any feeling; or it is something that has a kind of special power, just like the special power which makes electrons revolve around proton of which even the scientists themselves do not know what the power is; what they do know is that it is something common that carries no 'self' as mentioned already.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

รูปธาตุหรือรูปกายทั้งหลาย เป็นเพียงที่ตั้งอาศัยของนามธาตุ สำหรับให้อวิชชาและตัณหาได้ทำหน้าที่จุดและหล่อเลี้ยงดวงไฟชั่วเวลาที่มันจะโพล่งขึ้น และโพล่งอยู่เท่านั้น. แม้นามธาตุนั้นเล่าจะว่าอันเดิมก็หาได้ไม่ เพราะเป็นของที่ถูกสิ่งอื่น เช่น อวิชชา เป็นต้น สืบสร้างกันเป็นลำดับ ๆ มาให้เกิดขึ้นและตั้งอยู่เป็นธรรมชาติ (Nature) ที่ยังไม่ปรากฏตัวชนิดหนึ่งเท่านั้น. เมื่อมันถูกอวิชชาเป็นผู้จุด ตัณหาเป็นผู้เลี้ยง ผลกรรมเป็นเครื่องปรุงแต่งแค่บางส่วน มันก็กลายตัวไปตามอำนาจของสิ่งที่มากระทำ (Treat) ต่อมันปรากฏขึ้นเป็นคราว ๆ ไป และสัมพันธ์กันอยู่กับสิ่งสองสามสิ่งเท่านั้น, จนกว่าเมื่อใดจะถูกทำลายลงเด็ดขาดไปพร้อมกันด้วยอำนาจอริยมรรคญาณหรือตัววิชา ซึ่งตรงกันข้ามกับอวิชชา. ตลอดเวลาที่ยังไม่ถูกทำลายนี้ ย่อมยังสัมพันธ์กันอยู่ และถูกโพล่งเรื่อย ๆ ไปตามเรื่องราวและโอกาสของมัน ระหว่างนี้โพล่งครั้งหนึ่งเราเรียกว่าชาติหนึ่งโดยสมมติ.

All the 'rūpa-dhatu' or visible-data elements are merely the base of dwelling for the mind-elements or 'nāma-dhatu' which provide the place for 'avijjā' and 'taṇhā' to perform the task of igniting and feeding the spot of fire during the time when it is to rise and glow. Even the mind-element is not the original mind-element because it is consistently being manipulated by other things such as 'avijjā' which causes it to rise and persist naturally, so it is only a kind of mind-element that is yet to make its appearance known. When it is being ignited by 'avijjā' and fed by 'taṇhā', the fruit of the 'kamma' or deed is the concoction of some parts of it, resulting in its distancing from its original self in accordance with the power of things that acts upon it or treats it. Then it appears periodically and relates with two or three of those things until finally it gets totally destroyed by the power of 'vijjā' or 'ariyamaggāññāna' (knowledge or insight of the noble path), which is the reverse of 'avijjā'. While it is still not yet destroyed, it keeps on interreacting with the intervening factors in its own way and by chances. In the between, one arising of the bright glow is assumed to be one 'jati' or birth.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ชาติที่สองกับที่สาม ที่สี่ และต่อ ๆ มา การโพล่งของมันหาเหมือนกันไม่ แบ่งรูปไปต่าง ๆ กัน ซึ่งตามธรรมตามันจะค่อยๆ ตีขึ้น. เพราะเหตุใดเล่า ? เพราะเหตุว่า อวิชชา ตัณหา และผลกรรมที่สัมพันธ์กันอยู่กับมันนั้น แปรเปลี่ยนไป เช่น กลายเป็นมีความรู้ขึ้น อยากน้อยลง หรือเปลี่ยนรูปไปในทางบริสุทธิ์ขึ้น, ผลกรรมก็เปลี่ยนไปตามการกระทำของอวิชชาและตัณหา นั้น ๆ, เมื่อสิ่งทั้งสามนี้เข้าไปจุดและหล่อเลี้ยงนามรูปอันนั้นในชาติหลัง ๆ นามรูปอันนั้นก็ปรากฏตัวแปลกไปตาม, ชาตินี้กับชาติหน้าของคนเราจึงไม่เหมือนกัน และชาติต่อไปทำนองเดียวกัน.

นามรูป อวิชชา ตัณหา ผลกรรม ยังจับกลุ่มกันได้อยู่เพียงใด การโพล่งขึ้นใหม่ หรือที่เรียกว่าชาติใหม่ก็ยังคงมีอยู่เพียงนั้น. เมื่อใดอวิชชาแห่งนามรูปสายนี้ดับลงสนิท นั่นแหละเป็นอวสานของนามรูปสายนี้ ซึ่งเราเรียกกันว่านิพพาน. ทั้งนี้เพราะเมื่ออวิชชาดับเสียแล้ว นามรูป ตัณหา กรรม ก็พลอยดับไปตามนั่นเอง.

The second, third, fourth and subsequent births see a different glow. It changes in various ways and normally it gets better slowly. Why? Because the 'avijjā', 'taṇhā' and the related fruit of kamma (the result of action or deed) change along the course as more knowledge is gained while craving gets weaker or lesser or all change to get into the path of greater purity. The result (or the fruit of kamma) thus changes according to the action of 'avijjā' and 'taṇhā'. When all these three things of factors 'step in' to ignite and feed the 'mind and matter' (nāma-rūpa) in the later births (jāti), the 'nāma-rūpa' or the mind and matter make a different or strange appearance accordingly. Thus our present life and the next life are therefore not the same, so will be all the subsequent births.

So long as 'nāma-rūpa' (mind-matter), 'avijjā' (ignorance), 'taṇhā' (craving), and 'phala-kamma' (fruition of deeds) are still able to function in a group, there will still be the new arising of bright glow or what we call new birth. Whenever the 'avijjā' or ignorance of 'nāma-rūpa' or the mind (and matter) becomes totally extinguished, that will be the end of this chain of mind and matter and we call it 'nibbāna'. This is because when 'avijjā' is extinguished, 'nāma-rūpa', 'taṇhā', and 'kamma' follow suit and become extinguished too.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ฉะนั้น จึงขอกล่าวย้ำอีกว่า ชีวิตนี้เป็นเพียงความโพล่งแห่งความประชุมพร้อมของสิ่งเหล่านี้เท่านั้น. การแตกแยกกันชั่วคราวหรือช่วยกันปรับปรุงสำนักงานสำหรับโพล่งกันใหม่นั้น เราเรียกกันว่าการตาย ซึ่งเป็นการขบยอดบัญญัติรับจ่ายของการโพล่งคราวหนึ่งไปในตัวด้วย ซึ่งเราเรียกกันว่า การรับผลบุญผลกรรมในชาติหน้าตามที่ทำไว้ในชาตินี้.

ผลบุญ ผลกรรม ติดตามไปชาติหน้าได้อย่างไร ? ข้อนี้จะเห็นได้อยู่แล้วว่า มันอยู่ที่การเปลี่ยนตัวของอวิชชาหรือตัณหา และการกระทำตามอำนาจอวิชชาหรือตัณหานั่นเอง. เมื่อโพล่งหรือเกิดขึ้นมาชาติหนึ่งนั้น ย่อมได้กระทบกระทั่งกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นพื้นใหม่ให้จนตลอดชาติ จากการสัมผัสและเสวยผลอันเกี่ยวกับอารมณ์เหล่านั้นนั่นเอง ทำให้เกิดการเซ็ดหลาบ ความกลัว ความอาย ความรู้ ความรอบรู้ เพิ่มขึ้นตามส่วน ซึ่งหมายความว่าอวิชชาเบาบางลง ตัณหาเปลี่ยนไปตามความฉลาดที่เกิดขึ้น.

Therefore, once more it can be said that life is merely the bright glow of the getting together of all these things or factors only. The temporary breaking up of the assembled factors or the duration during which new preparations are being made for the new rising of the brightly burning glow is known to us as the period of death or simply death – a death which is said to be the final balance of account of one span of life of the brightly burning glow itself and it entails in what we call the receiving of the fruit of merit and the fruit of kamma in the next life, all of which are determined by the deeds committed in this life.

How can the fruit of merit and also the fruit of kamma follow us to the next life? That depends on the changes within ‘avijjā’ and ‘taṇhā’ and also on the deeds committed by the power of ‘avijjā’ or ‘taṇhā’. When a new birth occurs, there is bound to be some impact on the various feelings which ‘step in’ to function as a blanket of firewood that covers the whole span of life. The contact and the savouring of the fruit (result) in connection with those feelings lead to the emergence of the feeling of being chastened, the feeling of fear, the sense of shame, knowledge and the state of being well-informed, all of which are being enhanced proportionately, which means that ‘avijjā’ has been thinned down and ‘taṇhā’ or craving changes accordingly to the increase in cleverness.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

การศึกษา ชนิดที่เป็นการจับเค้าเงื่อนขึ้นมาจากภายใน (Inductive) ในตัวเองเช่นนี้ มีเพิ่มขึ้นทุก ๆ ชาติหลายแสนชาติ หรือหลายแสนครั้งแห่งการโพลง. ซึ่งเราเรียกกันว่า การท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏ, สำเร็จเป็นความฉลาดหรือเป็นวิชชา ปัญญาจักขุ หรือญาณมากขึ้นสูงขึ้นทุกที การเกิดหรือโพลงขึ้นในชาติหลัง ๆ จึงฉลาดหรือหอมหวานขึ้นทุกที ซึ่งแล้วแต่การศึกษาที่ตนได้รับ. นี้ เรียกว่า **การรับผลของกรรม.**

อันการศึกษาชนิดนี้ แม้สัตว์เดรัจฉานก็มีได้ คือมันฉลาดขึ้นทุก ๆ ชาติที่มันเกิด การโพลงขึ้นใหม่ครั้งหลัง ๆ ย่อมดีกว่าเก่า มันก็ค่อย ๆ ดีขึ้นจนเป็นคนได้ในที่สุด. เมื่อเป็นคนแล้วก็ค่อย ๆ สูงขึ้นไป จนนิพพานได้ในที่สุดเหมือนกัน.

It is a kind of learning whose framework is derived inductively and it progresses or increases the every 'jati' or birth for hundreds of thousands of 'jati', or for many hundred thousand times of 'glowing'; we call it "roaming in the 'sangsaravaṭa' or the cycle of life, death and rebirth". The accumulated outcome is the increase in cleverness and knowledge (vijjā). 'Nāna' or insight also increases in the mean time. The arising of the bright glow in the later births (jati) would be cleverer or more 'fragrant' with each birth, depending on the learning one has. This is called 'the receiving of the fruit of kamma'.

As for this kind of learning, even the lower animals are capable of acquiring it by natural means. They get cleverer with each cycle of birth. The new arising of the glowing brightness of life is better than the old one. Some lower animals, such as the ancient or pre-historic human beings, gradually improved until they became civilized human beings finally. Having become highly civilized beings, our mental capability goes higher up until we can reach 'nibbāna'.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

โดยนัยนี้เราจะเห็นได้ว่า สัตว์กับคนเรานั้น สายเดียวกัน
แท้ ๆ ไม่ควรที่จะเบียดเบียนกัน ควรมีสัมภาพต่อกันในด้านของ
ความเมตตากรุณา รวมความว่า การรับผลกระทบนั้น เป็นเพียง
ปฏิกิริยา (Reaction) อันกระหือรือออกมาจากการแปรเปลี่ยนของ
สิ่งที่ประชุมกุมกันเข้าเป็นตัวเรา เท่านั้น

การเกิดใหม่ในกำเนิดที่ต่าง ๆ กัน เช่น เกิดในท้องคนท้อง
สัตว์นั้น ไม่เป็นของแปลก มันเป็นกฎธรรมชาติเท่านั้นเอง ที่ว่า
สิ่งทั้งปวงย่อมรู้จักสิ่งที่เหมาะสมกับตัวมันได้เสมอไป. สัตว์เมือง
หนาวมีขนยาวครุย, แต่สัตว์เมืองร้อนหามีเช่นนั้นไม่. และนี่เป็น
ฝีมือความบันดาลของธรรมชาติ

To look back in retrospection, we would realise that many hundred thousands of years ago, human beings were not much different from all the lower animals. Therefore, we could see that human beings and the lower animals (such as the apes) were coming from the same line really and thus we should not exploit or disturb the lower animals. There ought to be some equality in so far as compassion is concerned. Gathering all the points together, we may say that the receiving of the fruit of kamma (the fruit of our own actions) is merely a reaction that bounces out from the transformed changes of various things which assemble together to form we ourselves only.

Whatever life is to be conceived in the womb of a human being or that of an animal is nothing strange for it is just only the law of nature that dictates them all. All living creatures are bound to know instinctively what suits them. Animals which inhabit the cold region naturally possess thick fur while those in the hot areas have not been given any thick fur by Mother Nature. So this is the skilful predestined work of nature itself.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อเรารู้ถึงสิ่งที่เหมาะกับตัวเองเป็นงานของธรรมชาติเช่นนี้แล้ว สิ่งทั้งปวงย่อมดึงดูดหรือแค้นเข้าหากันเฉพาะแต่ที่เหมือนกันหรือตรงกัน. เพราะกฎความจริงมีอยู่อย่างหนึ่งว่า “สิ่งที่เหมือนกัน จึ่งจะอยู่ด้วยกันได้ หรือเข้าหากันได้, สิ่งที่ไม่เหมือนกัน ย่อมผลักไสแก่กัน.” เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ก็ไม่เป็นการแปลกประหลาดอันใด ที่นามรูปซึ่งมีความดีความเลวเพียงเท่านั้นเท่านี้ จะไม่เลือกก่อนปฏิสนธิขึ้นในครรภ์ของมารดาที่เหมาะสมกับมัน. อย่าลืมนะว่าสิ่งที่เข้าศึกแก่กัน ต้องผลักไสแก่กัน เป็นอันว่ามันต้องเหมาะสมกันโดยแท้ จึ่งจะก่อกำเนิดขึ้นในครรภ์นั้น ๆ ได้.

ปัญหาอาจมีว่า : คนเกิดในตระกูลสูง นี่นับว่ามีบุญ ทำไมกลายเป็นคนโง่ คนบอด หรือหูหนวกไปเล่า ?

ข้อนี้ไม่แปลก เพราะอำนาจบันดาลในนามรูปอันหนึ่ง ๆ นั้น มีอยู่หลายแผนก คือ แผนกเพียงแต่ให้เกิดขึ้นก็มี แผนกบำรุงต่อไปก็มี แผนกส่งเสริมอันอื่น ๆ ก็มี ตัดทอนหรือทำลายเสียทีเดียวก็มี. ทั้งตามหลักแห่งพุทธศาสนานั้น มิได้มีหลักตายตัวว่า สัตว์จะต้องเป็นไปตามอำนาจกรรมเช่นนั้นเช่นนี้โดยตรงแต่อย่างเดียว. อำนาจอิทธิพลเหตุภายนอกก็อาจแทรกแซงได้ ซึ่งจัดเป็นกรรมเหมือนกัน แต่เป็นพวกอุปกรรม. แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องกรรม ซึ่งจะต้องพิจารณากันโดยละเอียดในคราวอื่น.

When living creatures know what exactly suits them, they are bound to be attracted to those which bear the same traits or belong to the same species, because the truth is that ‘things which are the same are prone to seek each other and live together while things which are not the same are bound to repel each other.

The question here is: Why is it that some people who are born in families of high honour and thus are said to have accumulated much merit, and yet happen to become foolish, blind and deaf?

This is nothing strange because the power to predestine of ‘nāma-rūpa’ (the mind and matter) consists of many sections: There is the section that sees to the arising of ‘birth’ only; there is the section the does the task of nurturing only; there is also the section that deals with the task of destroying once and for all and there are other sections that perform other duties. In accordance with Buddhist principles, there is no such fixed rule that all living beings must carry themselves only in accordance with the power of this or that kind of kamma (deed). Sometimes some external factors may

ในคราวนี้เขาเป็นว่าการถูไฟลงครึ่งหลัง ๆ ของการประชุมแห่งนามรูปนั้น แปรเปลี่ยนไปตามความแปรเปลี่ยนของสิ่งที่เป็นองค์ย่อยของการประชุม เช่น การแปรเปลี่ยนของอวิชชาหรือตัณหา ดังกล่าวแล้ว. สัตว์จึงโผลงได้เรื่อยไปเป็นครั้ง ๆ และคำว่าชีวิต ๆ ก็คือเป็นเพียงการโผลงขึ้น หรือกำลังโผลงอยู่ของผลงานที่เป็นฝีมือของนามรูปและอวิชชาเป็นต้นนั่นเอง ชีวิตเป็นเพียงดวงไฟที่กำลังโผลงอยู่. การตายเป็นเพียงการหยุดโผลงชั่วคราว เนื่องจากการต้องปรับปรุงกันใหม่ของนามรูป มิใช่เป็นการย้ายร่างของวิญญาณหรืออัตตา ดังกล่าวแล้ว มันเป็นเพียงมายาเท่านั้น. ต่อไปนี้จะได้พิจารณากันถึงดวงชีวิตที่จะดับสนิทหรือการนิพพานสืบไป.

๑ วั ง ชี วิ ต ที่ ดั บ ส นี ท

ดังกล่าวนี้อีกว่า การดับสนิทของดวงไฟธรรมดานั้น เราอาจแบ่งออกได้เป็นสองตอน คือไฟดับสนิทลงไปเพราะหมดเชื้อหมดเปลว หมดความร้อน เย็นสนิทลงไปแล้ว แต่ซากเถ้าถ่านยังเหลือปรากฏอยู่ นี่ตอนหนึ่ง, อีกตอนหนึ่งก็คือซากเถ้าถ่านเหล่านั้นดับหายละเอียดไม่ปรากฏไปอีกต่อหนึ่ง. เมื่อเปรียบเทียบให้คล้ายเป็นทำนองเดียวกันที่สุดกับความดับของดวงชีวิต ก็จะเป็นทำนองเดียวกันได้ฉันนั้น.

intervene but again this is a refine matter about ‘kamma’ which has to be dealt with at other time. So it is ‘avijjā’ and ‘taṇhā’ that induce changes and set the brightly burning glow (of life). Life is the spot of fire that is glowing brightly. Death is a temporary break in the glowing due to the need of ‘nāma-rūpa’ (the mind-matter) to re-adjust, it is not the shifting of soul or ‘atta’ (self) as already mentioned.

T HE SPOT OF LIFE WHICH EXTINGUISHES TOTALLY

Normally the extinguishing of fire may be divided into two parts: The fire extinguishes totally because there is no more fuel, no more flame and no more heat. It becomes totally cool but the ashes and the charcoals still remain. This is one part of extinguishing. Another part is the total extinguishing and disappearance of even the wood ashes and the charcoals. When we compare the extinguishing of fire with the extinguishing of the spot of life so as to make the former most resemble the latter, we will discover that the both function in the same style indeed.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

การดับสนิทของดวงชีวิตในระยะแรกก็คือ การที่อวิชชา ตัณหา กรรม ถูกทำลายลงหมดด้วยอำนาจอริยมรรคญาณอัน สูงสุด ยังเหลืออยู่แต่ซากคือรูปนาม ซึ่งดับเย็นสนิทแล้ว ที่เรียกว่า หมดเชื้อ หมดเปลว หมดความร้อน, ตรงกับการ**ลุถึงนิพพาน** ของพระอรหันต์ซึ่งนาสที่ยังมีชีวิตอยู่, หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **สอุปาทิเสสนิพพาน**. ระยะต่อมาก็คือดับนามรูปหรือเบญจขันธ์นั้น อีกต่อหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าซากเถ้าถ่าน ก็ดับหายไป ไม่ปรากฏ ตรงกับ **การลุถึงนิพพาน**, หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **อนุุปาทิเสสนิพพาน** จะได้พิจารณากันทีละอย่างสืบ ๆ ไป.

อาจมีผู้สงสัยขึ้นมาน่าว่า : ดวงชีวิตที่ดับสนิทแล้วเหลือแต่ ซากนั้น ทำไมจึงได้แก่พระอรหันต์ซึ่งมีชีวิตอยู่ เพราะพระอรหันต์ นั้นยังมีชีวิตอยู่ จะเรียกว่าดวงชีวิตดับอย่างไรได้. แต่ความสงสัย อันนี้จะระงับไปเอง ถ้าค่อย ๆ พิจารณาดังต่อไปนี้.

The extinguishing of life at the initial state is the destruction of 'avijjā', 'taṇhā', and 'kamma' by the highest power of 'ariyamagga-nāna' (the Noble Path of Insight) and what remains is only the 'nāma-rūpa' (mind and matter), which when cools down, would mean there is no more fuel, no flame, no heat and lead directly to the 'nibbāna' of the 'arahant' who is still alive and whose 'nibbāna' is actually known as 'saupādisesa-nibbāna' meaning 'nibbāna with the substratum of life still remains'. The next step is the extinguishing of 'nāma-rūpa' or the mind and matter, which means the disappearance of even the ash and coals, not just only the flame. This is 'anupādisesa-nibbāna', or nibbāna without any substratum of life remaining.

There may be some people who are doubtful as to what it means by saying that "an arahant who is still alive actually has a life that is already totally extinguished. Since the arahant is still alive, how can you say that his life is totally extinguished?" However, the doubt will somehow vanish if we were to consider as follows:

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

บางท่านอาจนึกไปว่านั่นเป็นเพียงข้ออุปมา
ต้องไม่ถือเอาตรงตามตัวอักษร
แต่ข้าพเจ้าขอถือเอาตรงตามตัวอักษรทีเดียว
คือว่า ชีวิตนั้นได้แก่ความโพลงของนามรูป
โดยเฉพาะได้แก่ภวังคจิต
ดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นนั้นแล้ว
พระอรหันต์ไม่มีความลุ่มโพลงของนามรูป หรือภวังคจิตนี้เลย.
หมายความว่านับตั้งแต่
เป็นพระอรหันต์แล้วจิตของท่านไม่มีตกเป็นภวังคจิตอีกต่อไป.

Some people may think that it is a simile or comparison whose meaning is not to be taken literally, but I beg to adhere to it in the literal sense. Life is the arising of the glowing of 'nāma-rūpa' or mind and matter, especially the 'bhavaṅga-citta' or the subconscious mind, which means that there is no arising of bright glowing of 'nāma-rūpa' in an arahant or no 'bhavaṅga-citta'. Since becoming an arahant, the mind of the arahant will not be concocted or manipulated by any factor constituting a state of being or existence. In other words, the arahant's mind will no longer fall back to the state of being a 'bhavaṅga-citta' (a mind of reverie).

นิพนธ์ :

ความนำอัครราชบัณฑิตบางประการของนิพนธ์

การที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ได้ด้วยอำนาจผลสมาบัติ ซึ่งเต็มปรี่ อยู่เสมอ ไม่มีโอกาสที่จิตตกง่วงค์. แม้เวลาที่ท่านหลับ ก็มีใช่เป็นการหลับอย่างอัญญาณ เช่น ความหลับของบุคคลเรา ๆ หรือผู้ที่ยังมีได้เป็นพระอรหันต์. ท่านหลับด้วยสติ ซึ่งเรียกกันตามภาษาธรรมว่า **“ตื่นอยู่ทุกเมื่อ”** ถ้าจิตของท่านตกง่วงค์ ก็หมายความว่ากลับไปอยู่ในสภาพเดิม คือสภาพที่กิเลสเช่นอวิชชา เป็นต้น จะย้ายจิตของท่านได้อย่างเก่า. การหลับชนิดที่จิตไม่ตกง่วงค์ คือหลับด้วยสมาบัตินี้ เป็นสิ่งที่คาดคะเนเขาไม่ได้ เพราะเป็นการหลับของบุคคลชนิดที่ตรงกันข้ามกับคนธรรมดา. ทั้งเป็นการหลับที่สนิทยิ่งนัก.

การที่พระอรหันต์ท่านยังคงหิวกระหาย ยังดูรูปรู้จัก ฟังเสียงได้ยิน ฯลฯ เป็นต้นนั้น เป็นงานของซากเถาเถาที่เหลืออยู่ และทำงานนี้ไปได้โดยไม่ต้องอาศัยกำลังหนุนหรือกำลังดันที่เป็นความโพล่งของชีวิต.

The arahant is able to live by the power of the fruit of his attainment of mental absorption (samāpatti) which is always full to the brim and there is just no chance for his mind to be 'bhavaṇā or subconsciously daydreaming. Even though he may be sleeping, it is not a totally unintuitive or mindless sleep like that of ordinary people like us who have not yet become 'arahant'. He sleeps with mindfulness or in the language of Dhamma, we may say that "he sleeps with a mind that is awake at every moment". If his mind is in the state of 'bhavaṇga', that is, if his mind is without any mindfulness and is thus opened to the manipulation of all sorts of factors, it means that his mind has returned to the original condition in which mental defilements (kilesa) such as 'avijjā' or ignorance will tremples on his mind as before. To sleep with a mind filled with the attainment of 'jhāna' or absorption is something not to be expected because it is the sleep of one kind of people who are just the reverse of ordinary people.

That the arahant is still capable of feeling hungry and thirsty, or able to see a picture and know what it is, or able to perceive a sound, for examples, is the work of 'the wood ashes and charcoals' which still remain and the work is being done without having to rely on the power of support or driving force of the bright glow of life.

นิพพาน :

ความนำอิศจรรย์บางประการของนิพพาน

ข้อนี้ ยากที่จะอธิบาย เพราะก่อนจะเข้าไปฝ่ายที่เป็นอภยากรณ์ คือรู้ได้เฉพาะตน (Subjective) เสียแล้ว ต้องอาศัยการเทียบเคียงหาความจริง (Supposition) เอาพลาจ จนกว่าจะรู้ถึงอหัตถภูมิเสียเองนั่นแหละ จึงจะทราบแน่ด้วยตัวเอง. เรื่องหรือสิ่งที่ลึกลับ ซึ่งสำหรับคนธรรมดาจะรู้ได้เฉพาะเพียงการเทียบเคียง (Supposition) เช่นนี้ ที่จริงควรจะเป็นการยุติกันเพียงเท่านี้. แต่ข้าพเจ้ายังคิดหาทางที่จะชี้แจงต่อไปตามสามารถ. เพราะยังอาจเป็นผลดีแก่ผู้อยากรู้โดยเร็วบางคนอยู่.

อุทาหรณ์ที่นึกได้ว่าอาจใกล้เคียงที่สุดนั้น เช่น เมื่อเราพายเรือให้เร็วมากแล้ว ยกพายขึ้นเสียเรือก็ยังคงแล่นไปได้ แม้เราจะเอาเท้ารำน้ำไว้บ้าง เรือก็คงแล่นไปได้นั่นเอง. กำลังงานอันนี้มาจากอะไร? เราทราบกันอยู่แล้วว่ามาจากกำลังงานที่เหลือซากอยู่จากกำลังของเรือในตัวมันเอง.

ที่ชีวิตนี้ ได้แล่นเข้ามาในวัฏฏสงสาร เป็นอนnekชาติแล้ว มีความเคยชินอย่างเหลือเกิน. มาบัดนี้หมดความลุ่มหลงแล้วด้วยอำนาจอหัตถมรรค ซึ่งเปรียบเหมือนกับหยุดพายแล้ว ซากคือ นามรูปที่ยังเหลืออยู่อย่างเย็นสนิทแล้ว, แต่ก็ยังทำหน้าที่เล็ก ๆ

This is a difficult point to be explained because it is something subjective, which mean that it can be perceived or known only by the particular person (here it is the arahant) concerned. Other people may understand it by relying on comparison or supposition only. It is only when one has really attained 'arahant-bhumi' or the plane of arahantship then only can one truly realise and understand this recondite thing or matter. For the ordinary people, they can only understand the arahant's plane of existence through supposition. Actually I ought to come to a stop here but I still think of finding a way to point out, as best as I could, various things because it may be good to some of those people who are eager to know.

The closest example of comparison is that of rowing a boat. In rowing a boat quickly, when we lift the oar up, the boat still proceeds to move forward for a little distance. Even if we put a foot in the water, the boat may still move on. Where does this propelling force come from? It is from the energy or force of the boat itself.

It is the remaining 'energy' of the total energy that is first applied to the boat. Similarly, life that

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

น้อย ๆ อันนี้ได้ ด้วยกำลังงานที่เหลืออยู่ในตัวเอง (Momentum) เล็กน้อยอันนั้น.

เหตุนั้นควรทราบไว้สืบไปว่า แม้ว่าพระอรหันต์ ท่านจะยังคงหิวระหาย ต้องดื่มและรับประทาน เห็นรูป ฟังเสียง ฯลฯ, ซึ่งคล้ายกับของคนเรามากก็จริง แต่มันแตกต่างกันลิบ, ไม่มีเจตนา ไม่มีความโพล่งอันใดที่เหลืออยู่สำหรับให้ท่านทำคุณประโยชน์แก่สัตว์โลก เช่นเที่ยวสั่งสอนเป็นต้น ด้วยความรู้สีกว่าน้ำมันเป็นหน้าที่. ท่านอยู่เหนือความมีหน้าที่เสียแล้ว ! ไม่มีความแปลกกันระหว่างการที่ท่านได้ฉันกับไม่ได้ฉันอาหาร, หรือระหว่างความดับกับความไม่ดับ ของเบญจขันธ์. ทั้งนี้ก็เพราะว่า ความโพล่ง คือชีวิตของท่านได้ดับไปเสียก่อนแล้วนั่นเอง.

runs pointedly in and through ‘vatta’ or the cycle of birth, death and rebirth for many spans of life is very much used to its own way of carrying itself through each span of life. Now the power of the Noble Path (ariyamagga) has put an end to the rising glow of life and this can be compared to stopping the rowing, and the ‘nāma-rūpa’ (or mind and matter) which still remains have ‘cooled’ down but it can still perform its little duties by the energy that remains in it (in other words, it works by the momentum).

Therefore we ought to know that even though an arahant still can feel hungry and thirsty and they must eat and drink and can still perceive sight and sound, all of which make them appear to be just like any one of us, in reality, there is a lot of difference. There is no intention nor any bright glow remaining for the ‘arahant’ to do anything beneficial for the living beings of the world, such as going around to teach with a feeling that it is his duty to teach. The ‘arahant’ is above having duties! There is no difference between his ‘having eaten’ and ‘not eaten’, or between the ‘extinguishing’ and ‘not-extinguishing’ of the Five Aggregates or the five Groups Of Existence (pañca-khanda). This is because the bright glow which is the life of the ‘arahat’ has already been extinguished.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

อวิชชาดับ ความรู้สึกว่าคุณหรือชีวิตก็ดับ ! แม้ปากจะต้องกล่าวตามประสาโลกว่า ฉันทำนั่นทำนี่เป็นต้น ก็เป็นเพียงปาก และกล่าวไปตามอำนาจความเคยชินที่เหลือติดอยู่ที่ซาก คือเบญจขันธ์นั่นเอง. การที่ท่านยังรู้จักเมตตาการุณาสัตว์ นั้นก็อย่างเดียวกัน คือเป็นผลของบารมี หรือความเคยชินของบารมีที่อบรมมาแล้วในเอนกภพ.

นี่คือความดับสนิทแล้ว แต่ซากหรือเจ้าถ่านยังเหลือกองอยู่ ! ดวงชีวิตดับสนิทแล้ว แต่คนปุถุชนอาจเข้าใจว่ายังลุกอยู่ก็ได้ เพราะมั่งสัจจกัมมของเห็นก็แต่เพียงผิวเท่านั้น เช่นเดียวกับยื่นตูเรือซึ่งเขาปิดเครื่องดับไฟแล้ว แต่มันยังแล่นไปด้วยอำนาจกำลังฟุ้งที่เหลือซาก (Momentum) อยู่ ก็หาไม่รู้ว่าเขาดับเครื่องเสียแล้ว

บัดนี้เรามาถึงประเด็นข้อสุดท้าย คือการดับของซากเจ้าถ่านอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นการดับสนิทแท้ หรือเรียกว่าปรินิพพาน อันเราเรียกกันว่าเป็นการ “ตาย” ของพระอรหันต์. นิพพาน กับ ปรินิพพาน ต่างกันเล็กน้อย !

The ‘avijjā’ or ignorance in him is also extinguished, so is the feeling of possessing a ‘self’ or life, it too has been extinguished! Even the mouth which, following the worldly way, must say, for examples, such things as: “I have done that, I have done this’, only says it because of the power of customary ways which still remain in a living body with dead ‘kilesa’ (mental cravings or defilements), or in a living body of the ‘pañca-khanda’ – the Five Aggregates or the five Groups Of Existence. That the ‘arahant’ still knows loving-kindness and compassion is the result of augustness from many previous realms of existence.

So, this is the so-called total extinguishing but the ‘corpse’ or the ashes and charcoals still remain in heap. The spot of life has been extinguished but the common people may think that it still rises because their naked eyes see only the superficial, just like the boat whose engine has been turned off but which still moves forward by the gathering momentum.

Now we come to the last point – the extinguishing of the ‘ashes and coals’ – which is the real extinguishing known as ‘parinibbāna’ or what we call the ‘death’ of an ‘arahant’. There is a little difference between ‘nibbāna’ and ‘parinibbāna’.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

การดับที่ดับแล้วกลับก่อเกิดขึ้นใหม่ได้นั้น เป็นการดับของสิ่งที่ยังไม่หมดเหตุหมดปัจจัยที่ปรุงแต่ง. ถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องจริง ๆ แล้วยังหาควรที่จะเรียกว่าเป็นการดับไม่. การดับที่แท้จริง หรือการดับสนิทนั้น ต้องหมดเหตุหมดปัจจัยที่กล่าวนี้ ตามพระบาลี เรียกพระอรหันต์ว่า ผู้ดับเย็นสนิท (นิจฺฉาโต ปรินิพฺพุโต) เพราะอวิชชาซึ่งเป็นเชื้อแห่งไฟ คือ โลภะ โทสะ โมหะ นั้นได้หมดไปดับไปโดยไม่มีเหลือแท้จริง.

ส่วนร่างกายของท่านที่แม้จะยังเหลือเป็นซากอยู่ ก็หมดเหตุหมดปัจจัยที่เป็นภายใน (เช่นอวิชชาและตัณหา) เป็นต้นแล้วเหมือนกัน แต่ปัจจัยภายนอก เช่น ข้าวปลาอาหาร ยังมีแวดล้อมอยู่ และมันจึงยังคงเป็นกายไปได้ จนกว่าจะถึงเวลาที่ไม่อาจแวดล้อมได้ตามธรรมชาติ คือการแตกทำลายแห่งกายนั้นเอง. ข้อนี้เปรียบเหมือนเรือที่เขายกพาย หรือปิดเครื่องเสียแล้ว คงแล่นไปด้วยอำนาจกำลังงานเล็กน้อยที่เหลืออยู่ แต่ต้องประกอบด้วยปัจจัยภายนอกที่แวดล้อมบางอย่างอยู่ด้วย เช่น น้ำนั้นยังมีอยู่ไม่หมด น้ำไปชนตลิ่งเสีย เป็นต้น, และเมื่อใดกำลังงานที่เหลืออยู่นั้นหมดสิ้นลง แม้ยังมีน้ำให้แล่นไปได้อยู่ มันก็ต้องหยุดลงเองฉับใด ร่างกายของพระอรหันต์ก็ฉับนั้น เมื่อใด “กำลังงาน” ชนิดที่กล่าวมาแล้วหมดลง ถึงข้าวปลาอาหารยังคงมีอยู่ กายของท่านก็ต้อง

The extinguishing which can be re-ignited is the extinguishing of something which still retains the causes and factors that carry the power of concocting and manipulating. Strictly speaking, it should not be actually called extinguishing. The true and complete extinguishing should have left no more causes or factors for re-kindling the flame. According to the Pali canon, the 'arahant' is said to be one who is extinguished and remains totally cool (niṣcato pariniḥbhuto) because 'avijjā' which is the fuel of fire (fire here refers to greed, hatred and delusion), is already extinguished.

As for the body of the 'arahant', what remains is just a living body without any internal defilement-causing factor such as 'avijjā' or 'taṇhā' which can re-ignite the fire; but the external factors such as food and water still keep the body alive until the last hour when nature itself will see to the breaking up and destruction of the body. This aspect can be compared to the boat which is being moved and whose engine has been shut off, but the boat proceeds to move a little more distance due to the little energy (momentum) that still remains, but of course there must still be enough water for it to glide forward. When the little energy that remains reaches its end, even if the water is still there, the boat cannot move any longer. The same thing applies to the body of the 'arahant'. When the energy already

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

แตกดับ หรือหยุดสนิทลง ถึงความแยกสลายเป็นธาตุหรือเป็นธรรมชาติไปตามเรื่องของกาย ซึ่งเหมือนกันทุกกายของบุคคลทุกชนิด. พระอรหันต์จำพวกที่เป็นโมเนยยปฏิบัติปันโน คือจะปรินิพพานเสียเองในไม่กี่สัปดาห์ หลังจากการบรรลุนิพพานของท่านแล้ว ไม่อยู่ไปจนแก่เฒ่า หรือตามที่ควรเหมือนพระอรหันต์ประเภทอื่น โดยมากนั้น ก็คือจำพวกหลังนี้เอง. เป็นเพราะ “กำลังงาน” ของท่านเหลืออยู่น้อยนัก

บางคนเชื่อว่า พระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์นิพพานแล้ว ยังมีอะไรเหลืออยู่อีก เช่น เชื่อกันว่าพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า ที่มีอยู่ในโลกนี้ จะรวมตัวกันเป็นองค์พระพุทธเจ้าขึ้นแล้ว ทำการปรินิพพานอีกครั้ง ซึ่งเรียกว่า “ธาตุอันตรธาน” ดังในหนังสือปฐมสมโพธิกถานั้นก็ดี หรือที่เชื่อกันว่าเจดีย์ต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น พระปฐมเจดีย์แสดงปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ได้นั้นก็ดี นั้นเป็นเพราะมีอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งแห่งองค์พระพุทธเจ้าเหลืออยู่. หรือถ้ากล่าวตามความเชื่อของคนประเภทนั้นก็ถือว่า จิตหรือวิญญาณของพระพุทธองค์ยังเหลืออยู่นั่นเอง. แต่ความเข้าใจเช่นนี้ ย่อมขวางกั้นกับหลักธรรมะและเหตุผลทั่วไปอย่างรุนแรง ไม่เป็นไปตามที่เชื่อกันเช่นนั้น.

mentioned reaches its end, even if the food is still available, the physical body of the 'arahant' must break down and stop functioning totally. Nature breaks it down into various 'dhatu' or elements. This happens to every human being. Those 'arahants' who are what we call 'moneyyapati-panno' (those who observe the three silences: 1) the silence of the body; 2) the silence of speech and 3) the silence of the mind.) will enter into 'parinibbāna' (a state of complete bliss or death) in just a few weeks after having attained 'arahantship'. Mostly they do not live till a very advanced age like other 'arahants' because the 'energy' left in them is very little indeed.

Some people adhere to the belief that the remains of the Buddha's body which have been scattered at various places in this world after his decease would all be gathered together to form another 'Buddha' and another occasion of 'parinibbāna' would be taking place. They call it 'Dhatuantaradhana' as appeared in the book 'Pathomsombodhikatha'; or there is a belief that all the stupas, especially the important ones such as the Pathomachedi (at Nakhorn Pathom Province) will some day display various miracles because some relics of the Buddha remain there. Some people even believe that the soul of the Buddha still exists. Such belief clashes violently with the principles of Dhamma and rational reasoning in general.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ถ้าหากว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เขาเห็นหรือเชื่อกันเช่นนั้น เป็นของเป็นไปได้จริง เช่น พระบรมธาตุจะกลับรวมตัวกันใหม่อีกนั้น ก็ต้องเป็นเพราะเพียงแต่คำอธิษฐานของพระองค์ที่ทรงอธิษฐานทิ้งไว้. อันอำนาจจิตแห่งการอธิษฐานนั้น จะอยู่ยืนยาวได้นานเพียงไรนั้นย่อมแล้วแต่อำนาจพิเศษแห่งจิตใจของผู้ที่อธิษฐาน ส่วนตัวผู้เป็นพระอรหันต์แล้ว ย่อมดับสนิทไปโดยไม่มีส่วนเหลือแท้จริง. ส่วนอำนาจอธิษฐาน ซึ่งเป็นปาฏิหาริย์ชนิดหนึ่งนั้นคงเหลืออยู่เป็นมรดกที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อยู่ภายหลังที่ท่านผู้ล่วงลับไปแล้วเคยตั้งใจจะช่วยเหลือเท่านั้น. การที่จะเชื่อว่า วิญญาณหรือจิตของพระพุทธองค์เป็นอมตะ คอยเฝ้าดูพวกเราหรือโลกอยู่มาจนบัดนี้นั้น เป็นของขบขันเหลือเกิน. ถ้าจะกล่าวให้น่าฟังกว่านี้แล้ว ควรจะกล่าวว่าธรรมะนั้นแหละคือวิญญาณหรือจิตของพระองค์ ที่ยังคงอยู่บัดนี้ จะมิน่าฟังกว่าหรือ เพราะพระองค์ก็ได้ตรัสไว้อย่างแน่นอนว่า “อานนท์, ธรรมวินัยที่ตถาคตแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว นั้นแหละจะอยู่เป็นศาสดาแห่งเธอทั้งหลาย ในกาลเมื่อตถาคตล่วงลับไปแล้ว”

I myself think that if all the various things which they see or believe in were to be a possible reality (such as the re-gathering of the relics of the Buddha), it would be only because of the vow made by the Buddha himself. As to how long would the mental power in vow-making last, it all depends on the special power of the mind of one who makes the vow. As for the individual who has already become an 'arahant', he is bound to go 'extinguished' some day without really leaving anything behind (no soul, nothing). With regard to the power of vowing, which is a kind of miracle, it would probably be left as a heritage to benefit those whom the deceased had intended to help. To believe that the soul of the Buddha is eternal and that it undertakes the task of looking after us or the world till now is really very much a ridiculous matter. If we were to express it in a more sensible way, we should say that it is the Dhamma that is truly the soul or mind of the Buddha that still prevails till now. Won't that sound better? Because the Buddha had certainly said this: "O Ananda, it is the Dhamma and Vinaya manifested and regulated by the Tathagat' that will be the prophet of you all when the Tathagat' passes away."

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

บัดนี้ การชี้ลักษณะของชีวิตโดยเปรียบเทียบกับลักษณะของดวงไฟที่หมดสิ้นลงแล้ว แต่ยังมีปัญหามนวกเหลืออยู่อีกเล็กน้อย และเกี่ยวข้องกัน.

อาจมีผู้ถามว่า : ชีวิตย่อมต้องการรอดพ้นหรือหลุดพ้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือต้องการนิพพาน, แต่เมื่อสิ่งที่ต้องการนั้นมาได้แก่ความดับสนิทของชีวิตเสียเองดังนี้ จะมีประโยชน์อะไรเล่า? ชีวิตจะมีเวลาคัมพระนิพพานได้อย่างไร ?

ขอตอบว่า ตามสัญญาตญาณของปวงสัตว์ หรือที่เรียกว่าชีวิตนั้น ย่อมรู้สึกได้ว่า ตัวเองเป็นตัวตนเสมอ ต้องการที่จะได้ต้องการที่จะมี ต้องการที่จะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ จนความต้องการอันนี้แหละ กลายเป็นตัวเองหรือตัวมันเองไป. มันจึงถูกลูกเป็น “ดวงไฟแห่งชีวิต” อยู่ได้ในตัวมันเอง ด้วยตัวมันเอง เพื่อตัวมันเอง, แต่ว่าเพียงชั่วเวลาที่มันถูกลูกอยู่เท่านั้น. กลุ่มหรือดวงชีวิตนี้ คือกลุ่มแห่งความอยาก ความทำตามที่ยาก และความเสวยผลที่ได้ทำตามที่ยาก อันจะเป็นเหตุให้อยากอย่างอื่นซ้ำอีกต่อไปใหม่. ของทั้งสามอย่างนี้ยังจับกลุ่มกันติดอยู่เพียงใด ไฟคือชีวิตที่ถูกโพล่ง ๆ อยู่ได้ และหมุนตัวเรื่อย ๆ ไปอยู่เพียงนั้น. แต่ความจริงมันคืออะไรเล่า? และอะไรเล่าเป็นตัวที่มีอยู่ ? มันคือ

Now we are coming to the end of comparing the traits of life with the characteristics of a spot of fire but there are still some little supplementary problems remaining which concern this matter about life.

Some people may ask: "Life is bound to need to have spiritual salvation or liberation, or to put it in another way, 'nibbāna'; but it is something that can be obtained only with the extinguishing of life, what use will there be then? How is life going to have the time to 'savour' nibbāna?"

Allow me to answer thus: According to the instinct of all living beings or lives, there is always bound to be feeling of being or having a 'self' in them. It is this 'self' that wants to possess or to have something, and also wants to be or not to be something until finally this 'wanting' or craving becomes the 'self' of the living being concerned. It thus rises to become the spot of fire of life. It can exist by itself and for itself but only during the duration of its arising only. The spot of life is a life of craving, acting according to craving and savouring the fruit of craving, all of which become the cause for craving for other things ahead, and so long as they are grouped together, the fire or life can rise in bright glow and revolves on and on, but what is it really? And what is the 'self' that

นิพพาน :

ความนำอิศวรรยบางประการของนิพพาน

ความไม่เป็นอิสระ, ความดิ้นรนไปอย่างหัตถ์ตา, ความต้องวิ่งว่อนไปไม่มีเวลาหยุดนิ่ง ความจำใจจำแสดงละครแห่งชีวิตอยู่เสมอ. เพราะนั่นแหละคือ **“ตัวมันเอง”** รวมความว่า ตัวที่มีอยู่ก็คือความทุกข์ นอกจากความทุกข์แล้ว หามีอะไรเป็นตัวอยู่ไม่เลย.

ตัวชีวิต คือตัวความทุกข์โพลง ๆ ของกลุ่ม ๆ นั้น. ตัวความทุกข์นั้น ๆ ก็คือตัวความทุกข์ หรือตัวความทรมาน ! ไม่มีอิสระ หรือรอดพ้น, ฉะนั้น ตัวความสุข หรือความรอดพ้น จึงคือตัวความทุกข์ตกโพลง ๆ นั้นเสีย.

ตัวความทุกข์โพลง ๆ ที่ร้ายกาจที่สุด ก็คือตัวความรู้สึกที่ลุ่มอยู่ว่า **“ตัวเรา,”** นี่แหละคือตัวเรา,” **“นี่แหละของเรา,”** **“ตัวเราจะเขาอย่างนั้น จะเขาอย่างนี้.”** รวมความว่า ตัวเราก็คือ **“ตัวความทุกข์แห่งความทุกข์ในตัวมันเองอยู่โพลง ๆ”** นั่นเอง, ไม่มีเราอื่นนอกจากนี้ และปัญหาต่อไปนี้ อดีตตา-อนัตตา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่งไว้พิจารณากันต่อเมื่อกล่าวถึงเรื่องนั้น

สรุปความในที่นี้แต่เพียงว่า มีแต่ก้อนที่ลุ่มโพลงอย่างปั่นป่วนอยู่ก้อนหนึ่ง และในก้อนนั้น มีความรู้สึกตัวเองว่า อดีตตา ๆ หรือตัวเรา ๆ

it has? It is the state of being not free and blind struggling, and also bustling about without having time to stop still and the need to act out the play of life much against one's own will. In conclusion, the 'self' that prevails is 'dukkha' itself, apart from 'dukkha', there is nothing else that is a 'self'.

Life itself is the rising bright glow of that group of craving. The rising itself is the suffering or the pain of having to endure the torment. There is no freedom and liberation (or spiritual deliverance). Therefore happiness (sukha) or spiritual deliverance is the factor to halt the rising bright glow which 'burns' life itself.

The most dangerous rising glow is the emerging feeling of the sense of being or having 'ourselves', of being 'us', belonging to us, and that "we want it that way, we want it this way (The emphasis here is on our attachment to the notion of 'we', 'ourselves', 'ours' or 'us'. To conclude, the adherence to the 'self' or 'selves' in us leads to 'the arising of suffering which burns with bright glow in itself". The next problem is the problem of 'attā' (self) and 'anattā' (not self or having no self) which is another major matter to be considered.

We may merely conclude here that what prevails in life is just this chaotic mass of rising glow in which the feeling of being 'I' and 'mine' or 'we' and 'ourselves' or 'ours' (in short, attā) is hidden.

นิพพาน :

ความนำอิศรยบางประการของนิพพาน

เมื่อมันมีตัวเราอยู่ในตัวเอง ช่วงเวลาที่ลึกลงไป ๆ เท่านั้น ไม่มีตัวอื่นใดนอกจากนี้ มีแต่กลุ่มธรรมชาติที่จับกลุ่มรวมตัวลุกขึ้นชั่วคราวแล้ว ใครเล่าจะเป็นตัวหลุดพ้น หรือเป็นตัวเจ้าทุกข์ที่ขอร้องพ้นทุกข์? ใครมาจากไหนเล่าที่จะเป็นตัวลุนิพพาน **ไม่มีเลย !** โดยประการทั้งปวง. สิ่งที่จะมีได้ ก็แค่เพียงสองสิ่งเท่านั้น คือกลุ่มทุกข์ที่ลึกลงไป ๆ อยู่กับความดับสนิทไปแห่งกลุ่มนั้น ๆ เท่านั้นเอง. ไม่มีตัวคนผู้ทุกข์ หรือตัวคนผู้ดับทุกข์ ส่วนที่เรารู้สึกกันว่ามีนั่นแหละคือตัวกลุ่ม ทุกข์ที่ลึกลงไปอยู่. ตัวความลึกลงก็คือตัวความรู้สึกนี้เอง. ความรู้สึกมีหลาย ๆ อย่าง ตัวความลึกลงก็มีหลาย ๆ อย่าง เมื่อรวมตัวกันเข้าเป็นก้อนหรือกลุ่มแห่งความลึกลง มันก็ลึกลงอยู่ได้ และช่วงเวลาหรือตลอดเวลาที่ความรู้สึกที่เป็นความหลงอันนั้นหล่อเลี้ยงไว้เท่านั้น.

รวมความว่า มันไม่มีตัวตนมาตั้งแต่ต้นมีตั้งแต่ไหนต่อไหนมาแล้ว กลุ่มชีวิตซึ่งในนั้นมีจิตเป็นตัวที่รู้สึกสิ่งต่าง ๆ ตามแต่สิ่งที่มากระทบ มันก็เป็นเพียงของที่มีชั่วคราว ๆ แต่ถ้อยจนติดกัน มีความรู้สึกหรือสำคัญตัวเองว่าเป็น “ตัวตน” เป็นของประจำไปในตัวและเป็นตัวความทุกข์เสียเองเสร็จ. ความจริงผู้เป็นเจ้าทุกข์หาไม่มี มีแต่กลุ่มก้อนแห่งความทุกข์ แต่เผชิญมีสิ่ง ๆ หนึ่งในกลุ่มนั้นมีความรู้สึกได้ และออกมารับเอาว่าตัวเองเป็นตัว ทั้งที่ตัวเองก็เป็นของที่ลึกลงไปชั่วคราวเหมือนกัน.

Since there is this sense of being or having a 'self' in us during the time of the rising glow only and apart from it there is nothing else except the group of natural cravings which group together only to rise momentarily, who then is to be the liberated one? Or who will be the sufferer who pleads to be liberated from suffering? Who then will be the one who reaches or gains 'nibbāna'? There is no one by all respects! There are only two things which can be found to exist: the group of suffering that arises to glow brightly and the total extinguishing of the group only. There is no individual person with a real self that suffers; or there is no one with a real self that extinguishes the suffering. As for our feeling that there is a 'self' in us that suffers, that feeling itself is the suffering itself which rises to burn with bright or fiery glow. The suffering is the feeling itself or the feeling is the suffering itself. There are many kinds of suffering and there are also many kinds of rising or arising. When both are grouped together, they form a mass or a group of rising glow and is able to exist persistently so long as we feed it with delusion.

Conclusively speaking, there is no 'self' right from the beginning. In life there is a mind in it, which perceives all the various things that come into contact with it. The mind is something that functions within the duration of moments but the functionings are so frequent that they get stuck together allowing the mind

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

นี่จึงสรุปว่า ตามความจริงแล้ว หามิตัวผู้ทุกข์ไม่. แต่เรา
ยอมให้ว่ามี ก็โดยถือเอาตามความรู้สึกของสิ่งที่รู้สึกได้ในสิ่งนั้นอัน
รวมอยู่ในกลุ่ม ๆ นั้น. โดยทำนองเดียวกันอีก เรายอมให้ว่ามีผู้
อยากพ้นทุกข์ ภายหลังจากที่มันรู้สึกว่าเป็นทุกข์ แต่มันหาไม่รู้ไม่
การที่จะพ้นทุกข์ได้ก็คือ **“การฆ่าตัวเองเสีย”** ซึ่งหมายถึงการดับ
ความรู้สึกว่าตัวตน ซึ่งเป็นตัวชีวิตที่ถูกโพล่ง ๆ นั้นเอง. หรือกล่าว
อีกอย่างหนึ่งก็คือดับตัวเองเสีย. (ความจริงตัวเองไม่มีอยู่แล้ว แต่
มาามีความรู้สึกเกิดขึ้นยึดถือว่าตัวเองมี มันจึงเกิดมีตัวเองขึ้น. การ
ดับตัวเองจึงคือการดับความสำคัญผิดอันนั้นเท่านั้น).

to develop a feeling of regarding itself as being a 'self' or something regular in itself and it is a suffering well complete in itself. The fact is that there is no real sufferer (in the context of individual human being), there is only group of mass of suffering, but it just happens that one thing from the group is capable of having feelings, and admits itself to be a 'self' even it is also something which glows only momentarily.

Thus it is to be concluded that according to fact, since there is no existence of 'self', there is no real sufferer, but we are willing to assume that there is, because we hold on to the feeling of the thing coming from the group of mass of suffering. In the similar way, we are willing to accept that there are people who want to be liberated from suffering after having experienced suffering themselves. However little do people realise that for them to be free from suffering, they need to 'kill' themselves, which means that they have to kill or extinguish the feeling of having or being 'self' first, or in other words, they are to extinguish their own 'selves'. (In reality, that 'self' or 'selves' never exist, it arises because people cling to the feeling of having or being a 'self', thus 'self' comes into existence for them. The extinguishing of one's own sense of being a 'self' is the extinguish of the false view only)

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ใครจะเป็นผู้ดับ ? ตอบว่า ก็ใครเล่าเป็นผู้รู้สึกว่ามีตัวตน
ผู้นั้นแหละจะต้องดับ, ก็เมื่อสิ่งที่รู้หรือสำคัญสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนว่าเป็น
ตัวตน ก็เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนเสียเองเหมือนกัน เป็นแต่ตัวความโหลง
เช่นเดียวกันแล้ว, ความรู้สึกที่อยากจะดับทุกข์ หรือกล่าวอีกอย่าง
หนึ่งก็เรียกว่า ผู้ที่จะอยากจะพ้นทุกข์นั้นก็ไม่ใช่คนอื่นไปได้อีก
นอกจากจะเป็นตัวชีวิตหรือตัวความโหลงอย่างเดียวกันอีกนั่นเอง.
เมื่อใด “ตัวรู้สึก” ตัวนี้ รู้แจ้งเห็นจริงว่าตัวมันเองไม่มี เมื่อนั้น
ตัวมันเองจะดับลง และนั่นแหละคือที่สุดแห่งความทุกข์ มันมีที่สุด
แห่งความทุกข์ หรือถึงที่สุดแห่งความทุกข์ได้ โดยไม่ต้องมีผู้ถึง.
ทั้งนี้เพราะว่า อะไร ๆ ก็ตาม ในกลุ่มที่ถูกโหลงกันขึ้นเป็นตัวชีวิต
ขึ้นมา มันเป็นเพียงของที่ถูโหลง ๆ ขึ้นด้วยอำนาจเหตุปัจจัย
ปรุงแต่งทั้งนั้น ซึ่งตามความจริงแล้วเราไม่อาจเรียกมันได้ว่าเป็น
ตัวตนเลย. แต่มันเกิดเรียกเป็นตัวตนกันขึ้นในตัวมันเอง และมัน
ในขณะนี้ ก็คือเราท่านทั้งหลายที่ยังกำลังสำคัญว่าตัวเป็นตัว และ
ต้องการความพ้นทุกข์อยู่ในบัดนี้ทุก ๆ คนนี่แหละ.

Who is going to be the one who does the extinguishing? The answer is whoever feels that he or she has a 'self' must be the one who performs the extinguishing. When people mistakenly regard something which has no 'self', it is merely a spot of brightness that glows momentarily. Those who want to have their suffering extinguished or in other words, those who want to be free from 'dukkha' (but still cling to the feeling of being 'I' or 'mine') cannot be any other things except the spot of life or bright glow in the same way as other things. Whenever 'feeling' itself knows and sees clearly that there is no 'self' in it, that is the moment when it (the feeling itself) will get extinguished and that is the end of 'dukkha' or suffering. So, there is such a thing as the end of suffering. Actually the end of suffering or 'dukkha' can be reached by not having to have someone who reaches it. This is because anything at all from the group that rises to become life itself is merely something that arises by the power of the concoction of various causes and factors which, in real fact, we may not be able to call it as being a 'self' at all. (So, a living human being is actually a composition of natural elements such as earth, water, wind and fire and also other factors; thus there is no real 'self' in a human being. So when an individual human being reaches 'nibbāna', since he has no real 'self' but is composed of natural elements, we may say that it is not 'he' who reaches 'nibbāna' but a group of natural elements with 'pañca-khanda'

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

สรุปความอีกครั้งหนึ่ง ก็คือ **ความดับสนิทของความทุกข์ จะมีได้ก็โดยดับตัวผู้ที่ต้องการจะดับทุกข์นั้นเสีย.** เพราะว่าตัวความทุกข์กับตัวผู้อยากจะพ้นทุกข์นั้น เป็นตัวเดียวกัน. ไม่มีบุคคลผู้ทุกข์ หรือผู้อยากพ้นทุกข์ที่แท้จริง เพราะนั่นคือตัวเดียวกันกับตัวความทุกข์, มันไม่มีตัวพ้นทุกข์ที่แท้จริง เพราะนั่นเป็นตัวเดียวกันกับตัวความสลายตัวเองของความทุกข์ มันมีแต่ตัวทุกข์ กับตัวความทุกข์ที่ดับสลายลงไปอย่างสนิทเท่านั้น.

ส่วนตัวบุคคลที่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้นั้น เป็นเพียง “ตัวความหลงใหล” ที่รวมอยู่ในตัวทุกข์ในฐานะที่เป็นตัวทุกข์เสียเองด้วยส่วนหนึ่ง. และตัวความ “หลงใหล” ตัวนี้เอง ที่ได้สร้างตัวเองให้เป็นบุคคล เป็นเรา เป็นเขา ขึ้นมา, ถ้าผู้สงสัยจะเพ่งให้หนักเข้า ๆ จนเข้าถึงความจริงอันสุขุมอันนี้แล้ว ก็จะหมดสงสัยและหมดปัญหาดังที่ถามไว้ข้างต้นนั้น,

(the Five Groups of Existence) that reach 'nibbāna'. That is why it is said that the end of suffering can be reached by not having to have someone who reaches it.), but we are so used to call or regard each other with the feeling of having a 'self' that we actually believe and get clung to this sense of being or having a 'self' or being 'I' or 'mine', and yet everyone of us wants to be free from suffering now.

Again we may conclude that the total extinguishing of suffering can happen by extinguishing the one who wants to extinguish his own suffering because the suffering itself and the person who wants to be above suffering are one and the same thing. There is no individual sufferer or in other words, there is no real living human being (because there is no 'self') who wants to be free from suffering. The real sufferer does not exist. (in the context of 'self'). The Five Groups of Existence (pañca-khanda) perform the function of perceiving suffering in a human being; they are also known as the Five Aggregates which consist of corporeality (rūpa-khanda), feeling (vedanā-khanda), perception (sañña-khanda), mental formation (saṅkhāra-khanda) and consciousness (viññāṇa-khanda). It is these Aggregates in a human being that 'feel' the suffering but we tend to feel that it is our 'selves' that feel the suffering, which is the normal thing for us to do. The sufferer and

นิพพาน :

ความนำอิศรารับบางประการของนิพพาน

ในที่นี้ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า **ความดับทุกข์จะมีได้ก็ต่อเมื่อ
ดับตัวความอยากหรือผู้อยากจะพ้นทุกข์เสียให้ได้เท่านั้น.** เพราะ
ว่าตัวนั่นเองเป็นตัวทุกข์ ! โดยไม่ต้องมีอิตตา ไม่ต้องมีบุคคล.

เมื่อมาถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าระลึกได้ถึงการที่มีผู้หวัระเยะ
ว่า พุทธศาสนานั้น จะดับทุกข์ได้ความสุข ก็ต่อเมื่อตายลงหลุม
หรือถูกเผาเป็นขี้เถ้าไปแล้ว แต่ข้าพเจ้ารู้สึกว่ ผู้กล่วนั้นเองกลับ
นำหวัระเยะกว่า ช่างกระไร, ช่างหมายเอาแต่ไฟที่เชิงตะกอน
และถ่านเถ้าเฉพาะแต่ที่นั่นเอาเสียทีเดียว.

the suffering are really one and the same thing. Since there is no real person (there are just the Five Aggregates and no real self) who wants to be free from suffering, thus there is also no real person who is free from suffering (it is the Five Aggregates which are free from suffering). What prevail then are the arising suffering and the total extinguishing of suffering. As for the individual 'self', it is merely a delusion and it is this delusion or delusive feeling that helps to create the sense of having a 'self' in us. So I wish to stress upon the point that it is only possible for us to extinguish suffering when we extinguish our craving or our own 'selves' that crave to be free from suffering because the sense of being a 'self' itself is the real suffering.

I can remember that once someone used to laugh because of his belief that Buddhism can extinguish suffering and reap happiness only when the believer actually dies or is being cremated to become ashes. I think he is the one who ought to be laughed at. Clearly he does not understand Buddhism.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า เมื่อใดความลุ่มหลงของชีวิต (โดยเฉพาะคือภวังคจิต อันประกอบด้วยฐานที่ตั้งแห่ง อวิชชา ตัณหา อุปาทาน และผลกรรม) มาดับเย็นไปด้วยกันด้วยอำนาจ อรหัตตมรรคญาณแล้ว เมื่อนั้นก็ยังเหลือแต่ซากเถาถ่านคือกาย และตัวความรู้สึกบางอย่างของกายชนิดที่ไม่ใช่ตัวความลุ่มหลงหรือ ตัวกิเลส. เมื่อกล่าวตามโวหารธรรมคา ที่คือบุคคลผู้บรรลुพระ อรหันต์แล้ว แต่ยังไม่ตายนี้เอง. คือผู้ที่ยังเหลือแต่เถาถ่านไม่มีไฟ ที่ลุกแต่ดับเย็นสนิทแล้ว. ถ้าผู้หิวเราะ ได้มองเห็นซากหรือเถาถ่าน ชนิดนี้คงหยุดหิวเราะเป็นแน่ ผู้ที่ “ดับ” แล้วคือพระอรหันต์ ผู้ที่ เริ่มดับลงบ้างแล้ว คือพระอริยบุคคลขั้นต้น ๆ คือพระโสดาบัน สกทาคามี และอนาคามี. ส่วนผู้ที่กำลังลุ่มหลง ๆ อยู่ คือปุถุชน เราท่านทั้งปวง.

I have already mentioned that whenever the rising glow of life (especially the 'bhavaṅga-citta' or the subconscious mind which is composed of the base for ignorance, craving, attachment, and fruit of kamma) gets extinguished by the power of the insight from the path of Arahantship (Arahatta-magga, Nāṇa), that is the moment when all that still remain will be just the 'ashes' and 'charcoals' which are :- the body and some kind of feeling of a kind of 'body' which is not the rising glow or mental defilement. In the ordinary language, that would mean 'someone who has already attained 'arahantship' but is still well alive'. He still retains the 'ashes' and 'charcoals' but there is no fire rising, only total coolness prevails. If the person who used to laugh at Buddhism would most certainly stop laughing if he were to set his eyes on this kind of 'ashes and charcoals'. The person who begins to get extinguished partially is 'ariyapuggala' or noble individual of the initial stage. The 'ariyapuggala (s)' consist of the 'Sotāpanna', (the stream-enterer), the 'Sakadāgāmi' (the once-returner), the 'Anāgāmi' (the non-returner) and the 'Arahanta' (an Arahant or the worthy one). As for those who are rising with fiery glow, they are ordinary people like all of us.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ผู้ฟังอาจจะประหลาดใจบ้างในส่วนตัวว่า ความดับทุกข์คือการดับชีวิตเสีย. และการดับชีวิตนี้ไม่ต้องการตาย. เพราะตัวชีวิตที่แท้จริง ย่อมหมายถึงตัวความโพล่งขึ้นและโพล่งอยู่ของกลุ่มทุกข์. ในโลกนั้นนอกจากกลุ่มต่าง ๆ ที่ลุกโพล่งอยู่อย่างนี้แล้วไม่มีอะไรอีก. และความโพล่งนั้น ต้องเป็นความโพล่งแห่งโลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งมีอวิชชาเป็นผู้จุด และมีตัณหาเป็นผู้เลี้ยงไฟดังกล่าวนมาแล้วข้างต้น. มันจุดให้ลุกโพล่ง ๆ อยู่เช่นเดียวกับเราจุดไฟธรรมดาให้ลุกโพล่งอยู่ และเต็มไปด้วยความร้อน. ไฟชีวิตก็เหมือนกัน ร้อนที่ตาที่หู ที่จมูก ที่ลิ้น ที่กาย และที่ใจ ไฟที่กำลังลุกโพล่ง เราหาความเย็นมิได้ ฉนใด. ชีวิตที่กำลังโพล่ง ๆ ก็หาความเย็นมิได้ ฉนนั้น. ฉะนั้นจึงเป็นอันกล่าวได้สั้น ๆ ว่า ชีวิตคือความทุกข์. มันเป็นอันเดียวกันแท้ ! และความดับแห่งชีวิต คือความดับแห่งความทุกข์ ความรู้สึกของกายที่เหลือเป็นซากอยู่ จะได้รู้สึกรสแห่งความบรมสุขนี้ ตลอดเวลาที่มันยังไม่แตกดับ และในชาตินี้เอง. แต่ฉันนี่เองเป็นเหตุให้บางคนพึงผิด และเข้าใจไปว่าสุข ต่อเมื่อได้ผ่านเชิงตะกอนไปแล้ว.

Listeners may be perhaps surprised or puzzled when I say that the extinguishing of suffering is the extinguishing of 'life' or 'self'. Actually this kind of extinguishing does not involve death because the real life here means the arising and persistently burning glow of groups of suffering. In this world, there is nothing else except this rising glow of fire, and it is the glowing fire of greed (lobha), hatred (dosa), and delusion (moha), all of which are being ignited by 'avijjā' (ignorance) and fed by 'taṇhā' (craving). These two factors, 'avijjā' and 'taṇhā', ignite the flame in the same way as we ignite an ordinary fire and let it rise in fiery glow, full of heat. The fire of life is the same. We feel hot at the eyes, the ears, the nose, the tongue, the body and the mind (or heart). We cannot seek coolness in a fire. Similarly, we cannot perceive any coolness in a life that burns ardently. To make it short, we may say that life is suffering. Life and suffering are the same thing. The extinguishing of life is the extinguishing of suffering. After the burning and extinguishing (of mental defilements or 'kilesa'), the living body that still remains is able to feel the 'taste' of supreme happiness or bliss in this present life span or throughout the time that the body itself has not yet broken down.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ไฟทุกข์ หรือไฟชีวิตที่โพล่งขึ้นนี้ เป็นสิ่งที่ดับได้. มันดับได้
อย่างสนิท. ทั้งนี้เพราะว่า **“ตัวความดับ”** เป็นสิ่งที่มีอยู่เอง มีอยู่
โดยความเป็นประธานตลอดกาลละหะณะอันไม่มีที่สิ้นสุด และเป็นของ
“ใหม่” หรือเป็น **“ปัจจุบัน”** อยู่เสมอตลอดอนันตกาล. ตัวทุกข์
หรือตัวชีวิตต่างหาก ที่เป็นเพียงสิ่งที่จรมาปรากฏเป็นครั้งคราว.
คือตัวอวิชชาหรือความไม่รู้ จับกลุ่มกันเข้าจุดตัวเองให้ลุกเป็น
ดวงไฟ หรือดวงชีวิตขึ้น และที่แท้ก็คือดวงทุกข์นั่นเอง, มีการทุกข์
ทรมานในตัวเอง แล้วก็มีการเซ็ดหลาบ หรือความฉลาดเกิดขึ้นใน
ตัวเอง กลายเป็นวิชาขึ้น และรู้จักความดับทุกข์ หรือดับตัวเอง
เช่นเดียวกับที่อวิชชารู้จักจุดตัวเองขึ้นเหมือนกัน.

เราจะเห็นได้ว่า ตัวความว่างอย่างยิ่ง หรือตัวความดับทุกข์
ไม่มีทุกข์นั้นมิอยู่เอง แล้วมีมาก่อน. ดวงชีวิตหรือดวงทุกข์ต่างหาก
เป็นตัวจรมาปรากฏขึ้น มาตั้งอยู่แล้วมาสลายตัวดับไปอีก ส่วนตัว
ความว่างก็มีอยู่เองอย่างเดิมตลอดเวลา.

The fire of suffering or the fire of life that rises in bright glow is something that can be extinguished. It can be completely put out because the extinguishing itself is something that already exists by itself and presides throughout place and season (time) unceasingly. It is something 'new' or something that belongs to 'the present' all the time. It is suffering or life that comes wonderingly to appear periodically. 'Avijjā' or ignorance gathers together to ignite itself to give rise to a spot of fire or life, which in fact, is a circle of suffering. There is pain and suffering in it and there are lessons to be learned from it. Cleverness emerges out of it and that becomes 'vijjā' or knowledge which knows about suffering and the extinguishing of suffering or the extinguishing of its own self in the same way as 'avijjā' knowing about igniting itself.

We will be able to notice that the most supreme state of being void comes into existence by itself and it exists before everything else. It is the spot (or circle) of life or suffering itself that appears and persists in the 'scene' only to 'dissolve' and become extinguished later, as for the condition of being void (or voidness, let it be called so) or empty, it still exists and remains as before all throughout the time.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

แต่ว่าเมื่อตัวชีวิตหรือตัวทุกข์ที่จรมานใหม่ ทำการสลายตัวดับลงไปนั้น คุณคล้ายกับว่าสร้างความดับกันขึ้นใหม่ และทั้งเมื่อดับครั้งใหม่นี้ ตัวความดับก็เข้าร่วมกับความดับอันเก่าที่มีอยู่ทั่วไปเลยทำให้เกิดเป็นการกล่าวอย่างบุคคลาธิษฐาน (Personalization) ขึ้นว่า เราเข้านิพพาน, เข้าร่วมในนิพพาน หรือเข้าร่วมกับพระเป็นเจ้าหรืออาตมัน (Soul) เข้าร่วมกับปรมาตมัน (Universal soul)

ขอให้ตั้งต้นคิดใหม่อีกครั้งหนึ่งว่า สภาพที่เป็นตัวความดับหรือความว่างอย่างยี่งี้ มันมีอยู่ก่อน, และความทุกข์จรมานใหม่เป็นคราว ๆ อย่างไร. เรามาพิจารณากันด้วยการเปรียบเทียบกับเรื่องโลกหรือวัฏธุรรรมตานี้เอง.

สมมติว่า ถ้าโลกนี้ ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวทั้งหมด รวมทั้งสสารอื่น ๆ ทั้งหมด เช่น อากาศ ใต้น้ำ เป็นต้น ทั้งสากลจักรวาลนี้ เกิดดับสลายดับสนิทกันไปหมดด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ; แล้วอะไรจะเหลืออยู่ เราก็จะพบความว่างเหลืออยู่.

ความว่างนี้มีอยู่ก่อนหรือเพ็งมี ? ถ้าตอบเร็ว ๆ หรือขึ้นเดียวก็ต้องว่าเพ็งมี, เพราะก่อนหน้านี้ สิ่งเหล่านี้มันมีอยู่ มันไม่ว่าง. ถ้าคิดทบทวนให้หลายชั้นลงไป ก่อนแต่สิ่งเหล่านี้จะมีขึ้น

However, each new suffering is followed by new extinguishing. This new extinguishing combines with the old extinguishing found prevailing generally and leads us to speak in the context of personalization such as “We enter nibbāna”, “We get merged in nibbāna” or “We are merged with God or soul” or “We enter into the merging with universal soul”.

Assuming that the world, the sun, the moon, and all other planets including other matters such as air and vapour, for examples, in the universe happen to go extinct completely due to one reason or another, what then still remains? Voidness or the state of being void or empty.

This emptiness – does it exist long before all things comes into existence or is it a recent thing? A quick answer would be a recent thing because before this, the universe is not void or empty. However, upon deeper reflection, before the planets, the sun, the moon and all the other things come into existence, there must be nothing in the universe. Nothing existed before something came into existence. So there was emptiness before something appeared. There was emptiness before the appearance of the sun, the moon etc... So, which side

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เล่า มันก็ต้องคือความไม่มีอะไรนั่นเอง. มันต้องไม่มีอะไรอยู่ก่อน แล้วจึงมีอะไรขึ้นมาได้ แล้วจึงกลับไม่มีได้อีก. ฝ่ายไหนเป็นของถาวร ฝ่ายไหนเป็นของชั่วคราว ? ทุกคนก็พอจะเห็นได้ว่า ความมีเป็นของชั่วคราว. ส่วนความไม่มีอะไรนั้นเป็นของถาวรอยู่ตลอดไป. แต่ว่าในขณะที่เกิดความมีขึ้นมาแทรกแซงนั้นความไม่มีได้หลบตัวซ่อนอยู่หลังฉากแห่งความมีนั่นเอง. และเป็นตัวเดียวกันตลอดสายอนันตกาล ไม่รู้จักเกิด ไม่รู้จักดับกับใคร, และเป็นของปัจจุบันอยู่เรื่อย ไม่มีอดีตอนาคตกับใครเป็น. เราลองปิดดวงอาทิตย์ทิ้งเสียทีหรือ ความมืดซึ่งเป็นตัว **“ปัจจุบัน”** จะปรากฏตัวทันที ไม่ต้องสร้างขึ้น. มันไม่ปรากฏตัวชั่วเวลาที่ดวงอาทิตย์หรือแสงสว่างปรากฏอยู่เท่านั้น. นี่เป็นตัว **“ปัจจุบันธรรม”**

อย่างโลกหรืออย่างวัตถุ ซึ่งจัดเป็นฝ่าย Physics ส่วนฝ่ายที่ไม่ใช่วัตถุ มีแต่ปรมาตมธรรมอันละเอียด อันเราไม่อาจสัมผัส มันได้ด้วยอายตนะ นอกจากจะสัมผัสได้ด้วยปัญญาอย่างเดียว ซึ่งเรียกว่า Meta – Physics นั้น, ก็คล้ายกัน หรือทำนองเดียวกัน.

is permanent and which side is temporary: emptiness or the existence of all things and matters? Everybody is likely to be able to discern that the appearance of all things are of a temporary nature while the absence or non-existence (emptiness) of all things is of a permanent nature; but at the moment that the 'birth' of all things in the universe occurred to intervene the scene, the emptiness made way and hid itself behind the scene. The presence of all things and the absence of all things are just two sides of the same coin. Both make up the 'present'. Take away the sun now, and darkness descends now. The darkness becomes the present phenomenon; it needs no one to create it. It does not appear only during the time when the sun appears. This is the 'present-infinite Dhamma.

Physics is a field of knowledge which has to do with material things, as for the non-material side, we have what we call 'paramattha-dhamma' (realities in the ultimate sense) which is very refine and cannot be contacted by the 'ayatana' or they external physical senses except by wisdom (pañña) only. Some call it 'meta-physics'.

ตัว “ปัจจุบันธรรม” หรือตัวความว่าง ไม่มีอะไรอย่างยิ่ง
อันเป็นสภาพอันดับสนิทแห่งความทุกข์นั้น มันมีอยู่ทุกเมื่อ ! รอ
เราอยู่ทุกเมื่อ ! สดชื่นอยู่ทุกเมื่อ ! มันไม่ต้องตั้งตัวหรือมีตัวอยู่ แต่
ก็มีพร้อมอยู่เพื่อดวงชีวิตนี้ทุกเมื่อ. มันเป็นอมตธรรม (สิ่งที่ไม่รู้จัก
ตาย), เป็นอนันตภาพ (สิ่งที่มีอยู่ทุกเมื่อ), และเป็นอสังขตธรรม
(สิ่งที่อะไรแต่ละต้องหรือจัดการกับอะไรมันไม่ได้). เมื่อใดดวงชีวิตหรือ
กลุ่มก้อนแห่งไฟทุกข์ไฟกิเลสมาดับลง เพราะอำนาจกิเลสคลายตัว
เพราะใช้คหฬและเกิดความรู้ขึ้น และดวงชีวิตดับลง สภาพอัน
ศักดิ์สิทธิ์หรือกายสิทธิ์นี้ ก็ปรากฏแก่ความรู้สึกของกายที่เหลือเป็น
ซากอยู่ จนกว่ามันจะสลายไปอีกเป็นครั้งสุดท้าย. การดับของชีวิต
หรือดวงชีวิตนี้เป็นฝ่าย Meta – Physics, และการดับหรือการ
สลายของกาย เป็นเรื่อง Physics, การดับแห่งความทุกข์หรือไฟ
แห่งกิเลสนั้น ก็เป็นไปได้ในกายนี้ ตั้งอาศัยในกายนี้ มีอยู่ในกายนี้
เช่นเดียวกันกับตัวทุกข์ หรือตัวชีวิต.

‘Paccubaṇa-dhamma’ or the Present Infinite Dhamma is supreme emptiness which results from the complete extinguishing of suffering and it is to be found at any time. It waits for us at any moment and remains fresh all the time. It needs not establish itself and it needs not have a ‘self’ but it is there ready for this life at any time. It is ‘amata-dhamma’ (thing that never dies); it is also ‘anantabhab’ (thing that exists all the times) and it is also ‘asaṅkata-dhamma’ or the unconditioned thing or thing which nothing can influence, concoct or manipulate). Whenever life or the mass of the fire of suffering and desires get extinguished because the power of mental defilements becomes so weakened that it finally goes extinct, cleverness surfaces while suffering dies down. This miraculous condition appears to the feeling or perception of the living body which still remains until some day it breaks down to return to nature as natural elements. This kind of the extinguishing of the mind or the spot or cycle of life belongs to meta-physics while the extinguishing or the breaking down of the body is a matter of physics (or biology and chemistry?). The extinguishing of ‘dukkha’ or the fire of desire or ‘kilesa’ occurs within this human body of ours, establishes itself in this body and exists in this body just like suffering or life itself.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ได้ชัดขาดแล้วว่า **ทุกข์กับความดับทุกข์นั้น พระองค์บัญญัติไว้ในกายอันยาววาหนึ่ง ซึ่งมีพร้อมทั้งสัญญาและใจนี้เอง** ทุกข์อยู่ที่ไหนต้องดับทุกข์ที่นั่น. เกิดที่ไหนต้องดับที่นั่น ขึ้นทางไหนต้องลงมาทางนั้น ! และเราก็เชื่อกันอยู่ทั่วไปแล้วว่า นิพพานอยู่ในเรา. แต่เรามักจะกล่าวตาม ๆ กันไป ทั้งที่ไม่รู้เลยว่ามีอยู่อย่างไร. จะถามเขาต่อไปอีก ก็ไม่ทราบว่าจะถามอย่างไร, ความสนใจเลยดับไปตาม.

นิพพานหรือความดับทุกข์มีอยู่พร้อมแล้ว สำหรับชีวิตทุก ๆ ชีวิต ! ข้อนี้เช่นเดียวกับความดับรออยู่พร้อมแล้วสำหรับตะเกียงทุก ๆ ดวง แต่เพราะชีวิตยังมีตน ยังไม่อาจรู้จักความดับอันนี้ จึงเพลนอยู่ในการโพล่ง เพราะได้เชื้อใหม่ ๆ แปลก ๆ อยู่เสมอ มันจึงดับลงไม่ได้ ชีวิตดับลงไม่ได้มันย่อมหมาถึงความที่ทุกข์ดับลงไม่ได้. (อย่าลืมว่าชีวิตคือกลุ่มแห่งไฟกิเลสและไฟทุกข์) ความดับมีรออยู่เสมอ แต่ความทุกข์ไม่เข้าหามันเอง.

The Buddha had said that suffering and the cessation of suffering could be found in this nearly two-meter-long body of ours which was ready with perception or 'saññā' and the mind; where suffering lies, there the extinguishing must be implemented; whichever place it is found, there it must be extinguished. Which way it ascends, from that way it must descend. And we generally believe that 'nibbāna' is in us but we do not even know how it comes to be in us. Even if we want to ask someone, we do not even know how to ask, so the interest simple dies out.

Actually 'nibbāna' or the cessation of suffering is ready to embrace every living human being. It is like every lamp that is ready to be extinguished, but due to the additional of new and strange combustible materials (meaning desires), thus the flame keeps on burning brightly and fails to reach the extinguishing point. Life or the fire of life cannot be extinguished is bound to mean the inability to extinguish 'dukkha' (do not forget that life is the group of the fire of 'kilesa' and 'dukkha'). The extinguishing is always waiting and ready for action but suffering or 'dukkha' simply never approaches it.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ไฟชีวิตที่มัวเปลืองอยู่กับเชื้อใหม่ ๆ เสมอ มีแต่จะลุกฮือกระพือขึ้น ไม่มีแม้แต่โอกาสที่จะหริ่งเพื่อบรรเทาความร้อน และเป็นช่องให้ได้หยังคิดหยังทราบถึงตัวเองว่า ตัวเองคืออะไร. ตัวเองเกิดมาอย่างไร และอยู่เพื่ออะไร ด้วยอาการอย่างไร, และในที่สุดจะต้องเป็นอย่างไร, เหล่านี้ไม่รู้ทั้งนั้น. ทั้งนี้เพราะชีวิตติด “รสของโลก” โลกนี้มีรส (Taste) และรสนั้นแปลก ๆ กันยิ่งนัก.

โลกคืออะไร? โลกคือชุมนุมแห่งชีวิต ชีวิตหนึ่ง ๆ ย่อมมีชีวิตมากด้วยกัน เป็นเพื่อนและสัมพันธ์กัน, และเรียกชีวิตเหล่านั้นที่ออกไปจากตัวเองว่า “โลก” ในการสัมพันธ์กันนั้น, ย่อมเกิดรสขึ้นต่าง ๆ และเรียกว่า “รสของโลก” ในที่นี้. ชีวิตติดรสของโลกนี้เองจึงไม่ยากอย่างใดหมด นอกจากดื่มรสนิดที่มันพอใจเท่านั้น ไฉนจะรู้ถึงความดับอย่างไรได้.

The fire of life which always indulges in the combusting power of new fuels will rise and burn persistently, it has no chance of reducing the heat and leaving no space for self-reflecting as to what it actually is, how it arises, for what purpose and in what manner it exists and what would happen to it in the end. It knows nothing because it already becomes addicted to the 'taste of life' or the 'taste of the world'. The worldly life has many kinds of tastes to offer and they are all the more exciting and strange to the senses.

What is meant by 'the world'? The world is an assembly of lives. Every life is bound to have many other lives related to it in the status of being friends, and one calls those lives apart from one's own self, 'the world'. In the interrelationship various 'tastes' are bound to arise, and here we call them 'the tastes of the world'. Life gets clung or addicted to these tastes of the world but it does not demand to experience all the tastes. It only chooses to indulge in the taste that it prefers. Therefore it does not know how to extinguish all the tastes.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ตา หู จมูก ลิ้น กาย เหล่านี้ เป็นสะพานหรือทางเดิน ที่ชีวิตนี้จะสัมผัส และติดอยู่ในชีวิตอื่น หรือโลก แต่ก็เป็หนทางที่จะให้เห็ดหลาบ หรือเกิดวิชชาความรู้ขึ้นพร้อมกันไปในตัว และในที่สุดเกิดความเบื่อหน่ายแสวงหาความดับหรือความหลุดพ้นได้. ในที่สุดก็จะเเฒเข้าหาความดับสนิท ด้วยความพอใจจริง ๆ เช่นเดียวกับเด็กน้อยเฒาเข้าหามารดา ฉะนั้น. และนั่นจะมีได้ก็ต่อเมื่อรู้จักโลกอย่างถูกต้องเสียก่อน.

การรู้จักโลก ก็คือการรู้จักตัวเองนั่นเอง, ฉะนั้นจึงต้องมองดูเข้ามาในตัวเองโดยเฉพาะ, การรู้จักโลกด้วยการรู้จักสิ่งอื่นนอกไปจากตัวเอง คือมองแต่สิ่งที่นอกตัวตัวเองนั้น จะทำให้รู้โลกได้แต่ในแง่ของ Physics. หากาาทำให้เรารู้ตามแง่หรือตามแนวแห่ง Meta Physics ซึ่งเราประสงค์ในที่นี้ในฐานะเป็นทางแห่งความดับทุกข์ได้ไม่.

The eyes, the ears, the nose, the tongue, the body and the mind form the 'bridge' or the path for the contact of life with 'tastes' and make life get addicted or clung to other lives or the world; but at the same time, it also paves the way for the learning of lessons of life, thereby leading to the arising of more knowledge (vijjā) in the process. However in the end a boredom arises which leads to the search for extinguishing and spiritual liberation. Finally the bored individual will 'emerge' to look for a complete extinguishing with true satisfaction in the same way as a frightened little child approaches the mother, and that will only happen when one knows about this world in that right and proper manner first.

To know the world is to know one's own self. Therefore we need to look into our own eyes especially. To know the world by knowing other things outside one's own self is to look only at those things outside oneself, that will be equal to knowing the world from the view point of physic only, not from the view point of meta-physics with which we aim to make it the base for the extinguishing of suffering.

นิพพาน :

ความนำอักษรย่อบางประการของนิพพาน

อีกประการหนึ่ง การรู้จักโลกในแง่แห่ง Physics นั้น ทำให้เราติดหรือเพติดอยู่ในรสของโลกยิ่งขึ้น หรือไม่รู้จักสร้าง. ส่วนการรู้จักโลกในแง่แห่ง Meta-Physics และตามแนวที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ไม่ติด, มีแต่จะหลุดจากโลก เข้าถึงความดับแห่งความทุกข์ได้โดยเร็ว. แล้วอยู่ในโลกนี้อย่างเป็นอิสระจากโลก ซึ่งเรียกว่า โลกุตตระ. เหตุฉะนั้น เราจำเป็นต้องศึกษาชีวิตในแง่นี้, ซึ่งในที่สุดเราจะได้พบและเข้าถึงตัว **“ปัจจุันธรรม”** ที่รอเราอยู่ทุกเมื่อ.

เราอาจศึกษาและรู้จักชีวิตได้ตามแง่อื่นอีกหลายแง่. ตามแง่แห่งอักษรศาสตร์ เรารู้จักชีวิตตามแต่คำแปลของศัพท์ว่า ชีวิตคืออะไร เป็นอยู่ยังไม่ตาย. นี้ช่วยเราได้ไม่น้อยเหลือเกิน อย่างมากก็ช่วยให้เรารู้จักชนชวามมากขึ้นเท่านั้น.

ตามแง่แห่งชีววิทยาหรือ Biology เรารู้ว่าชีวิตคือความที่เยื่อ Protoplasm ยังสดชื่นงอกงามอยู่ในตัวเซลล์ทุกตัว ที่กำลังประกอบกันเป็นร่างกายของเรา. นี้จะช่วยได้ก็แต่เพียงทำให้เรารู้จักเลือกอาหาร และวิธีรับประทานให้เป็นประโยชน์แก่ร่างกายมากที่สุดที่จะมากได้ หรือสามารถบำบัดโรคและบำรุงอนามัยได้ถูกวิธีเท่านั้น.

Another aspect about knowing the world from the view point of physics is that it only helps to make us even more attached to or bemused by the 'tastes' of life or world. As for looking from the point of view of meta-physics, it helps to get us detached and liberated from this mundane world, thus reaching the cessation of suffering even more quickly and enabling us to live freely in the so-called supermundane or 'lokuttara' world. Therefore we need to learn about the world from this point of view, and in the end, we will be able to discover and reach the 'present-indefinite-dhamma' which waits for us at anytime.

We may learn and know about life from other perspectives such as from the perspective of literature which has the word 'life' defined as 'still alive, not yet dead'. This really is of very little help to us, the most it does is to stimulate us to try harder only.

From the point of view of biology, we know that life is a state in which the protoplasm is still fresh in every single cell that composes the body. This knowledge only helps us in knowing about the selection of food and the right way of eating so as to provide the greatest benefit to the body; or it helps us to treat our illness and maintain a good health and good hygiene in the right manner only.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ตามแง่แห่งมนุษยวิทยาหรือสังคมวิทยา เรารู้จักชีวิตในฐานะเป็นสิ่งที่จะต้องดำรงตนอยู่ได้ โดยเนื่องกับผู้อื่นหรือสิ่งอื่น ๆ รอบ ๆ ตัวเรา ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถปฏิบัติต่อประชาชน หรือต่อมนุษยชาติได้ถูกต้อง มีความสะดวกสบายเท่านั้น. ยังมีในแง่อื่นๆ อีก แต่ก็คล้ายกันโดยเหตุที่เป็นไปแต่ในฝ่ายโลกียะ, ไม่ทำให้เราเข้าถึงความดับทุกข์ได้หมดจดสิ้นเชิง แม้เราจะต้องการ. ด้วยเหตุนี้ เราจะเห็นได้ว่า สำหรับผู้ที่ต้องการความเยือกเย็นอันแท้จริงสำหรับชีวิตแล้ว จะต้องชวนชวายศึกษาตามแง่แห่งปรมัตถธรรม.

แม้ว่าจะยังไม่สามารถละโลกียวิสัยไปได้ในบัดนี้ ก็ไม่มีผลอันใดเลยที่จะแสดงว่าเราไม่ควรที่ “ฟังหูไว้หู” ต่อเสียงแห่งปรมัตถธรรมเอาเสียทีเดียว. ทั้งนี้ก็เพราะว่า “ปัจจุบันธรรม” อันนั้น กำลังรอเราอยู่ทุกเมื่อ เช่นเดียวกับโชคดลากำลังรอคนฉลาดและขยัน ฉะนั้น.

From the perspective of humanity and sociology, we know about life in the status of being something which must be able to survive and carry itself properly in relation to other people or things around it. This knowledge about life will help us to know how to act or behave with regard to our fellow human beings and environment so that life may be full of conveniences and comfort. There are still other points of view or perspectives but they are all similar because after all, they are all the ordinary aspects of the mundane (lokiya) life, which do not help us to attain the complete cessation of suffering even if we want to. By this reason, we can thus discern that for those who yearn for the true ‘coolness’ of life, they need to strive to learn from the perspectives of ‘paramattha-dhamma’ or the Ultimate Realities.

Even though now we are still unable to abandon our ‘lokiya’ or mundane nature, it does no harm in not trying to ignore the message from ‘Paramattha-dhamma’ or ‘Dhamma of the Ultimate Realities’. It is because the ‘Paccubāṇa-dhamma’ or the ‘present-infinite-dhamma’ is always waiting for us to embrace it, just like material wealth and riches are always waiting for those clever and diligent people to fetch them.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ถ้ามีนักศึกษาบางคนรู้สึกว่าการศึกษาตามแนวทางโลกียะ
หมดรส เพราะล้วนแต่เป็นไปในแนวแห่งความวิ่งว่อนแห่งจิตใจ
เหมือน ๆ กันไปหมดแล้ว ข้าพเจ้าเข้าใจว่าไม่มีอะไรดีไปกว่าที่เขา
จะเสลี่ยมาจับการศึกษาตามแง่แห่งปรมัตถธรรมนี้ขึ้นมาพิจารณา
ดูบ้าง. ในชั่วชีวิตนี้เอง ! เราอาจศึกษาเรื่องชีวิตของเรา ให้จบได้
กระทั่งถึงฝ่ายโลกุตตรภูมิ ถ้าหากว่าเราได้ประครองชีวิตและการ
ศึกษาเรื่องชีวิตของเราไว้อย่างถูกต้องและไม่ประมาท.

ในที่สุดนี้ จะอย่างไรก็ตาม, เราย่อมพบความจริงอันใหม่
ด้วยกันทุกคนแล้วว่า ชีวิตนี้มีที่สิ้นสุด, มีที่มุ่งหมายเป็นอุดมคติ
คือ **ความปราศจากทุกข์โดยหมดจดสิ้นเชิงแท้จริง** ยังอยู่ก็แต่ว่า
เราจะเลือกเอาอย่างไหนเท่านั้น จะรีบไปเพราะน่าเบื่อ หรือจะอยู่
ก่อนเพราะแสนจะเพลิดเพลินดี. ส่วนการที่จะยังคงลุ่มหลง ๆ อยู่
แต่ต้องการให้เยือกเย็นแท้จริงนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้.

If there were to be learners who feel that education or learning in the trend of the mundane world is no longer 'tasty' because it is purely a matter of the fluttering of the mind, I think there is nothing better than his turning around to try to grasp the learning of Dhamma from the perspectives of 'Paramattha-dhamma', and try to make a good consideration of it. In this whole span of life, we may be able to learn about this matter of life till the end, even until we reach the super mundane sphere if only we are able to handle our lives and the learning of the matters of our lives in the right and un-careless way.

Anyway, in the end every one of us is bound to have to face with a new reality: Life has its end and it has what it aims at as an ideal which is to be truly and absolutely without suffering. What remains is for us to choose: to head for the complete cessation quickly because of boredom with the 'tastes' of life or to remain yet a little while because there is still much fun in life? As for the desire to keep the rising glow while at the same time craving for the real coolness of life, that will be something impossible to achieve.

นิ พ พาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ในโลกียวิสัย มีให้แค่ความลุกโพล่ง ๆ ส่วนโลกุตรวิสัย มีให้แค่ความเยือกเย็นแสนจะเย็นโดยไม่ต้องรดน้ำ, เปรียบดังไฟ ให้แต่ความร้อน น้ำให้แต่ความเย็น ฉนใดก็ฉนนั้น.

“ปัจจุบันธรรม” ซึ่งเป็นตัวความหยุดลุกโพล่ง ๆ นั้นมีอยู่ทุกเมื่อ, และส่งเสียงก้องตลอดจักรวาลอยู่เสมอว่า..

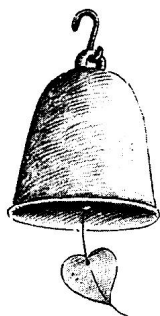
“ดูก่อนชีวิตทั้งหลาย ! ท่านทั้งหลายอยากจะดับเย็นสนิท หรืออยากลุกโพล่ง ๆ อยู่อย่างนี้ ? หรือว่าท่านยังเป็นเพียงหน่วยชีวิตที่ยังไม่รู้จักตัวเอง ว่าเหมือนกับดวงไฟที่กำลังมีอะไรหนุนให้ ลุกโพล่งอยู่กระนั้นหรือ ?”

In the 'lokiya' nature, what is being offered is only the hot, rising bright glow of the fire of life (or cravings and desires). As for the 'lokuttara' or super mundane nature, it offers coolness, so truly cool that no watering is needed. In the 'lokiya' or mundane world, fire gives only oppressive heat while in the 'lokuttara' or supermundane world, water offers very soothing coolness.

“Paccubaṇa-dhamma” which is the halting or ceasing of the rising burning glow, is present all the time and it always echoes loudly throughout the universe that.

“O all living beings! Do you all want to be ‘extinguished’ and feel absolutely cool, or do you wish to rise in burning glow? Or are you still merely a unit of life which does not know itself that it is the same as a spot of fire which has something to support it so that it rises in brightly glow?

THE DAWN OF NIBBĀNA

รุ่งอรุณของนิพพาน

นิพพาน :

ความนำอิศการบางประการของนิพพาน

สัมมาทิฐิ หรือมิจฉาทิฐิก็ตาม มีอยู่เป็นชั้น ๆ ซึ่งอย่างน้อยที่สุด ก็พอจะแบ่งได้เป็น ๓ ชั้นด้วยกัน. มิจฉาทิฐิที่ทำให้โลกให้ระส่ำระสายในสภาพปัจจุบัน, และสัมมาทิฐิที่จะแก้ไขให้หายไปได้ ล้วนแต่เป็นมิจฉาทิฐิหรือสัมมาทิฐิในขั้นต้น. แต่อย่างไรก็ตาม มิจฉาทิฐิขั้นต้นหรือชั้นหยาบนี้ ย่อมมีมูลฐานมาจากชั้นละเอียด อันเป็นของอยู่ในส่วนลึก หรือเป็นรากเง่าเป็นธรรมดา.

สัมมาทิฐิหรือความเข้าใจอันถูกต้อง อันทำให้เกิดการกระทำอันถูกต้อง โดยประการทั้งปวง, นับตั้งแต่ถูกต้องอย่างวิสัยโลก ๆ และสูงขึ้นไปจนกระทั่งที่เป็นขั้นเหนือวิสัยโลก. มิจฉาทิฐิคือความเข้าใจผิดจากความเป็นจริง ทำให้เกิดการกระทำที่ผิดโดยประการทั้งปวงเช่นเดียวกัน จัดเป็นสิ่งที่ตรงกันข้าม.

‘Sammā-diṭṭhi’ (right view) or even ‘micchā-diṭṭhi’ (false view) consists of various levels which at least can be divided into three levels. The false view or ‘micchā-diṭṭhi’ which makes the world chaotic as can be seen from the present condition and the right view or ‘sammā-diṭṭhi’ which cures the world of such ills are purely the false and right views at the initial stage respectively. Anyway both views of the initial or coarse level are bound to have basic causes from a refine level – causes which, as causes commonly are, lie deep and form the basic roots of both views.

‘Sammā-diṭṭhi’ is the right view or right understanding which leads to right action by all respects, beginning with the rightness at the mundane level and ascending to the level above or beyond the mundane nature. ‘Micchā-diṭṭhi’ is the wrong understanding about the reality which in turn leads to wrong action by all respects too. It is just the reverse of ‘sammā-diṭṭhi’.

นิพพาน :

ความนำอิศารีย์บางประการของนิพพาน

สัมมาทิฐิในขั้นต้นนั้น เป็นความเข้าใจที่ถูกต้องในอันที่จะทำให้เจริญด้วยประโยชน์ในโลกนี้ทุกอย่างทุกประการ ตามที่ชาวโลกปรารถนากัน. **สัมมาทิฐิในขั้นกลาง** เป็นความเข้าใจอันถูกต้องในอันที่จะทำให้เจริญด้วยประโยชน์ในโลกที่สูงไปกว่าที่ปรารถนาอยู่นั้น และเรียกกันว่าโลกอื่น หรือปรโลก, หรือโลกหน้า, ซึ่งดีไปกว่าโลกนี้หรือผิดจากโลกนี้. **ส่วนสัมมาทิฐิในขั้นสูงนั้น** หมายถึงความเข้าใจอันถูกต้องในอันที่จะทำให้ข้ามหรือพ้น หรืออยู่เหนือโลกทุก ๆ โลก โดยประการทั้งปวง; ซึ่งเรียกว่าการหลุดพ้นนิพพาน หรือโลกุตระซึ่งแปลว่า **เหนือโลก**.

สั ม ม า ทิ ฐิ ขั น ตั น

สัมมาทิฐิในขั้นต้น คือความเข้าใจอันถูกต้องอันทำให้มีความรู้ความฉลาด ความขยันขันแข็งในการกระทำ จนได้มาซึ่งทรัพย์ ชื่อเสียง และมีตรสหายที่ดีงาม อันเป็นความเจริญอย่างวิสัยโลกตลอดจนถึงความเข้าใจอันถูกต้องที่สูงขึ้นไปในข้อที่ว่า คนเรามีได้มีเรื่องแต่ทางกายอย่างเดียว ต้องสนใจเรื่องทางจิตด้วย, ยังมีเรื่องในทางธรรมหรือทางศาสนาอยู่อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งสำคัญยิ่ง

‘Sammā-diṭṭhi’ at the initial stage is the right understanding which is to enable the world to progress beneficially in every respect that people of the world want it to be. ‘Sammā-diṭṭhi’ at the middle level is the right understanding which is to drive the world to beneficial progress and into becoming an even higher world that is much desired which is called the other world or the next world – a world which is better or different from this world. As for ‘sammā-diṭṭhi’ of the highest level, it means the right understanding which enables people to transcend this mundane world or every other world by all respects, to get into the attainment of ‘nibbāna’.

S ammā-diṭṭhi At The initial Level

At the initial stage, ‘Sammā-diṭṭhi’ is the right understanding which leads to knowledge, cleverness and diligence in all deeds or undertakings which in turn bring about material wealth, fame and good friends – results of a progress of a mundane or worldly nature. ‘Sammā-diṭṭhi’ can proceed to reach an even higher point which suggests that we, as human beings, cannot afford to be interested only in the physical or material aspects of life, but rather we need to pay attention to the

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ไปกว่าความสุขทางเนื้อหนัง อันตนจะต้องสนใจ. สัมมาทิฐิใน
ขั้นนี้ ทำให้ชาวโลกเกิดสนใจในธรรม ในศาสนา หรือเรื่องของ
วิทวาอาราม จนทำให้ย่างเท้าเข้ามาดูในวัด ว่ามีอะไรกันบ้าง ;
ทำชาวบ้านให้กลายเป็นชาววัดได้ในอันดับแรกที่สุด. ถ้ากล่าวอย่าง
สั้น ๆ ก็คือ ทำชาวโลกให้เกิดความสนใจในทางธรรมเป็นครั้งแรก
นั่นเอง.

๙ ม ม า ทิ ฐิ ฐั น ก ล า ง

สัมมาทิฐิในขั้นกลาง หมายถึงความเข้าใจอันถูกต้องอัน
ทำให้ได้รับผลที่สูงขึ้นไปจนถึงกับมีความสุขทางใจเป็นอันดับแรก.
เมื่อเข้ามาเกี่ยวข้องกับธรรมะหรือศาสนา ทำให้มีความรู้เรื่องทาน
ศีล บัญกุศล สูงขึ้นไปตามลำดับ รู้จักทำให้เกิดสิ่งที่นำมาซึ่งความ
สุขใจที่ยิ่งไปกว่าทรัพย์ ชื่อเสียง และไมตรีหรือมิตรภาพ.

mental or spiritual aspects as well. There are still matters of Dhamma or religion – something even more important than sensual pleasures – for us to get interested in. ‘Sammā-ditṭhi’ at this level makes people becoming more interested in Dhamma, religion or matters relating to temples or places of worship until they begin to set feet on the temple ground to see what it has. So, it turns ordinary householders into temple goers in the first place. Shortly speaking, it makes people getting interested in Dhamma for the first time.

S ammā-ditṭhi At The Middle Level

‘Sammā-ditṭhi’ at the middle level means the right view of understanding which leads to an even higher result until mental or spiritual delightfulness begins to emerge in the first place. When we get involved with Dhamma or religion, we will be able to acquire knowledge about charitable giving or offering (Dhāna), moral codes and wholesome merit of higher and different levels. It helps to lead to the arising of things which bring us mental happiness that is even greater than wealth, fame and goodwill or friendship.

นิพพาน :

ความนำอิศการย์บางประการของนิพพาน

ความเข้าใจอันถูกต้องในขั้นนี้ มีอยู่เป็นหลักย่อ ๆ ในพระบาลีที่กล่าวถึงเรื่องนี้เป็นใจความว่า **“การให้ทานหรือการบูชาอันเป็นสิ่งที่มีผล ทำแล้วก็เป็นอย่างนั้น ไม่เสียหาย ผู้ทำนั่นเองได้รับผล”** โลกอื่นซึ่งนอกไปจากโลกที่ตนรู้จักนั้น ยังมีอยู่อีก. การเข้าใจว่ามีโลกแต่โลกเดียวเท่านั้นที่ตนรู้จักนั้นเป็นความโง่เขลาอย่างยิ่ง. บุคคลผู้มีความหมายในตัวเองเป็นพิเศษกว่าธรรมดาอัน มีอยู่ เช่น บิดา มารดา คนแก่ชรา เป็นต้น อันเป็นบุคคลประเภทที่ตนจะต้องมองดูและปฏิบัติต่อด้วยสายตาและการกระทำที่พิเศษเช่นกัน.

ภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจโดยฉับไวนั้น เป็นสิ่งที่อยู่อย่างแท้จริง ; คือชั่วโง่งนี้หรือนาทีนี้ เป็นมนุษย์ แต่นาทีต่อมากลายเป็นสัตว์เดรัจฉานไปแล้ว, หรือกลายเป็นสัตว์นรก ไปแล้ว. เป็นคนธรรมดาอยู่ในขณะนี้ ต่อมาก็กลายเป็นเทวดาหรือพรหมไปแล้วในขณะหนึ่ง ด้วยการกระทำทางจิตของตนเอง. เปลี่ยนกลับไปกลับมาได้อย่างฉลุฉลิบ จะเป็นช้าหรือเร็ว หรือถาวรไม่ถาวรเพียงใดนั้น แล้วแต่การกระทำของตน. เป็นผู้มีความเชื่อว่าภาวะแห่งโง่เขลาตลกขบขันเช่นนี้ มีอยู่แน่ ; แล้วเป็นผู้ไม่ประมาทในการกระทำของตน เพื่อให้มีการผุดเกิดแต่ในภาวะที่น่าสรรเสริญเป็นผู้ที่มีความเชื่อและเห็นชัดว่า ปฏิบัติทางหรือทางปฏิบัติที่ทำให้เข้าใจในโลกทั้งปวงแจ้งชัดแล้ว ไม่ติดอยู่ในโลกไหน ๆ ข้ามขึ้นพ้น

The right understanding of this level is found in the condensed principles in the Pali canon which mentions about this matter with such a content as follows: Meritorious offering and worshipping is an act that yields result. When such a deed is being done, let it be done. There is no harm in it. One who commits the deed reaps the fruit. There are other worlds apart from the world that we know. To think of only one world which we are familiar with, is the greatest folly. There are people who have more than commonly specially significance in them such as fathers, mothers and old people who are a type of people that ought to be specially taken care of.

That the changing of the mind can occur so expeditiously is something real. At this hour or minute one may be a human being, but by the next minute one may have become an animal or a creature of hell; or at this very moment one is an ordinary person, but in the next moment the same person may have become a 'deva' (an angel in the Hindu concept) or a Brahma (a celestial being in Hinduism). Thus there is this hasty changing which comes and goes in either a slow or hasty manner, or either temporarily or persistently, depending on one's deed. There are people who hold

นิพพาน :

ความนำอิศรารัยบางประการของนิพพาน

จากโลกทั้งปวงนั้นมีอยู่. และมีบุคคลผู้ทำเช่นนั้นได้จริง แล้วสอนคนอื่นให้รู้ตามได้ด้วย ก็มีอยู่” ดังนี้ ชื่อว่าสัมมาทิฐิหรือความเข้าใจอันถูกต้องที่สามารถทำผู้ปฏิบัติให้ได้รับผลที่สูงไปกว่าที่ได้รับกันอยู่อย่างวิสัยโลกในโลกลนี้. ถ้าเป็นมิจฉาทิฐิที่กลับตรงกันข้ามในเรื่องนี้ ก็ทำให้ได้รับผลที่เลวไปกว่าที่ได้รับกันอยู่ในโลกลนี้, แต่ก็เรียกว่าปรโลก หรือโลกอื่นด้วยเหมือนกัน.

on to the view or belief that the ‘oppātika’ beings or apparitional beings truly exist, so they will not be careless in whatever they do so that if they were to be reborn in the next life, they would be born in the favourable or praise-worthy condition. There are people who have a clear belief or view that the practice leading to a clear understanding of all the worlds will help them not to get attached to any world and leads them to transcend all the worlds, and there are really some people who manage to do just that and they teach the others to follow suit. So it is believed that this ‘sammā-diṭṭhi’ or right view can enable the practioners to get a result higher than what they would get were they to live according to the worldly nature of this mundane world. If it were to be ‘micchā-diṭṭhi’ which is the opposite of ‘sammā-diṭṭhi’, the result obtained would be worse than what could be obtained in this world, but that is a matter of the next or other world.

สั ม มา ทิ ฏ ฐิ ฐั น์ สູ ง สຸ ต

เนื่องจากสัมมาทิฏฐิในชั้นกลางตามที่กล่าวแล้วนั้น เป็น สัมมาทิฏฐิที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ว่าเป็น **ธาสวา** คือยังไม่พ้นไปจากอาสวะ, เป็น **ปุณฺณภาคิยา** ยังเกี่ยวข้องกับบุญทำให้ติดอยู่ในบุญ, เป็น **อุปธิเวปັกกา** ยังเนื่องอยู่กับกิเลสชั้นละเอียด, จึงยังไม่ใช่สัมมาทิฏฐิชั้นสูงสุด. พระองค์ได้ตรัสสัมมาทิฏฐิไว้อีกอันดับหนึ่ง เรียกว่าเป็นสัมมาทิฏฐิชนิดของพระอริยเจ้า, ไม่มีอาสวะ, อยู่เหนือโลกและเป็นองค์แห่งอริยมรรค. ได้แก่ตัวปัญญาที่ตัดกิเลสอันละเอียดได้นั่นเอง.

ถ้าจะให้เข้าใจได้ง่ายในเรื่องนี้ ต้องรู้เรื่องกิเลสชั้นละเอียดที่กล่าวนี้เสียก่อน. กิเลสอันละเอียดเหล่านี้เอง คือมิจนาทิฏฐิชั้นละเอียดที่สัมมาทิฏฐิชั้นละเอียดจะกำจัดได้.

Sammā-diṭṭhi At The Middle Level

The right view or right understanding of the middle level already mentioned is the ‘sammā-diṭṭhi’ which the Buddha himself claimed as being ‘saswa’ which means it is not above or beyond ‘‘sava’ or mental intoxication. It is ‘puññabhakhiya’ which means it still adheres to merit-making and it is ‘upādhivepakka’, that is, it still relates to a refine kind of mental defilement. The Buddha had mentioned about another level of ‘sammā-diṭṭhi’ or the right view called ‘sammā-diṭṭhi’ of the ‘ariya-puggala’ (the noble or holy people) that carries no ‘āsava’ or mental defilement and has transcended the mundane world. This ‘sammā-diṭṭhi’ is a factor of ‘ariya-magga’ or the Noble Path in which lies the wisdom that can eliminate refine ‘kilesa’ or mental defilement.

In order to have an easy understanding of this matter, we must first learn about the refine mental defilements which have been mentioned. These refine mental defilements or ‘kilesa’ are the false views which can only be eliminated by refine right views or ‘sammā-diṭṭhi’.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

คนที่เรียกกันว่าคนดี ไม่ทำบาปเลย ทำบุญอย่างเดียว แต่ยังไม่พ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง ต้องเผชิญกับความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อยู่ร่ำไป ต้องโทมน์สในเมื่อพลัดพรากจากของรัก หรือเมื่อไม่ได้อะไรตามใจหวัง หรือแม้แต่จะต้องจุติจากสวรรค์ ดังนั้นเป็นต้น ใจยังไม่หลุดพ้นจากสิ่งที่เกิดความทุกข์โดยประการทั้งปวง จึงมีทุกข์ชั้นละเอียดเหลืออยู่เป็นเครื่องทรมาน ไม่รู้สิ้นสุด เพราะตนพอใจในความเป็นอย่างนั้น. เพราะฉะนั้น เพียงแต่มีบุญนั้น ยังไม่นับว่าพ้นจากความทุกข์โดยสิ้นเชิง ยังจะต้องเวียนว่ายไปตามกระแสบุญ สู่โลกนั้นโลกนี้ด้วยอุปปาทิกกำเนิด แยกกันอนันตนั้นอยู่ร่ำไป เป็นกับป้ๆ กัลป์ ๆ.

There are those so-called good people who do not commit sin, perform only good or meritorious deeds and yet they are not above suffering absolutely. They still must face with birth, aging, illness and death now and then, and they have to suffer or bear the pain of having to part with things that they are deeply fond of, or they have to feel disappointed when things go against their will. Even if they were to be born from heaven, their hearts or minds are still not free from things or factors that give rise to suffering or pain in all respects. Thus much refine mental defilements remain to be the instrument of ceaseless torment because those so-called 'good people' are contented to remain in that condition. Therefore merely possessing merit (and be good) alone is not sufficient to lift us above suffering completely, we still have to 'resolve' in accordance with the current of merit, drifting to that world, heading for this world as determined by each rebirth and the suffering, heavy as a heavy stone, remains for a long, long time.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

ความเข้าใจผิดหรือมิจฉาทิฐิอันละเอียดในที่นี้ ว่าโดยที่แท้แล้วก็คือ **สังโยชน์ ๑๐ ประการ** อันจะพึงละด้วยสัมมาทิฐิที่เป็นองค์อริยมรรค แล้วทำบุคคลนั้นให้กลายเป็นอริยบุคคลนั่นเอง.

ประการแรก คือความโง่เขลาหรือเข้าใจผิดว่า กายนี้เป็นของตน เพราะมันเที่ยงแท้เป็นไปตามความปรารถนาของตน หรือถือเอาเป็นสาระได้ อันเป็นเหตุให้หลงรักหลงบำเรอหรือเห็นแก่ตัวอย่างน่าสมเพช. คนเราเป็นทาสตัณหาที่เพราะมิจฉาทิฐิข้อนี้และเป็นกันทั่วไป จนกล่าวได้ว่า เป็นมาตรฐานของปุถุชน. แม้กายนี้จะไม่เป็นไปตามความปรารถนาของตน คนก็ยังหลงยึดว่าเป็นของตนอยู่นั่นเอง ความหลงยึดนั้น เรียกว่า **สัkkายทิฐิ** คือมิจฉาทิฐิ ข้อนี้ ในขั้นนี้.

Factually speaking, the false views or ‘micchā-diṭṭhi’ are just the Ten Fetters (Samyojana) which can be abandoned by the Right View (or Sammā-diṭṭhi) from the Noble Eightfold Path – a path that can turn a practioner into an ‘ariya-puggala’ or a noble or holy person.

The first aspect is the foolishness in believing or misunderstanding that our body is surely a solid self which acts according to our wishes or which can be regarded as having some real substance or meaning; and that becomes the cause for our delusion with the body (or the ‘self’ which we think exists in the body) and find ways to pander it lavishly. We care so much for the ‘self’ in us (though in reality there is no ‘self’) that we become very much self-centred and pitiably selfish. We become the slaves of our own craving because of this ‘micchā-diṭṭhi’ and this form of ‘slavery’ is so widely spreading that we may say that it is the standard condition of life for the common folks. Though the body does not always really act accordingly to our wishes, we still hold on to it as having a ‘self’ that belongs to us. The delusion in this attachment is called ‘sakkayadiṭṭhi’. It is the name of ‘micchā-diṭṭhi’.

นิ พ พาน :

ความนำอักษรเรียงบางประการของนิพพาน

ประการที่สอง คือความโง่เขลาอันทำให้ถึงเลในพระพุท
พระธรรม พระสงฆ์ หรือที่รวมเรียกว่าพระรัตนตรัย. พวกที่ปฏิกูณา
ว่าถือเอาพระรัตนตรัย แต่พอกิเลสผ่านมา ก็สมัครเข้าข้างกิเลส
หรือเอาพระรัตนตรัยไปขายเสีย เป็นเงินเป็นทองตามที่กิเลสต้องการ.
ทั้งเป็นผู้ถึงเลในแนวปฏิบัติเพื่อตัดกิเลส ว่ามันจะตัดกิเลสและทำให้
ถึงนิพพานได้แน่ละหรือ? การกระทำอย่างนั้นดีแน่แล้วหรือ? มัน
เหมาะแก่ตัวแล้วหรือ? เป็นสิ่งที่ทำได้แน่ละหรือ? ยังใช้ได้สำหรับ
สมัยนี้อยู่หรือ? ตลอดจนถึงความไม่ไว้ใจตัวเองในการทำความคิดต่างๆ,
ถึงเลว่าจะเอาข้างโลกดีหรือข้างธรรมะดี? เอาเงินดีหรือเอาบุญ
กุศลดี? ดังนี้ เป็นต้น. สรุปแล้วก็คือถึงเลต่อการพันทุกข์ตามแบบ
ของพระพุทเจ้าหรือนิพพานนั่นเอง.

The second aspect of false view or ‘micchā-diṭṭhi’ is the foolishness in having doubts with regard to the Buddha, the Dhamma and the Sangha, or in the other words, the Triple Gems. Those who vow to adhere to the Triple Gems, when faced with an approaching or a rising ‘kilesa’ (desire), often take the side of ‘kilesa’ voluntarily; or worse still, ‘sell’ the Triple Gems for some amount of money to satisfy the wish of ‘kelesa’ (or desire). They waver in their practice of religion and are doubtful as to whether it could really make them abandon their cravings or mental defilement and lead them to ‘nibbāna’. They are not sure if their action or deed so far can be considered as good, or is it really befitting for them? Is it something that can certainly be done? Is it still applicable for the present era? The doubts stretch far to the point of even not trusting their own selves in the performing of good deeds. They are doubtful which side they should take: the worldly side or the side with the Dhamma? Or which is better: to take money or to accept wholesome merit? Such are the examples of doubtfulness. In conclusion, they are doubtful about liberation of suffering according to the manner or way of the Buddha. In other words, they are simply doubtful about ‘nibbāna’.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ความดังเลทั้งหมดนี้เรียกว่า **วิจิจจนา** ความเข้าใจถูกต้อง มีไม่มากพอ ไม่มีกำลังที่จะตัดความดังเลได้ จึงทำแต่บุญเพื่อผล เป็นสววรรค้อย่างใดอย่างหนึ่งไปตามเดิม ไม่ปรารถนานิพพานด้วยความแน่ใจ.

ประการที่สาม คือความโง่เขลาอันทำให้เข้าใจผิด ในศีลและวัตรที่ตนประพฤติปฏิบัติอยู่ ยึดถือในตัวศีลและวัตรนั้น ๆ โดยไม่ทราบความหมายอันถูกต้อง ยึดถือในฐานะเป็นพิธีของลัทธิ ๆ ถือศีลและวัตรด้วยคิดว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ทำให้ตนดีกว่าคนอื่น เป็นการถือศีลและวัตรอย่างงมงาย ทำนองเดียวกับที่ถ้าเราจะแนะให้คนบ้าถือ.

ศีลและวัตรในรูปที่ถือ ๆ กันอยู่นี้เอง เมื่อถืออย่างงมงาย ไม่รู้ความหมายแล้ว ถือกันที่ชาติ ๆ ก็ไม่อาจเป็นศีลตามที่พระอริยเจ้าท่านต้องการขึ้นมาได้เลย. ความเข้าใจผิดและงมงายเช่นนี้เรียกว่า **ลัทธิพศุปปาท** หรือความงมงาย.

All these doubts are known as ‘vicikiccā’. There is not enough of right and proper understanding and there is not enough power to eliminate all the doubts or uncertainties which arises. Thus they adhere to making merit in order to get the fruit which is heaven as originally intended; and certainly they do not wish for ‘nibbāna’.

The third aspect is the foolishness which leads to the wrong understanding about moral precepts (sila) and the activities which one practices or observes. Many people adhere to moral precepts and related activities without really knowing the right meaning. They cling to those moral precepts and activities as purely indispensable sacred rites and rituals which can make them better than the other people.

Their practice is foolish and as senseless as advising a mad fellow to observe moral precepts and practices. Being ignorant of the true meaning of moral principles and activities, people will be most unlikely to get the benefit of their practice no matter how long they adhere to it. This kind of misunderstanding and adhering to rites and rituals in a ridiculous way is known as ‘silabbatupādāna’ (clinging to mere rules and rituals).

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

มิฉนาทวิภูฏฐิในข้อนี้ ถ้าเป็นมากเข้า หรือในสมัยที่ไม่มีพุทธศาสนา ก็อยู่ในรูปของการกระทำที่แปลกประหลาดน่าขยะแขยงต่าง ๆ นานา. แต่พึงเข้าใจว่าแม้ในหมู่พุทธศาสนิกชนที่ยังไม่เป็นพระอริยเจ้านั้น ล้วนแต่ยังมีลัทธิพศปรามาอยู่เต็มทีเดียวด้วยกันทุกคน คือความถือถือและวัตรต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้องตามความหมายนั่นเอง.

การยึดถือในตัวถือและวัตรล้วน ๆ โดยปราศจากความหมายเช่นนี้ กลับทำให้ถือและวัตรนั้น ๆ ซึ่งเขารักษานั้น ไม่เป็นที่ชอบใจของพระอริยเจ้า เพราะมันมอมแมมไปด้วยการอุปคาลของความโง่เขลา มงาย น่าสมเพช หรืออย่างน้อยก็น่าขบขัน, รักษาถือตลอดชีวิตก็ไม่เคยได้รับผลอันถูกต้องของศีลเลย เป็นการรักษาศีลเพราะอำนาจกิเลสจนเกินไป คือ ความเขลา. คนธรรมดารักษาศีลกันในรูปแบบนี้ทั้งนั้น, ถ้าผิดไปจากนี้ ก็ต้องหมายถึงการรักษาศีลและวัตรให้ถูกต้องตรงตามใจความและบริสุทธิ ได้รับผลสมความมุ่งหมายของศีลและวัตรนั้น ๆ. หายเขลาในเรื่องนี้ ก็มีสัมมาทิฏฐิในขั้นนี้.

In the pre-Buddhist era, this kind of ‘micchā-diṭṭhi’ led to a great indulgence in some strange and repulsive practices of all sorts, but do bear in mind that even among the Buddhists who have not yet become ‘ariya-puggala’ (even in modern times), many of them fully adhere to rites and rituals.

The blind adherence without any right understanding of the meaning and purpose of religious principles and practices is not liked by the enlightened noble ones because it is simply foolish, absurd and senseless, or even pitiable and ridiculous. People may observe the moral precepts and religious practices for their whole lives without getting any benefit from their efforts. A lot of ordinary people cling to this foolish way of religious practice. If there happens to be some people who act differently, it would mean they have observed the religious precepts and practices with right understanding and will therefore reap the fruit of their effort. They are thus said to possess the true ‘sammā-diṭṭhi’ or right view.

มิจฉาทิฏฐิ ๓ ประการนี้ ใครจะได้ซาดย่อมหมายถึงการที่เขาเป็นผู้มีจิตใจไม่คลอนแคลนในพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์, และมีศรัทธาถูกต้องบริสุทธิสมบูรณ์เป็นที่ชอบใจของพระอริยเจ้าจริงๆ. พระผู้มีพระภาคเจ้าจัดบุคคลชนิดนี้ไว้ในฐานะเป็นผู้แรกถึงกระแสของนิพพาน คือ เป็นพระโสดาบัน, มีความแน่นอนต่อการลุถึงนิพพานภายในกาลอันจำกัด. และพระโสดาบันนี้ที่จัดเป็นผู้ข้ามขึ้นพ้นจากโลกแล้วเป็นอันดับแรก พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นนายประกันด้วยพระองค์เอง ว่าเขาจักเป็นพระอรหันต์ หรือลุถึงนิพพานโดยแน่นอน.

เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาจงได้สนใจพิจารณาคุณมิจฉาทิฏฐิ หรือความไม่เขลาทางมกาย ๓ ประการ ที่กล่าวมาอันเรียกกันว่า **สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และ สัตถัพพตปรามาส** ให้จงละเอียดและจับฉวยให้ได้จริง ๆ ว่ามันมีกำลังมีอยู่ในตนอย่างละเอียดเร้นลับ สมกับที่เรียกว่ากิเลสอย่างละเอียดนั้นเพียงไร. ความรู้หรือความเข้าใจที่กำจัดสิ่งทั้งสามนี้เสียได้นั้นแหละ คือตัวสัมมาทิฏฐิในขั้นที่เป็นองค์อริยมรรค ในขั้นของพระโสดาบันนี้.

Whoever manages to abandon completely the three aspects of ‘micchā-diṭṭhi’, is bound to be someone who is not wavering in his belief in the Buddha, the Dhamma and the Sangha. He is sure to be observing the moral precepts rightly while possessing the purity of mind and is much liked by the Noble Ones. The Buddha would regard people like him as fitting to be in the status of being one who first reaches the stream of ‘nibbāna’, that is, he has become a ‘Sotāpana’ and is certain to attain ‘nibbāna’ within a limited time. ‘Sotāpana’ is the one who has transcended the mundane world at the initial stage. The Buddha affirmed that a ‘Sotāpana’ was sure to become an ‘arahant’.

Therefore the learners should be interested in considering in details about ‘micchā-diṭṭhi’ or the three aspects of the foolishness already mentioned namely: ‘sakkāya-diṭṭhi’, ‘vicikicca’, and ‘silabbatapramasa’, and try to really feel and ‘catch’ their presence inside their own selves. It is only with right view or ‘sammā-diṭṭhi’ at the level of ‘Sotāpana’ from the Noble Eight fold Path that we can eliminate such refine mental defilements.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ในมิจนาทิฎฐิ ๓ ประการนี้ ประการแรกคือ สักกายทิฎฐิ นั้น ละได้ยากตรงที่มันเป็นความรู้สึกอย่างสัญชาตญาณชนิดหนึ่ง ซึ่งทำให้คนเราบูชาความสุขทางเนื้อหนังกันยิ่งกว่าความสุขทางใจ; อยากอยู่ในโลกที่มีอะไรหอมๆ หวานๆ เขียวๆ แดงๆ ยิ่งกว่าการที่จะข้ามขึ้นจากโลกเป็นความสงบที่ไม่มีอะไรบงกชเสียดเลย.

ประการที่สอง คือ วิจิกิจจา นั้น โดยปากว่าก็ดูจะได้ไม่ยากเลย แต่โดยการทำจริงนั้นก็ยากอยู่มากทีเดียว แม้ผู้ที่อ้างตัวว่าเป็นพุทธบริษัทนั้นแหละ ถ้ามีการแน่นอนสองทางพร้อมกัน คือทั้งทางที่จะถูกรางวัลที่หนึ่งของสลากกินแบ่งขนาดใหญ่ และทางที่จะได้พบพระพุทธเจ้าจริงๆ สักแวบหนึ่ง ก็คงจะเลือกเอาทางถูกรางวัลที่หนึ่ง มากกว่าที่จะเดินทางไปในทิศทางที่พระพุทธองค์ประทับอยู่.

In amongst the three aspects of ‘micchā-ditṭhi’, the first aspect – ‘sakkāya-ditṭhi’ (false view of individuality or the perceiving of form, feeling or consciousness as being one’s own self) is difficult to be eliminated in that it is a kind of instinctive feeling which leads us to worship sensual pleasures more than spiritual happiness so much so that we become infatuated and wish to remain in this world which can be very ‘tasty’ and colourful rather than choose to transcend this world to step into another world of calmness and devoid of any disturbance.

The second aspect is ‘viccikiccha’ or doubt. To eliminate it is something more easily said than done even for a Buddhist. If there were to be two paths of which one leads to the winning of the first prize of a big lottery ticket while the other is the path that leads to a real encounter with the Buddha for a glimpse of the great man, which path would you choose? I believe many people would choose the reward of the first-prize lottery ticket rather than a meeting with the Buddha. (People would have doubt about the merit of meeting the Buddha, but they would not be doubtful about what the winning of the first-prize lottery ticket could do for them.)

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สำหรับประการที่สาม คือ **สัพพตปรมาส** นั้น นับว่า
จะได้ยากยิ่งไปกว่านั้น เพราะตนกำลังยึดถือในศีลและวัตรนั้น ๆ
ทำนองมดแดงหวงพวงมะม่วงมากมายเกินไปนั่นเอง จนกระทั่ง
ไม่รู้ว่ามีผลมะม่วงนั้นคืออะไรแม้แต่เล็กน้อย.

อย่างไรก็ตาม มิฉันทิฏฐิทั้งสามนี้ ย่อมไม่เป็นการเหลือ
วิสัยของผู้ที่มีใจรักนิพพานจริงๆ จะมองเห็นหรือเข้าใจได้ เพราะ
โดยที่แท้แล้วก็คือ **“กิเลสมาตรฐาน”** ของคนธรรมดาสามัญทั่วๆ
ไปนั่นเอง. ถ้าไม่มีกิเลสอันละเอียดสามอย่างนี้ เขาก็เป็นคนที่มิใช่
ปุถุชนไปแล้ว. ถ้ายังมีอยู่ก็คือปุถุชนธรรมดา.

เพราะฉะนั้น การละกิเลสสามอย่างนี้ ก็คือการกระทำที่คน
ธรรมดาจะพึงกระทำ เพื่อเลื่อนชั้นตัวเองให้สูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง
และเป็นระดับแรกของผู้ที่จะลุถึงนิพพานในอนาคตโดยแน่นอนนั่นเอง
หากไม่มาถึงขั้นนี้ ก็คือคนธรรมดา ที่ยังไม่ประสปีระสาต่อนิพพาน
ทั้งที่ตนเองหลงละเมอเพื่อฝันถึงอยู่ทุกวันทุกคืน !

The third aspect is ‘silabbataparāmāsa’ or the adherence to rites and rituals. This is something even more difficult to abandon, because people usually get very much attached to rites and rituals, just like those red ants which have become too obsessed and possessive over mangoes until they do not know in the least what mangoes actually are.

Anyway, these three aspects of ‘micchā-diṭṭhi’ are bound not to be beyond the limit of the ability of those who cherish ‘nibbāna’ to discern or understand because in reality they are the standard ‘kilesa’ or mental defilements found in common people. If an individual were to have no refined craving or ‘kilesa’ of these three kinds, he or she is no ordinary individual. If he or she still has these three aspects of ‘micchā-diṭṭhi’, he or she is just an ordinary person.

Thus to abandon these three aspects of false view is what common or ordinary people ought to do in order to ‘lift’ themselves up spiritually to a higher level which is the level of those who will surely attain ‘nibbāna’ in the future. If they were not to reach this level, they would simply be very common people who know nothing much about ‘nibbāna’.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

และโดยเหตุที่ การเข้าถึงชั้นพระโสดาบัน เป็นขั้นที่ไม่มีการเวียนกลับ มีแต่จะเข้าถึงนิพพานในอนาคตโดยทำเดี๋ยวนี้เอง เราสนใจกันให้หนักเพียงในขั้นนี้ก็นับว่าเพียงพอ หรือแน่นอน หรือปลอดภัย เพราะฉะนั้น แม้เราจะไม่สนใจในการละมิจนาทิวฐิข้อต่อ ๆ ไป มันก็ย่อมมีการละไปเองโดยลำดับ ตามอำนาจของสัมมาทิวฐิเท่าที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ยอมหยุดอยู่เพียงเท่านั้น มันย่อมงอกงามขึ้นไปเอง เพราะธรรมชาติของมันเป็นเช่นนั้น. พระอริยเจ้าในกาลก่อน ท่านละกิเลสหรือมิจนาทิวฐิกันไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องรู้ว่าละไปถึงขั้นไหน ชื่ออะไร เพราะท่านไม่ได้เป็นห่วงเรื่องจะเป็นพระอริยเจ้า ผิดกับคนสมัยนี้ ซึ่งอยากจะเป็นพระอริยเจ้าเสียตั้งแต่ยังไม่ทันละกิเลส และแถมไม่รู้ว่าจะละมันทำไมด้วยซ้ำ เพราะตนพอใจในผลของความมีกิเลสอยู่นั่นเอง. แต่ถ้าหากอยากจะได้ศึกษาถึงมิจนาทิวฐิข้อต่อ ๆ ไปเพื่อความรู้ที่สมบูรณ์ ก็ยังเป็นสิ่งที่ควรทำอยู่เหมือนกัน.

Due to the reason that having reached the level of ‘Sotāpana’ means a not return to the original state of being before it, and what lies ahead is to continue advancing towards ‘nibbāna’ in the future and that we give heavy emphasis to this level of attainment is considered as quite sufficient actually, therefore even though we will not be interested in continuing to abandon ‘micchā-diṭṭhi’, somehow the abandonment will still occur by the stage in accordance with the power of ‘sammā-diṭṭhi’ which already rises and is bound not to stop at just that, but will ‘flourish’ by itself because it is in its nature to be so. The ‘ariya-chau’ (the Noble Ones) of the old days abandoned their mental defilements or ‘micchā-diṭṭhi’ on and on without needing to know what level they had reached because they were not concerned with or worrying over becoming ‘ariya-chau’ or the Noble Ones, which is something different from those who practice Dhamma these days who want to become ‘ariya-chau’ or the Noble Ones even before they start to abandon their ‘kilesa’, and worse still, many of them do not even know as to why they need to abandon their mental defilement (kilesa or desires) because mostly they are satisfied with having their cravings or desires. However if a feeling or an intention arises which craves to learn more about ‘micchā-diṭṭhi’ for the sake of a complete knowledge, then it is something that ought to be implemented.

นิพพาน :

ความนำอัครจริยบางประการของนิพพาน

กิเลสหรือมิจนาทิจฺฉิข้อต่อ ๆ ไปนั้นเป็นของที่ละเอียดยิ่งขึ้นไป สำหรับพระอริยเจ้าในขั้นต้น ๆ พึงละเพื่อความเป็นพระอริยเจ้าที่สูงยิ่งขึ้นไปตามลำดับ ไม่เกี่ยวกับคนสามัญโดยตรง. คนสามัญพยายามละเพียงเป็นพระโสดาบัน หรือผู้แรกถึงกระแสแห่งนิพพานแล้ว ก็นับว่าปลอดภัยและเพียงพอ มิจนาทิจฺฉิหรือกิเลส ๓ ข้อข้างต้นเท่านั้น ที่นับว่าเป็น “ปัญหาเฉพาะหน้าของคนสามัญ” หลังจากนั้นตนก็เป็นพระอริยเจ้าขั้นต้นแล้ว ทำการละมิจนาทิจฺฉิขั้นละเอียดเพื่อความเป็นอริยเจ้าขั้นสูงต่อไป.

กิเลสขั้นละเอียด **ประการที่สี่** เรียกว่า **กามราคะ** แต่มีได้หมายถึงราคะคำกฤษณาหรือความลุ่มหลงในระหว่างเพศโดยเฉพาะของคนทั่วไปเลย. กามราคะในที่นี้ หมายถึงความที่จิตยังอยู่ในวิสัยที่จะยินดีในผลของกามโดยความหมายทั่ว ๆ ไป คือ ทั้งในทางตา ทางหู จมูก ลิ้น กาย หรือรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันมีอยู่เป็นพื้นฐานในจิตใจของสามัญสัตว์.

The mental defilement or false views which follow are even more refine in nature but those 'ariya-chau' or 'ariya-puggala' of the basic level have to try to abandon them in order to ascend to a higher level of attainment. As for the ordinary people, just to attain the state of being a 'Sotāpana' will be quiet a safe and sufficient achievement. The three aspects of the 'micchā-diṭṭhi' at the initial stage are the immediate problems of ordinary people. Having overcome those problems, the Dhamma practioners are becoming 'ariya-chau' of the initial level and would have to continue to learn to abandon 'micchā-diṭṭhi' or false views at an even more refine level in order to attain an even higher level of 'ariya-chau' or 'ariya-puggala' (the Noble Ones).

The fourth aspect of refine 'kilesa' or mental defilement is known as 'kāmarāga' which means 'lust for sensual pleasures'. This 'kāmarāga' here does not refer to the normal sensual or sexual pleasures, but it implies the natural satisfaction of the mind in the perception which comes through the eyes, ears, nose, tongue and body or form, sound, odour, taste and contact which exist as a base in the mind of living beings in general .

นิพพาน :

ความนำอักษรย่อบางประการของนิพพาน

แม้จะเป็นความยินดีที่เหลืออยู่น้อยเพียงไรหรือสักว่าเป็นเศษของสัญญาตณฺณที่ยังเหลืออยู่บ้าง ก็ยังนับการระคะในที่นี่ ; เพราะว่าการระคะนั้น แปลว่า “ความยินดีในวัตถุอันเป็นที่ตั้งแห่งความใคร่” และมีความหมายกว้างครอบคลุมไปทุกชนิดทุกขนาด, มิได้หมายถึงแต่เพียงความกำหนดที่รุนแรงในทางเพศตรงข้ามอย่างในภาษาไทยเลย ความที่ยังลุ่มหลงอยู่ในรสของกาม แม้ที่ประณีตสุขุมเบาบางเพียงไร ก็ยังนับว่าเป็นความเข้าใจผิดหรือมิใช่สัมมาทิฏฐิที่สมบูรณ์อยู่นั่นเอง จึงเป็นสิ่งที่มิอยู่แก่พระอริยเจ้าในขั้นต้นๆ และเป็นสิ่งที่ท่านจะพึงละทิ้งไป จนกระทั่งไม่มีเหลือเลย.

กิเลสชั้นละเอียดประการที่ห้า เรียกว่า ปฏิฆะ แปลว่า ความหงุดหงิดด้วยอำนาจความขัดใจ. ข้อนี้ก็อีกเหมือนกัน คนทั่วไปอาจเข้าใจผิดว่าเป็นความโกรธแค้น อันสามัญชนมี ๆ กันอยู่.

Even if it is just a little satisfaction which still remains as a small fraction of all the instinctive feelings that prevail, it is nevertheless still considered as ‘kāmarāga’ because ‘kāmarāga’ simply means ‘having pleasure or satisfaction in things that form the base for sensual pleasures’, but actually it has a rather wide-ranging meaning covering every group and every extent of the aspects of life. It does not merely refer to the sexual desire as is generally understood in Thai language. The delusion in the taste of ‘kāma’ or sensuality no matter how refine or thin it is, is still a wrong view. It is therefore something which the ‘ariya-chau’ of the basic level need to learn to abandon until no more wrong view remains.

The fifth aspect of mental defilement is called ‘patigha’ which means ‘repulsion’ or ‘the state of irritation caused by the power of offending’. People may mistake it for anger - a feeling that most people normally have.

นิพพาน :

ความนำอัครรรยบางประการของนิพพาน

ความโกรธชานาคร้อนเป็นไฟนั้นไม่มีอยู่ในขั้นนี้, คงมีอยู่แต่ ร่องรอยของความไม่พอใจ หรือความไม่สบายใจ เพราะเขาทำให้ ไม่ถูกใจ อันเป็นความรู้สึกที่เหลืออยู่อย่างประณีตในบรรดาพวก ความไม่พอใจด้วยกัน ความขัดใจชนิดนี้แม้จะแผ่วเบาเพียงไรก็เกิด จากความเข้าใจผิดหรือเห็นผิด จึงได้จัดเป็นมิจฉาติฏฐิอันจะพึงละ เลี้ยวด้วยสัมมาทิฏฐิอยู่นั่นเอง. ถ้าเข้าใจถูกหรือมีสัมมาทิฏฐิอัน สมบูรณ์แล้ว จะไปมัวหงุดหงิดอยู่อย่างนั้นทำไมกัน.

ผู้ที่ละมิจฉาติฏฐิประการที่ ๑-๒-๓ ได้ขาดแล้ว ยัง สามารถทำมิจฉาติฏฐิประการที่ ๔-๕ นี้ให้เบาบางอย่างมากอีก ด้วยนั้น ท่านเรียกว่าพระสกทาคามี คือมีจิตใจสูงขนาดมีความ อาลัยในโลกชนิดนี้ เหลืออยู่เพียงเพื่อจะกลับมาอีกเพียงครั้งเดียว เท่านั้น.

ส่วนผู้ที่ละมิจฉาติฏฐิที่กล่าวนี้ได้เด็ดขาดทั้ง ๕ ประการ นั้น ท่านเรียกว่าเป็นพระอนาคามี, เพราะไม่มีมิจฉาติฏฐิทั้ง ๕ นั้นเหลืออยู่เลย จึงไม่มีใจสูงพอที่จะไม่กลับมาสู่โลกนี้อีกต่อไป ; หากยังไม่เป็นพระอรหันต์นิพพานเสียในชาตินี้ยังจะต้องมีกำเนิดใหม่ ที่ต้องมีกำเนิดในโลกชนิดที่ปราศจากกามคุณซึ่งมีในโลกนี้. (พึงทราบ

At this level of practice, burning anger simply does not exist. What prevails may be a mild form of dissatisfaction or repulsion because of something being done against one's will or wish which gives rise to a refined sense of dissatisfaction that still remains in the mind. This kind of dissatisfaction, however thinly veiled or mild though it may be, is something taking roots in wrong understanding or false view, and is therefore considered as a false view itself which is to be eliminated by 'sammā-diṭṭhi' or the right view. If there is perfectly right view, why should someone wish to feel dissatisfied?

Those who are able to abandon completely the first three aspects of 'micchā-diṭṭhi' will be able to diminish the fourth and fifth aspects of their wrong view. Then they would be known as 'Sakadāgāmi'. A 'Sakadāgāmi' is one with a spiritually advanced mind which is so thickly attached to this mundane world that it will return (to the mundane world) for only one more time.

As for those who are able to abandon all the five aspects of 'micchā-diṭṭhi', we call them 'Anāgāmi' because none of the five aspects of 'micchā-diṭṭhi' remains in the mind. So they possess a mind that is spiritually advanced and lofty enough as not to want to

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ว่าคำว่าโลกในที่นี้ ไม่จำกัดเอาวัตถุธาตุเป็นเกณฑ์, แต่เอาภูมิลักษณะของจิตเป็นเกณฑ์.

คำว่าโลก ๆ นั้นมันแล้วแต่ว่าจิตของผู้ใดมีความรู้สึกละอย่างไรต่างหาก. ฉะนั้นพระอนาคามีจะมีอยู่ที่ไหน ที่นั่นก็เป็นโลกที่ปราศจากกามสำหรับท่าน.)

กิเลสอันละเอียดหรือมัจฉาทิฏฐิ **ประการที่หก** เรียกว่า **รูปราคะ** แปลว่าความพอใจในความสงบอันเกิดจากรูปฌาน. เมื่อมาถึงขั้นนี้เริ่มเป็นความเข้าใจยากสำหรับคนทั่วไป แต่ก็มีใช้สูตรวิสัยที่จะเข้าใจได้.

return to this mundane world. If they still do not attain 'arahantship' in this present life, they would probably be born in the kind of world which is devoid of sensual indulgence and that world is certainly not this world that we dwell in. Do know that by the words 'this world', it does not necessarily mean a world that relies on material things as a standard principle, but it takes the sphere of the nature of the mind as a criterion.

The words 'this world' have a meaning which depends on the feeling found in the mind of the person concerned. Therefore wherever the 'Anāgāmi' dwells, that dwelling place will be the world without 'kama' or sensuality for him.

The sixth aspect of 'micchā-diṭṭhi' is known as 'rūparāga' which means the satisfaction with the calmness that arises from 'rūpa-jhāna' or 'absorption of the Fine Material Sphere'; in other words, it is the attachment to the realms of form. When the practice reaches this stage, it begins to become rather difficult for people to understand, but it is not totally beyond the limit of understanding.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อใจไม่ข้องแวะด้วยบาปหรือด้วยกามแล้ว ก็ย่อมมีความสงบ. แต่ความสงบนั้นมีทางมาหลายทางด้วยกัน, ถ้าได้อาศัยสิ่งที่มีรูป หรือที่เป็นรูปธรรม เป็นที่ตั้งแห่งการทำความสงบแล้ว ความสงบที่ได้มานั้นเรียกว่าเป็นความสงบที่เกิดมาจากการเพ่งรูปธรรมเป็นอารมณ์ (ดังเช่นการเพ่งลมหายใจเข้าออกเป็นอารมณ์ เป็นต้น) หรือเรียกในที่นี้ว่า เป็นความสงบที่เกิดมาจากรูปฌาน. ความสงบชนิดนี้ แม้จะเป็นความสงบ แต่ก็ยังมีไช้ชั้นสูงสุด ยังหยابอยู่. ทั้งยังนำไปสู่การเกิดในกำเนิดแห่งรูปาวจรภูมิ ยังมีไช้ความสงบอย่างนิพพาน ยังจะต้องละต่อไป ไม่ควรพอใจอยู่เพียงเท่านั้น การหลงพอใจอยู่เพียงเท่านั้น เรียกว่า **อุปราคะ** ในที่นี้. ผู้ใดมีใจพ้นจากกามแล้ว แต่ยังพอใจอยู่ในรสของรูปฌานเช่นนี้ ก็ยังจะติดอยู่ในรูปภพ ดังเช่น ผู้ที่พอใจในรสของกาม จะต้องติดอยู่ในกามภพ ฉะนั้น. ยังไม่เป็นจิตที่หลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวงโดยสิ้นเชิง จึงไม่พ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง จึงจำเป็นจะต้องละ **อุปราคะ** นี้เสีย เพื่อเลื่อนสูงขึ้นไปตามลำดับ

When the mind is not associated with sin or sensuous desire, there is bound to be calmness but this calmness comes by many ways. If one relies on things with form as the base for the building of calmness, the calmness thus derived is said to have originated from the contemplation on 'rūpadhamma' or materiality as the 'mind-object' (such as taking 'breathing' as the mind-object of contemplation). Here we call it the calmness that originates from 'rūpa-jhāna' (the absorption of thing with form). This kind of calmness, is still not the highest form of calmness. It is still coarse and it still leads to the birth of 'rūpāvacarabhumi' or the form plane. It is not the calmness of 'nibbāna', and thus it must be abandoned. One should not be satisfied with it. To be deluded by it and be satisfied with it is to be having 'rūparāga' or greed for the fine-material existence. Anyone who is free from the attachment to sensuous craving but yet is satisfied with the 'taste' of 'rūpa-jhāna', the absorption of things with form, is said to be still attached to 'rūpa-bhava' or the Form Sphere, just like those who are still satisfied with the 'taste' of the senses are bound to be still attached to the 'kāma-bhava' or the Sense Sphere. Therefore the mind is still not above everything, it still cannot free itself from all sufferings completely. Thus it is necessary to learn to eliminate or abandon this 'rūparāga' in order to have an even higher accomplishment.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ประการที่เจ็ด เรียกว่า **อรูปภาวะ** แปลว่าความพอใจในความสงบอันเกิดจากอรูปฌาน. ข้อนี้คล้าย ๆ กันกับข้อที่ ๖, ผิดกันแต่เพียงว่า ในข้อที่ ๖ นั้น เฟื่องสิ่งที่มีรูปเป็นอารมณ์ในการทำความสงบ, ส่วนข้อที่ ๗ นี้เฟื่องเอาแต่สิ่งไม่มีรูป (เช่น ความว่างเปล่าจากสิ่งทั้งปวงเป็นต้น) เป็นอารมณ์สำหรับเพ่งจิตในการทำความสงบ จึงได้มาซึ่งความสงบที่ละเอียดกว่า น่าพึงพอใจกว่า สำหรับนักแสวงหาความสงบ เป็นเหตุให้หลงพอใจได้อย่างสุขุมกว่าอย่างที่หก.

แต่เนื่องจากความพอใจในรสของอรูปฌานเช่นนี้ ทำให้ติดอยู่ในรูปภพ, ทำนองเดียวกับผู้ที่พอใจในรสของกาม ต้องติดอยู่ในกามภพ หรือผู้ที่พอใจในรสของรูปฌานต้องติดอยู่ในรูปภพ, จึงไม่พ้นไปจากวัฏฏสงสารหรือการเวียนว่ายตายเกิดได้เช่นเดียวกัน จึงยังไม่ใช่ความพ้นทุกข์สิ้นเชิง ยังจะต้องละเสีย.

The seventh aspect is called ‘rūparāga’ which means satisfaction in the calmness that arises from ‘Arūpa-jhāna’ or the absorption of the Immaterial Sphere. In other words, it is the satisfaction in the attachment to formless realms. This aspect is similar to the sixth aspect, the difference is that in the sixth aspect, the contemplation is on things which have forms. As for the seventh aspect, the contemplation is on formless things (such as the voidness or emptiness of things and phenomena) as the ‘mind-object’ of the contemplation in trying to bring about calmness. So the practioner will get a more refine and satisfactory calmness, which then becomes the reason for a more refine level of delusion and satisfaction than what we would experience in the sixth aspect of ‘micchā-diṭṭhi’.

However, because the satisfaction in the taste of ‘Arūpa-jhāna’ makes one get attached to the Formless Plane in the same way as those who are satisfied with the ‘tastes’ of the sense become attached to ‘kāma-bhava’ or the Sense Plane, or those who are satisfied with ‘rūpa-jhāna’ or the sphere of Material Existence, this seventh aspect of ‘micchā-diṭṭhi’ will not liberate the practioner from the cycle of birth, aging, decay and death. It is therefore not a complete deliverance or freedom from suffering. So it must be abandoned.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ถ้าหลงพอใจในรสของอรูปฌาน. เช่นนี้ เรียกว่ายังมี **อรูปราคะ**, ซึ่งจัดเป็นประการที่ ๗ อันจะต้องละทิ้งไป ความหลงอยู่ในสิ่งยังไม่พ้นทุกข์สิ้นเชิงเช่นนี้ ก็นับว่ายังเป็นมิจฉาภิภูมิจนละเอียดยังและยิ่งละเอียดยิ่งขึ้นทุกที.

ประการที่แปด เรียกว่า **มานะ** แปลว่าความสำคัญตนว่าเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง มานะในภาษาบาลีเช่นในกรณีนั้น ผิดกับในภาษาไทยอย่างมากมาย ถึงกับทำให้ฉงนได้. ในภาษาไทยเราหมายถึงความทะนงอวดดีเย่อหยิ่งหรืออะไรทำนองนั้น. แต่ในภาษาบาลีในที่นี้นั้น หมายถึงละเอียดยกลงไปกว่านั้นอีกมากมาย. คือหมายถึงความรู้สึกที่รู้สึกอยู่ว่า มีตัวตนของตน อยู่ในภาวะหรือในลักษณะเช่นนั้นเช่นนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นของตนเองที่เดียว.

ความรู้สึกอันนี้มีความสำคัญอยู่ตรงที่ให้เกิดความรู้สึกต่อไปว่า **ตนคิดว่าเขา** **ตนเสมอเขา** **ตนเลกว่าเขา**. ฉะนั้นเราอาจจับใจความของคำว่า มานะ ได้อย่างชัดเจน คือได้แก่ความสำคัญตนว่าตนเป็นอะไรนั่นเอง.

If the practioner is still satisfied with this kind of ‘Arūpa-jhāna’, he is said to have ‘rūparaga’. The delusion in it means the inability to be free from suffering and is still an aspect of false view or ‘micchā-diṭṭhi’ of a refine level which will get even more refine in time to come.

The eighth aspects is call ‘māna’ or conceit. It means that one thinks highly of oneself as being somebody. The word in the context of Pali language is very different from what it means in Thai language, to the extent that people may be at a loss as to what it really means in our Thai language, it means ‘to be conceited or proud’ or something similar to that; but in Pali language, it is very much more refine than what it means in Thai. It refers to the feeling which perceives that there is a ‘self’ of oneself existing in some kind of condition or manner and this ‘self’ truly belongs to that ‘oneself’.

This feeling is important in that it gives rise to the feeling that ‘I am better than him’, ‘I am equal to him’ or ‘I am worse than him’. Thus we may be able to grasp the meaning of ‘māna’ quite clearly, that is – it means ‘the attaching of much importance to what one thinks one is’.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ความรู้ลึกว่าดีกว่าเขา หรือเสมอเขา หรือเลวกว่าเขา ก็ตาม ถ้ามีอยู่แล้วย่อมมีความหนักอึ้งในการแบกตัวของตัว หรือ ยกตัวของตัวให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปนั่นเอง จัดว่าเป็นกิเลสตัณหาที่เหลือ อยู่อย่างละเอียด เพราะขึ้นชื่อว่า “ตัว” แล้ว **จะดี หรือชั่ว ก็ตาม ล้วนแต่เป็นของหนักทั้งนั้น**. ความเข้าใจว่ามีตัวเช่นนั้น เช่นนี้ ทำนองนี้ ทำให้ความเข้าใจอันถูกต้องไม่ จึงจัดเป็นมิจนา ทัฎฐิอันละเอียด ซึ่งจะต้องละด้วยสัมมาทัฎฐิอันละเอียดทุกกัน. ความละเอียดยิ่งขึ้น ทั้งของมิจนาทัฎฐิและสัมมาทัฎฐิในขั้นนี้ เป็น ทางมาแห่งความเข้าใจอันไขว่ไขวได้ ผู้ศึกษาจะต้องพิจารณาโดย แยกคายจริง ๆ.

ประการที่เก้า เรียกว่า **อุทริจจะ** ตามตัวพัญชนะแปลว่า ความฟุ้งขึ้น, โดยความหมายได้แก่ความตื่นเต้น ; หรือความที่ ผู้ที่มีความอยาก ความหวัง ความยึดถือ ความไม่เข้าใจ ความ สงสัย อย่างใดอย่างหนึ่งเหลืออยู่แม้แต่น้อย ย่อมจะมีความตื่นเต้น หรือความทึงในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่มากระทบกับความอยากความหวัง หรือความยึดถือเป็นต้น ของตนนั่นเอง. อันนี้เรียกว่าความฟุ้งขึ้น ในที่นี้.

The feeling that one is better than, equal to or worse than the others is bound to add more to the burden of having to carry the 'self' of one's own self on oneself. In time to come, one has to carry more and more of this burdensome sense of 'self'. It is a kind of 'kilesa' (mental defilement) which still remains in a refine way because so far as 'self' is concerned, be it good or bad, it is purely a burden. The notion of having or being a 'self' by all respects is not a right or proper notion. It is therefore regarded as an aspect of wrong view of a refine nature and can only be eradicated by right view or 'sammā-diṭṭhi'. The refine nature of both the wrong and right views of this level can be a source of deviation. Learners must consider and reflect with true intelligence.

The ninth aspect is called 'Uddhacca' which can mean 'restlessness'. Translating from the alphabets, it means 'distraction', but it also means 'excitement', or 'to be taken with' or 'to be interested in'. Those who nurture a craving, hope, attachment, failure to understand and doubt, just any one of these things mentioned happens to remain (in the mind) even in the least amount, are bound to feel touched or excited when something (whatever thing it is) 'strikes' at their craving, hope or feeling of attachment. Here we call it 'distraction'.

นิพพาน :

ความนำอัครรย์บางประการของนิพพาน

คำว่า อุตฺถจจะนี้ มีที่มาในที่อื่นก็มี เช่น ในนิวรรณ์ห้าประการ, แต่ในที่นั้นมีความหมายหยาบกว่าในที่นี้มาก คือในที่นั้นมีความหมายหยาบกว่าในที่นี้มาก คือในที่นั้นหมายถึงความฟุ้งซ่านของบุคคลที่มีอะไรเข้ามารบกวนจิต อย่างที่คนธรรมดาสามัญเรามีกันทั่วไป. และอุตฺถจจะในที่นั้นหมายถึงกิเลสชั้นกลางซึ่งมีแก่คนทั่วไป.

ส่วนในชั้นกิเลสละเอียดหรือสังโยชน์ หมายถึงความไหวอย่างละเอียดของใจ ซึ่งเรียกในที่นี้ว่าความสนใจหรือความทึ่งนั่นเอง, เป็นกิเลสชั้นละเอียดที่พระอริยเจ้าอันดับที่สามจะพึงละเพื่อถึงความเป็นพระอริยเจ้าชั้นสูงสุด คือพระอรหันต์ ฉะนั้นขอให้ผู้ศึกษาพึงกำหนดไว้ให้แม่นยำว่า **อุตฺถจจะในที่นี้ กับอุตฺถจจะ** ในนิวรรณ์ห้าประการนั้น **ต่างกันเป็นคนละอย่างหรือคนละอันดับ** เพียงแต่มีตัวพยัญชนะคล้ายกัน คือ “ความฟุ้งซ่าน” เท่านั้น.

ความอยาก หรือความยึดถือ หรือความสงสัยก็ตาม ยังมีอยู่ในสันดานแล้ว อันนั้นเองเป็นความฟุ้งซ่านของจิตเมื่อมีอารมณ์มากระทบทำให้เกิดความทึ่ง หรือความสนใจในสิ่งนั้น แล้วแต่ว่าความอยาก หรือความยึดถือ หรือความสงสัย มีอยู่อย่างไร. ความทึ่งหรือความสนใจในที่นี้ก็คือความหวั่นไหวของจิตชนิดหนึ่ง

The word 'Uddhacca' is found in 'Nivarana' or the Five Hinderances but the meaning there refers to the distraction of ordinary individuals whose minds are being disturbed by something. The 'Uddhacca' here means the middle level of mental defilements which people in general have.

As for the refine mental defilements or 'Samyojana' (fetters), it means the refine movement of the mind which is known here as the 'interest' or the 'state of being taken with'. It is a refine mental defilement of which the 'Ariya-chau' or 'Ariya-puggala' of the third level (Anāgāmi) must abandon in order to attain the highest level which is the level of the 'Arahants'. Therefore may learners bear in mind firmly and accurately that the 'Uddhacca' here and the 'Uddhacca' found in the Five Hinderances (Nivarana) are two different things or of two different levels, the similar thing is that they are both interpreted as 'distraction'.

Craving, attachment or doubts are something which already exist in the human instinct and they form the distraction of mind. When something such as feelings from perception, 'strikes' or comes into contact with the mind, impressiveness or interest in that thing arises;

นิพพาน :

ความนำอัครรย์บางประการของนิพพาน

นั่นเอง. ความหวั่นไหวชนิดนี้มีอยู่ ก็หมายความว่าถึงกิเลสยังมีอยู่ สำหรับให้เป็นเครื่องเกิดความทึ่หรือความสนใจ.

กล่าวอีกทางหนึ่ง ความทึ่หรือความสนใจนั่นเอง เป็น เครื่องหมายของความมีอยู่แห่งกิเลส. ความทึ่หรือความสนใจนั้น ย่อมแสดงอยู่แล้วตามปกติว่า เพราะมีความไม่พอใจ ความพอใจ ความกลัว หรือความโล้ อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ในภายใน จึงได้เกิด ความสนใจหรือความทึ่ในสิ่งที่ผ่านมาทุก ๆ อย่าง **อุทฺธจจะ** เป็น กิเลสที่ละเพื่อความเป็นพระอรหันต์. ข้อนี้หมายความว่าพระอรหันต์ ย่อมไม่มีอุทฺธจจะ หรือความทึ่ในสิ่งใด จึงมีจิตใจอยู่เหนืออำนาจ ของสิ่งทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ประเภทไหน. ความทึ่ทำให้ จิตหวั่นไหวหรือฟุ้งขึ้น จึงได้เรียกว่า **อุทฺธจจะ**.

as to how great the impressiveness or interest will be, it all depends on the craving, the attachment or the doubts that one has. The impressiveness or the interest mentioned here is a kind of sensitiveness of the mind. The existence of this sensitiveness means 'kilesa' is still around to be the instrument for bringing about the arising of impressiveness or interest. Impressiveness here means 'the state of being taken with'.

The presence of 'interest' and 'impressiveness' is the sign that points to the presence of 'kilesa', and it also shows that because there is satisfaction, dissatisfaction, fear or foolishness within the mind, so 'interest' and the 'state of being taken with' (impressiveness) in everything that comes passing by arise accordingly. 'Uddhacca' is a mental defilement that is abandoned in order to become an Arahant. This suggests that an 'Arahant' is bound not to have 'Uddhacca' or interest in anything. Thus an 'Arahant' has a mind that is above or beyond the power of all things to manipulate, no matter what kind of object or feeling it happens to be. Intense interest shakes the mind or distracts it. Therefore it is known as 'Uddhacca' meaning 'distraction'.

นิพพาน :

ความนำอิศวรรูปบางประการของนิพพาน

ถ้าคนเรามีความเข้าใจถูกต้องถึงที่สุดจริง ๆ ย่อมรู้ว่าไม่มีอะไรที่น่าทึ่งหรือควรทึ่ง. **จิตที่ถึงความสงบแท้จริงหรือนิพพานนั้น** ย่อมไม่มีความทึ่งในสิ่งใด. เหตุนั้น ความทึ่งมิได้เพราะยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องสมบูรณ์ จึงจัดเป็นมิจฉาทิฏฐิชนิตละเอียดยที่สุด ซึ่งจะต้องละด้วยสัมมาทิฏฐิอันละเอียดยที่สุดทุกกัน.

กิเลสอันละเอียดย หรือมิจฉาทิฏฐิประการที่สิบ อันเป็นประการสุดท้ายนั้น คือ **อวิชชา** ได้แก่ ความไม่รู้ชัดแจ้งสมบูรณ์ในเรื่องความทุกข์ เหตุให้เกิดความทุกข์ ภาวะแห่งความไม่มีทุกข์เลย และวิธีปฏิบัติเพื่อให้ถึงภาวะแห่งความไม่มีทุกข์นั้น อันเรียกว่าไม่รู้ในอริยสัจสี่ประการ. ถ้าสัมมาทิฏฐิเป็นไปถึงที่สุด ย่อมรู้ความจริงทั้งสี่ประการนี้ถึงที่สุด. ยังไม่รู้อริยสัจถึงที่สุดอยู่เพียงใดก็เรียกว่ายังมีมิจฉาทิฏฐิอันละเอียดยที่สุดเหลืออยู่เพียงนั้น และท่านเรียกในที่นี้ว่า **อวิชชา** ซึ่งเป็นคำที่แทนกันได้กับคำว่า มิจฉาทิฏฐิตลอดไป

If we were to have the most correct or right understanding, we would definitely realise that there is actually nothing in the world that deserves to be so deeply impressed. The mind which has attained calmness or 'nibbāna' is bound not to have interest in anything. That impressiveness and intense interest can exist because we still do not have the perfectly right view and understanding. Thus we still remain this aspect of 'micchā-diṭṭhi'.

The tenth aspect of 'micchā-diṭṭhi' or the refine 'kilesa' which is the final aspect, is 'avijjā' or the ignorance about suffering, the cause of suffering, the cessation of suffering and the way of practice which will lead to the cessation of all sufferings. It is the ignorance about the Four Noble Truths. If a person reaches the highest level of right view or 'sammā-diṭṭhi', he is sure to know to the end the true fact concerning the Four Noble Truths. To whatever extent one is ignorant of those Four Noble Truths means one still has that amount of the most refine 'micchā-diṭṭhi' remaining in the mind. In this case, one is said to possess 'avijjā' or ignorance, which is the word that can take the place of the word 'micchā-diṭṭhi'.

ข้อที่จะเรียกว่ารู้ริยสัจ ๔ ถึงที่สุดนั้น หมายถึงรู้ความทุกข์ของตนเองที่ดับไปแล้วสิ้นเชิงเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งพร้อมกันนั้นก็รู้ทุกข์และเหตุให้เกิดทุกข์ของตนเอง และภาวะแห่งความไม่มีทุกข์ที่ตนได้รับ ตลอดถึงวิธีปฏิบัติจนลุล่วงถึงภาวะนั้นของตนเอง ได้อย่างครบถ้วน ฉะนั้น ความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้จึงไม่มีเหลืออยู่ในการรู้ริยสัจอีกต่อไป.

กล่าวโดยสรุปแล้ว อวิชชานี้เองเป็นบทสรุปหรือคำสรุปของคำว่ามิจฉาทิฏฐิ. มิจฉาทิฏฐิใด ๆ ที่เหลืออยู่ นอกจากมิจฉาทิฏฐิ ๔ ประการที่กล่าวแล้วข้างต้นนั้น จัดว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิอันสุดท้าย กล่าวคืออวิชชาในที่นี้ทั้งสิ้น. แต่ถ้าในเรื่องอื่น ที่อวิชชาถูกกล่าวถึงเพียงคำเดียวโดด ๆ มิจฉาทิฏฐิทั้ง ๔ ประการนั้นก็นับรวมอยู่ในคำว่าอวิชชานี้ด้วยโดยครบถ้วน. **อวิชชาในที่นี้จึงหมายความว่าความเข้าใจผิดที่ยังเหลืออยู่ นอกจากความเข้าใจผิด ๔ ประการที่กล่าวแล้วข้างต้นนั่นเอง.**

เมื่อสัมมาทิฏฐิแห่งอรหัตตมรรคเป็นไปจนถึงที่สุด อวิชชานี้ก็ถูกทำลายไปโดยสิ้นเชิง, และนับว่าเป็นขั้นสูงสุดของความมีสัมมาทิฏฐิในพระพุทธศาสนา. ผู้ที่ละมิจฉาทิฏฐิหรือกิเลสอันละเอียดได้ทั้ง ๑๐ ประการนี้ เรียกว่า เป็นพระอรหันต์ ; เป็นผู้อยู่เหนือทุกข์ทั้งปวง หรือข้ามขึ้นพ้นจากโลกแล้วโดยประการทั้งปวง.

To say that one knows about the Four Noble Truths to the end means to know about one's own suffering and its causes, the condition in which no suffering prevails and also the way of practice leading to that ideal condition of complete freedom from the oppression of suffering. Misunderstanding and ignorance will no longer remain in the presence of the attainment of the Four Noble Truths.

In conclusion, 'avijjā' is the concluding chapter of word for this matter of 'micchā-diṭṭhi'. Any 'micchā-diṭṭhi' that remains apart from the nine aspects of 'micchā-diṭṭhi' already mentioned initially, is to be regarded as the last false view which by itself is 'avijjā' but when 'avijjā' is being mentioned singly or as a single term, do note that it actually includes all the nine aspects of 'micchā-diṭṭhi' or false view. Thus the 'avijjā' here refers to only the wrong understanding that still remains apart from the nine aspects of 'micchā-diṭṭhi' which have been mentioned.

When 'sammā-diṭṭhi' or the right view of the path of 'arahantship' reaches its end (or is most perfect), 'avijjā' or ignorance is completely destroyed, and this is considered as the highest level of 'sammā-diṭṭhi' in Buddhism, Those who successfully abandon all the ten aspects of 'micchā-diṭṭhi' are called 'arahants'. They stay above suffering or have transcended the world by all aspects.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

สิ่งที่เรียกว่า **สัมมาทิฏฐิ** หรือ**ความเข้าใจอันถูกต้อง**นี้ ย่อมควบคู่กันมากับ**ความถูกต้อง**อย่างอื่น ๆ เช่น**ความปรารถนาถูกต้อง** **การพูดจาถูกต้อง** **การกระทำถูกต้อง** **เลี้ยงชีวิตถูกต้อง** **พยายามถูกต้อง** **ความรำลึกในใจถูกต้อง** **ความตั้งใจมั่นถูกต้อง** เป็นธรรมดา. แต่อย่างไรก็ตาม **ความถูกต้อง**อีก ๗ ประการนั้น ย่อมเป็นไปได้เพราะอำนาจ**สัมมาทิฏฐิ** เป็นไปตามอำนาจของ**สัมมาทิฏฐิ** จึงได้ถือเอา**สัมมาทิฏฐิ**เป็น**ตัวการที่สำคัญ** ดังบาลีที่ว่า **“สมมา ทิฏฐิสมาทานา สัพพ ทุกขํ อุปจฺจตุ”** ซึ่งแปลว่า**สัตว์ทั้งหลายล่วงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ เพราะสมาทานสัมมาทิฏฐิ**. ทั้ง ๆ ที่มีความถูกต้องอย่างอื่นอีกตั้ง ๗ ประการรวมอยู่ด้วย. เมื่อรวมกันทั้ง ๘ ประการนี้ เราเรียกว่า **องค์แห่งอริยมรรค**, และเมื่อทำหน้าที่เป็นอริยมรรคสำหรับตัดกิเลสนั้น ก็คือ**สัมมาทิฏฐิ** นั่นเอง. เรียกโดยชื่ออื่น ๆ ยังมีอีกมากเช่นเรียกว่า **จักขุบาริ** **ญาณหรือความรู้บาริ** **ปัญญาบาริ** **วิชาบาริ** **แสงสว่างบาริ** และอื่น ๆ อีกมาก โดยที่แท้แล้วก็คือ**สัมมาทิฏฐิ** หรือ**ความเข้าใจอันถูกต้อง**ถึงที่สุดนั่นแหละ.

The thing called ‘Sammā-diṭṭhi’ or right understanding is bound to come together with the rightness or propriety of other things or matters such as the right thought, the right speech, the right action, the right livelihood, the right effort, the right feeling in the mind (right mindfulness) and the right concentration. However, anyhow the rightness of the other seven aspects is bound to be something possible (for practical implementation) because of the power of ‘sammā-diṭṭhi’. Thus ‘sammā-diṭṭhi’ is held as a vital ‘character’ as mentioned in the Pali text “Sammā-diṭṭhi samādana sabbe dukkhaṃ upaccakhuṃ” which means “all living beings are able to be free from all sufferings because they accept ‘sammā-diṭṭhi’”. Because of this, we therefore mention only about ‘sammā-diṭṭhi’ even though there are still seven other aspects of rightness involved. When the eight aspects of rightness are gathered in a group, we call it the Noble Eightfold Path and in its execution of its duty as the Path that eliminates or extinguishes mental defilement or ‘kilesa’, it is ‘sammā-diṭṭhi’ and is also called by other names such as the eyes, ‘ñāna’ or insight, knowledge, wisdoms, ‘vijjā’, light and many other names of which, in reality, the rightly appropriate one is ‘Sammā-diṭṭhi’ – the Right View or the Ultimately right understanding.

นิพพาน :

ความน่าอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

ผู้ศึกษาเข้าใจสัมมาทิฐิได้แล้ว ย่อมไม่ยากที่จะเข้าใจมัจฉา
ทิฐิ เพราะเป็นของตรงกันข้าม. ตามหลักท่านถือว่า ถ้ายังไม่มี
สัมมาทิฐิ ก็ยังไม่รู้จักมัจฉาทิฐิ ทั้งที่มีอยู่ในตัวเอง เหตุฉะนั้น
เราจึงต้องมีสัมมาทิฐิเป็นขั้น ๆ คือขั้นต่ำหรือขั้นต้นที่สุด เพื่อนำ
ไปสู่สัมมาทิฐิขั้นกลาง และนำไปสู่สัมมาทิฐิขั้นสุดท้ายได้ในภายหลัง.

๘ รูป ความ

สัมมาทิฐิขั้นต้น ทำให้เกิดความเข้าใจถูกต้องในการแสวง
หาประโยชน์ในโลกนี้ จนกระทั่งรู้ว่าสิ่งที่ควรสนใจนั้นยังมีอยู่อีก
เรื่องหนึ่งต่างหากจากเรื่องของโลก ได้แก่เรื่องของธรรม ; ทำให้
คนยกเท้าก้าวเข้าไปในวัด หรือในขอบวงของพระศาสนา.

Once the learners have understood ‘sammā-diṭṭhi’, they are bound to find it not difficult to understand ‘micchā-diṭṭhi’ because the two are just the opposite of each other. In principle, it is believed that if there were to be no ‘sammā-diṭṭhi’, people would not know about ‘micchā-diṭṭhi’ even though it is found in almost everybody. Therefore we need to have these various levels of ‘sammā-diṭṭhi’, beginning with the lowest level, ascending to the middle level and proceeding to the highest level later.

C onclusion

‘Sammā-diṭṭhi’ leads to the right understanding in the search for common gain in this world until we come to know that there is yet another thing which we ought to be interested in apart from the matter concerning the world, that is - the Dhamma. This matter of Dhamma drives people to temples or towards the wide scope of religions.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

สัมมาทิฏฐิขั้นกลาง ทำให้รู้เรื่องประโยชน์ที่สูงขึ้นไปกว่าประโยชน์ในโลกนี้ กล่าวคือประโยชน์ตามทางธรรมะ หรือประโยชน์เกี่ยวกับโลกอื่นที่สูงขึ้นไป. ทำให้คนกล้าเสียสละประโยชน์ในโลกนี้เพื่อเอาประโยชน์ในโลกที่ดีกว่า. ทำให้คนรู้จักเสียสละความสุขทางเนื้อหนังเพื่อถือเอาความสุขทางใจ.

สัมมาทิฏฐิขั้นสูงสุด ทำให้รู้เรื่องซึ่งอยู่เหนือโลก หรือพ้นจากโลก หรือเหนือประโยชน์ทั้งหลาย ไม่ต้องการประโยชน์ใดจึงพ้นจากอำนาจบีบบังคับของสิ่งทั้งปวง เป็นความสงบอันสูงสุดที่เรียกว่านิพพาน.

ความทุกข์ทุกชนิด ร้างไปได้ด้วยอำนาจของสัมมาทิฏฐิ ถึงกับถือเป็นหลักตายตัวลงไปว่า “**สัมมาทิฏฐิ สมาทานา สัพพัญญู อปฺปจฺจุ**” ดังกล่าวแล้ว.

‘Sammā-diṭṭhi’ at the middle level makes us understand about the useful purposes which are higher than the useful gain in the mundane world. That is we learn about the beneficial purposes in the sphere of Dhamma or the constructive gain concerning the other world which is higher up. It makes people dare to make sacrifice of their own worldly benefits in order to reap benefit from a better world. It also leads people to sacrifice their own sensuous pleasures for the sake of mental or spiritual happiness.

The highest level of ‘sammā-diṭṭhi’ makes us understand about living above the world or transcending the world to be above all suffering, so much so that we do not yearn any more for any sort of benefit, thus enabling us to be free from the controlling power of all things and phenomena and bringing us the highest happiness which is called ‘nibbāna’.

Every kind of suffering can be restrained by the power of ‘sammā-diṭṭhi’ to the extent that it can be taken as an accepted principle with regard to the Pali saying which states that “sammā-diṭṭhi samadana sabbe dukkhaṃ upacckhuṃ” (all living being are able to be free from all suffering because they accept ‘sammā-diṭṭhi’).

นิพพาน :

ความนำอิศุจรรยบางประการของนิพพาน

ความระส่ำระสายของโลกในปัจจุบันนี้ อาจรำงับไปด้วยอำนาจสัมมาทิฏฐิแม้ที่เป็นขั้นต้นเท่านั้น ไม่ต้องร่อนถึงสัมมาทิฏฐิชั้นกลางหรือชั้นสูงเลย. ถ้าโลกเลิกละความทุกข์ทางเนื้อหนัง หันมาบูชาความสุขทางใจกันบ้าง, อย่าเป็นโลกจัดโดยส่วนเดียว หมุนมาเป็นธรรมกันเสียบ้างแล้ว สันติภาพอันถาวรก็จะครอบงำโลกโดยไม่ต้องสงสัยเลย แต่อย่างไรก็ตาม สัมมาทิฏฐิขั้นต่ำ ๆ ย่อมมีสัมมาทิฏฐิขั้นสูงขึ้นไปเป็นรากฐาน ทำนองเดียวกันกับที่มีจนาทิฏฐิชั้นหยาบ ๆ ย่อมมีมิจจาทิฏฐิชั้นละเอียดคืออวิชชาเป็นรากฐาน ฉะนั้น. เพราะฉะนั้น เราจึงจำต้องศึกษาเรื่องสัมมาทิฏฐิขึ้นไปถึงขั้นสูงด้วยเป็นธรรมดา.

ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะต้องสนใจนั้นอยู่ที่การทำงานจริง. ในบาลีนั้นใช้คำว่า **สมมา ทิฏฐิสมาทานา** ซึ่งแปลว่า เพราะสมาทานสัมมาทิฏฐิ.

The chaotic situation of the world today may be halted by the power of ‘sammā-diṭṭhi’ even at the initial stage. There is no need to wait to reach ‘sammā-diṭṭhi’ of the middle level and the highest level. If the world stops worshipping sensuous pleasures and turn to worship spiritual happiness, and let it not be managed one-sidedly, but instead turn it around to absorb some Dhamma, permanent peace will doubtlessly rule the world somehow. The lower level of ‘sammā-diṭṭhi’ is bound to have the higher level of ‘sammā-diṭṭhi’ as its root-base, in the same way as the coarse level of ‘micchā-diṭṭhi’ having the refine level of ‘micchā-diṭṭhi’, that is, ‘avijjā’ as its root-base. Therefore it is normal that we should learn about this matter of the Right View or ‘Sammā-diṭṭhi’ to the highest level.

Another point to be interested in is true implementation or practice. In Pali language, the words used are “Sammā-diṭṭhi samadāna” which mean ‘on account of accepting (and observing) sammā-diṭṭhi’.

นิพพาน :

ความนำอิศรย์บางประการของนิพพาน

คำว่า สมาทาน นี้แปลว่า “ถือเอาอย่างทั่วถึงและเป็น
อย่างดี” ข้อที่น่าวิตกก็นั่นคือ เราไม่ถือเอาสมาธิปฏิฐานอย่างทั่วถึง
และเป็นอย่างดีนั่นเอง. พอมีอะไรมาขัดขวางนิดเดียว ก็เอาสมา
ธิปฏิฐานไปเหวี่ยงทิ้งไว้ที่ไหนเสียแล้ว จึงออกมาจับสิ่งที่มาขัดอย่าง
กะว่า เป็นนิพพานเสียเอง ดังนั้นจะเรียกว่าสมาทานสมาธิปฏิฐานได้
อย่างไร. สมาธิปฏิฐานก็อยู่แต่สมาธิปฏิฐาน คนก็อยู่แต่คน ความสงบ
สุขก็อยู่แต่ความสงบสุข ไม่มีวันที่จะพบกันได้เลย.

ในที่สุดนี้ ขอชักชวนให้ช่วยกันเพียรหว่านสมาธิปฏิฐานเพื่อ
ทำโลกให้สงบจากความระส่ำระสายอย่างในสภาพปัจจุบันนี้ ซึ่ง
หมายเพียงสมาธิปฏิฐานในขั้นต้นที่สุดเท่านั้น. หวังว่าผู้ได้รับการ
ชักชวนคงจะไม่ท้อใจว่าเป็นสิ่งที่ยากเย็นเกินไปแต่ประการใด. ผู้
ต้องประสงค์ความสงบอันสูงสุดคือพระนิพพานต่างหาก จึงจะ
ได้รับคำชักชวนในเรื่องอันเกี่ยวกับสมาธิปฏิฐานในขั้นสูง.

The word ‘samdana’ (in Thai language it is pronounced as ‘smathan’) means ‘to adhere it fully and wisely’. The point to worry about is that we do not adhere to ‘sammā-diṭṭhi’ fully and wisely. Whenever there is something that comes to entice us a little, we will soon throw ‘sammā-diṭṭhi’ away and let it be hidden somewhere or anywhere. We will rush to embrace the thing which comes to entice us as if it is ‘nibbāna’. As such, how can we claim to be ‘samadana’ or accepting ‘sammā-diṭṭhi’? ‘Sammā-diṭṭhi’ thus remains where it is while people remain where they are and happiness or calmness remains where it is. There is no such a day when all will meet jointly.

In the end, may all you be invited to sow the seeds of ‘sammā-diṭṭhi’ in order to make this world calm and free from the chaos that prevails in the present days. I mean ‘sammā-diṭṭhi’ at the initial level only. I hope those who receive the invitation will not be despondent, thinking that it is something too difficult to achieve in any respect. Only those who hope for the highest calmness, that is, ‘nibbāna’, that will receive the invitation in this matter concerning ‘sammā-diṭṭhi’ in the high level.

นิพพาน :

ความนำอัศจรรย์บางประการของนิพพาน

เมื่อสัมมาทิฐิสำหรับโลก ๆ เป็นสัมมาทิฐิในขั้นต้น ๆ
เช่นนี้แล้ว มิจฉาทิฐิของโลกในสภาพปัจจุบัน ก็คือมิจฉาทิฐิ
ขั้นที่หยาบหรือขั้นต้นที่สุดนั่นเอง โดยเฉพาะก็คือการหลงบูชาความ
สุขทางเนื้อหนังยิ่งกว่าความสุขทางจิต, หรือบูชาวัตถุจนไม่เหลียว
แลหัวใจหรือดวงใจเสียเลยนั่นเอง จึงไม่มีการย่างเท้าก้าวเข้ามาใน
ขอบวงของวัดหรือศาสนาเลย.

When ‘sammā-diṭṭhi’ for this ‘worldly world’ is ‘sammā-diṭṭhi’ at its basic level, ‘micchā-diṭṭhi’ in its present condition in this world is ‘micchā-diṭṭhi’ at a coarse or most crude level especially when it can be seen that the delusion in worshipping sensuous pleasures far exceeds the search for spiritual happiness, or that people worship material things and pay no heed to the well-being of the mind at all. Therefore nobody cares to make any stride into the periphery of a temple or the confines of religion at all.

A CONSIGNED LEGACY
มรดกที่ขอลาไปได้

Let it be emphasized again that “Nibbāna can be found in the ‘vattasansara’ or the cycle of birth and death and birth...” because the ‘death’ or ‘extinction’ of this ‘cycle of birth and death’ must depend on the cycle itself, Similarly, the extinguishing of fire (kilesa or desire) must be implemented on the fire itself Nibbāna is the extinguishing of ceasing of ‘vattasangara’ or the ‘cycle of birth and death’; thus it can be found in this circle or cycle, or wheel of birth and death at the point or moment when it stops turning.

ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า...นิพพานหาพบได้ที่วัฏฏสงสาร เพราะความดับแห่งวัฏฏสงสารก็ต้องมีวัฏฏสงสารนั่นเอง เหมือนการดับของไฟ ก็ต้องมีไฟที่นั่นแหละ ; นิพพานคือการดับแห่งวัฏฏสงสาร จึงหาพบได้ที่วัฏฏสงสาร ฉนใดก็ฉนนั่น. นี่เป็นอภิธรรมที่ยิ่งกว่าอภิธรรม !

A CONSIGNED LEGACY

มรดกที่ขอลากไว้

The voidness of the mind in the context of one who practises Dhamma, is different from that of the mind of bad characters who may find the whole matter of this voidness of the mind incomprehensible. They may think that a void mind is simply void or empty, so it does nothing and is not responsible for anything ; even though in reality a truly void mind is capable of doing every duty cleverly, rightly and unselfishly. So do learn anew about a void mind.

จิตว่างแท้จริงทางธรรมะ ต่างจากจิตว่างจากอันธพาล ซึ่งไม่รู้จักรจิตว่างที่แท้จริง แล้วกล่าวหาว่าจิตว่างไม่ทำอะไร ไม่รับผิดชอบอะไร; ทั้งที่จิตว่างแท้จริงนั้นทำหน้าที่ทุกอย่างได้อย่างฉลาดเฉลียว ถูกต้องและไม่เห็นแก่ตัว. จงรู้จักจิตว่างกันเสียใหม่เถิด

A CONSIGNED LEGACY

มรดกที่ขอฝากไว้

‘Nibbāna’ is a free gift. You pay no money for it. All you have to do is to let go your adherence or attachment to your (egoistic) ‘self’, and there you have the “Nibbāna with you - a highest kind of coolness and peace in a life that is filled to the brim with great humanity here and now in this present life ; but this “Nibbāna’ attracts no interest in amongst the Buddhists of today. They strive for a life that stretches long into the future and even beyond death by being willing to pay a high price in order to prepare for the requisites or factors for the Nibbāna of their own imagination.

นิพพานเป็นของให้เปล่าโดยไม่ต้องเสียสตางค์ นั้นเป็นเพียงการเสียสละความยึดถือว่าตัวตนออกไปเสีย, เป็นความสงบเย็นสูงสุดแห่งชีวิต ที่มีความเต็มสูงสุดแห่งความเป็นมนุษย์กันที่นี้และเดี๋ยวนี้ แต่ก็ยังไม่เป็นที่สนใจในหมู่พุทธบริษัทเอง ต้องการแต่ชนิดในอนาคตกาลนานไกล และต่อตายแล้ว โดยยอมเสียสตางค์มาก ๆ เพื่อเตรียมสิ่งที่เป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน.

A CONSIGNED LEGACY

มรดกที่ขอฝากไว้

May I affirm that ‘Nibbāna’ is not a self in any sense of the of the word ; neither does it belong to anybody, nor is it a property or self of its own, so how could it be the property of anyone at all? Thus it is only proper that everybody should ‘open up’ his or her heart to receive the cool beams of Nibbāna that arise from the absence of ‘self’ and live with it throughout the whole life, which would be fine enough for one who simply lives a life that is no burden to anybody, not even to one’s own self.

ขอยืนยันว่า นิพพานก็มีใช่ตัวตนของใคร หรือแม้แต่ของนิพพานเอง แล้วจะมาเป็นสมบัติของใครได้ เพียงแต่ทุกคนเปิดใจให้ถูกต้อง เพื่อรับรัศมีเย็น อันเกิดมาจากความไม่มีตัวตนของนิพพาน จนตลอดชีวิตก็พอแล้ว คือ ทำตนไม่ให้เป็นของใคร หรือแม้แต่ของตนเอง

Printing by : Thammasapa & Bunluentham Institution

1/4-5 BaromRajchaChonnani 119 Rd. Thaviwatthana Bangkok 10170

Tel. [02] 441-1588, 888-7940 Fax. [02] 441-1464 www.thammasapa.com

‘Nibbāna’

is the tool for extinguishing desires and sufferings.

“นิพพาน”

เป็นธรรมเครื่องดับแห่งกิเลสและความทุกข์ทั้งหลาย.

หลวงพ่อธัมมชโย

www.thammasapa.com

ISBN : 978-616-03-0457-8

PRICE 9 \$

ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณและขออนุโมทนาท่านที่สนับสนุนการจัดพิมพ์
จัดพิมพ์เป็นธรรมทานแด่..... ผู้อุปถัมภ์การเผยแพร่ธรรม ๒๕๐ บาท